Cătălin Dorian
FLORESCU

fiction-Ltd

Jacob se hotărăște să iubească

Bestseller distins cu Swiss Book Prize 2011

POLIROM

Cătălin Dorian Florescu

Jacob se hotărăşte să iubească

roman

Traducere şi note
de Mariana Bărbulescu

POLIROM
2012

© 2012 by Editura POLIROM, pentru ediţia în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-3212-1
ISBN PDF: 978-973-46-3213-8
ISBN print: 978-973-46-3130-8

Coperta: Carmen Parii
© Guliver/Getty Images/John Downing, © iStockphoto.com/Patrick Laverdant

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

CĂTĂLIN DORIAN FLORESCU (n. 1967, Timişoara) a părăsit România în 1982 şi s-a stabilit la Zürich, unde a studiat psihologia. A lucrat şase ani ca psihoterapeut în domeniul reabilitării persoanelor toxicodependente. A publicat romanele: *Wunderzeit* (2001, distins cu premiile Cartea de Limbă Germană a anului din partea Fundaţiei Elveţiene Schiller, „Un an plătit de viaţă” din partea oraşului Zürich şi Premiul Chamisso al Academiei din Bayern pe anul 2002; trad. rom. *Vremea minunilor*, Polirom, 2005), *Der kurze Weg nach Hause* (2002, Premiul Anna Seghers pe 2003; trad. rom. *Drumul scurt spre casă*, Polirom, 2006), *Der blinde Masseur* (2006; trad. rom. *Maseurul orb*, Polirom, 2007) şi *Zaira* (2008; trad. rom. *Zaira*, Polirom, 2010, 2012). Cătălin Dorian Florescu semnează, de asemenea, eseuri, povestiri şi articole în diferite publicaţii elveţiene şi austriece. Romanele sale au fost sau urmează să fie traduse în franceză, spaniolă, italiană, olandeză, slovenă, lituaniană, cehă, suedeză şi macedoneană. În spaţiul de limbă germană, *Jacob se hotărăşte să iubească* s-a vîndut în peste 50.000 de exemplare, primind Premiul Cartea Anului 2011 în Elveţia. Romanul urmează să fie publicat în Franţa, la Editions du Seuil.

Capitolul 1

În orice furtună se ascunde un diavol. Într-una trecătoare, de vară, dar şi în cele care se lasă greu pe pămînt, zile de-a rîndul. El se ascunde de Dumnezeu. Cu cît e mai înfricoşat, cu atît mai aprig răscoleşte aerul şi ţărîna. Dar nici asta nu-l prea ajută. Apoi, cînd furtuna chelălăie afară, pe cîmpii, oamenii ştiu că Dumnezeu l-a găsit pe diavol.

Dacă are noroc, reuşeşte să fugă. Iese din uragan, vîntul se potoleşte şi norii se topesc, ca şi cum n-ar fi fost niciodată acolo. Dar încă e prea devreme să răsufli uşurat, prea grabnică e nevoia hăituitului să-şi găsească un nou ascunziş. Îl va căuta în blana unei pisici sau în coroana deasă a unui fag. Cei care se încumetă să iasă din casă în asemenea zile îşi strîng cît pot de bine hainele pe trup, să nu se furişeze diavolul în ele.

În iulie 1924, tata s-a ivit dintr-o asemenea furtună şi niciodată nu i-a contrazis pe cei care credeau că încheiase o înţelegere cu diavolul. Nici cînd s-a însurat cu mama, nici cînd ea m-a făcut pe mine şi nici cînd el a pierdut iarăşi totul.

Atunci, pe cînd frontul de nori din vest, aflat încă de cealaltă parte a graniţei cu Ungaria, înainta ameninţător, pîndarul sări în sus. Tunetul îl trezise, cerul părea uns cu păcură. Marian şi-a căutat grăbit goarna, vrînd să dea de veste satului, dar rachiul îi secase gura. A mai luat o înghiţitură zdravănă şi acum strigarea lui s-a auzit pe uliţele pustii, încremenite în soare.

Între timp, la mare depărtare, fulgerele au lovit pămîntul şi ploaia a început să cadă în trîmbe late. Marian şi-a înfipt goarna sub braţ, şi-a pus încălţările de lemn şi apoi a alergat la casa paznicului cetăţii. Aşa i se zicea, chiar dacă nu exista nicăieri vreuna, dar poate că ţăranii socoteau satul întreg o cetate. Un sat răzleţit şi atît de vulnerabil, încît era o pradă uşoară nu numai pentru vreme, ci şi pentru toţi cei care îşi făceau drum pe acolo: armate întregi şi vagabonzi singuratici, habsburgi şi unguri, pămînteni şi, uneori, nepămînteni.

Strubert, paznicul cetăţii, aflase deja; suferea de aceeaşi patimă ca şi pîndarul, iar pe el îl deşteptase nevasta, zgîlţîindu-l. L-a cărat apoi pînă la

fereastră şi el a început să înjure şi a dat s-o lovească fiindcă îi luase prea mult să-l trezească. A înşfăcat cheia de la turnul bisericii, s-a repezit afară şi i-a strigat pîndarului, de care mai-mai să se ciocnească: „Să sune alarma!“. Nici nu bănuia că în ziua aceea va fi nevoie să tragă de două ori clopotul cel mare şi greu.

Fusese turnat la Timişoara, la stăruinţele lui Frederick Obertin, încă din 1773, la un an după ce satul apăruse aşa, din nimic, şi oamenii îl aduseseră încoace pe un car cu boi. Apoi fusese tras cu mare caznă sus, în clopotniţă, şi prins lîngă clopotul cel mic şi cel mijlociu. El era cel mai important. El răsuna mereu la incendii sau la alte primejdii. El, al cărui dangăt se împînzea peste cîmpie ca să anunţe ceasul de tihnă al amiezii şi care, în amurg, încheia sunetul celorlalte două, aducînd oamenii acasă de pe cîmp. Trei bătăi, pentru Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh. Tot el se auzea primul cînd era dus un mort la groapă.

Primul mort nu se lăsase mult aşteptat. Argatul Roland Manoeuvre avea de lustruit clopotul, cu puţin înainte de inaugurare; s-a încurcat în frînghii şi s-a rostogolit în gol. A căzut direct la picioarele lui Frederick Obertin şi ale celorlalţi oaspeţi. Poate că fusese rachiul, poate altceva, de neexplicat. Oricum, ăsta a fost începutul unui lung şir de accidente, omoruri şi sinucideri care aveau să bîntuie satul. Era în întregime pămîntul lui Dumnezeu, dar oamenii îl puneau la socoteală şi pe celălalt.

Cînd paznicul cetăţii şi-a scuipat în palme şi a apucat frînghia, ţăranii de pe cîmp, mulţi chiar la patru-cinci kilometri depărtare, zăriseră deja furtuna. Unii se îndreptaseră de spate, ţinîndu-se de şale, fiindcă observaseră că se schimbase lumina. O ultimă licărire slabă, înainte ca soarele să dispară. Şi o primă pală uşoară de vînt, care anunţa ce avea să urmeze. Sfîrşitul lui iulie era vreme de recoltă. Pe cîmp erau snopi de grîu peste tot şi, în multe locuri, fîn uscat. Dar nu era nimic de făcut, aveau să vadă mai tîrziu ce se mai putea salva. Oamenii şi-au pus uneltele şi proviziile în căruţe şi au pornit.

Nezărit de nimeni, Jakob a apărut pe drumul îngust, cu pietriş, care trecea pe lîngă sat, la oarecare distanţă, şi lega Timişoara de graniţa ungurească. Fusese o zi fierbinte, dintr-alea în care ţi se lipeau straiele pe trup şi praful îţi intra în ochi şi în nas. Şi Jakob văzuse că pămîntul era muiat într-o lumină galbenă, intensă, care şi-a pierdut repede strălucirea, pînă ce s-a făcut cenuşie. S-a oprit, a ridicat capul, şi-a împins căciula unsuroasă spre ceafă şi s-a uitat la cer. A tras adînc aer în piept – mirosea a ploaie.

Norii erau deja la mai puţin de un kilometru, vîntul se înteţea şi scutura cu putere cei cîţiva duzi şi plopi care tiveau drumul. Sus, deasupra lui, se învîrteau stoluri întregi de ciori, gălăgioase şi neliniştite, care apoi au luat-o spre oraş. Aveau să se lase pe terenurile pustii ale fabricilor, în curţi, pe malul Canalului Bega şi să-şi caute adăpost acolo.

Jakob îi vedea în depărtare pe ultimii ţărani dispărînd printre case. Şi-a scos încălţările, le-a înnodat şireturile şi le-a aruncat pe umăr. Nu mai era vreme de pierdut, furtuna ajunsese acolo, orizontul se îngustase la numai cîteva sute de metri. A intrat în cîmp şi a început să alerge.

Ştia că nu era bine, chiar dacă Dumnezeu ştergea păcatele oamenilor loviţi de trăsnet. Asta era credinţa românilor, iar el trăise de-ajuns printre ei ca să-şi închipuie că se putea să fie şi aşa. Cînd a ajuns la jumătatea drumului pînă la primele gospodării, ploua deja tare, iar vîntul i se împotrivea, ca şi cum ar fi vrut să-l ţină în loc. Dar vîntul avea ghinion, Jakob nu se lăsa scos din ritm decît pentru cel mult cîteva clipe.

Totuşi, uneori, rafalele îl plesneau peste faţă cu atîta sălbăticie, încît înainta trei-patru paşi şi dădea înapoi tot atîţia. Era un bărbat înalt, cu părul zburlit, cu care natura se juca – sau or fi fost diavolii, care voiau să-l ridice şi să dea cu el de pămînt, mînioşi că Dumnezeu îi vînează *pe ei*, şi nu pe oameni.

Furtuna n-a putut să-i fure decît căciula. A fost rostogolită peste cîmp, fluturată în aer şi apoi a rămas agăţată într-un mărăciniş. Haina, în buzunarul căreia se afla bucata de ziar ce îl adusese încoace, se umfla şi ea ca o pînză de corabie şi îl trăgea înapoi. Dar Jakob era vînjos, asta n-avea cum să fie o piedică. Se afla la numai cîţiva paşi de un grajd şi ceva a zburat chiar pe lîngă el – o bucată dintr-un horn sau dintr-un jgheab. A deschis anevoie o uşă îngustă, din dosul grajdului, s-a strecurat înăuntru s-a lăsat să cadă în fîn.

Animalele n-au protestat. Jakob se simţea bine acolo, aproape de trupurile calde, tresărinde de vite şi cai. Mirosul de balegă şi fîn, de murdărie şi de piei de animale îl liniştise dintotdeauna. Să trăiască în ritmul animalelor, să le şteargă de apă, să le ţesale şi să le acopere, să le ungă copitele şi să se dea mai aproape de ele toamna, cînd se făcea mai rece. Jakob s-a tîrît cu băgare de seamă pînă la una dintre vacile culcate. A mîngîiat-o, ca s-o liniştească, i-a apucat o ţîţă şi a început să soarbă cu lăcomie. Vaca nu s-a împotrivit, pentru ea nu era decît un altfel de viţel.

S-a întins, a închis ochii, dar, după scurt timp, i-a deschis din nou. A

scormonit înfrigurat prin buzunare, căutînd ceasul de aur, şi, cînd l-a simţit în mînă în sfîrşit, a surîs mulţumit. Apoi a adormit învăluit de răpăitul ploii, de zgomotele tunetelor şi ale vîntului. Între timp se întunecase, prin rosturi şi crăpături fulgerele luminau bărbatul adormit şi animalele care stăteau de veghe.

Peste nici un sfert de oră, alt bărbat, cu o puşcă în mînă, a deschis brusc poarta mare din faţă şi, la lumina fulgerelor, a încercat să-l dibuiască pe străin. Cînd l-a descoperit, s-a îndreptat spre el şi l-a lovit cu patul puştii în burtă; Jakob a sărit în sus, trupul lui aducea cu un tanc.

„Am crezut că-i un hoţ de cai. Unii îşi zic că au mai multe şanse pe o vreme ca asta. Dar n-am mai pomenit hoţ de cai care să se pună pe dormit. Sînteţi şvab sau român?“, a întrebat omul.

„Şvab“, a răspuns Jakob.

Alex Neper s-a întors pe călcîie şi s-a dus înapoi în casă. Jakob credea deja că-l uitase sau că nu-i mai păsa de el şi chibzuia dacă să rişte şi să mai rămînă – fiindcă furtuna nu se terminase nici pe departe –, cînd a auzit un glas din celălalt capăt al curţii:

„Veniţi încoace! Avem mămăligă“. Jakob a alergat prin ploaie cu paşi mari, pînă la casă.

Stăteau faţă în faţă în lumina palidă din bucătărie; Neper i-a întins o farfurie cu mămăligă şi nişte cîrnaţi. Jakob mînca de-a-n picioarelea, înfundîndu-şi gura. Neper l-a lăsat în pace, dar îl urmărea cu mare atenţie. De-ar fi fost nevoit să se bată, n-ar fi avut nici o şansă în faţa străinului, care avea cel mult douăzeci şi şase sau douăzeci şi şapte de ani, era mai lat în umeri decît el, avea un nas proeminent şi o ceafă vînjoasă. Cînd ţi se proptea ăsta în faţă, sigur era în stare să capete ce voia. Ca să fie mai sigur, Neper trase mai aproape puşca pusă pe masa din bucătărie.

„V-am văzut venind peste cîmp“, a spus Neper. Jakob a înghiţit ultimele îmbucături, s-a făcut că nu vede paharul pus de gazdă, a luat sticla de rachiu, a dus-o la gură şi aproape a golit-o. Abia apoi s-a uitat în jur; era o casă dintre cele mai acătării, dar neîngrijită şi în dezordine.

„Unde mă aflu?“

„La farmacist.“

„Nu asta vreau să ştiu – în ce sat?“

Abia atunci şi-a dat seama Neper de glasul străinului: era profund, pătrunzător şi hotărît.

„În Triebswetter. După cum se vede, vremea asta tulbure se potriveşte de minune cu numele satului nostru1.“

„Triebswetter? Înseamnă că am ajuns la ţintă“, a zis Jakob, punîndu-şi iar mămăligă în farfurie, dintr-o oală.

* * *

Furtuna ţinea deja de mai multe ceasuri. Tot nu se săturase – ea sau creaturile care sălăşluiau în ea. Existau oameni care ziceau că ajunseseră destul de aproape cît să vadă creaturile ascunse acolo, hidoase şi respingătoare sau ispititoare, dar nu mai puţin primejdioase.

Dacă dispărea careva, din cînd în cînd, sau nu se mai întorcea din vreo călătorie, lumea zicea: „L-a luat furtuna“. Cîteodată apărea iar, umflat şi vînăt, adus la mal de apa rîului. Sau rămînea dispărut, poate pentru totdeauna. Că s-ar fi dus cumva după alt bărbat sau altă femeie ori că îi era mai dragă moartea decît o viaţă dusă în strîmtoarea satului – aşa ceva nu era îngăduit nici măcar să gîndeşti. Nu se pomenea nici să înşeli şi nici să hotărăşti ce vrei, aşa, de unul singur; de netăgăduit erau doar Dumnezeu sau diavolii şi soarta cu care te loveau.

Cînd furtuna s-a mai domolit, Neper şi Jakob s-au încumetat să iasă în drum. Peste tot zăceau căruţe răsturnate, garduri smulse şi copaci scoşi din rădăcini. Un şopron, cîteva hornuri şi peretele unei case făcute numai din lut se prăbuşiseră. „Dacă mai ţine ploaia, se umflă Mureşul şi îndată o să fim sub apă“, a spus farmacistul şi s-a întors în casă.

Jakob era ud pînă la piele, apa din haine îi picura în micile pîraie care brăzdau drumul şi grădina lui Neper şi care purtau cu ele noroi, pietre, gunoaie şi chiar unelte mai mici. Şi el stătea într-un asemenea pîrîu şi apa îi scălda picioarele murdare. Apoi, cînd nimeni nu se mai aştepta, pentru că fulgerele se aprindeau la o distanţă tot mai mare, poate chiar deasupra Timişoarei, cerul s-a luminat brusc şi, în strălucirea aceea fugară, tot satul s-a arătat ca o nălucă. După fulger a urmat o bubuitură grozavă care i-a speriat pe toţi, oameni şi animale.

Neper s-a repezit la fereastră. L-a văzut pe străin stînd la poartă, cu picioarele depărtate, ca şi cum ar fi prins rădăcini, unit cu ploaia şi furtuna. Un om încă tînăr, pe care şi-l putea închipui bine ca argat în grajdul lui. Dar nu ştiai

la ce să te aştepţi de la el. Nu era lămurit ce căuta acolo, dar nu prevestea nimic bun.

Proprietarul singurei farmacii din tot ţinutul era un om modest. Tatăl lui, primul Alex Neper, îşi deschisese prăvălia în 1880 şi adusese leacuri, flacoane şi prafuri de toate culorile, de la Viena şi Budapesta. Fiindcă era un chimist împătimit, făcea tot felul de amestecuri şi într-o zi sărise în aer, cu tot cu prăvălie. Fiul nu mai găsise aproape nimic din el. Tot ce a putut să îngroape încăpea într-o cutie. Cu toate astea, clopotul a bătut.

Neper văzuse destule la viaţa lui, tifos, holeră şi vărsat, pentru că adesea ţăranii nu făceau nici o deosebire între el şi-un medic adevărat. Acolo se stabilise un medic doar de puţină vreme – de altfel, era veterinar – şi de aceea oamenii îl chemau pe Neper la patul bolnavilor, care, nu de puţine ori, devenea şi patul de moarte. Cu toate astea, bărbatul acela, care avea doar jumătate din anii lui, reuşea să-l descumpănească.

Nici de data asta paznicul cetăţii n-a ajuns la postul lui mai repede. Nici nu se auzise bine trăsnetul, că nevasta l-a şi zgîlţîit să-l trezească.

„Scoală-te, afară arde, da’ creierul tău înoată în rachiu!“

„Chiar dacă îmi place să beau, tot n-am surzit încă“, i-a întors-o el. Şi-a tras pe el o haină, a luat cheia şi a ieşit din casă. Aici a dat iarăşi peste pîndar.

„Unde arde?“

„La Americancă“, a răspuns Marian.

„Înseamnă că Dumnezeu e drept.“

La scurt timp după aceea a sunat clopotul, trezindu-i şi pe cei din urmă, pe cei morţi, poate, ca să le amintească ce datorie aveau. Farmacistul s-a îmbrăcat, a scos nişte găleţi dintr-o cămară întunecoasă, a apucat încă o manta şi a alergat la Jakob. I-a întins mantaua: „A lovit trăsnetul. Să mergem!“.

În clipa aceea, de pe Neroer, a apărut un cal, într-o ploaie de scîntei. Coada şi coama îi erau cuprinse de flăcări şi din părul de pe spate, arzînd mocnit, ieşea fum. Tocmai acum, cînd ar fi fost mai multă nevoie de ea, ploaia se mai potolise. Animalul a trecut în galop chiar pe lîngă ei. S-a izbit de ziduri şi de garduri, s-a lovit de un copac, apoi a căzut vlăguit, a încercat să se scoale iar, dar a rămas la pămînt. A mai ridicat o dată capul, într-o ultimă încercare de a se împotrivi morţii, şi apoi totul s-a încheiat.

„Veniţi! E nevoie de noi!“, şi-a reînnoit Neper îndemnul.

„Nu mă priveşte“, a răspuns Jakob, privind în urma lui Neper, care o luase

deja la fugă.

Cînd s-a luminat de ziuă, zbuciumul trecuse. Furtuna plecase mai departe, la primele vîrfuri ale Carpaţilor ea avea să se mai semeţească o dată, ca apoi să slăbească şi să se împrăştie. Era o linişte ca şi cum lumea ar fi fost creată tocmai atunci.

Neper nu se aştepta să-l mai găsească pe Jakob, spera doar că nu-i furase nimic. Pentru unul ca el, o gospodărie nepăzită era o invitaţie. Dar poate că se făcuse nevăzut la fel de repede cum apăruse. Şi, dacă avea să mai apară iar, s-ar fi îngrijit el, Neper, să-i pară rău. Pînă atunci nimeni nu refuzase vreodată să dea un ajutor, nimeni nu se împotrivise la ceea ce definea viaţa de aici: obligaţia de a-ţi arăta iubirea pentru semeni. Cu asta le erai dator celorlalţi. Datoria îi ţinea pe toţi laolaltă.

Cînd murea careva, ceilalţi îi purtau sicriul ca semn al iubirii de semeni. Cînd ardea casa cuiva, se cărau găleţi cu apă. Cînd o reconstruia, stăpînul casei era ajutat. Existau nenumărate dovezi de iubire, aşa fusese din primele zile, zilele lui Frederick Obertin. Aşa se făcuse şi în Lorena, locul de unde se trăgeau cei mai mulţi. Grîul celorlalţi trebuia adus acasă, porcul trebuia tăiat, căruţa reparată. Se construiau o moară, o biserică, un drum.

De la o dovadă de iubire faţă de semeni la alta se zămisleau copii, se pierdeau copii, se pierdea o nevastă, se găsea alta nouă, se treiera grîul, era ajutat un viţel să vină pe lume, se însemnau urechile porcilor cu fierul înroşit, era măritată o fiică şi se dorea un fiu, ca să i se lase lui gospodăria, se îndura orice, arşiţa şi foamea, ba chiar şi rîul, cînd inunda totul, rău şi înveninat, recoltele proaste, anii cu şobolani şi holeră, bătrîneţea şi bolile, şira spinării strîmbată, încheieturile umflate.

La sfîrşit, ajungeai să trăieşti ca oaspete în propria casă, la fiul cel mare sau la ginere, şi făceai zilnic acelaşi drum, de la patul de scînduri la sobă, ca să-ţi încălzeşti oasele bătrîne. După ce toate astea erau duse la capăt de sute de ori în timpul unei vieţi, veneau ceilalţi şi îşi împlineau ultima îndatorire, din iubire de semeni.

Neper era negru de funingine, pantalonii îi erau sfîşiaţi, iar pe faţă şi pe braţe avea arsuri uşoare; îşi pierduse pălăria şi mantaua şi tuşea întruna. Mult prea puţini veniseră să-i ajute pe Americancă şi pe tatăl ei, doi sau trei în afară de el, în rest, numai cei cîţiva muncitori cu ziua care lucrau acolo. Tatăl ei aproape că-şi dăduse duhul, fiindcă nu voia să se lase dus de lîngă caii lui.

Focul se întinsese repede, mistuise aproape tot, grajduri, şură şi căruţe, chiar şi o parte din casă. Mai rămăseseră întregi o trăsură şi casa pentru slugi.

Neper alergase de zeci de ori în grajd, încercase să dezlege animalele, scosese afară porcii şi păsările, pînă cînd au cedat grinzile şi s-a prăbuşit acoperişul, îngropînd sub el o mulţime de vite. Se repezise în casă, împreună cu ceilalţi, şi scoseseră de acolo tot ce putea fi cărat. Apa a fost adusă dintr-o fîntînă, Mureşul era mult prea departe.

Niclaus şi fiica lui, Elsa, se puseseră întruna în primejdie pînă cînd şi ei au fost nevoiţi, la un moment dat, să lase totul în voia sorţii. Pînă la urmă au rămas afară, şezînd cu capul în mîini, lîngă masa plină cu veselă, aşternuturi, albume cu fotografii şi haine, puse unele peste altele. În jurul lor erau stivuiţi saci cu cereale, cufere, saltele, comode, unelte.

Farmacistul a descuiat uşa, apoi, ostenit, s-a dezbrăcat cu greutate, s-a aşezat şi s-a spălat temeinic. S-a frecat pînă la sînge – chelia, faţa înroşită, braţele. Îşi scotea din piele mirosul de arsură, frecîndu-se cu mişcări încete, uniforme.

Jakob deschise brusc uşa. Într-o mînă ţinea strîns haina, iar cămaşa îi atîrna descheiată peste pantaloni. A făcut cîţiva paşi spre Neper, aşa, gol şi speriat cum era, şi i-a zis pe un ton care nu îngăduia împotrivire: „Mi-e foame. Vreau să mănînc“. Ceva nu-i deloc în ordine, şi-a spus Neper. Bărbatul pe care avusese de gînd să-l împuşte, cu puţin înainte, se purta acum ca un stăpîn.

„Mai sînteţi aici?“

„Ţi-am păzit vitele peste noapte, frate. N-ar trebui să le laşi aşa, singure, din cauza hoţilor. Şi acu’ vreau să mănînc.“ Jakob rînjea.

Neper era descumpănit. L-a apucat o tuse înfiorătoare. Aici, unde oamenii îşi spuneau *frate* şi *soră*, tinerii le datorau neapărat respect bătrînilor. Pînă nu demult, plăteai o amendă pentru cea mai mică vină, pentru una mai gravă erai biciuit pe banca de pedeapsă. Pus la stîlpul infamiei, să te vadă tot satul.

Ca să-şi ascundă tulburarea, Neper îşi tot trecea peste trup cîrpa cu care se spăla, dar avea simţurile încordate. Cu coada ochiului l-a văzut pe omul acela venind spre el, pînă aproape să-l atingă. Acum era la strîmtoare, nu putea nici să sară într-o parte, nici să se ridice şi să se apere. Şi puşca lui zăcea încă de aseară pe masa din bucătărie.

Neper privea ţintă încălţările lui Jakob – o talpă de lemn peste care un cizmar prinsese nişte piele uzată, de la alte încălţări, şi mai vechi. Apoi a ridicat

încet capul şi a văzut pantalonii rupţi în mai multe locuri. Pantalonii care fuseseră nevoiţi să facă faţă la de toate: muncă la cîmp şi în grajd, zile libere şi mers la biserică – dacă unul ca ăsta se mai şi ducea la biserică. Cămaşa pătată, care cîndva trebuie să fi fost albă, pieptul păros, bărbia.

În numai cîteva secunde, Neper îşi cîntărise din ochi adversarul şi aflase despre sărăcia lui mai mult decît i-ar fi fost pe plac. Asemenea muncitori cu ziua şi vagabonzi erau primejdioşi, aveau prea puţin de pierdut şi nu pregetau să pună chiar şi puţinul acela la bătaie. Pentru asta nu era nevoie să fie băuţi, ci să găsească cel mai mic prilej.

Trăiseră prea mult timp alături de animale, fuseseră dispreţuiţi prea multă vreme şi probabil că nici măcar ei nu se mai preţuiau, erau prea încredinţaţi că viaţa le era una şi aceeaşi repetare de lipsuri şi înjosiri, de aşteptare a unei plăţi amărîte, de beţie lacomă, jocuri de cărţi şi desfrîu şi apoi altă aşteptare, încît întotdeauna erau pregătiţi pentru ce se putea mai rău. Şi de aceea niciodată nu ştiai ce le trecea prin minte.

Oare nu doi oameni dintr-ăştia o omorîseră, cu cîţiva ani în urmă, pe nora lui Peter Bartu şi fuseseră prinşi abia după o hăituială de mai multe zile, la care şi jandarmeria a trebuit să dea o mînă de ajutor? Oare n-au fost ei blînzi şi plini de căinţă şi n-au pretins că nu-şi mai aminteau nimic, dînd vina pe beţia cu rachiu? Şi, mai demult, nu-l împuşcase un hoţ de cai pe paznicul cetăţii, Josef Reno sau Gogo Joschka, cum îi ziceau toţi, cu propria puşcă, într-o iarnă grozavă, pe cînd făcea de strajă pe uliţe?

„Daţi-mi voie“, a zis Neper şi a încercat să se ridice. Dacă era să aibă vreo şansă, atunci numai în picioare. Dar străinul nu s-a dat înapoi, aşa că farmacistul n-a avut încotro şi a rămas aşezat.

„Nu dau voie nimic. Ţi-am păzit gospodăria, tu-mi datorezi mîncare.“

„Da’ nu v-am rugat s-o faceţi.“ Farmacistul se minuna de curajul lui. Trupul vînjos al celuilalt era la numai un lat de palmă de Neper şi stătea acolo ca un zid.

„Rugat sau nerugat, treaba a fost făcută, în vreme ce tu ai stins focul pe la nu ştiu cine. Şi acu’ vreau să fiu plătit.“

Neper şi-a pus în gînd să mai fie viteaz o dată. „Mă ameninţaţi?“ Vedea cum pumnii celuilalt s-au strîns la înălţimea ochilor lui, au rămas aşa o clipă, în timp ce venele i se umflau pe braţe. În spaţiul îngust pe care i-l îngăduia trupul lui Jakob, el nu putea nici să se mişte, nici să se apere.

Apoi s-a întîmplat un lucru la care Neper nu se aşteptase. Străinul a cedat, braţele şi mîinile i s-au destins, s-a dat înapoi şi şi-a pus haina pe spătarul unui scaun. „Tu eşti în pielea goală, iar eu dau buzna peste tine.“ Nici purtarea şi nici glasul lui nu trădau încordarea de mai înainte. Acum părea un vecin care voia să facă o scurtă vizită şi care intrase fără să bată la uşă.

Farmacistul s-a îmbrăcat în grabă, ca să se simtă apărat prin haine de străinul acela care, brusc, avea un aer stînjenit. Într-un timp foarte scurt, sub ochii lui se petrecuse o schimbare pe care nu şi-o putea explica. Dar aşa, îmbrăcat şi spălat şi, mai ales, în picioare, el era din nou stăpînul casei, iar celălalt, unul care voia ceva de la el.

Jakob s-a dus în bucătărie şi Neper l-a urmat, cuprins de tulburare, pentru că acolo era şi puşca. L-a găsit pe Jakob stînd paşnic la masă, strîngînd o pîine la piept şi spintecînd-o cu un cuţit. A rupt o bucată de miez, pe care a amestecat-o cu resturile de mămăligă din noaptea trecută. Şi-a umplut gura. Au urmat cîteva felii groase de cîrnat. „Asta-i tot ce-i trebuie omului. De ce n-ai zis mai repede, frate? Da’ aşază-te, mănîncă şi tu. Sînt bucuros că-s aici.“

Iarăşi era totul de-a-ndoaselea, omul acela îl poftea la masă, la masa lui. Aşa, în afara primejdiei şi oarecum înveselit, Neper s-a aşezat şi a luat pîinea pe care i-o întindea celălalt. S-a lăsat în voia foamei, fiindcă toată truda din timpul nopţii îi sleise puterile.

„Un lucru am învăţat şi eu. Întotdeauna trebuie să mănînci ca şi cum ar fi ultima masă de dinaintea execuţiei“, a mai spus Jakob. Plescăia încîntat, privirea i-a căzut pe faţa farmacistului şi a început să rîdă. „Da’ ce-ai păţit? Arăţi de parcă l-ai fi văzut pe dracu’. Nu-ţi fie teamă, doar eşti la tine acasă.“ S-a făcut linişte, acum plescăia şi Neper şi a rîgîit de mai multe ori, fiindcă înfuleca prea lacom.

„Cum vă numiţi?“, a întrebat Neper după o vreme.

„Jakob.“

„Jakob şi mai cum?“

„Atît, Jakob.“

„Toată lumea mai are un nume.“

„Eu nu. Jakob e de-ajuns.“

„Da’…“

Străinul a lovit cu pumnul în masă. Cealaltă mînă a întins-o alături, cu palma desfăcută. Privirea lui devenea iarăşi aspră şi rece. „N-ai decît să întrebi

cît vrei. Alt răspuns n-o să fie.“ Şi iarăşi s-a petrecut schimbarea, s-a lăsat pe spate – deodată părea sătul şi mulţumit – şi şi-a şters marginea farfuriei cu pîine. Ca şi cum şi-ar fi amintit ceva important, Jakob a sărit în picioare, şi-a adus haina şi, scotocind, a scos o foaie de ziar, a despăturit-o şi a întins-o în faţa farmacistului, netezind-o cu mîna.

„O ştii pe femeia asta?“ Farmacistul a aruncat o privire, apoi a izbucnit în rîs. „O ştii?“, a întrebat iar Jakob, apăsat.

„Dacă o ştiu? E Elsa Obertin. Toată lumea o cunoaşte, de aici pîn’ la Timişoara şi mai departe. Îi spunem *Americanca*. Dacă aţi fi venit ieri seară cu mine, aţi fi cunoscut-o. Gospodăria ei a ars.“

Jakob tresări. „Gospodăria ei? Arsă?“

„Am încercat să salvăm cît s-a putut de mult, dar am fost prea puţini. La noi, ajutorul ţine de onoare. Dar lumea n-o place, de cînd s-a întors din America. Se povestesc tot felul de lucruri. Pentru ea aţi venit aici?“

Jakob n-a răspuns pe loc, părea să fie frămîntat de altceva şi a rămas mult timp pe gînduri.

„Adică asta înseamnă că nu mai are nimic?“, a întrebat el în cele din urmă.

„N-aş zice. Mai are destul. Da’ de ce vă interesează aşa tare Elsa?“

Jakob a băgat foaia înapoi în buzunar şi a privit în jur, ca şi cum ar fi căutat ceva anume. Cînd Neper nu se mai aştepta la vreun răspuns, a zis: „Fiindcă am să mă însor cu ea. Frate, ai să-mi dai nişte haine curate şi un brici?“.

Asta a fost prima intrare în scenă a tatei. Coborîse din Carpaţi şi mersese pe drumuri abrupte şi poteci, urmărind firul pîraielor şi al rîurilor. Se tocmise cu ziua pe la ţărani şi pădurari, pentru puţină mămăligă şi supă de cartofi, apoi plecase mai departe, urmărit de spaima că s-ar putea să fie prea tîrziu. A ajuns în Cîmpia Banatului, care se întinsese în faţa lui, albită de soare, prăfoasă şi crăpată.

În Timişoara, încărcase saci cu făină pe vapoarele austriece din micul port şi lucrase pe la meşteşugarii din Piaţa Sf. Iosif. Fusese preţuit, avea putere, răbdare şi pricepere, dar n-a fost în stare să rămînă la nici un meşter. Acelaşi şi acelaşi gînd îl tot trăgea de acolo şi, într-o bună zi, l-a făcut să părăsească oraşul, mergînd spre vest. În drumul lui spre Triebswetter avusese parte de multe opriri, dar nicăieri nu zăbovise mai mult de cîteva săptămîni.

Nu-i dădea pace gîndul că poate avusese altcineva aceeaşi idee, că poate pornise la drum mai devreme, înaintase mai repede şi ajunsese mai departe

decît el. Apoi a apărut în timpul furtunii puternice, părînd el însuşi o forţă a naturii. Dar, în vreme ce cutremurul, seceta sau potopul treceau, el a rămas acolo. Întîi la Neper, apoi la mama şi, mai tîrziu, la toţi ceilalţi.

* * *

Prima nuntă din Triebswetter a fost anunţată de sunetul clopotului, după primul mort, nefericitul argat Manoeuvre, la 27 aprilie 1773. În cronica satului stă scris că ea a avut loc din motive de împreunare neîngăduită. Nu că în partea aceea de lume oamenilor nu le plăcea să se împerecheze. Bărbaţii nesimţitori, supuşi poftelor, străpungeau des şi năvalnic trupurile femeilor lor.

Ăsta era singurul lor drept, dacă te gîndeşti că ei nici măcar nu-şi aparţineau cu adevărat. Cînd trecea pe acolo moşierul, baronul Alvinczy, îşi strîngeau la piept pălăriile de fetru, dacă erau şvabi, sau căciulile de blană de oaie, dacă erau români, şi se plecau. Cînd moşierul cobora din trăsură, alergau să-i sărute mîna. Era prea mică mîna pentru atîtea guri.

Dar acasă erau cu toţii stăpîni. Împerecherea animalică, atunci cînd erau întărîtaţi şi potopiţi de pofte, rămînea singurul lucru care era numai al lor şi îi despăgubea. Ea şi rachiul de la cîrciumă. Adesea împreunarea se petrecea înainte de răsăritul soarelui, nu ca să se ascundă de Dumnezeu, ci pentru că doar atunci nu erau osteniţi. Ameţiţi de izul de grajd, de scîrna şi urina din oala de noapte, de aerul stătut, de mirosul gurii şi de duhoarea picioarelor acoperite cu cruste de noroi şi a trupurilor nespălate, pişcaţi de purici şi de ţînţari, se foiau pe sub rogojinile de paie şi găseau repede trupul la fel de urît mirositor al celuilalt.

Mai era un motiv pentru care cei din Triebswetter se împerecheau cu atîta zel. Erau acolo numai două sute de familii, care îşi duceau traiul în casele lor de lut. Dacă voiau să reziste, să nu fie înghiţiţi şi nimiciţi de pămîntul necruţător, erau osîndiţi să se înmulţească. Nimeni n-o spusese pe faţă, cînd îşi luaseră casele în primire, cînd se abătuse prima mare moarte, prin holeră, dar toţi ştiuseră. La urma urmei, asta era soarta lor de colonişti, de aceea îi trimisese aici împărăteasa austriacă. Nu ca să piară, ci ca să prindă rădăcini.

Aşadar, şi Ludwicus Gordon şi Anna Odromat dormiseră împreună, oricum cam în pripă. Nici unul n-avea şaisprezece ani şi se ştiau de numai cîteva luni. O împerechere care nu s-a petrecut cu voia Domnului. Pîndarul, care i-a găsit, a

suflat în corn, ca şi cum ar fi avut de anunţat un pîrjol, o tîlhărie sau altă nenorocire. În cîteva clipe, perechea speriată a fost înconjurată de o mulţime care arunca ocări şi n-a lipsit prea mult să fie linşată.

Viaţa i-au datorat-o lui Frederick Obertin, care s-a pus în faţa lor şi a cerut chemarea la o zi de judecată. Nu că ar fi fost din cale-afară de binevoitor, n-o făcea din prea multă înţelegere, ci numai pentru că el era judecătorul. Şi era în puterea lui să dea o sentinţă.

De obicei, pregătirea unei zile de judecată dura o săptămînă. Semnalul că în curînd avea să se judece trecea din casă în casă. Fiecare îşi ştia vinile, care erau înşirate într-un registru de pedepse păstrat de judecător. Toţi se temeau de ziua aceea. Dar un caz precum cel al lui Ludwicus şi al Annei nu suferea amînare şi cerea asprime. Anna a fost tîrîtă de păr prin sat, Ludwicus a fost îmbrîncit şi pălmuit, de peste tot izvorau oameni care se îndreptau spre uliţa mare, făcînd gălăgie şi aruncînd vorbe de ocară. Larma s-a potolit abia în faţa curţii judecătorului, bătrînii i-au împins pe cei doi, pînă au dispărut cu toţii în casă.

Acolo s-a ţinut judecata şi Frederick i-a condamnat la treizeci de lovituri de bici urmate de căsătorie, la excluderea din comunitate şi la o viaţă în afara satului. Aveau voie să-i treacă hotarul numai o dată pe an, ca să-şi viziteze părinţii. Aşadar, au fost biciuiţi şi tinerei femei i-a fost pusă o rochie de mireasă peste urmele proaspete, încă sîngerînde. Preotul a tras clopotele, pe cel mic, pe cel mare, apoi din nou pe cel mic şi, la urmă, pe toate trei deodată.

Cei doi au fost urcaţi pe un car cu boi, chiar în faţa bisericii, li s-au dat provizii, o vacă şi nişte unelte şi au fost duşi pînă la marginea satului. Copilul născut de Anna mai tîrziu a murit nebotezat, după o zi. Sufletul i l-au luat diavolii, ziceau puţinii români din sat.

După asemenea reguli, Jakob-fără-nume şi Elsa Obertin ar fi trebuit să fie biciuiţi, traşi pe roată, iar amintirea lor ştearsă din memoria oamenilor. Pentru că ei, nu foarte tineri, dar la fel de expuşi legiuirilor Domnului, au dormit împreună după numai trei săptămîni – Elsa nu de bunăvoie, dar nici chiar pe nedorite. Trebuia să-şi ţină alături un asemenea bărbat care se încumetase la un drum atît de lung, doar pentru ea.

În dimineaţa de după furtună, cînd s-a ivit îmbrăcat cu hainele lui Neper în faţa rămăşiţelor din gospodăria ei, Jakob arăta ca un flăcău crescut prea repede şi prea mult. Elsa mai că ar fi rîs, uitînd de starea gospodăriei Obertinilor, mîndră cîndva, apoi decăzută şi acum distrusă, pe care ea reuşise s-o repună pe

picioare cu bani din America.

Flăcările erau în stare să-i ia gospodăria, dar nicidecum pămîntul pe care îl avea în stăpînire. Multe dintre vitele ei înnoptaseră pe păşune şi nu mai putuseră fi aduse acasă înainte de furtună. Doar caii lui Niclaus, tatăl Elsei, fuseseră închişi în grajd. Voia să-i aibă mereu în preajma lui, de cînd îi murise nevasta. „Cînd mă uit la cai, o văd pe ea. Cît de mult i-a iubit!“, murmura el cîteodată. Acum doar unul scăpase, ceilalţi arseseră toţi sau fuseseră striviţi de grajdul care se prăbuşise.

Probabil că Elsa şi tatăl ei erau pentru Jakob la fel de ciudaţi la vedere, aşa cum stăteau, negri de funingine, în cămăşi de noapte şi cizme. Lui Jakob nu i-a scăpat că oamenii care treceau pe acolo aruncau doar priviri furişe, că de multe ori întorceau capul, chiar dacă nenorocirea altuia trebuie să fi avut o atracţie magică pentru ei.

Elsa era ocupată să împartă după folosinţă lucrurile rămase şi să adune unelte şi obiecte de prin casă. În timpul ăsta, zilierii pe care îi angajaseră pentru recoltă scormoneau prin cenuşa fierbinte ca să găsească locurile unde mai ardea mocnit. Cînd găseau vreunul, turnau apă în scobitură şi din ea se înălţa abur. Niclaus era îngenuncheat lîngă unul dintre caii lui şi îl mîngîia ca şi cum ar fi fost încă viu.

Jakob s-a apropiat încet, privind atent, fără s-o scape din ochi pe femeia măruntă şi fragilă care avea să fie mama mea. Ea l-a observat abia după ce ajunsese acolo de-o bucată de vreme. „S-a ivit, aşa, dintr-odată“, obişnuia ea să spună mai tîrziu. „Ce să fi făcut?“ Şi chiar era foarte convinsă de ce zicea.

Ca şi cum n-ar fi avut de ales, după ce apăruse el. Ca şi cum viaţa ei s-ar fi împărţit într-o viaţă de dinainte, fără el, şi o viaţă de după, cu el. Ca şi cum pînă în clipa aceea totul ar fi fost o pregătire, o cursă de încălzire, nu fără importanţă, pentru că, oricum, ea văzuse şi făcuse lucruri pe care alţii le visau doar, sau nici măcar atît. Unele dintre lucrurile astea avea să le treacă sub tăcere pînă la sfîrşit.

Avea douăzeci şi şapte de ani şi, pentru lumea în care trăia, era deja o femeie bătrînă. Spunea că şi în nopţile ei americane, dincolo, la New York, îi plăcea să-şi închipuie că avea să urmeze şi ceva cu adevărat măreţ, care să-i răsplătească aşteptarea: „Ceva mare de tot, gîndisem eu, dar nu m-am aşteptat la ceva atît de mare ca el“, povestea ea mai tîrziu.

Oricum, ea l-a observat cînd, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, Jakob i-

a spus tatălui ei: „Frate, un cal de-al tău zace fără suflare la farmacist, în faţa casei“. A scuipat şi apoi a strivit cu vîrful ghetei pata jilavă din praf. „E-o jale. Ştii, mi-s dragi caii. Ţi se frînge inima să vezi aşa ceva.“ Încă în timp ce vorbea, a intrat în curte şi s-a aşezat la masa grea, care fusese scoasă din casă, împreună cu un scaun, un pat şi mai multe covoare. Toate astea erau împrăştiate în jur şi formau decorul unei scene pe care el şi-o ticluise.

Un cocoş a sărit pe masă, s-a înfoiat şi a început să cînte, chiar dacă soarele era deja sus pe cer. „Cocoşul cîntă pe lumina zilei“, a zis Niclaus, viitorul meu bunic. „Ori a înnebunit, ori vrea să-şi bată joc de noi.“ Elsa a rugat un zilier să-i toarne apă în palme, s-a aplecat puţin şi s-a spălat pe faţă, pe braţe şi pe mîini, apoi s-a dus şi ea la masă. Niclaus a urmat-o.

Ea l-a privit pe Jakob din cap pînă-n picioare, îndelung şi fără să-şi schimbe expresia, pînă cînd el a sărit în sus, ca şi cum şi-ar fi amintit ceva. „Ai mai multă nevoie decît mine să şezi, surată“, a zis el şi i-a împins scaunul. Acum Elsa putea să vadă bine cît de mare era, ea îi ajungea pînă la piept. Nu era nimic ce să nu-i placă la el. Se mira de gîndurile ei, dar, de fapt, era încă tînără, privirile nu i se întorseseră încă spre înăuntru, ca mai tîrziu. Văzînd că nici ea, nici tatăl ei nu ziceau nimic, Jakob a continuat: „Cumplită noapte, nu-i aşa?“.

„Cine sînteţi?“, a întrebat ea.

„Sînt Jakob.“

„Şi ce căutaţi aici, Jakob?“

„Eu, surată, vin de departe, de la Bocşa. Poate că n-ai auzit de Bocşa, e-n munţi. Am plecat de acolo de mai bine de două luni, ca să ajung la tine.“

„Dacă vreţi de lucru, avem foarte multe de făcut, după cum se vede“, l-a întrerupt Elsa.

„Nu de asta am venit.“

„Atunci, de ce?“

„Tocmai voiam să povestesc. Tata a fost şvab. Cînd eram mic, a plecat cu mine la Bocşa. Acolo ne-a mers ceva mai bine, aveam chiar şi-un mic grajd cu nişte animale, dar, cînd a murit tata, am fost nevoit să vînd totul. Numai asta mi-a mai rămas. Nu ştiu de unde-l avea.“

A scos ceasul de aur din buzunarul pantalonilor.

„După aceea am reuşit să mă descurc oarecum. Ba la Eckl, la moara de apă, ba la pompa de benzină – da, avem chiar şi maşini la Bocşa. Drumurile au gropi, sînt numai pietriş, aşa că la noi o maşină îşi dă duhul după doi sau trei

ani. Eu le reparam şi, pe lîngă asta, serveam şi la pompă.

Apoi am lucrat la Augenstein, un evreu. Vindeam stofe, foarfeci, tot ce trebuia pentru croitorie. Eram un fel de salahor, bun de muncă grea. Uitaţi-vă la mîinile mele. Eu şi acele de cusut, te-apucă rîsul! La descărcat baloturi de pînzeturi, la făcut livrări, mai mult treburi dintr-astea. Augenstein are prăvălia chiar lîngă sinagogă, da' am uitat că nu cunoşti Bocşa.

Deci întîi vine sinagoga, apoi prăvălia de fierărie a lui Laurentz şi apoi a noastră. Vreau să zic, a evreului. Şi peste drum e hotelul nostru, chiar deosebit, cu o sală de bal, la primul etaj, mare cît, să zicem, de aici şi pîn' la merii arşi de colo, din spate. Stăteam de multe ori în faţa prăvăliei lui Augenstein şi mă uitam de jos la forfota pestriţă. De tavan atîrnau două – cum le zice? –, două lustre, totul de cristal, bineînţeles. Am ajutat la descărcarea lor cînd au venit din Boemia.

Ei, da, aşa un bal nu-i pentru de-alde mine, una, că nu te lasă să intri şi, doi, calci femeile pe picioare, la dans. Se vede doar ce picioare am. Mai uşor înveţi un bivol să danseze polca decît picioarele astea. Dar eram şi eu curios şi voiam să văd ce face lumea acolo, înăuntru.

Aşa că, odată, stau şi aştept un nou transport de materiale; Augenstein e deja la bal, cu fetele lui, şi maşina întîrzie. Asta-i normal la noi, drumul e lung şi te poţi aştepta la orice. Au mai căzut maşini în prăpastie, vrînd să ocolească pietroaie sau gropi. Aud tot timpul muzica de alături şi rîsetele oamenilor, tot cîte o polcă, apoi un ceardaş, apoi iar o polcă.

Ies în drum, da', dacă tot sînt în drum, mă întreb: de ce să nu-l şi trec? Şi: dacă tot stau în faţa hotelului, de ce să nu intru? La primire nu-i nimeni, chiar dacă, de obicei, e mereu unul acolo, care-i opreşte pe băieţii de prăvălie şi pe ţigani.

Îmi scot căciula, îmi dreg glasul, dar nu vine nimeni. Iar la primul etaj e muzica aceea care mă farmecă şi mă atrage, aşa că îmi spun: «Te duci mai departe, băiete, de-acu' e totuna unde te prind. Doar n-ai venit la furat, o să-şi dea ei seama, Augenstein o să pună sigur o vorbă bună pentru tine, dacă o fi nevoie».

Urc scara cu băgare de seamă; cînd ajung sus, dau deoparte o draperie groasă şi mă sperii. Acolo e domnul de la intrare, dar, în loc să mă alunge, duce degetul la buze şi-mi face semn să mă uit prin geam. Ştii, acolo sînt nişte uşi care lunecă pe şine, iar pe sticlă stă scris numele hotelului.

Ce am văzut acolo a fost ca un vis, aş fi vrut să nu mă mai trezesc niciodată. Oameni frumoşi şi bogaţi, bărbaţii în frac şi femeile cu umerii goi, cu trene şi sclipici, te pricepi mai bine decît mine la dintr-astea, surată. O grămadă de fete pe care le ştiam din vedere şi toate dichisite.

Mă tot uit nemişcat o vreme şi admir şi gătelile, pentru că unele stofe erau din prăvălia noastră. Stau acolo fermecat, ca un ţărănoi – asta şi sînt, surată. Deodată, celălalt îmi trage un ghiont în coaste şi îmi întinde un ziar. «Ăştia de-aici n-au clasă», murmură el. «Asta are clasă.» Habar n-aveam ce voia să spună cu *clasă*. Asta e numai la trenuri – a-ntîia, a doua, eu merg cu a treia. Pe treptele vagonului, de acolo pot s-o şterg mai repede cînd vine controlorul“, a spus Jakob, făcîndu-i Elsei cu ochiul.

„Dau să mă uit mai îndeaproape la poză, da’ chiar în clipa aceea se aude claxonul pe stradă. «Poţi să iei ziarul, pe mine oricum n-o să mă ia de bărbat niciodată», îmi zice omul de la primire. Îl pun sub braţ şi o iau din loc. Abia acasă, după ce m-am culcat pe patul de scînduri, am deschis ziarul. Vrei să afli ce se mai întîmplă în lume, cînd trăieşti într-un loc ca Bocşa, nu-i aşa? L-am răsfoit şi am dat peste poza pe care voia să mi-o arate. Aici, vedeţi?“

Jakob a scos ziarul, l-a despăturit şi l-a pus pe masă. Şi-a trecut palma peste el, ca să-l netezească.

„Asta eşti tu, surată, cînd ai ajuns în gara din Timişoara. Dedesubt scrie: *Întoarcerea Americancei. În gara din Timişoara ea este întîmpinată de mulţi curioşi*. Apoi ziaristul spune că ai avut o călătorie lungă, de la New York la Timişoara, săptămîni întregi pe vapor şi în tren. În spate se văd bagajele tale, o mulţime. Poza a fost făcută la sosirea ta, acu’ doi ani, dar interviul e nou, de nici măcar patru luni. Ziaristul te întreabă şi ce-a fost cel mai greu pentru tine, după întoarcere. Mai ştii ce ai răspuns? Ei, unde-i asta?“

Jakob îşi plimba încordat degetul pe text. „Uite, aici! Spui: *Cel mai greu e să-ţi găseşti un bărbat. În America eşti încă tînăr, la anii mei, dar aici eşti deja cam bătrîn.* Şi mai spui că bărbaţii buni de însurătoare se ţin deoparte şi poate pentru că acum eşti mai bogată decît cei mai mulţi dintre ei. Uite ce zici mai departe: *Dar şi eu îmi doresc un bărbat, ca orişice femeie. Unul care să ia în primire gospodăria tatei şi cu care să pot trăi în casa cea nouă de la oraş. Şi să avem copii, de ce nu? Îmi doresc tot ce poate face fericită o femeie.* Şi acum“ – Jakob făcu o pauză ca să sporească efectul vorbelor lui – „de asta sînt aici. Aş vrea să mă însor cu tine, să conduc gospodăria şi să zămislesc copii. Şi unul ar

fi de-ajuns, un băiat, ca să moştenească mai tîrziu gospodăria“.

A rostit vorbele astea încet şi apăsat, ca şi cum le-ar fi simţit gustul – păreau să-i placă, la fel ca o mîncare bună. Elsa s-a prins cu mîinile de spătarul scaunului şi s-a aşezat. Tatăl ei a deschis larg ochii, a tras spre el foaia de ziar şi a mai citit o dată fragmentele cu glas scăzut.

„Să nu crezi că-s nebun, surată. M-am gîndit foarte bine, zi şi noapte. Nu mi-a mai ieşit din cap. Ai nevoie de un bărbat, pentru fericirea ta, iar eu am nevoie de o gospodărie. Poate să meargă bine. Nici nu trebuie să-mi dai îndată răspunsul, îl aştept dincolo, la farmacist. Ne înţelegem bine, numai că e cam sperios. Sigur o să fie bucuros să mă ocup puţin de animalele lui.“

Mai întîi nu s-a întîmplat nimic, toţi trei păreau cuprinşi de-o vrajă, ca şi cum vorbele lui Jakob ar fi fost o formulă magică. Zilierii şi cocoşul îi priveau atenţi de la distanţă. Dacă cocoşul n-ar fi cîntat din nou, probabil cei trei n-ar fi îndrăznit să se mişte multă vreme. Elsa ca să nu fie nevoită să se asigure că toate astea se întîmplau aievea şi Niclaus pentru că marea lui dorinţă se îndeplinise. În faţa lui era într-adevăr un bărbat bun de muncă, sănătos, care putea să preia gospodăria. Pămîntul, ogorul, la care ţinea atît de mult, poate mai mult decît la fiica lui – totul n-avea să se mai preschimbe în mărăciniş. Sau şi mai rău: să ajungă pe mîini străine. „Vrea să-şi bată joc de noi“, a murmurat el, dus pe gînduri.

Pentru că Elsa tot nu se mişca, Jakob şi-a început retragerea. „Atunci mai bine vă las singuri, ca să vă puteţi gîndi. Ştiţi unde mă găsiţi. Şi mi se pare că ai mare nevoie de două braţe puternice pe-aici“, a mai zis, întorcîndu-se spre tată. „Pe cîmp mai aveţi cu siguranţă mult grîu, prea mult n-aţi pus deoparte încă. Da’ e cam greu s-o faceţi voi doi, iar zilierii de colo nu par că ar fi buni de ceva. Oamenilor nu le place să vă ajute, aşa am auzit. Să nu vă pese, sînt invidioşi şi răi, aşa a fost dintotdeauna.“ La plecare a mîngîiat din mers singurul cal rămas, care păştea liniştit, şi a strigat în urmă: „Frumos animal un cal ca ăsta, nimic de zis!“.

A fost cea mai lungă cuvîntare pe care o ţinuse pînă atunci. Nici nu fusese nevoit vreodată să spună prea multe, avea să zică el mai tîrziu; ajungea un „Dă pîinea încoa’!“ sau „Taie-mi nişte slănină!“. Discuţiile cu tatăl lui fuseseră întotdeauna foarte sărace. Dar cu aşa ceva n-ar fi convins o femeie şi nicidecum una care fusese în America. Dintotdeauna admirase oamenii care se pricepeau să mînuiască vorbele. Îi admirase, dar îi şi dispreţuise. Vorbeau prea mult

pentru cele cîteva idei bune pe care le poate avea omul într-o viaţă scurtă.

Jakob se aştepta să treacă o săptămînă pînă cînd avea să primească sau să ceară un răspuns. Dar el a venit chiar în ziua următoare.

* * *

Elsa îşi dorise să trăiască o asemenea clipă, chiar dacă nu printre ruinele casei sale. Un bărbat de treabă din Triebswetter sau poate din Timişoara. Dar nu venise nici unul, vreme de doi ani, nimeni. Dar un salahor? Familia ei cunoscuse şi zile mai bune, numele Obertin avusese greutate, fusese respectat şi temut, pînă cînd, după zeci de ani de decădere, nu rămăseseră decît tatăl ei, ea şi sărăcia.

Făcuseră foamea, ca mulţi alţii, dar asta nu era ceva neobişnuit în ţinutul acela. Se poate spune că foamea fugise din Lorena odată cu oamenii şi că îşi făcuse cuib aici, după ce-i omorîse aproape pe toţi, umflase burţile copiilor şi vlăguise trupurile părinţilor. Bîntuise atît de mult timp, cu atîta cruzime în ţara strămoşilor, în ţara lui Frederick Obertin, pustiind ţinuturi întregi, încît numai ea se îngrăşase.

Dar, cînd au pornit la drum primii colonişti, ademeniţi de împărătească, cînd foamea a început să se teamă că rămîne singură în satele părăsite, nemaiavînd pe cine să chinuie, a sărit şi ea într-una dintre căruţe, care a dus-o pînă la Ulm. Prima oprire în drumul spre Banat.

Dar foamea a încetat să fie primejdia cea mai mare. Încetul cu-ncetul, pămîntul a fost stăpînit mai bine, Mureşul a fost îndiguit şi mulţi ani au dispărut şi seceta, şi inundaţiile. După holera din 1873, îngheţul din anul următor, care a distrus viţa-de-vie, mîndria celor din Triebswetter, după cele două cutremure din 1879 şi revărsările Mureşului, de trei ori între 1880 şi 1882, lucrurile s-au mai liniştit. Omul răsufla uşurat, putea să-şi accepte mai uşor sărăcia cînd burta nu-i chiorăia întruna.

Niclaus îşi mai amintea senzaţia aceea covîrşitoare de foame, care aproape că te făcea să-ţi pierzi cunoştinţa. Şi Elsa o ştia, din primii ani de viaţă. O felie de pîine pe zi, unsă cu untură de porc, şi-n plus supă de varză sau mămăligă. Tatăl ei îi povestise cum se revărsase Mureşul de trei ori, pe vremuri, cînd el era încă foarte tînăr. De trei ori se semănase, grîul crescuse galben ca aurul, o mare de spice, de te apuca ameţeala numai uitîndu-te, cînd se mişca în vînt.

Ca şi cum rîul ar fi fost o creatură duşmănoasă, vicleană, care ştia prea bine cînd putea să-i dăuneze omului mai mult, potopul venise mereu în timpul nopţii şi rămăsese acolo săptămîni întregi. Ce nu pustia apa pustiau şobolanii. Dacă nu ar fi fost vlăguită de foame, nici mama Elsei n-ar fi murit la naşterea fiicei, asta e sigur.

Distrugerea venită de trei ori, care îi silise pe oameni să-şi învîrtă singuri pietrele de moară, caii fiind prea istoviţi, i-a lovit din plin şi pe Obertini şi nu şi-au mai revenit după aceea. Dar, cînd Elsa a plecat în America, la şaptesprezece ani, nu foamea aceea o mînase într-acolo, ci lipsa unei perspective de a ieşi din sărăcie.

După întoarcerea ei, nici sărăcia n-a mai fost o problemă, avea mai mult decît îi trebuia. Poate că asta o împinsese în singurătate, fiindcă un ţăran avea voie să fie înstărit, dar nu chiar peste măsură.

Nu-i mai trebuia un bărbat care s-o ferească de foame sau de lipsuri. Era altceva, era sentimentul care o făcea adesea să spună mai tîrziu: „E nevoie de un bărbat în casă“. Suna la fel de hotărît ca şi celelalte sentinţe ale ei, ca o lege săpată în piatră, care nu-ţi lasă altă posibilitate, decît să-l iei chiar pe bărbatul acela şi să-l suporţi. Probabil că asta a împins-o pe Elsa Obertin în braţele unui străin care nu avea nimic de oferit, în afară de o înfăţişare atrăgătoare, forţă şi energie.

La început, Niclaus a fost încîntat de idee, apoi a respins-o; prea mari erau deosebirile de stare între o Obertin şi un oarecare Fără-Nume. Cu cît a încercat mai mult să-şi convingă fiica, cu atît mai surdă era ea la vorbele lui.

„Nu vreau să rămîn singură în gospodăria asta mare, cînd ai să mori tu. Sau în casa noastră de la oraş, din Timişoara. Vreau un bărbat şi un fiu care să ne ducă numele mai departe. Pentru asta fac orice“, a zis ea.

Tatăl a privit-o îndelung în tăcere. „Ai adus mulţi bani din America, dar nu mai eşti aceeaşi“, a spus el.

„Tu n-ai ce să-mi spui despre America, tu n-ai fost acolo.“

„Da’ nici unul ca ăsta, nici măcar nu ştim dacă povestea lui e adevărată“, a spus tatăl, aşezîndu-se.

Elsa l-a mîngîiat pe cap, apoi i-a şoptit: „Dacă n-o să am curînd un copil, rămînem fără moştenitori şi neamul Obertinilor se stinge. Asta vrei? Eu nu. Fac orice, numai să n-ajungem aşa. Îl iau pînă şi pe Jakob ăsta. Mama a murit ca să vin eu pe lume. Acum e rîndul meu să fac ceva“.

„Da’ tu ai fost deja în America…“, s-a împotrivit Niclaus.

„Asta nu-i nimic faţă de ce a făcut mama.“ A tras adînc aer în piept şi a adăugat cu glas scăzut: „Am eu grijă să nu fi fost degeaba. Şi în plus: dacă sînt măritată, în sfîrşit, poate că se termină şi cu toate răutăţile din sat“.

L-a bătut pe tatăl ei de cîteva ori pe umăr, apoi a intrat în casă, să se roage. De cînd se întorsese, o făcea tot mai des – odată cu banii adusese şi spusul rugăciunilor din America, de parcă prin ele ar fi vrut să şteargă ceva. Ceva ce putea fi murmurat numai sub crucifix. A doua zi, în casa slujitorilor, unde locuiau acum, şi-a pus cea mai frumoasă rochie din ce îi mai rămăsese, a urcat în singura trăsură pe care o mai aveau şi a plecat la casa lui Neper.

Sigur că Neper nu era încîntat de prezenţa lui Jakob, dar el reuşise iarăşi să-l zăpăcească cu linguşeli şi ameninţări. În plus, farmacistul era curios, ca orice om, şi spera că evenimentele vor aduce o schimbare interesantă.

L-a lăsat pe Jakob să doarmă în grajd şi să stea şi să mănînce la masa lui. Între timp, Jakob nu mai întreba, ci se ducea direct la cămară. Îşi lua cîrnaţi, brînză, pîine, fructe sau castraveţi puşi la murat şi se îndopa cu toate astea, de-ai fi zis că foamea care sălăşluia în el nu mai putea fi potolită. Cînd Elsa a oprit în faţa casei, el s-a şters la gură, şi-a pus cămaşa pătată şi a ieşit. „Urcaţi, vă rog. Aş vrea să vă arăt ceva“, i-a cerut ea.

S-au îndepărtat de sat la cîţiva kilometri, pînă cînd au ajuns într-un loc unde porumbul se înălţa nemişcat, ca un zid. Fireşte că, de prin grădini şi curţi, de după garduri şi ferestre, lumea s-a uitat în urma lor, cînd au cotit pe drumul principal şi au continuat să meargă pe un drum prin cîmp, după capătul satului.

Elsa a oprit şi a lăsat hăţurile. Nu spusese nimic în timp ce mergeau şi nici nu se uitase la el măcar o dată. Numai mîinile din poală îi trădau acum tulburarea.

„Propunerea a fost serioasă?“

„Altfel aş mai fi aici?“

Ea a întins braţul şi a făcut o mişcare largă, în semicerc. „Tot pămîntul ăsta e al nostru. L-am cumpărat după întoarcere.“

„Ai şi cu ce, surată.“

„Da, am cu ce. Şi de unde să ştiu dacă nu asta urmăriţi?“

„Da’ sigur că asta urmăresc. Am zis deja că am nevoie de-o gospodărie. Aşa sărac cum sînt, puţină bunăstare n-are cum să strice. Bogaţii pot oricînd să-şi îngăduie datorii, da’ cei săraci sînt nevoiţi să se descurce.“

O asemenea sinceritate o dezarma, nu-şi dădea seama dacă îi plăcea sau o dezgusta. Dar, în orice caz, bărbatul acela era unic în felul lui, la mile depărtare de bărbaţii americani, şlefuiţi, cumpătaţi şi plicticoşi, pînă la urmă. Cu ăsta ar şti mereu cum stau lucrurile. Aşa credea ea, în orice caz.

„Întotdeauna sînteţi aşa de sincer?“, a întrebat.

„De ce nu, dacă îmi poate fi de folos?“

„Dar, dacă îmi spuneţi toate astea-n faţă, s-ar putea să mă stinghereasc㓓

„S-ar putea. Dar mai bine zic lucrurilor pe nume, ca să nu se-nţeleagă greşit. Sînt aşa cum sînt. Şi-n afară de asta, pentru ce ţăran care se însoară nu-i importantă zestrea?“

Ea şi-a ferit privirea şi şi-a dres glasul. „Tata crede că n-ar trebui să intru în aşa ceva. Noi sîntem totuşi Obertini, iar dumneavoastră, un nimeni.“

„Aşa o fi, da’ la ce-ţi foloseşte că eşti o Obertin, dacă nu ai moştenitori?“

El a coborît din trăsură şi a făcut cîţiva paşi. Un uliu se învîrtea deasupra lanului de grîu, apoi s-a repezit în jos, de la mare înălţime, s-a oprit şi a urcat iarăşi.

„Tu ce crezi despre ce zice tatăl tău?“, a întrebat.

„Eu văd altfel lucrurile. Pentru mine asta nu-i atît de important. Dar nu vă cunosc.“

„Asta se poate schimba repede.“

„Dacă vreţi să vă iau de bărbat, trebuie să aveţi răbdare. Şi trebuie să învăţaţi o meserie. Nu merge fără să fi învăţat ceva ca lumea.“

„Mă trimiţi la şcoală, surată? N-am bani.“

„Eu am. Oricum, ştiţi să citiţi.“

„Să citesc şi să scriu. Am făcut şcoala primară. Tata a vrut aşa.“

În acea primă zi, cînd l-a adus înapoi şi el a coborît, dînd să se îndepărteze, ea a mai spus: „Şi, Jakob-fără-nume, noi ne vom spune *dumneavoastră*“. Mama s-a ţinut de asta o viaţă întreagă. Parcă ar fi avut nevoie de un spaţiu ca să se simtă în siguranţă, ca şi cum voia să arate că nu cedase cu totul.

În fiecare zi, la aceeaşi oră, trăsura stătea în faţa casei lui Neper; se răspîndise zvonul că Americanca avea acum un bărbat. Unul care era ca şi ea, un nesăbuit şi de-o moralitate îndoielnică. Lui Neper îi plăcea să povestească cum apăruse Jakob la el, cum probabil că voise să-i fure caii, dar că el îl dibuise la vreme. Că, în loc să-l împuşte, îl hrănise, fiindcă Jakob îl amenințase. Că el fusese în pielea goală şi lipsit de apărare. Şi despre viaţa Elsei în America se

povesteau tot felul de lucruri. Aşa că ei se potriveau de minune, una ca ea şi un derbedeu.

Poate că ei chiar se potriveau, pentru că nici unul nu luase lucrurile aşa cum sînt. Ei nu-şi acceptaseră soarta. Amîndoi plecaseră, unul mai aproape, celălalt mai departe, ca să dea vieţii lor o nouă întorsătură, una mai fericită. Ceea ce le-ar fi deranjat pe alte femei, şi anume intenţiile mai mult decît vizibile ale lui Jakob, n-avea nici o importanţă pentru ea.

Ştia cît de iscusit, cît de hotărît trebuia să fii ca să te foloseşti de tot ce te putea scoate din sărăcie. Nici ea nu făcuse altfel în America. De fapt, ea chiar admira felul în care o asalta Jakob, firea lui, care nu îngăduia o înfrîngere. Îşi dorea să fie şi ea la fel. Nu bănuia că tata era mai dibaci, că el acceptase doar la început să depindă de ea – un fel de răgaz, pentru ca apoi să poată lovi şi mai bine. La fel de puţin bănuia că de atunci înainte viaţa ei avea să fie la mîna unui bărbat atît de contradictoriu, atît de lipsit de măsură, încît ea nu avea cum să-i facă faţă.

Trei săptămîni în şir s-au dus în acelaşi loc, Jakob era tot mai descumpănit fiindcă, de fapt, nu mai avea ce povesti. Şi era tot mai nerăbdător. Răbdarea nu fusese niciodată cea mai mare calitate a lui. Ea aducea fotografii de la New York şi i le arăta. El, care nu văzuse nici măcar Timişoara cum trebuie, era uluit de agitaţia din metropolă.

Elsa chiar arăta bine, un anume Mr. McCain, un fotograf, o oprise să-i vorbească pe Fifth Avenue şi îi promisese fotografii de vedetă. O însoţise peste tot şi se ţinuse de cuvînt. Elsa în vitrina unei cafenele de pe Broadway; Elsa pe malul rîului Hudson; Elsa coborînd dintr-un Ford, perfect fardată, purtînd ciorapi plasă, dintre cei mai fini, şi un palton scump pe umeri. Cel mai mult îi plăcuse pe Broadway, îi povestea ea. Zicea că familia de nemţi la care lucrase o luase de cîteva ori la teatru. Că atunci se supusese dorinţei lor, dar că apoi petrecuse acolo fiecare minut liber.

În fotografii, Jakob nu putea să nu vadă nasul mic al Elsei, gura ei plină, ochii fardaţi. Arăta ca o fată care se distra bine, desigur nu ca una care trăia într-un subsol şi se bucura de orice bucată de pîine veche sau de nişte cartofi scofîlciţi.

„Ce-ai făcut tu de-adevăratelea acolo, în America?“, a întrebat-o el.

„Noi nu ne spunem *tu*, Jakob, nu uitaţi lucrul ăsta. Am fost fată la copii şi la treaba din casă.“

„Da’ n-arătaţi aşa. Arătaţi ca şi cum aţi fi avut fete în casă.“

Noi n-am aflat niciodată ce a făcut mama cu adevărat în America şi cine fusese în realitate Mr. McCain. Despre asta a păstrat tăcerea. Aici n-a cedat niciodată, nici măcar cînd s-a retras din faţa tatei, pe toate fronturile.

La sfîrşitul celei de-a treia săptămîni, tata s-a năpustit asupra ei. Aşteptase destul, niciodată nu fusese nevoit să se prefacă atît cu o femeie. Trei săptămîni în şir, zi de zi, acelaşi drum, mirosul ei, părul frumos, negru şi conturul coapselor ei pe sub fustă, tot timpul la îndemînă. Era mai mult decît putea să suporte unul ca el. Pentru el asta însemna un fel de primă luare în proprietate, dacă tot trebuia să mai aştepte cu cea oficială. N-avea decît să-l fi întrebat şi el i-ar fi răspuns că răbdarea nu era cea mai mare calitate a lui. Ar fi fost prevenită.

Însă, spre mirarea lui, ea s-a supus voinţei lui încă de prima dată. Cunoştea destul de bine lăcomia bărbaţilor, pofta lor nepotolită, care putea să erupă ca o forţă primordială. Cîştigase experienţă în America, fără doar şi poate, şi-a zis Jakob.

Ea rămăsese netulburată, apoi se ridicase şi, înainte de orice, se pieptănase. Avea calmul unei femei trecute prin asemenea lucruri. Pentru tata, asta urma să fie pe veci dovada unei vieţi decăzute, dusă de mama în America. Cînd l-a lăsat iar în faţa casei lui Neper, n-a plecat de acolo îngrozită şi cu faţa plînsă. Ba chiar radia, ca după o victorie. În ziua următoare, trăsura era din nou la locul ei.

Dar se petrecuse ceva ciudat. Pînă atunci, Jakob nu întrebase niciodată cum mergea cu reclădirea gospodăriei, cu recolta de pe cîmp, care trebuia adusă cît de repede se putea. Faptul că pusese stăpînire pe Elsa a stîrnit în el o rîvnă cu totul neobişnuită. Îşi luase femeia pe care o voia. Mulţumită sămînţei lui, se legase de ea mai puternic decît ar fi făcut-o toată vorbăria. Aşa îşi pecetluise legătura cu ea.

A trimis-o pe Elsa înapoi acasă şi a pornit-o pe jos spre aşezarea ţiganilor. Pe o colină secătuită, plină cu ciulini, necuprinsă în Triebswetter, ocolită de săteni, trăiau ţigani, unii de cînd lumea, alţii venind şi plecînd după cum îi apuca dorul de ducă.

Erau cîteva căruţe cu coviltir, cea mai arătoasă dintre ele stătea chiar lîngă cea mai mare casă de acolo. Jakob ştia că asemenea căruţe ţigăneşti erau făcute numai în Anglia şi numai la comandă şi că, probabil, casa era a bulibaşei. În rest erau corturi şi multe colibe de scînduri, strîmbe şi găurite ca dinţii din gura

unui moşneag. Precis că după ultima furtună fusese nevoie să fie ridicate din nou.

Cei mai mulţi dintre ei erau căldărari, dar ar fi putut la fel de bine să fie şi pricepuţi împletitori de coşuri, sticlari, fierari, dulgheri sau să fi făcut mături, dacă era nevoie. Odată un ţigan, un salahor ca şi el, îi spusese lui Jakob: „Şvabii nu vor decît una şi bună: să aibă pămînt, cît se poate de mult. Noi nu vrem pămînt şi nu sîntem buni ţărani, dar ştim să facem o mie de alte lucruri. Într-o zi putem să facem piepteni şi perii, în următoarea să reparăm umbrele şi cuiere, într-a treia să cîrpim ceaune, într-a patra să furăm şi să cerşim, într-a cincea să punem ursul să danseze, într-a şasea să ne ducem marfa la tîrg, să dansăm şi să jucăm; numai în ziua a şaptea trebuie să facem la fel ca toţi ceilalţi: să ne rugăm“.

N-aveau voie să treacă hotarul satului decît dacă păzeau animale sau îşi ofereau serviciile pe strada mare sau în tîrgul din fiecare săptămînă. În toate dimineţile, la ora cinci, în Triebswetter se auzea goarna porcarului, care era ţigan.

Jakob a urcat spre vîrful dealului cu pas apăsat. Din focurile pe care femeile pregăteau mîncarea de prînz se ridica fum. A trecut pe lîngă un tînăr pe care l-a recunoscut pentru că venea în fiecare săptămînă în sat şi aduna găleţi, ceaune şi oale stricate. El şi nevasta lui, amîndoi cam de şaisprezece ani, şedeau pe pămînt cu picioarele depărtate; omul a frecat cu nisip un fund de oală, apoi a bătut tinicheaua cu un ciocan. Deasupra focului, într-un vas, sclipea argintiu nişte zinc topit. Nevasta ţinea un copil la piept şi cu piciorul călca foalele. Cu fiecare călcătură, înteţea focul.

Unul dintre băieţii care se jucau în apropiere s-a apropiat şi a zis: „O bucată de pîine, mor de foame“. Părea mai curînd că face exerciţii pentru mai tîrziu decît că vorbeşte serios. Jakob l-a dat la o parte, în jurul lui se adunau tot mai mulţi copii care repetau întruna acelaşi lucru. Purtau cămăşi largi, de bumbac, pline de pete şi aveau părul încîlcit. „Ai purici?“, l-a întrebat Jakob pe unul. „Nu, am păduchi. Purici am iarna.“ Pe piele se vedeau o mulţime de urme sîngerînde de la scărpinat.

Deja îi părea rău că venise aici, era sigur că n-avea să găsească pe nimeni care să vrea să pună mîna la treabă serios, pe lîngă cerşit şi cîrpit cazane. Atunci a apărut din casă un bărbat cu barbă, cu pantaloni negri, băgaţi în nişte cizme la fel de negre, şi numai cu o vestă care îi acoperea pieptul păros.

Smocuri de păr ud de sudoare i se lipeau de piele ca nişte mici insule, un adevărat arhipelag.

A bătut din palme şi copiii s-au dat înapoi. L-a cîntărit pe Jakob din ochi, cum ar fi făcut şi cu o vită. Sau cu o femeie pe care voia s-o aibă. Jakob ştia că de cîntăreala asta ţinea dacă va fi ascultat sau pus pe fugă destul de brutal.

Omul acela avea alt calibru decît farmacistul. „Vreţi să cîştigaţi nişte bani?“, i-a strigat el ţiganului. Bărbatul s-a întors pe călcîie şi a intrat înapoi în casă, dar a lăsat uşa deschisă. „Ei, fie“, a murmurat Jakob, a scuipat pe jos şi l-a urmat pe celălalt în casă. Ajuns în prag, a şovăit dacă să intre, în încăpere nu era chiar beznă, dar lumina pătrundea numai printr-o fereastră îngustă; în plus, lîngă uşă se decupa o mică zonă luminoasă în care pluteau dîre de fum şi praf – un dans cu încetinitorul.

Nu-şi dădea seama dacă era cineva acolo, dacă nu cumva era o capcană. Se auzea un zgomot, ca atunci cînd cineva lovea apa cu mănunchiuri de cînepă, ca să le cureţe. „Intraţi. Nu vă facem nimic. Aşezaţi-vă pe jos, aşa se obişnuieşte la noi“, a auzit el un glas. Treptat, ochii i s-au obişnuit cu întunericul, acum vedea nu una, ci două siluete. Bulibaşa şedea pe un scaun şi îşi scosese vesta. Îşi ţinea braţele depărtate în lateral, ca un Isus în aşteptarea unei cruci pe măsura lui.

Cealaltă siluetă era o femeie măruntă care îl lovea pe spate şi pe braţe cu un mănunchi de urzici. Din cînd în cînd, muia mănunchiul într-o găleată cu apă şi apoi îl lovea din nou. Cînd a terminat cu spatele, i-a dat ocol ţiganului, s-a proptit dinaintea lui şi a început să-i lucreze partea din faţă, pieptul şi burta. Lovea atît de tare, de ai fi zis că voia să-l pedepsească. Dintr-o altă găleată se înălţa fum. Femeia era îndesată, Jakob putea s-o vadă tot mai bine, îşi legase basmaua la ceafă şi-şi suflecase mînecile bluzei. S-a gîndit cam cum arăta acum trupul bulibaşei, plin de beşici şi iritat.

Deodată ea a pus urzicile jos, a scos un burete din găleată, l-a trîntit pe pielea ţiganului şi l-a şters cu mişcări lente, regulate. Dar încă nu era gata. A adus o perie şi cu ea a frecat pînă la sînge spatele masiv şi ud al bărbatului ei. Făcea totul cu atîta dăruire, de parcă aşa şi-ar fi arătat măsura iubirii. A trecut o dată pe lîngă Jakob şi ochii ei l-au cercetat curioşi. El i-a zărit doar pentru o clipă albeaţa dinţilor şi i s-a părut că i-ar fi zîmbit.

Ţiganul a şuierat printre dinţi, abia perceptibil pentru Jakob, dar pentru ea ăsta era semnalul să se îndepărteze. N-avea nevoie de mai mult ca să-şi ţină în frîu nevasta. Femeia aceea, pe care tata o văzuse doar neclar, era Ramina,

Ramina-cu-urzicile, cum avea s-o numească el de atunci înainte şi care mai tîrziu avea să mă scoată din pîntecele mamei. Care m-a înfăşat strîns, de sus pînă jos, ca pe o păpuşă, nu, ca pe o mumie, ca şi cum, abia ajuns în viaţă, trebuia să te prefaci că eşti mort. Şi, după ce preotul fusese nevoit să se dea bătut, cînd mă îmbolnăvisem de difterie, la cinci ani, şi eram mai mult mort decît viu, tot Ramina a fost aceea care mă afumase cu plantele şi ierburile ei, pînă m-am însănătoşit din nou.

„Asta pune iar în ordine zemurile trupului. Dacă n-ai grijă, ele se împotmolesc şi te otrăvesc. Şi-acu' ziceţi ce aveţi pentru noi“, a făcut bulibaşa. Toată tîrguiala n-a durat nici zece minute, lui Jakob i s-au promis şase oameni, pe a doua zi, pentru gospodărie şi încă cincisprezece pentru recoltă. „Vreţi s-o facem în scris?“, l-a întrebat pe bulibaşă, care a început să rîdă.

A scos o cutie cu tutun, hîrtie şi şi-a răsucit o ţigară. „De ce-mi aduci ocară? Cuvîntul meu n-are nici un preţ pentru tine? Pe lîngă asta, eu oricum nu ştiu să citesc, da' nici nu-mi lipseşte. Să nu ştii să citeşti sau să scrii îţi învaţă ţinerea de minte mai bine decît scrisul. Şi Gigi are o ţinere de minte grozavă. Mîine dimineaţă, la cinci, oamenii o să fie la tine. Bate palma, atît ajunge.“ Gigi l-a mai însoţit pe Jakob pînă la locul unde muncea perechea cea tînără. Fata avea încă o faţă copilărească şi totuşi se îngrijea de copilul ei ca orice altă mamă.

În cîteva săptămîni, gospodăria fusese făcută la loc şi recolta adusă de pe cîmp. Elsa a plătit preţul pentru care se înţelesese Jakob. Ea şi tatăl ei s-au mutat înapoi în casa mare, Jakob într-o cameră din casa slujitorilor. Acum nu mai avea decît un pas pînă la ţinta lui, dar pînă la ea îi stătea în cale tatăl Elsei.

El îl urmărea pe Jakob bănuitor, chiar dacă îi îndeplinise deja dorinţa cea mai arzătoare. Conducea bine gospodăria, curăţa grajdul şi punea gunoiul în căruţă. Cailor chinuiţi de tăuni şi muşte le lega bucăţi de pînză în jurul ochilor şi al nărilor. Ducea gunoiul pe cîmpul pregătit de toamnă şi îl împrăştia cu ajutorul zilierilor. O săptămînă mai tîrziu, pămîntul a fost arat pentru ultima oară şi s-a semănat grîul. Nimic de zis, Jakob făcea totul cum se cuvine, dar lui Niclaus totuşi i se părea suspect.

Nici el nu-şi luase nevasta din dragoste, însă hotărîrea părinţilor se dovedise a fi bună. Dar nu putea să priceapă cum un articol de ziar urma s-o unească pe fata lui cu un străin, despre care nu ştiau aproape nimic.

Într-o dimineaţă, Elsa şi Jakob au plecat devreme şi, cînd au ajuns în oraş, s-au dus mai întîi la magazinul de pălării şi apoi la cel de încălţări. În cele din

urmă, cu mai multe cutii sub braţ, au ajuns şi la croitoria ţinută de Madame Liebmann. Elsa era greu de mulţumit, cerea întruna să i se arate alte stofe şi costume, tata era nevoit să se tot dezbrace şi să se îmbrace la loc. Avea să fie singura zi din viaţa tatei cînd s-a lăsat cu totul pe mîna mamei.

Ea tot ciupea haina sau mînecile cămăşilor şi netezea aproape cu tandreţe umerii lui Jakob. Mai lipsea ultima probă, privirile experimentate ale altor femei. Zicea că asta învăţase în America şi l-a scos pe Jakob în stradă. S-au plimbat încoace şi-ncolo, pînă la primul colţ şi înapoi. Din cînd în cînd, Elsa îl lua de braţ, apoi îl lăsa iar să meargă singur, în vreme ce ea urmărea totul cu mare atenţie. Costumul părea să placă altora, aşa că a mai comandat şi alte haine şi a plecat cu Jakob spre adevărata ţintă a călătoriei lor la oraş.

A cerut la portar să vorbească cu directorul de la Şcoala Superioară pentru Electrotehnică şi acela, cînd a auzit numele Elsei, s-a dus personal să-i ia de la intrare. Directorul a făcut o plecăciune, sărutînd mîna Elsei, apoi i-a condus-o prin mai multe coridoare pînă în biroul lui. Fireşte că o ştia pe Elsa Obertin. „Cum ar putea cineva să nu vă cunoască? Toate ziarele au relatat despre întoarcerea dumneavoastră“, a zis el. A cerut să li se aducă prăjituri şi cafea.

Elsa i-a explicat ce dorea. Directorul urma să-l primească pe Jakob la şcoala lui, fără să-i verifice notele primite pînă atunci, pe care el oricum nu le avea, şi fără examene, pe care Jakob nu le-ar fi luat niciodată. Pe măsură ce ea vorbea, domnul acela elegant devenea tot mai neliniştit. Îşi legăna vîrful piciorului şi se trăgea nervos de un capăt al mustăţii. Încerca să cîştige timp, poate că voia doar să urce preţul.

Apoi a început să vorbească, spunînd că era legat de legi şi instrucţiuni, oricît de mult ar fi vrut s-o ajute pe o Obertin. Agitat, şi-a apucat bastonul şi a început să se plimbe încoace şi-ncolo prin birou, găsind întruna motive pentru care lucrurile n-aveau cum să meargă. Jakob l-a întrerupt: „Domnule director, eu nu mă pricep la lucruri dintr-astea, dar vă plătim bine. Bani buni, care ajung în buzunarul dumneavoastră“. Directorul s-a oprit, apoi a amuţit. Jakob a mai pus ceva de la el: „Banii şi un porc, domnule director“. Directorul avea scrupule, dar pînă la urmă lăcomia lui a învins.

* * *

Jakob, care dormea în casa slujitorilor, se strecura noaptea pe uşa din spate

pînă la Elsa şi punea stăpînire pe trupul ei. Tatăl ei ştia, îl auzea pe Jakob cum se furişa şi se băga sub pătură. Auzea şi sunetele înăbuşite, gîfîite. Dimineaţa, Jakob se fofila iarăşi afară, pînă cînd, la cîteva luni după ce a terminat şcoala, a intrat pe uşa din faţă şi n-a mai plecat niciodată.

Lui Jakob nu-i păsa de o nuntă în sat, cu fast şi oaspeţi, despre care ştia oricum ce gîndeau. Dar o cununie era importantă ca să devină definitiv, negru pe alb, stăpîn pe bunurile Obertinilor, pe ogor, livadă şi vie, pe vite, pe gospodărie şi pe casa de la oraş. Aşa că a hotărît să nu ia în seamă dorinţa Elsei, care zicea: „Dacă tot e să fie nuntă, atunci aici, în sat, sub ochii tuturor. Şi cît se poate de mare şi de scumpă, ca să vadă şi ăştia că Obertinii sînt iar ce-au fost“.

Într-o zi de aprilie din 1926, Jakob şi-a îmbrăcat unul dintre costume, apoi a trimis ţiganii şi zilierii singuri la lucru pe cîmp. A înhămat doi cai la trăsură, a deschis poarta şi a ieşit în drum. Jakob şi trăsura se făceau tot mai mici, pînă au încăput între degetul mare şi cel arătător al lui Niclaus, care se repezise la poartă. Şi-a strîns degetele, ca şi cum ar fi vrut să strivească între ele silueta lui Jakob. A scuipat pe jos, cum făcea Jakob uneori, şi a zis: „Ei bine, asta e!“. Apoi a închis poarta.

După un an şi jumătate, el n-ajunsese să-l cunoască pe Jakob mai mult decît în prima zi. Nici cînd a cultivat pămîntul cu el, umăr la umăr, nici cînd au umplut butoaiele cu vin şi apoi, din butoaie, sticlele, nici măcar atunci cînd, la capătul unei zile, Jakob mînca în bucătărie, la fel cum făcuse la Neper. Cînd a apus soarele, Niclaus a sperat că Jakob dispăruse pentru totdeauna; putea el să-şi revină dacă pierdea trăsura şi cei doi cai. Spera că Jakob îşi luase rămas-bun şi totuşi îl îngrijora întoarcerea lui, la fel ca şi pe fiică.

Se îndoia că ar fi mai bine cu Jakob decît fără el. Dar amîndoi ştiau că gospodăria renăscuse din cenuşă doar mulţumită lui. Întîi şi-ntîi, a angajat ţiganii, a salvat recolta şi a reconstruit gospodăria. În al doilea rînd, a cumpărat unelte noi. În al treilea rînd, a apărut deodată cu zece cai, de care îi făcuseră rost *ţiganii lui*, cum le zicea. Niclaus n-a întrebat de unde, fiica lui a plătit ca de fiecare dată. Erau nişte animale robuste şi sănătoase, cu părul lucios.

„Ei, tată socrule, acum iar ai cai. Curînd eu o să am gospodăria mea şi tu caii tăi, o afacere bună pentru amîndoi, nu-i aşa?“ Apoi Jakob a intrat repede în casă şi a adus rachiu şi trei pahare – şi Elsa trebuia să bea, el nu îngăduia nici o împotrivire. Elsa, pe de altă parte, se obişnuise cu bărbatul acela, cu vizitele lui de noapte, cu trupul lui greu care rămînea întins peste ea, după ce termina,

smucit, gîfîind, strivindu-i sînii, cu ochii deschişi, în vreme ce ea şi-i ţinea închişi, de la bun început.

Era năvalnic şi în privinţa asta domnea la el prisosul. Degetele de la picioare i se întindeau, muşchii i se încordau şi tremurau, din străfundurile lui urca un vuiet, mai întîi abia auzit, apoi tot mai intens, vinele de pe gît i se umflau. Se încovoia, de-ai fi zis că avea să i se rupă şira spinării. Se sprijinea pe braţe, cîteodată sudoarea lui picura pe faţa şi pe burta ei şi se amesteca acolo cu sămînţa lui. Rama patului scîrţîia şi se lovea de perete. Ştia că tatăl ei asculta, îi era ruşine şi totuşi nu-i era, fiindcă Jakob aproape că devenise bărbatul ei.

Jakob s-a întors totuşi, fluiera mulţumit un cîntec pe care îl auzise în oraş. Unul dintre şlagărele la modă atunci: *Die Menschen heutzutage/ Die sind alle so nervös/ Wegen jeder Kleinigkeit/ Da werd'n sie giftig bös/ Schimpft einer auf den ander'n/ Dann singe ich voll Humor/ Damit er nicht mehr schimpfen muss/ Mein kleines Lied hervor*2.

Tot mai fluiera cînd a dus caii în grajd, trecînd pe lîngă Niclaus, care privea încremenit, cînd a pus micul pachet învelit în hîrtie de ziar pe patul lui şi chiar şi atunci cînd s-a dus în casa mare. „Să vă gătiţi frumos mîine, Elsa. Mergem în oraş. Şi să luaţi destui bani."

Elsei nu i-a trebuit mai mult ca să înţeleagă. Acum avea să îşi ţină partea ei de înţelegere. Avea să-l ia de bărbat pe omul acela care, după un an şi jumătate, nu-i mai era cu totul străin. Dar ea se şi bucura pentru că, în sfîrşit, aşteptarea ajunsese la capăt, acum putea să mai înceapă doar aşteptarea venirii mele. De spus însă, a spus întotdeauna doar: „L-am plăcut, înalt şi puternic, un bărbat adevărat. Mi s-a tăiat suflarea cînd l-am văzut". Niciodată n-avea să găsească un răspuns mai bun.

În ziua următoare – o sîmbătă blîndă din primăvara lui 1926 –, cînd lumea trebuia să se gîndească deja să mîne turmele de vite la păşune şi să facă prima arătură, Jakob stătea la fereastra deschisă, cu prosopul peste umăr, şi-şi trecea briciul peste obrajii umezi. Îşi fluiera din nou cîntecul. Un fluierat, uneori aproape doar un susur, alteori un fel de vîjîială nervoasă, retezată, care avea să devină melodia de căpătîi a copilăriei mele. Era mulţumit de el, pentru că, una peste alta, planurile lui înfloreau.

Jakob, îmbrăcat cu cel mai bun costum al lui, s-a aşezat în trăsură, lovind nerăbdător cu biciul în cizmele proaspăt ceruite. Elsa şi-a pus la gît un colier

făcut din taleri de aur cu Franz Josef, aşa cum purtau multe femei din Banat în zilele de sărbătoare. Jakob a strigat după ea şi a îndemnat-o să se grăbească. Îşi pusese ceasul de aur în buzunar şi pe genunchi ţinea pacheţelul legat în hîrtie de ziar. Cînd a apărut în prag, Elsa radia.

Tatăl ei umbla încoace şi-ncolo prin camera lui. Ştia că, atunci cînd cei doi se vor întoarce, el avea să mai fie doar oaspete în propria casă. Urmau să înceapă alte vremuri pentru Obertini.

Cînd huruitul trăsurii s-a îndepărtat, el s-a făcut nevăzut în grajd, la caii lui, şi le-a pus fîn proaspăt. A tras în piept mirosul animalelor, şi-a ţinut respiraţia o clipă şi apoi a dat drumul aerului. Cu ajutorul unui zilier a pus plugul în căruţă, a înhămat un cal şi a ieşit în cîmp ca să deschidă pămîntul pentru prima oară în anul acela. A luat cu el şi sticla de rachiu. Cînd a ajuns, mai întîi a tras un gît zdravăn din ea, apoi a stropit pămîntul.

Preotul aştepta nerăbdător în faţa bisericii Millenium din cartierul Fabric din Timişoara. Cînd Jakob a sărit din trăsură şi i-a întins mîna Elsei ca s-o ajute să coboare, ea nu i-a luat-o.

„V-aţi răzgîndit?“, a întrebat el.

„Tata trebuia să fie de faţă. Întotdeauna a fost.“

„În America n-a fost şi totuşi aţi supravieţuit.“

„Încă n-aţi terminat şcoala“, a mai încercat ea.

„Peste două luni e gata. Numai că *eu* hotărăsc cînd mă însor. Acum ori niciodată.“

„În plus, trebuia să vadă şi satul.“

„Satul nu mă priveşte. Veniţi!“, a răspuns el.

Preotul le-a făcut semn, în spatele lui au apărut cei doi oameni pe care Jakob îi plătise să le fie martori la cununie. Jakob şi-a înfipt mîna pe sub braţul Elsei şi a silit-o să coboare.

„Aveţi inelele?“, a întrebat preotul.

„Avem, şi au venit şi martorii“, a zis Jakob.

„De ce vreţi să vă căsătoriţi aşa în grabă?“

„Părinte, asta e o poveste romantică, deşi nu mai sîntem atît de tineri. Nu mai putem amîna.“ Jakob a prins-o pe Elsa cu braţul pe după umeri şi a tras-o spre el.

„Nu cumva sînteţi însărcinată?“ Omul cerceta burta Elsei cu multă atenţie.

Jakob a făcut un pas spre el şi s-a aplecat să-i şoptească la ureche: „Părinte,

eu nu vă plătesc pentru întrebat. Dacă nu mai vreţi, n-aveţi decît să spuneţi. Cît despre banii pe care aveţi de gînd să-i băgaţi în buzunar… Precis e pe undeva vreun superior căruia i-ar plăcea să afle una ca asta“.

Au străbătut naosul bisericii. Prin arcadele ferestrelor înalte şi înguste pătrundea doar puţină lumină. În faţa altarului, ca şi cum ar fi fost iar cuprins de nesiguranţă şi ar fi avut de gînd să mai amîne totuşi cununia, dacă nu s-o împiedice, preotul s-a întors încă o dată: „Nu vreţi să vă spovediţi mai întîi? Nu e nimic care ar putea să stea între dumneavoastră şi Dumnezeu?“. Elsa a încuviinţat din cap, s-au aşezat unul lîngă altul, la marginea unui şir de bănci, şi şi-au apropiat capetele ca doi complici.

O vreme, Jakob n-a auzit decît şoaptele Elsei, apoi un suspin, ca şi cum ar fi plîns. Între timp el a scos inelele din hîrtia de ziar; pe cel mai mare şi l-a pus, de probă, pe degetul mijlociu.

„Şi dumneavoastră?“, a întrebat preotul, după ce Elsa terminase.

„Eu?“, a făcut Jakob surprins.

„Da, poate că aveţi vreo vină pe care vreţi s-o mărturisiţi.“

„Părinte, ce vă trece prin minte? Singura mea vină de pînă acum e că am fost sărac.“

În spaţiul acela prăfuit erau picturi şi statui ale Fecioarei, cruci cu sau fără Isus şi, într-un cazan, mucuri de lumînări înnegrite. Toate îşi făcuseră datoria faţă de Dumnezeu şi fuseseră aruncate. Acolo s-a ţinut scurta ceremonie şi au fost completate şi semnate hîrtiile.

„Cu ce nume să vă înscriu pe amîndoi?“, a întrebat preotul.

„Cu Obertin“, a zis Jakob.

„Nu se poate, aşa o chemă pe mireasă.“

„Şi de-acum şi pe mire.“

„Nu se poate.“

„Se poate, credeţi-mă.“ Şi s-a putut.

La sfîrşit, Jakob i-a întins fiecăruia dintre cei trei bărbaţi cîte un teanc de bani, pe care îi luase din geanta Elsei. În faţa maiestuoasei biserici Millenium din liniştitul cartier Fabric, mărginit de stejari şi arţari, preotul l-a întrebat pe Jakob, după ce se aşezase în trăsură, lîngă Elsa:

„Cînd are loc cununia civilă? O să fie şi o cununie civilă, nu-i aşa? Altfel dau de bucluc“.

„Toţi trebuie să dea de bucluc odată şi-odată, nu-i nimic de făcut. Fie că eşti

omul lui Dumnezeu, fie că nu, nimeni nu-i în siguranţă. Da', dacă asta vă liniştеşte, mai întîi ne aşteaptă pămîntul, şi el nu aşteaptă prea mult. Avem multe de făcut, să arăm, să punem cartofi, sfeclă, rapiţă şi porumb. Abia după Paşti, după ce am tăiat mielul, atunci o să batem şi la uşa statului. Rămîneţi cu bine, părinte", a răspuns Jakob.

Pe drumul de întoarcere în sat, Jakob a băgat deodată mîna în buzunar, a scos ceasul şi l-a legănat în lanţ, ca şi cum ar fi vrut s-o hipnotizeze pe Elsa. „Din păcate, nu am nimic ce aş putea să vă dăruiesc, în afară de ceasul ăsta de buzunar." Pierdută în gînduri, ea a lăsat ceasul să-i cadă în poală; se juca cu inelul, şi-l scotea şi-l punea înapoi. Cîndva avea să-i rămînă pur şi simplu înţepenit pe degetele umflate. Pînă şi degetele aveau să-i fie împotrivă atunci.

Acasă, Jakob s-a aşezat, şi-a descheiat cămaşa şi şi-a scos cravata. Se uita întruna la ceas, de parcă ar fi avut o întîlnire, îşi zumzăia cîntecul şi bătea în masă ritmic, cu degetul arătător.

„Nu vă schimbaţi hainele?", l-a întrebat Elsa.

„Încă nu, şi nici dumneavoastră să n-o faceţi."

„Ne mai ducem undeva?"

„Da. Asta chiar o să vă placă." Şi-a scuipat zdravăn pe cizme şi le-a lustruit pielea cu mîneca de la haină.

„Unde?"

„La dat alarma."

În cele din urmă, cînd s-a făcut vremea, el i-a spus: „Urcaţi în căruţă, acum e momentul. Precis că stau cu toţii la cină". În drum spre biserică, s-a oprit la casa paznicului cetăţii. A rămas aşezat pe capră şi a strigat: „Strubert, ia ieşi puţin afară!". A trebuit să strige de mai multe ori. Strubert a deschis uşa, smucind-o, şi a ieşit în faţa casei cu părul zburlit. Se străduia să-şi bage braţul în mîneca de la cămaşă.

„Unde arde?"

„Nu arde, Strubert, dar o să fie furtună." Jakob a sărit din trăsură şi s-a îndreptat spre Strubert. Elsa era la fel de nedumerită ca şi paznicul cetăţii.

„Furtună?", a repetat Strubert şi s-a uitat la cer, căutînd semnele furtunii.

„Chiar aşa, iar eu am nevoie de tine, ca să suni clopotul cel mare."

„Da' n-am de ce s-o fac."

„Şi încă cum, Strubert, încă cum! Ai să înţelegi motivul după ce ai să faci ceea ce vreau eu."

„Clopotul o să sune abia mîine dimineaţă, pentru biserică.“

Jakob a mai făcut un pas spre el şi Strubert a fost nevoit să se dea înapoi. A călcat pe o sticlă de vin goală, şi-a pierdut echilibrul şi a căzut. Jakob s-a înfipt în faţa lui. „Strubert, tu duhneşti a băutură. Cît te plăteşte satul pentru serviciile tale? Poate că în curînd o să-şi dea seama că-i mult prea mult pentru unul care nu anunţă furtunile şi incendiile la vreme. Că se poate chiar renunţa la unul ca ăsta. Ai mai putea atunci să trăieşti de pe urma celor cîteva vite şi a palmei de pămînt pe care le ai? Atunci chiar că ar fi nevoie să te apuci serios de treabă. Aşa că te mai întreb o dată“, a spus Jakob, întinzîndu-i mîna şi ajutîndu-l să se ridice în picioare. „Vezi acum furtuna care se ridică acolo, la apus? Norii negri care se adună? Uită-te bine.“

Paznicul cetăţii a răspuns într-un sfîrşit, şovăind: „Da, cred că văd ceva. Acolo chiar se coace ceva“.

„Ei, şi atunci, cum ai putut să spui că nu vezi nimic? Ai să baţi clopotul pînă se adună tot satul. Am să-ţi fac un semn din cap cînd să te opreşti.“ L-a scuturat pe Strubert de praf şi i-a pus braţul prieteneşte pe după umeri. Cînd Strubert s-a suit în căruţă şi a salutat-o pe Elsa, Jakob a mai zis:

„Să suni ca şi cum ar fi Ziua de apoi“.

„Da’ de unde să ştiu eu cum se sună în Ziua de apoi?“

„Sînt sigur că ai să ştii.“

Alarma a răsunat în tăcerea unei seri plăcute, paşnice, de sîmbătă. Oamenii s-au repezit în drum şi au cercetat cerul şi pămîntul, căutînd semnele unei noi primejdii. Cînd n-au reuşit să descopere nimic şi bătaia clopotului a devenit tot mai rapidă şi mai insistentă, au pornit spre biserică, pe rînd sau în grupuri. Jakob îi aştepta deja acolo, stînd drept, cu picioarele depărtate, în căruţa trasă de cai.

Într-o mînă ţinea hăţurile, cealaltă îi era înfiptă în şold. Cînd au ajuns cu toţii şi s-au adunat în jurul căruţei, Jakob i-a făcut semn pazniculuicetăţii să înceteze. Însă a mai durat o vreme pînă cînd lumea agitată a tăcut şi glasul lui Jakob s-a putut auzi limpede.

„Fraţi şi surate, aşa vă numesc, deşi n-am pentru voi cine ştie ce simţăminte frăţeşti, la fel cum nici voi n-aveţi pentru mine. Ştiţi cu toţii cine sînt. Dar aţi întors destul capetele ca să nu ştiţi chiar foarte bine. Eu sînt cel care a ajuns aici, cu un an şi jumătate în urmă, pe cea mai grozavă furtună de cînd lumea, şi a găsit adăpost mai întîi la Neper. Tot eu sînt cel care lucrează la Obertini de

aproape doi ani – şi asta ştiţi, sînt sigur. Prea des aţi scuipat cînd ne-aţi văzut împreună. Dar eu nu-s ranchiunos. M-am întrebat doar ce fel de oameni sînteţi voi, care aţi lăsat să se facă scrum gospodăria unei sărmane femei şi a tatălui ei.“

„Sărmană? Aia nu-i sărmană“, l-a întrerupt glasul cuiva.

„Care aţi lăsat se facă scrum gospodăria unei sărmane femei şi a tatălui ei“, a repetat Jakob, rostind apăsat fiecare cuvînt, „fără să daţi ajutor, cum ne e datoria, încă de pe vremea strămoşilor noştri, care s-au aşezat primii aici. Numai Neper a fost acolo şi alţi cîţiva oameni. Şi de ce? Pentru că una dintre voi a îndrăznit să scoată capul din noroi. Noroiul în care vă place să vă tăvăliţi“.

Mama înălţa tot mai mult capul, pînă cînd, uimită şi plină de admiraţie, s-a uitat în sus, la tata. „Ea nu s-a mulţumit cu viaţa asta şi a plecat de acasă, ca şi mine, ca să caute ceva mai bun. Numai pentru că a avut mai mult curaj decît voi, toţi bărbaţii puşi la un loc, o dispreţuiţi. Dar de acum asta n-o să se mai întîmple, pentru că am venit să vă spun că de azi înainte eu sînt noul Obertin. Obertinii s-au reîntors, trebuie să ţineţi seama de noi. Eu pot să trăiesc foarte bine şi fără voi, dar ar fi şi mai bine cu voi. Oricum, nu mă voi lăsa oprit de nimeni, nu cumva să-i treacă vreunuia gînduri ciudate prin minte.“

„Da’ cine eşti tu, de fapt? Nu ştim nimic despre tine. De unde vii?“, a întrebat careva.

„Asta nu contează. Contează că sînt aici.“

Tata s-a aşezat mulţumit lîngă mama. Tăcută, mulţimea s-a dat la o parte, lăsînd cale liberă la mijloc pentru căruţă, care s-a îndepărtat. „A fost grozav!“, i-a şoptit mama tatei. L-a prins de mînă. „Ştiu“, a răspuns el. Se bănuieşte că în seara aceea am fost zămislit. Şapte luni mai tîrziu am venit pe lume. Eu, Jacob, dar Jacob cu *c*.

1. Numele german al satului bănăţean Tomnatic, care, în traducere, înseamnă „vreme tulbure“.
2. „Lumea de azi/ e toat-aşa nervoasă,/ de orice fleac, amarnic/ se supără, cîinoasă./ Cînd unul pe altul ocărăşte,/ eu cînt atunci cu mult umor/ cîntecelul meu uşor,/ să nu-i mai trebuiască ceartă.“ (Cîntec al cabaretistei Claire Walloff din Berlin)

Capitolul 2

A căzut în somn la fel cum se prăvălesc alţii în moarte. Nu de puţine ori, chiar el îi îmbrîncise pe mulţi în ea, fără să-şi facă vreun gînd. Asta era arta războiului şi aici era mare meşter. În 1635, nu mai era altul ca el în armata suedeză, la şaptesprezece ani după începutul Marelui Război1.

Cînd dragonii imperiali şi infanteria s-au năpustit asupra lor cu strigăte de luptă şi nou-veniţii s-au îngrozit – unii dintre ei erau încă pe jumătate copii –, el a înfipt calm furca în pămînt. A umplut ţeava muschetei cu pulbere neagră şi un plumb şi a aşteptat. Pe dealul din faţă se înălţau dîre de fum, la scurt timp a urmat bubuitul tunului şi, cu un şuierat deja cunoscut, rece, ghiulelele au căzut, cu mult în faţa sau în spatele lor. Cîteodată şi în mijlocul lor, şi atunci au făcut găuri în mulţimea soldaţilor. El încă aştepta; poate că i s-au umezit mîinile şi i s-a mai uscat gura.

Abia atunci au tras şi tunarii lor, iar pe flancuri a pornit cavaleria, ca să înfrunte duşmanul. Lăncierii şi-au ridicat suliţele ca să-i apere pe muschetari şi au urmat acele cîteva clipe de nemişcare în care toţi cei ce aveau de trăit şi de murit numai şi numai pentru ei răsuflau ca un singur trup. Un trup format din bărbaţi zdrenţăroşi, sălbăticiţi, desfiguraţi, care erau gata să nimicească sau să fie nimiciţi. Şi Caspar, primul Obertin – zdrenţăros, desfigurat, sălbăticit şi el –, era unul dintre ei.

Imperialii se apropiau. Acolo unde nu putuseră fi opriţi, ei înaintau repede şi fără contenire împotriva lui şi a camarazilor lui – dacă poţi să numeşti *camarazi* adunătura aceea de lefegii strînşi la întîmplare. Mulţi dintre ei erau ucigaşi, tîlhari la drumul mare, prăduitori. Dacă nu te prea temeai de duşman, te temeai de prieten.

Călăreţii şi-au scos săbiile, le-au agitat deasupra capetelor, apoi s-au aplecat în faţă, galopînd. Caspar şi-a sprijinit muscheta în furcă şi a potrivit-o pentru prima victimă, aleasă cu atenţie din zidul de oameni şi cai, învăluit în fumul prafului de puşcă. „Mai aproape. Şi mai aproape“, a şoptit el şi a ochit. Cînd fugise de la imperiali la suedezi, pentru o soldă mai mare, ceruse să-şi păstreze

vechea muschetă, care era mai greu de manevrat şi avea nevoie de o furcă de sprijin. Dar a reuşit repede să-şi convingă comandantul de avantajele ei.

Să tragi de la o depărtare de peste patru sute de picioare şi să nimereşti, apoi să scoţi din bandulieră o măsură de praf de puşcă şi un plumb, să încarci iar, să tragi din nou şi să nimereşti. Asta era arta lui Caspar: să omoare de două ori de la asemenea distanţă. La sfîrşit, ţeava muschetei aproape că atingea inamicul. Apoi apuca o suliţă, un pumnal, o spadă şi îşi continua treaba. Străpungea trupuri de parcă ar fi fost bucăţi de pîine caldă. Despica trupurile ca pe şuncile alea bune, furate de la un ţăran în timpul prădăciunilor de prin ţinut.

De fapt, lui îi era mereu foame, chiar şi cînd lupta. Băuse mult, ca să-şi sporească avîntul şi ca să aibă o mînă sigură, dar, de mîncat, nu mîncase niciodată îndeajuns. Proviziile erau rare, dacă nu-ţi făceai singur rost de ele. Atunci, orice luptă era bine-venită, prelungirea foamei din burtă era pofta de a lua viaţa altcuiva. În asemenea clipe, doar în faţa nimicirii îl mai apuca ameţeala. „Erau ca şi morţi“, zicea el. „Eu le-am mai dat doar un brînci.“

Nu sînt sigur că acel Caspar chiar a existat, povestea lui s-a petrecut cu mult prea mult timp în urmă. Dar sigur e că ea a ajuns pînă în Banat, împreună cu lorenii care au întemeiat satul Triebswetter. Au spus-o fără şovăire atît bunicul, cît şi Frederick Obertin – aşa am fost încredinţat. A devenit o bucată din memoria noastră, încît nu se mai poate să nu ţii seama de ea. E un fel de piatră de temelie a neamului Obertin, clădit pe cadavrul unor vremuri în care ciuma, foametea şi Marele Război secerau oamenii.

Caspar se rupsese de trupă şi umblase deja zile în şir prin pădurea deasă de brazi din munţii Vosgi, pînă cînd, într-o noapte fără lună, s-a lăsat jos, sub un copac de ale cărui rădăcini puternice se împiedicase. A pipăit trunchiul, bănuind că era un stejar. Mai departe, în nord, lîngă Haguenau, erau copaci pe care doar mai mulţi oameni îi puteau cuprinde.

În nord chiar avusese parte de vremuri bune, mai întîi cucerise oraşul, împreună cu suedezii, după aceea fuseseră mînaţi înapoi. Îi măcelăriseră pe alţii şi, la urmă, fuseseră ei măcelăriţi. Nimic mai mult decît un noroc capricios, de război. Aşa mergeau lucrurile de ani de zile şi era o minune că mai trăia.

Sub copac stăruia un miros neobişnuit, ar fi putut să-l recunoască dacă n-ar fi fost toropit şi rupt de oboseală. El, care se descurca mai bine pe cîmpul de bătălie decît acasă, la părinţi, în Dieuse. La doisprezece ani fusese smuls de lîngă ei de nişte lefegii veniţi să jefuiască.

Îşi amintea numai nişte imagini în care mama lui zăcea pe salteaua de paie, cu picioarele depărtate şi scăldată în sînge, moartă sau încă vie, asta nu ştia bine. Tatăl lui atîrna pe marginea fîntînii, ca frînt la mijloc, înainte ca oamenii aceia să-l împingă în gol. Îşi aducea aminte de nişte cai încărcaţi cu bunurile familiei. Dar cît de des nu prădase şi el între timp, tot fără nici o milă, tîlhărind şi necinstind?

Nu era obişnuit cu zgomotele pădurii în timpul nopţii. Îşi petrecuse cea mai mare parte din timp în şanţuri şi în tabere de luptă ori pe la ţiitoare şi pe la cei cu jocuri de noroc care se ţineau cîrd după armată, o gloată de necuprins cu privirea. Erau mii care se hrăneau de pe urma războiului.

Liniştea aceea din sălbăticie, care nu era cu adevărat linişte, foşnetul discret, neaşteptat, chemările animalelor, toate îl nelinişteau mai mult decît o grămadă de lăncieri pedestraşi. Nu era obişnuit să fie singur. Cînd lupta, luptau şi alţii atît de aproape, încît sîngele li se amesteca. Cînd dormea, alţii dormeau înghesuiţi în el, ca să se apere de frig. Cînd siluiau, o făceau cu toţii laolaltă.

Soarele apusese de puţină vreme şi o răcoare umedă punea stăpînire pe pădure. Se înfăşurase, tremurînd, într-o manta ruptă şi murdară, se împiedicase şi lunecase la vale pe un povîrniş cu spini. Apoi observase că lăsase în urmă şi ultimul şir de copaci, care acum se înălţa în spatele lui ca o umbră ameninţătoare.

Ajunsese într-un luminiş în care iarba îi ajungea pînă la genunchi, iar pămîntul era moale şi acoperit cu muşchi. Nădăjduia să nu fi nimerit în vreo turbărie, cum erau multe pe acolo. Atunci n-o să se mai usuce nici el, nici hainele. Văzuse adesea unde puteai să ajungi dacă nu aveai grijă să rămîi uscat. Febră, friguri, sleirea trupului. Cel mai prost fel de a muri dintre cele mai proaste care existau.

După ce şi-a croit drum o vreme, precaut, prin iarbă, s-a terminat şi ea, tot pe neaşteptate, ca şi pădurea mai înainte. Ori nu creştea absolut nimic acolo, ori iarba fusese călcată în picioare. S-a aplecat şi mîna i-a atins multele fire frînte, apoi degetele au dat de o adîncitură în pămînt, care putea să fie de la copita unui cal.

Acolo se oprise o ceată de călăreţi, poate că îşi petrecuseră noaptea în locul acela, poate că doar poposiseră puţin. Şi dacă era o capcană şi ei îl pîndeau? Şi-a apucat pumnalul şi s-a ghemuit. Oricine ar fi fost, imperiali sau suedezi, ţărani mînioşi sau lăncieri pedeştri în căutare de pradă, toţi l-ar fi ucis. Nici el

n-ar fi făcut altfel. De cînd îşi părăsise compania pe ascuns, nu mai avea nici o apărare. El însuşi se pusese în primejdie, pornind aşa, de unul singur, spre Lorena, ca să vadă ce mai rămăsese din casa lui.

Stătuse la pîndă pînă ce înţepenise de frig şi fusese cît pe ce să cadă. În timpul ăsta, a tot fluierat cîntecul suedezilor, pe care ei continuaseră să-l cînte chiar şi după moartea regelui Gustav: *Să bem într-a lui Gustav sănătate/ Credinţa papistaşilor acu-i pe scăpătate/ Şvedul grozav o să deşele-ndată/ A papistaşilor întreagă gloată.*

Apoi mersese mai departe, se împiedicase din nou şi se speriase. A rîs singur de el cînd şi-a dat seama că nu era un duşman, ci o rădăcină de copac. Se rezemase de trunchiul copacului şi adormise. Se deşteptase o singură dată, cînd a lunecat într-o parte şi s-a lovit cu capul de pămînt.

Ceea ce l-a trezit a fost mirosul. A fost primul lucru pe care l-a simţit, avînd încă ochii închişi. S-a gîndit că prin apropiere pierise vreun animal mai mare, o pradă a lupilor sau a călăreţilor. Dar era o duhoare ca de la zece animale putrezite. Şi-a pus în gînd să caute leşul, poate că mai rămăsese ceva şi pentru el, măcar nişte măruntaie. S-a întors pe spate, s-a întins mulţumit şi a deschis încet ochii.

Deasupra lui se legănau picioarele spînzuraţilor. Aveau cruste de noroi şi erau umflate de la sîngele adunat în ele. Pe unele mai erau ciorapi găuriţi, cei mai mulţi dintre spînzuraţi nu mai aveau pe ei decît cămaşa. Vîntul slab de dimineaţă legăna trupurile încoace şi-ncolo. Capetele erau înclinate în faţă, ca şi cum morţii voiau să se uite la el, aşa, ca sfinţii din biserici. Nu mai aveau ochi, păsările de pradă îşi făcuseră treaba temeinic.

A sărit în picioare, dar nu pentru că s-ar fi speriat de cele văzute. Moartea îi fusese un tovarăş credincios, cel mai credincios dintre toţi. Mai mult decît camarazii, care o luau din loc după înfrîngeri, sau decît femeile, ce preferau să se ofere unuia cu mai mult noroc la adunat prăzi.

Pe el îl neliniştea animalele sau cîinii sălbăticiţi, care erau ispitiţi de asemenea copaci-spînzurători. Ei erau profitorii războiului. De la Haguenau pînă la Pfirt, în sud, zăceau peste tot leşuri, oameni şi animale de povară, în case prădate, pe drumuri şi în pieţele satelor. Caspar se păzea, numai de nişte lupi flămînzi n-avea nevoie. Nici de nişte oameni flămînzi.

Vîntul s-a înteţit şi ceaţa s-a rupt, îngăduind privirilor să pătrundă pînă în valea Rinului. Pe una dintre stînci era o cetate care părea o bucată din ea, dar nu

aveai cum să vezi dacă mai era locuită. Caspar se afla pe un platou înalt unde, înainte de război, în timpul verii, ţăranii îşi duseseră, fără îndoială, vitele la păscut.

Într-o latură păşunea urca spre un vîrf pleşuv, rotunjit, în cealaltă cobora abrupt. Auzea înăbuşit un rîu vuind în prăpastie, poate chiar o cascadă, dar asta nu-i prea folosea fiindcă, deşi îi era sete, foamea îi era şi mai mare. O clipă i-a trecut prin minte să şi-o aline cu carnea spînzuraţilor.

Odată, chiar el păzise de oameni hămesiţi, bărbaţi şi femei, nişte leşuri de ţărani, zile în şir. La cimitirul de lîngă Damenkirch, care fusese prefăcut în fortăreaţă, suedezii răpuseseră o mie şase sute de ţărani, numai el dăduse gata vreo douăzeci. Apoi, dezlănţuiţi cum erau, îi adunaseră laolaltă pe ţăranii rămaşi la Blozheim şi dăduseră foc satului în cele patru colţuri.

Fusese o privelişte grozavă, flăcările alergau unele spre altele din toate părţile şi se uniseră la mijloc. Puseseră supravieţuitorii să tragă la sorţi ca să vadă cui îi vine rîndul mai întîi. Chiar dacă nu era vorba decît de cîteva minute, osîndiţii îşi doriseră amînarea asta. Se şi bătuseră pentru ea. Acolo se gîndise Caspar pentru prima oară că de-acum îi era de ajuns şi că ar putea să se întoarcă acasă.

Ar fi coborît dealurile domoale, ar fi pătruns mai adînc în munţi şi ar fi căutat cursul Moselei, care l-ar fi dus la Épinal şi Toul. De acolo nu mai era mult pînă la Nancy şi Marsal şi, cînd avea să ajungă în Marsal, ar fi fost practic acasă. Dar abia în toamna lui 1635, cînd suedezii au fost înfrînţi de imperiali şi s-au retras din Alsacia, cînd el cu greu mai reuşea să pună mîna pe vreo pradă – abia atunci a sosit vremea s-o facă. În zorii zilei o ştersese din tabăra de corturi.

Nu dăduse peste Mosela şi, în loc să iasă iarăşi repede din munţii Vosgi, s-a înfundat tot mai adînc în ei. Uneori mergea prin cîte-o vale îngustă, şerpuitoare, alteori privea de pe cîte-un colţ de stîncă într-o prăpastie cu pereţi netezi, de granit. Se hrănea cu coajă de copaci, afine şi ierburi. O dată găsise o oaie moartă în grajdul unei gospodării abandonate, altă dată struguri într-o vie sălbăticită.

De stejar mai era sprijinită scara pe care o folosise preotul ca să-i dezlege de păcate pe muribunzi. Înseamnă că trebuie să fi fost vorba de o execuţie la comandă. Nu ştia cum de fusese ales locul acela izolat pentru aşa ceva. Nici nu putea să-şi dea seama după morţi dacă fuseseră ţărani, prădători sau soldaţi – bănuia că era vorba mai curînd de ţărani. A scormonit în cenuşa unui foc de

tabără, căutînd resturi de mîncare, s-a mai uitat o dată în jur să vadă dacă era ceva ce mai putea fi folosit, apoi s-a pus în mişcare. A traversat păşunea şi s-a făcut nevăzut în desiş. Morţii au rămas în urmă, să-şi poarte singuri de grijă.

* * *

Acum cobora printr-o pădure rară, în care pămîntul era acoperit cu muşchi şi ferigi. Trunchiurile pinilor, subţiri, golaşe pînă aproape de vîrf, aveau o lucire roşiatică, iar în tufişuri creştea mirt, din care a luat cu pumnul şi l-a îndesat în gură. Zgomotul apei în cădere se auzea tot mai aproape, povîrnişul a devenit mai abrupt şi a fost nevoit să meargă şerpuit, ca să nu alunece.

Rîul era umflat, se vede că plouase zdravăn la izvoarele lui. După ce cădea în mai multe scobituri săpate în stîncă, apa curgea printr-o vale rîpoasă, formînd mici iazuri. Caspar a grăbit pasul, gîndul că-şi va potoli setea îl făcea să fie nesăbuit. Nici n-a ajuns bine deasupra unei scobituri, că pămîntul a cedat, mîinile lui au încercat zadarnic să se prindă de ceva şi el a căzut în apă. Curentul era atît de puternic, încît l-a tras la fund şi apoi l-a zvîrlit peste marginea scobiturii, dedesubt, în albia rîului.

Chiar dacă a ieşit imediat din apă, era deja ud pînă la piele. A căutat cu înfrigurare un loc uscat şi a găsit pe mal o fîşie îngustă pe care creştea iarbă, tivită într-o parte cu un strat de nisip. Şi-a scos repede cîrpele pe care şi le legase în jurul încălţărilor stricate, apoi şi încălţările. Le luase de la un imperial mort. Au urmat ciorapii lungi pînă la genunchi şi găuriţi şi pantalonii, pelerina, vesta şi cămaşa murdară. A pus cu grijă alături pumnalul şi spada.

Şi-a întins îmbrăcămintea pe pămînt, dar nu prea avea speranţe că se va usca. Apoi şi-a frecat pielea cu nisip, dar şi acesta era jilav, cum erau toate în valea aceea în care nu pătrundea nici o rază printre coroanele copacilor, îngrămădite unele peste altele. A încercat să facă un foc, dar nu a reuşit.

A rămas multă vreme ghemuit, cu braţele petrecute în jurul genunchilor, şi a chibzuit cum să iasă din încurcătură. Faţa îi era sluţită de vărsat şi multe cicatrici alungite erau mărturia unor răni urîte. Dacă nu se înşela, cetatea pe care o văzuse de departe se înălţa chiar deasupra lui. A găsit cărarea folosită înainte de femei, cînd se duceau să spele rufele la rîu. Acum era astupată aproape în întregime de tufişuri.

Caspar s-a îmbrăcat şi a început urcuşul. Pe partea de atac, cetatea era

protejată de un şanţ pe fundul căruia se făcuseră băltoace ca nişte haznale. A căutat de-a lungul şanţului un loc de trecere şi era pregătit să dispară imediat înapoi în pădure, dacă ar fi fost zărit. Dar nu s-a arătat nimeni, nici pe zidul împrejmuitor şi nici pe creneluri, iar podul mobil fusese coborît aproape cu totul. Era atîta linişte, încît a tresărit chiar şi la ţipătul însingurat al unui şoim.

A urcat pe pod şi s-a apropiat de poartă. Chiar în faţa ei era un strat gros de catran întărit, care fusese turnat peste năvălitori, într-o încercare disperată de apărare a cetăţii. Leşurile din şanţul împrejmuitor erau dovada că tot reuşiseră ceva. Caspar a împins poarta, care, spre mirarea lui, s-a lăsat deschisă cu uşurinţă, a tras pumnalul şi a păşit în curte.

Grajdurile, fierăriile şi hambarele din josul cetăţii erau goale, totul fusese dus de acolo – cai, vite, provizii –, numai rezervorul de apă era intact, dar el tocmai îşi potolise setea. Peste tot zăceau unelte şi schelării care nu putuseră fi cărate. Într-un colţ ferit de vînt fuseseră adunate, unele peste altele, zeci de leşuri arse. Caspar a devenit bănuitor, fiindcă doar locuitorii rămaşi în viaţă ar fi făcut aşa ceva. Prădătorilor nu le păsa, ei lăsau moartea în urmă, n-aveau nevoie să trăiască în mijlocul ei. Caspar s-a îndreptat spre a doua poartă, care ducea spre partea de sus a cetăţii.

Nu se aşteptase la o asemenea apariţie: femeia aceea tînără, stoarsă de vlagă, avea cel mult douăzeci de ani şi totuşi părea îmbătrînită înainte de vreme. Avea faţa roşie, parcă ardea, braţele şi picioarele îi erau acoperite de răni deschise, purulente. Caspar s-a dat înapoi şi şi-a acoperit nasul cu mîna, fiindcă mai văzuse deja oameni peste care dăduse ciuma bubonică. Ea a început să ţipe şi s-a repezit spre turnul cetăţii, care se înălţa în celălalt capăt al curţii pătrate.

Şchiopăta, era sleită de puteri, ar fi putut s-o ajungă din urmă fără osteneală, dar a rămas precaut pe loc. Abia acum şi-a dat seama că ea nu ţipa aşa, fără rost, ci că striga la un bărbat care s-a arătat curînd în deschizătura aflată la douăzeci de picioare deasupra pămîntului. Era un bătrîn pleşuv, care avea o muschetă îndreptată spre el. Femeia, poate fiica lui, a ajuns la capătul de jos al scării şi s-a căznit să urce. Caspar şi-a dat seama că nu era vorba de un trăgător cu experienţă, dar s-a pus la adăpost. Plumbul a căzut la mare distanţă de el şi a stîrnit puţin praful. Caspar a ieşit din ascunziş şi a văzut că femeia ajunsese sus şi că acum trăgea scara. Bărbatul îşi reîncărca arma.

„Nu vă fac nimic!“, a strigat Caspar, nădăjduind că avea să fie înţeles.

„Trebuie să mă usuc şi să mănînc.“

„Eşti suedez?“, a întrebat bărbatul.

„Loren, în drum spre casă.“

„De care parte lupţi?“

„Acum, numai de partea mea.“

„Noi sîntem catolici. Suedezii ne-au atacat acum o lună.“

„De aia sînt atîţia morţi?“

„Nu, asta-i ciuma.“

„E ceva de mîncare pe-aici?“

„Au luat totul cu ei. Patruzeci de cai, treizeci de vite, oi, păsări, zece butoaie cu vin.“

Caspar a ieşit din ascunziş, ştia că omul acela era prea nepriceput ca să-l nimerească. Mînuia muscheta cu prea multă neîndemînare. Dar nici el nu avea vreo posibilitate să ia turnul cu asalt şi să pătrundă în el. Armele lui n-aveau putere în faţa zidurilor groase. „Ai venit să jefuieşti?“

„N-am la mine decît o sabie şi un pumnal, ce pagube aş putea să fac cu ele? Am nevoie de nişte lemn uscat, să fac un foc. Nici ceva de potolit foamea n-ar strica. Nu mă priveşte dacă eşti catolic şi crezi că Luther e diavolul. Toţi murim odată şi-odată – chiar mai devreme decît e nevoie, aşa cum sînt vremurile astea. Vreau să facem o învoială: mă laşi să înnoptez aici şi mîine am şi plecat.“

Bătrînul a lăsat jos muscheta, s-a întors cu spatele şi s-a sfătuit scurt cu femeia.

„Lemn găseşti lîngă cămin, în sala mare de la etaj. Ajungi acolo pe scara exterioară din spatele tău. N-am cum să-ţi dau ceva de mîncare, ne trebuie şi nouă. Am cărat aici, sus, tot puţinul rămas. Nu încerca să te caţări pînă la noi, te-aş omorî.“

Caspar a umblat mult prin clădire, a inspectat pivniţa şi bucătăria seniorială. N-a găsit decît pîine tare ca piatra şi nişte carne stricată, pe care şi-a vîrît-o lacom în gură şi apoi a scuipat-o. Cînd focul a început să ardă, s-a dezbrăcat din nou, şi-a întins hainele pe nişte scaune puse în faţa lui, apoi a scociorît multă vreme cu spada prin cenuşă.

Întunericul se aşternea peste fortăreaţă şi a îngropat sub el viii şi morţii, apoi pădurea şi munţii, tot ţinutul acela pîrjolit şi lăsat în părăsire. În taberele armatelor, soldaţii, care înainte fuseseră muncitori cu ziua, calfe de croitori, ucenici de brutari şi argaţi, se pregăteau de noapte. Poate că solda nu venise

încă, aşa că unii ieşeau în roiuri la jefuit. Pe Caspar l-a cuprins un dor pe care nu-l simţise nici măcar cînd îşi amintea de gospodăria părinţilor.

Viaţa de tabără era singura pe care o cunoştea cu adevărat. Mirosul de cai şi de bărbaţi, de răni nevindecate, urît mirositoare, de dinţi putrezi, de pieptare murdare, pătate cu sînge. La fel, flăcările focului pe care, dacă aveau noroc, frigeau oi şi viţei întregi. Dacă nu, şi şobolani, pisici sau cîini. Îşi aducea aminte de furnicarul de trupuri, căruţe şi corturi. Răniţii cărora felcerii le legaseră mîinile la spate ca să le taie un picior urlau.

Chiar dacă n-aveau voie să se îndemne la băut, ei beau. Chiar dacă le era interzis să înjure şi să se bată, nimic nu le plăcea mai mult. Chiar dacă nu li se îngăduia, la ceartă, să pomenească de unde erau, tocmai în asemenea clipe descopereau că erau finlandezi, letoni şi saşi, loreni şi palatini. Oameni din cele patru colţuri ale Europei, ţinuţi laolaltă de dorinţa de a da peste o pradă bogată. Purtau un război de ale cărui cauze nu-şi mai aduceau aminte. Acesta îi hrănea pe ei şi ei hrăneau războiul. Motivul ăsta le ajungea tuturor.

Cînd îşi primea solda, Caspar avea altceva de făcut. Ceva care aducea schimbare în viaţa searbădă de lefegiu, determinată de ritmul marşurilor. Atunci prefera să stea printre miile de însoţitori ai trupei, care poposeau în apropiere.

Ei se rostuiau printre caii şi căruţele care transportau muniţii şi provizii, corturi şi felinare. Fierari, rotari, dulgheri, săpători de şanţuri, văcari, femeile soldaţilor – cu toţii mergeau luni în şir în urma armatei, străduindu-se să ţină pasul cu ea. Luptau pentru cele mai bune locuri ca să-şi ofere marfa. Sau pe ei înşişi.

Caspar umbla printre tarabe, încerca să-şi vîndă din pradă, pierdea totul la jocuri, înjura şi înşela, era înşelat, se încăiera şi sfîrşea în braţele uneia dintre femeile care băteau toba, atrăgînd atenţia asupra lor. Putea fi numită o lume rea, păcătoasă, dar pentru el era singura şi o iubea aşa cum era. De aceea, acolo, în faţa căminului, îşi regreta fuga şi se simţea jalnic.

Cînd cenuşa fierbinte mai licărea doar, el îşi pusese hainele de multă vreme şi se culcase cu spatele întors la sursa de căldură. Dar nu reuşea să se liniştească şi s-a zvîrcolit de foame, pînă cînd senzaţia a devenit atît de chinuitoare, încît s-a sculat, şi-a luat sabia şi pumnalul şi s-a dus în curte. A luat o piatră şi a aruncat-o în uşa mică de la intrarea în turn. „Mi-e foame! Daţi-mi ceva de mîncare!“, a strigat. A tras cu urechea, dar înăuntru nu se mişca nimic. „Papistaşi netrebnici, uite-aşa lăsaţi voi un om să moară! Da’ înainte de asta vă

fac eu felul!“

Căuta agitat o posibilitate de a urca pînă la uşa îngustă de lemn. Urletele lui se ridicau peste zidurile cetăţii şi se rostogoleau la vale. A izbit turnul cu tot ce i-a căzut în mînă, ba chiar l-a lovit şi cu sabia. Abia tîrziu, cînd răguşise şi avea de gînd să se retragă, a auzit deschizîndu-se uşa de deasupra lui. Apoi s-a auzit ceva căzînd la pămînt cu un zgomot surd şi bătrînul a zis în şoaptă: „Ia asta şi fă linişte. Ţi se aude glasul peste două văi. Nu ne putem îngădui aici mai mulţi de-alde tine“.

Era o bucată de carne, pui sau şobolan, greu de ghicit, cine să mai ştie? E de prisos să mai pomenim că a înfulecat-o pe toată, pînă la ultima îmbucătură, la fel şi bucata mică de pîine şi ştiuletele de porumb. Cu un rînjet mulţumit pe faţă, sătul, Caspar a adormit. S-a trezit în zori şi n-a durat mult pînă cînd a trecut iar podul mobil, făcîndu-se nevăzut în pădure.

Treceau zile multe pînă cînd vedea iarăşi oameni sau urmele lor, dar apoi se retrăgea şi mai adînc în pădure. Cînd un sat părea părăsit, aştepta ore în şir înainte să se încumete să intre şi să caute prin case. Odată văzuse de la depărtare cum un escadron de călăreţi trăgea din casă un ţăran sfrijit, culcîndu-l apoi la pămînt. Ştia el bine cum stăteau lucrurile cu sorbitura suedeză: victimei i se băga pe gît apă de hazna pînă cînd i se revărsa prin urechi şi nas. În timpul ăsta te puneai cu toată greutatea pe burta nefericitului. Adesea smulsese şi el aşa tot ce voia să ştie de la ţărani.

Înainte ca priveliştea să se deschidă spre vest, şi-a continuat o vreme drumul printr-unul dintre cele mai ciudate ţinuturi din cîte îi fusese dat să vadă. În văile despicate erau stînci cu forme neobişnuite care aminteau de nişte turnuri, ciuperci uriaşe sau chiar cetăţi. Războiul nu alungase superstiţiile din el, aşa că se temea de duhuri. Dar apoi i-a apărut în faţă un platou, o fîşie de pămînt care cobora şi care, aşa nădăjduia el, aparţinea Lorenei.

Chinuit de febră, a petrecut cîteva zile ploioase în fînul mucegăit dintr-o şură. A ajuns la Marsal noaptea tîrziu. Nu văzuse pe nimeni, ca şi cum tot ţinutul ar fi fost părăsit. Un ţinut înfloritor înainte, cînd pe Mosela sau pe drumurile comercianţilor se transportau bere, vin şi sare, lînă şi pînzeturi pînă la Metz, Trier, Köln sau Mainz. După sare şi-a dat seama că ajunsese.

Cînd a călcat în nămol, s-a aplecat şi şi-a muiat degetele, apoi şi le-a supt. Stătea pe marginea uneia dintre multele bălţi care se formau în fiecare an de-a lungul rîului Salia şi care fuseseră un izvor de cîştig şi pentru tatăl lui. Era de-

ajuns puţină sare pe limbă ca să i se trezească şi alte amintiri.

Din asemenea nămol obţinea tatăl lui sare, iar vara, cînd bălţile se uscau, făcea acelaşi lucru la Moyenvic, unde bogăţia aceea era scoasă dintr-o fîntînă adîncă. Trei cai slabi şi bătrîni umblau în cerc şi trăgeau găleţile la suprafaţă. Dacă fîntîna trebuia primenită, tatăl lui cobora în ea, la cincizeci de picioare adîncime. Nu i-ar fi trecut prin minte că s-ar fi putut îneca odată într-un puţ cu apă sărată.

Caspar mesteca o tulpină cărnoasă de brîncă, sărată şi cu gust de peşte, dar bună de mîncat. Degetele lui recunoscuseră planta prin întuneric, pe ea se putea bizui. Dacă s-ar fi înşelat, s-ar fi putut otrăvi cu una dintre multele ierburi care creşteau acolo. Tocmai chibzuia cum ar fi fost mai bine să înainteze spre Marsal, fără să fie văzut, ca să găsească un loc uscat pentru noapte, cînd a auzit în apropiere două glasuri.

Erau doi soldaţi loreni care îl strigau pe un al treilea, rămas în urmă. Lorenii erau aliaţi ai imperialilor, l-ar fi spînzurat pe Caspar dacă ar fi ştiut că luptase pentru suedezi. Îi despuiase şi pe unii ca ei, după ce muriseră, nevoia era prea mare ca să mai facă vreo deosebire între ai lui şi străini. Marsal părea să fie păzit; în plus, oraşul era înconjurat de ziduri şi în faţa porţii principale erau străjeri, se vedeau bine făcliile arzînde. Cei doi bărbaţi au plecat mai departe şi Caspar, aruncînd o ultimă privire spre adăpostul de noapte, care devenise de neatins, s-a hotărît să-şi continue drumul pînă la Dieuse.

A luat-o pe drumul pe care merseseră lorenii, dar, cînd s-a întors, s-a ciocnit de al treilea bărbat, care stătea ghemuit şi-şi făcea nevoile. Omul a înjurat, s-a încurcat în pantaloni şi a căzut. Cuprins de panică, a început să ţipe şi să pipăie pămîntul, căutîndu-şi sabia, însă Caspar a împins-o cu piciorul mai încolo.

Se pare că fuseseră observaţi de cei din faţa porţii, fiindcă s-a stîrnit oarece agitaţie. Caspar ştia că nu avea prea mult timp, că în curînd lorenul va fi căutat. Între timp, acesta îşi scosese pumnalul şi lovea orbeşte în aer, acolo unde bănuia că ar fi fost Caspar.

Caspar i-a tras un picior în vintre şi omul a început să strige şi mai tare, de durere. Acum, în faţa oraşului, s-au pus în mişcare mai multe făclii. Chiar cînd a dat s-o ia din loc, lorenul l-a apucat strîns de picior, trăgîndu-l la pămînt. Cu celălalt picior Caspar l-a lovit pe soldat de mai multe ori în cap, pînă cînd acesta a cedat şi şi-a slăbit strînsoarea.

În vreme ce omul scîncea, Caspar s-a aşezat pe el şi i-a scos centura de

piele cu mai multe săculeţe, în care bănuia o pradă bună. A luat cu el şi muscheta pe care tocmai călcase şi a sărit în tufişuri, în ultima clipă. Străjile erau acum atît de aproape, mai-mai să-l atingă. La adăpostul întunericului şi al ierbii înalte, Caspar a pornit în susul rîului, pe ultima bucată de drum pînă acasă.

* * *

Oare la ce fel de *acasă* se aşteptase? Sentimentul că are ceva al lui care este de durată i-l dăduse cel mult şura vreunui ţăran unde fusese încartiruit în timpul iernii. Ştia că trebuie să fie o curte cu o fîntînă, uşor de văzut dinspre rîu, cam la un sfert de milă în afara satului. În spate, o ridicătură, un fel de ruptură în pămîntul altminteri neted.

Dar va putea el să găsească locul? Oare casa părinţilor lui mai stătea în picioare sau era doar o ruină invadată de bălării? Gîndul că îndrăzneaţa lui încercare putea fi zadarnică l-a făcut iarăşi să-i pară rău că dezertase. N-ar fi lipsit mult să se întoarcă şi să se lase năimit de careva pentru vreun război oarecare. Era sigur că la Metz sau la Nancy oamenii vrednici erau preţuiţi.

Se iveau zorile unei zile reci, care anunţau deja o iarnă aspră, şi, odată cu ele, s-a lăsat o ceaţă groasă, făcută parcă dintr-o substanţă anume, care putea fi prinsă uşor cu mîna. Caspar mersese toată noaptea pe firul rîului Salia, după care se putea orienta bine.

La primele raze de lumină, s-a oprit lîngă un pod ca să-şi cerceteze prada. Muscheta era mai mică şi mai uşor de mînuit decît aceea pe care o avusese înainte. Avea să găsească un cumpărător pentru ea, cu siguranţă. Dar în punguţe nu era nimic de valoare, nici măcar tutun, numai praf de puşcă şi cîţiva plumbi. S-a culcat lîngă pod şi a adormit curînd.

Nu se aşteptase ca totul să meargă aşa de repede. Abia se trezise, îşi scuturase hainele şi îşi ridicase privirile, cînd a zărit o gospodărie, chiar la poalele unui deal, singurul cît vedeai cu ochii. Se potrivea perfect cu amintirile lui. Nu se înălţa fum şi în jurul casei nu se vedea ţipenie de om; cu toate astea, a continuat să fie precaut, fiindcă gospodăria părea locuită. Pe o frînghie fluturau nişte haine şi din grajd se auzea limpede mugetul unei vaci.

A căutat o posibilitate să se ascundă, dar, în afară de cîteva tufe, o pădurice pe creasta dealului şi o şură oarecum separată de gospodărie, nu era nimic care

să-i fi fost de ajutor. Acum, cînd ceaţa se ridica încet, el rămînea descoperit. S-a ghemuit şi, dînd ocol curţii, pe departe, a luat-o la deal, fără să scape casa din ochi.

Cînd a ajuns sus, s-a aşezat pe un trunchi doborît şi s-a pus pe aşteptat. Era obişnuit, la asta se pricepea cel mai bine. Ascuţea o creangă cu pumnalul, mereu aceeaşi mişcare. După o vreme, a apărut o fată – avea cel mult şaisprezece ani şi purta o bonetă albă şi şorţ, ca ţărăncile. A aruncat o privire în sus, spre el, apoi a luat o găleată pentru muls şi s-a dus în grajd.

Ştia că fusese descoperit şi că mişcările îi erau urmărite. Dar el, care fusese nevoit ani în şir să se mulţumească cu împerecheri plătite, cu femei urîte şi veştejite, era atît de preocupat de fată, încît mai să nu-l vadă pe bărbatul care a ieşit pe o fereastră, a traversat iute curtea şi, înarmat cu un cuţit, a început să urce dealul, ascunzîndu-se pe după tufe.

Caspar s-a ridicat în picioare şi, ţinînd drept muscheta, i-a umplut ţeava cu pulbere şi un plumb, apoi a îndesat totul cu o creangă. „Mai aproape“, a murmurat şi a pus nişte pulbere şi pe mecanismul de tragere. „Şi mai aproape.“ A ochit şi apoi, calm, a tras. Bărbatul s-a oprit brusc, ca şi cum s-ar fi răzgîndit, apoi picioarele i s-au frînt şi el s-a prăbuşit cu capul înainte.

Fata a aruncat găleata, a alergat înapoi în casă, ţipînd, iar laptele s-a prelins în pămînt, la fel ca sîngele mortului. În aceeaşi clipă, dinăuntru s-a năpustit un bătrîn, a apucat ce i-a ieşit în cale – o coasă – şi a luat-o la fugă spre Caspar. Urca dealul anevoie, a lunecat de mai multe ori şi a trebuit s-o ia de la capăt. Între timp, Caspar şi-a încărcat arma, apoi a tras a doua oară.

Caspar s-a pornit către prima lui victimă. I-a înfipt muscheta în coaste, să se asigure că nu mai trăia. S-a aşezat, a încălţat cizmele mortului, apoi s-a dus şi la al doilea leş. Şi-a aruncat pelerina şi a îmbrăcat mantaua bătrînului.

S-a apropiat cu precauţie de casă, din care se auzeau gemetele unei femei. A împins uşa şi a intrat. I-a trebuit o vreme pînă cînd ochii i s-au obişnuit cu întunericul şi a reuşit să vadă nu doar contururi, ci şi pe fata ghemuită într-un colţ şi creatura jalnică de pe pat. Trupul femeii era presărat cu umflături, pe picioare, pe gît şi la subsuori. Unele erau mari cît palma, noduroase şi de un roşu închis. Pe alocuri pielea era ciuruită ca o sită şi din ea se prelingea un lichid apos, amestecat cu sînge.

Caspar nu era lămurit dacă femeia era conştientă, dar a ştiut pe loc ce boală avea. A întrebat-o totuşi şi pe fată, în germana lui de loren, o limbă pe care o

vorbise în copilărie. Voia să cîştige timp ca să ia o hotărîre. N-a primit nici un răspuns, aşa că a mai întrebat o dată, mai tare şi mai hotărît.

„Da, e ciumă“, a răspuns fata.

„Eşti şi tu bolnavă?“

„Nu cred.“

„Vino-ncoa’!“ Iarăşi a trebuit să repete, pînă să se urnească fata. Cînd a ajuns lîngă el – urmele anilor de nemîncare se vedeau bine –, a apucat-o de braţ şi a tras-o afară, în curte. „Adu vaca încoace!“, i-a poruncit.

A împins-o spre grajd. Dar fata n-avea de gînd să i se supună. A intrat în grajd şi a ieşit pe partea cealaltă, printr-o deschizătură. A luat-o spre sat, dar Caspar a ajuns-o din urmă, la pod. Ea căpătase curaj, se apăra şi a izbutit să-i scape de cîteva ori. Era atît de uşoară, încît Caspar a luat-o pe sus şi a cărat-o înapoi în curte.

A căutat o bucată de frînghie. Cînd a găsit-o, a făcut din ea un laţ şi a vrut să i-l treacă fetei peste cap. Ea s-a împotrivit şi a fost nevoie s-o strîngă cu braţul, ţinînd-o cu o mînă de încheieturi. Ea a reuşit să se elibereze, aşa că a trîntit-o la pămînt, şi-a pus genunchii pe braţele ei şi a dus la capăt ce începuse.

A tras-o cu frînghia pînă la şura izolată şi a legat-o de o grindă, apoi a adus vaca şi găleata. A muls vaca, a băut lacom din găleată, apoi a împins-o spre fată, dar ea a răsturnat-o. „După cîte văd, eşti sătulă. Înseamnă că-i gata cu mîncarea“, i-a zis el. „Cum te cheamă?“

Ea şi-a ridicat genunchii şi i-a cuprins cu braţele. I se vedeau pulpele şi coapsele, dar i-a zărit rînjetul şi a încercat să se acopere cu fusta. „Nu-ţi fac nimic“, a spus el. „Cel puţin pînă cînd sînt încredinţat că eşti sănătoasă. Pînă atunci ai să stai legată. Îmi închipui că cei doi au fost tatăl şi fratele tău şi că acum tare ai vrea să mă omori, dar asta o să se schimbe. N-am avut încotro, ei au sărit la mine. Ar fi trebuit să întrebe, că eu le-aş fi răspuns. Ce să-i faci, sînt vremuri rele. Acum mai bine mă duc în sat şi caut ceva de mîncare. Dar înainte trebuie să-ţi leg şi mîinile.“

Cînd s-a întors, a găsit-o horcăind, încercase să se elibereze prin toate mijloacele. A pus jos sacul şi a făcut focul. „Satul a fost distrus. Nu mai e aproape nimeni acolo, n-am văzut decît două femei şi un schilod“, a zis, apoi a golit sacul. „Cîţiva cartofi şi nişte ştiuleţi de porumb, asta-i tot ce am găsit. Dacă merge tot aşa, o să trebuiască să te mănînc pe tine.“ I-a văzut faţa speriată şi a început să rîdă. „Îmi eşti mai de folos vie decît moartă. Cine s-ar fi gîndit

că ajung acasă, unde m-aşteaptă deja o femeie?“

A pus cartofii şi ştiuleţii pe foc, apoi s-a aşezat în faţa lui şi şi-a frecat mîinile. A mîncat totul pe jumătate crud, în vreme ce fata îl urmărea cu priviri hămesite. Ochii i se plimbau de la cizmele fratelui la gura lui Caspar şi înapoi. Mai tîrziu s-au uitat amîndoi la flăcări şi o oboseală adîncă a pus stăpînire pe ei. Cu puţin înainte să adoarmă, a auzit-o murmurînd: „Şi mama are nevoie de ceva de mîncare şi de primeneală“.

Cînd s-a trezit dimineaţa, poarta de la şură era larg deschisă şi vîntul intra necruţător. Era singură, nici urmă de Caspar, şi atunci a sperat că el plecase mai departe, dintr-un motiv necunoscut. Dar ştia cît se poate de bine că fără el nu putea să se elibereze şi că ar fi murit de foame. De afară se auzea cineva cîntînd binedispus: *Să bem într-a lui Gustav sănătate/ Credinţa papistaşilor acu-i pe scăpătate/ Şvedul grozav o să deşele-ndată/ A papistaşilor întreagă gloată.* S-a întins cît a putut ca să arunce o privire afară şi ce a văzut a făcut-o iarăşi să ţipe.

Caspar îi cărase deja pe fratele şi pe tatăl ei în casă şi acum era pe cale să aprindă o făclie muiată în spirt. S-a dus înăuntru şi a apărut iar, tuşind şi negru de funingine, abia cînd acoperişul de paie ardea deja. Acum dădea foc şi snopilor de fîn pe care îi adunase în jurul casei. Auzea strigătele fetei, dar nu-i păsa de ele. Vîntul, care stingherise focul la început, îl înteţea acum, iar prin uşă şi prin ferestre ieşeau trîmbe groase de fum.

Caspar era mulţumit de isprava lui, focul ardea cu vîlvătăi, din toate părţile. Stătea rezemat de zid, încîntat de priceperea lui, fiindcă îţi trebuia învăţătură ca să ştii cum se pune focul. Case ţărăneşti fără număr se făcuseră scrum de mîna lui. Un foc bun îşi croia drum prin orice întîlnea în cale: lemn putred, pînză de in şi lut, paiele patului şi rufărie, prin pielea celor doi bărbaţi morţi. El a sufocat-o şi pe mama care zăcea fără cunoştinţă, înainte s-o ardă. A dărîmat zidurile şi grinzile de lemn şi a curăţat locul pe care Caspar avea de gînd să înalţe o casă, cît de curînd.

S-a întors în şură, unde fata zăcea sleită de puteri, după ce iarăşi încercase să scape. „De-acu’ nu mai are nevoie de nimic“, a mormăit Caspar.

Au trecut mai multe zile pînă cînd fata s-a hotărît să-şi salveze viaţa. Trebuia să rămînă vie, dacă avea de gînd să se răzbune cîndva. Într-o seară, a băut tot laptele din găleata pe care i-o punea el în faţă în fiecare zi, s-a şters la gură cu dosul palmei şi a cerut mîncare. El i-a dat din fiertura pe care o făcuse.

După aceea, multă vreme nu s-a mai întîmplat nimic, aşa că, dezamăgit, el

n-a mai luat-o în seamă. Pîndise să vadă dacă nu apăreau primele semne de ciumă şi era hotărît să ardă pînă la temelie şi şura, cu tot cu fată, dacă era nevoie. Dar ea, dacă nu ţineai seama de urmele lăsate de lipsa mîncării, a rămas sănătoasă. Din fata aceea putea să iasă o femeie aşa cum îşi dorea. Oricum era rezistentă. Dacă mai punea ceva pe ea, precis ar fi putut să crească zece copii şi să ţină o gospodărie. La gîndurile astea îl cuprindea visarea.

„Marie“, a auzit-o el spunînd la un moment dat. „Mă cheamă Marie.“

„Mă gîndeam deja că ai uitat să vorbeşti. Eu sînt din Dieuse, ştii? N-am ales eu războiul, el m-a ales pe mine. Acolo nu înveţi purtări frumoase, da-nveţi să supravieţuieşti. Cu mine ai să fii la adăpost, copilă. Că veni vorba, Caspar mă cheamă. Nu-mi mai aduc aminte ce nume purta neamul meu. Tu ai vreunul?“

„Aubertin.“

„Sună bine. Sună bine chiar şi pentru mine. Franţuzesc?“, a întrebat-o.

„Da.“

„Şi atunci cum de vorbeşti germana din Lorena?“

„Înainte de război, pe aici au fost aproape numai nemţi loreni.“

„Din ce trăiaţi?“

„Din sare, dar, de cînd scosul sării s-a oprit din cauza războiului, n-am mai trăit din nimic.“

„Şi noi tot din asta trăiam înainte. Tata a lucrat în Moyenvic“, a zis Caspar.

„Şi al meu.“

„Ei, nu mai spune! Cît timp aţi stat aici, în gospodăria mea?“

„Gospodăria ta?“, a întrebat ea uimită.

„Sigur. A fost cîndva gospodăria părinţilor mei şi acum e a mea. Au fost omorîţi într-un atac. Tata a fost aruncat în fîntînă.“

Marie era uluită şi a căscat ochii. Cînd a reuşit să-şi revină, a zis: „Trăim aici de generaţii întregi. Aici m-am născut, iar tata tot aici, înaintea mea. În plus, aici nu-i nici o fîntînă. Sînt numai două, în total. Una în sat, de unde aduceam mereu apa, şi una cu sărătură, departe de aici, lîngă o gospodărie părăsită“.

A început o ploaie zdravănă, cu stropi ca de plumb, de parcă cerul ar fi vrut să se răzbune pe pămînt. Caspar rătăcea prin ţinutul despre care crezuse că era al lui şi pentru care ucisese. Nu se putea opri din căutat fîntîna. Totul fusese exact la fel: aşezarea gospodăriei, dealul, numai de fîntînă uitase.

Poate că tatăl lui Marie lucrase umăr la umăr cu tatăl lui. Acum îi

împuşcase pe toţi degeaba. Da, şi asemenea gînduri îl frămîntau, dar ar fi fost prea mult să crezi că ăsta era un semn de vinovăţie. Ar fi murit de ciumă cu toţii, curînd, dacă nu ar fi apărut el, aşa credea. S-a întors în şură, ud pînă la piele, a făcut un foc, s-a dezbrăcat sub privirile acum curioase ale fetei şi a încercat să se încălzească.

„Eşti luterană sau catolică?“, a întrebat-o, după o vreme.

„Catolică“, a răspuns ea. „Acum dezleagă-mă, n-am să mai fug de-aici.“

Era, în sfîrşit, o veste bună, după atîta vreme. Zîmbea mulţumit de sine, căci credea că ajunsese unde îşi dorise. Timp de douăzeci de ani i-a fost dat să nu mai aibă vreun motiv de îndoială.

1. Războiul de Treizeci de Ani (1618-1648), purtat sub pretext religios, a cărui cauză a fost, de fapt, lupta pentru hegemonie în Europa.

Capitolul 3

Morţii erau cuminţi şi primitori ca întotdeauna. Şedeam de o oră printre ei. Nu era prima oară că îmi ofereau protecţie. De fiecare dată cînd se revărsase furia tatei, fusesem bine-venit acolo. Dar niciodată nu avusesem mai multă nevoie de ei ca în acea zi de 14 ianuarie 1945.

Mereu avuseseră grijă să nu mă sperie, pentru că le eram cel mai statornic vizitator. Chiar mai mult decît bătrînele cu chipuri acoperite de mii de cute, ca hîrtia mototolită de la bomboane. Mai mult şi decît femeile tinere care apăreau tot mai des la cimitir ca să-şi plîngă morţii recenţi.

Bărbaţii lor au fost aduşi înapoi dintr-un război pe care noi, cu puţin timp în urmă, credeam că îl vom cîştiga. În uniforme germane, anume apretate, ei fuseseră însoţiţi pînă la hotarul satului. Acolo au fost îmbrăţişaţi, sărutaţi, mîngîiaţi şi trimişi în lume pentru cauza noastră. Nu împinşi, pentru că nu era nevoie.

Ei au trecut dincolo de bunăvoie: tînjeau să pornească împotriva Rusiei, mai ales după vara lui 1943, cînd guvernul României ne mărturisise că de acum înainte cauza noastră era germană, şi nu românească. Ei îşi puseseră imediat deoparte uniformele prost croite ale armatei române, care era nepregătită şi căreia îi lipseau pînă şi mijloacele să-şi încalţe toţi soldaţii. Apoi au despachetat şi au îmbrăcat frumoasele uniforme germane, care le veneau ca turnate. Tineretul din Triebswetter avea astfel o înfăţişare aleasă, puţin cam rigidă, dar aleasă. Uniformele îi îmbrăcau bine zelul.

Că acum cauza noastră era germană o ştiam chiar de la *Gröfaz*1, de la Cel mai Mare Comandant al Tuturor Timpurilor, cum îi spuneau adulţii. Un om pe care eu nu l-am văzut multă vreme – pînă cînd au apărut la noi în sat primele fotografii –, aşa că pentru mine putea la fel de bine să fi fost şi o născocire. Încă o poveste cu stafii de-a Raminei, una dintr-alea din care îmi tot spusese ani la rînd, în casa ei dărăpănată.

Mulţumită ei îmi plăcea să mă refugiez printre morţi, fugind nu numai din calea tatei, ci acum şi dintr-a ruşilor. Şi eram deja deprins să rezist acolo multă

vreme. Mai curînd aveau să se învineţească ruşii de frig decît să mă găsească pe mine. N-ajungeam eu să fiu pe lista lor de bucate cît erau în drum spre Berlin. Măcar de atît eram sigur.

Gröfaz fusese mai primejdios decît toate creaturile din povestirile Raminei. Avea un glas care, atunci cînd îl dezlănţuia, ne răzbea pe toţi ca o declaraţie de iubire sau o febră izbucnită brusc. În fiecare duminică, după liturghie, preotul punea aparatul de radio pe un scaun, în faţa casei parohiale de pe Strada Lorenă. Pentru că pe primul loc era Dumnezeu, dar imediat după aceea venea Cel mai Mare Comandant al Tuturor Timpurilor. Unul dintre ascultători se căţăra în copac şi instala acolo difuzorul. De-acum, calea era deschisă pentru glasul acela, probabil o armă mai puternică decît orice *Messerschmitt* sau *Stuka*. El se rostogolea în forţă şi nestăvilit pe lîngă gospodăriile de pe Strada Lorenă şi de pe cea principală, o cotea pe Neroer, ajungînd pînă şi în ultimele odăi de la ieşirea din sat.

Preotul Schulz dădea aparatul tare, ca la transmisiunea unui meci de fotbal. Führerul şi fotbalul au fost cele două lucruri cu adevărat zgomotoase din copilăria mea. În comparaţie cu ele, clopotul mare de la biserica noastră era un monument de luare-aminte. *Gröfaz* ajunsese să stea pe perete sau, înrămat, pe comodă, pînă şi în încăperile cele mai îndepărtate: chiar lîngă bunici, de asemenea înrămaţi, nunţi şi botezuri. Un membru al familiei şi el – decupat dintr-o revistă *Signal* sau din ziarul *Pollerpeitsch* ori cumpărat de la Serviciul pentru ajutor de iarnă, contribuţie la un război dus în numele nostru.

„Ce să ne-aducă nouă războiul ăsta?“, întrebase tata indignat. „Ce nevoie mai avem noi de pămînt rusesc, dacă tot avem aici mai mult decît destul? Şi e deja al nostru.“ Dar şi el îl atîrnase pe perete pe Führer, într-o ramă ieftină şi fără prea multă convingere. „Pentru orice eventualitate“, cum zicea el. „Nu se ştie niciodată cine îţi intră în casă.“ Totuşi, eu cred că, de fapt, nu suporta un alt *Gröfaz* pe lîngă el.

Cînd din copac răsunau rapoartele de război de la Belgrad sau de la Berlin, ca şi cum ar fi căzut din cer, şi totul era desăvîrşit în final cu *Die Fahne hoch*2, băieţii erau deja adunaţi de multă vreme în jurul dudului şi cîntau şi ei. Unii purtau încă pantaloni scurţi, alţii deja noua uniformă. Poalele nici uneia dintre femeile noastre nu i-ar fi ademenit mai mult ca aparatul de radio Blaupunkt al preotului.

Însă rîndurile lor se răreau, de la o duminică la alta; primul care fusese dus

la hotarul satului a fost Seppl, fiul hangiului, al doilea Johannes, fiul morarului, al treilea Neper. „Eşti om bătrîn, nu trebuie să te duci“, îi spusese tata. „Pentru cauza noastră, nimeni nu-i prea bătrîn“, şi-a dat Neper cu părerea, şi-a pus arma pe umăr, apoi a fost dus la halta de cale ferată, afară, în cîmp liber.

Neper a fost şi printre primii care s-au întors cu picioarele înainte, nici n-apucase lumea să-i ducă dorul. Clopotul cel mare a sunat numai pentru el. Aşa se întîmpla mereu cînd morţii erau aduşi înapoi cu trenul sau cu un camion. Erau descărcaţi înainte să înceapă satul şi treceau hotarul însoţiţi de bătăile lente, regulate ale clopotului. Cei care purtau sicriul puteau să-şi potrivească pasul după el. El măsura ritmul tristeţii noastre.

Mortul era dus acasă, iar sicriul pus apoi pe două scaune, în curte. Dacă erau morţii românilor – pentru că la noi trăiau şi cîteva familii româneşti –, lumea avea grijă ca nu cumva să treacă vreo pisică pe sub sicriu, altminteri sufletul mortului nu şi-ar mai fi găsit liniştea şi i-ar fi bîntuit pe vii. Morţii noştri erau duşi pe cîmp, ca să-şi poată lua un ultim rămas-bun de la pămîntul lor. Apoi tot alaiul, cu preotul în faţă, umbla de colo colo, chinuit de căldură sau de vîntul puternic din Banat. Cîteodată, vara, cînd grîul era înalt, sicriul, văzut de la depărtare, părea să plutească pe lanul de grîu ca un vapor.

Aşadar, în ziua aceea de ianuarie din 1945 eu stăteam chircit, cu genunchii strînşi la piept şi aşteptam să se potolească furtuna care dăduse pe neaşteptate peste noi şi să plece iar ruşii. Pămîntul era îngheţat bocnă, nu ca la începutul lui noiembrie, cînd groparii îl deschiseseră fără trudă, ca să pună în el trupul sîrboaicei Katica. Deocamdată, ea fusese ultima din cimitirul nostru. Un glonţ în tîmplă, de foarte aproape – cursese doar puţin sînge.

Zăcea nu departe de cavoul familiei Damas, unde mă aflam eu acum, chiar lîngă zidul cimitirului, care abia se vedea de sub zăpada proaspătă. Ea şi părinţii ei fuseseră întîi îngropaţi şi abia după aceea le trecuse oamenilor prin minte că locul sîrbilor nu era acolo, ci la ortodocşi. S-a socotit că fusese o scăpare colectivă şi au pus-o pe seama tulburărilor pricinuite de război. „Nici un creştin nu desface iar un mormînt proaspăt“, se jeluia groparul. „Nici nu-i nevoie s-o faci. Noi am omorît-o, la noi să-şi găsească odihna“, a zis preotul Schulz.

Pentru că nu ruşii o împuşcaseră, ci ultimul ofiţer german, cu puţin înainte să se fi retras cu soldaţii lui. Dacă pînă la cei optsprezece ani ai mei existase pentru mine ceva care să se cheme iubire, atunci fusese doar pentru Katica

sîrboaica. Era o fată firavă, nici nu-ţi venea să crezi că poate exista cineva atît de firav. În afară de mine, poate.

Tremuram din tot trupul, cămaşa şi haina nu prea ţineau de cald. Descoperisem locul acela cu mulţi ai înainte. Pînă şi eu puteam să dau la o parte piatra de pe cavou şi apoi să cobor cele cîteva trepte pînă acolo unde găseam destul loc să mă ghemuiesc, lîngă cele trei sicrie. Era o groapă pentru patru, dar un loc rămăsese liber, de parcă proprietarul nu mai găsise drumul înapoi spre casă, după ce murise undeva, departe. Aşadar, acolo îmi aprinsesem lumînarea, care nu dădea nici lumină şi nici căldură, şi aşteptam să fiu chemat iar în casă, după plecarea ruşilor.

* * *

În septembrie ne întorseserăm la Triebswetter fiindcă în Timişoara începuseră luptele. Pentru că oraşul rămăsese un important nod de cale ferată, chiar şi după distrugerea gării de către avioanele Aliaţilor, nemţii voiau să-l recucerească.

Eu şi bunicu’ fuseserăm exilaţi de multă vreme la Timişoara, de către tata, iar părinţii veneau şi ei în fiecare an, în august, după recoltă, pentru cîteva săptămîni. În tot timpul acela, Sarelo, fiul Raminei, ne adusese regulat, din gospodăria noastră, alimente care de multă vreme nu se mai găseau în piaţa de la oraş. Pentru distanţa aceea avea nevoie de o jumătate de zi cu căruţa. Fiindcă tata se temea de hoţi sau de armată, care, între timp, avea de astupat multe guri flămînde, dar înarmate, îi poruncea să ajungă abia la căderea serii.

Casa noastră era puţin mai retrasă, aşa că Sarelo întîi urmărea o vreme şinele de tramvai, apoi cotea pe o stradă scurtă, prost luminată, şi la capătul ei intra în cîmp deschis. De acolo mai avea pînă la noi doar cîteva sute de metri, trecînd prin spatele caselor, unde nu erau ferestre. Casele întorceau spatele cîmpului, erau un ultim bastion al oraşului împotriva pămîntului neprimitor, plin de mărăciniş de primprejur. Ca şi Triebswetter, Timişoara era deschisă tuturor celor care voiau s-o cucerească. Turcilor, habsburgilor şi, cît de curînd, ruşilor.

Apoi, cînd Sarelo oprea în faţa porţii noastre din cartierul Iosefin, ne repezeam afară să tragem căruţa în curte. Nu ne îndoiam de invidia vecinilor, Obertinii erau cunoscuţi ca şi înainte, iar tata trecea drept un afacerist

stînjenitor, dar de succes. În căruţă, ascunşi sub pături şi prelate, erau saci plini cu făină şi cartofi, în plus porci tăiaţi sau viţei. Mereu ne umpleam de sînge la descărcat.

Însă, cu cît războiul îmbătrînea şi se făcea mai hrăpăreţ, cu atît mai puţin ne rămînea nouă. Cu atît mai goală era căruţa. Străzile erau înţesate de soldaţi – unii se retrăgeau, alţii umblau fără ţintă – şi toţi cunoşteau aceeaşi veche foame. N-ar fi lăsat să treacă nici o căruţă încărcată cu asemenea bunătăţi.

Aşa că, la urmă, Sarelo tot mai venea în vizită ca să primească de la tata instrucţiuni pentru nea Grigore, administratorul, dar mai mult de cîteva ouă, două-trei găini şi ceva slănină nu mai putea să aducă. Cu atît mai mare a fost bucuria noastră cînd, cu o zi înainte să pornească atacul nemţilor, el a apărut cu un porc mort. „Nea Grigore vi-l trimite. Pe al doilea pe care îl mai aveam l-a ţinut pentru el, ca plată. Restul a fost rechiziţionat de curînd de armată.“ Am dus porcul în pivniţă, ca să-l tăiem în bucăţi, a doua zi. În afară de ceva marmeladă, castraveţi muraţi şi cîteva sticle cu rachiu făcut din cele mai bune prune ale noastre din anul trecut, nu mai rămăsese mare lucru din proviziile noastre.

În dimineaţa următoare i-am văzut pentru prima oară pe ruşi, care ocupaseră între timp oraşul. Lîngă păduricea de salcîmi din apropiere, nişte bărbaţi blonzi îşi făceau de lucru la o maşină pe care era instalat un şir de ţevi. Străluceau metalic în soarele răcoros, palid, ca şi cum cîmpul ar fi rodit o plantă nemaiîntîlnită. La fel se înălţau şi ele spre cer, pe măsură ce braţele puternice ale bărbaţilor tot învîrteau nişte roţi.

Comenzile scurte ale ofiţerului erau purtate de vînt pînă la noi. La multele limbi care s-au amestecat acolo ori nu s-au amestecat, dar s-au suportat pînă atunci, se adăuga acum rusa. Rusa unui om care îşi îndrepta arma asupra oraşului. Pentru urechile noastre încă neobişnuite, totul suna ca un lătrat. Zgomotul unei vremi care avea să înceapă.

Tata şi bunicu’ erau deja în izmene şi cizme. Purtau şorţuri de măcelărie şi ţineau în mîini cuţite cu care voiau să scoată măruntaiele porcului. Şi Sarelo era pe cale să se dezbrace. Cînd a văzut prin perdele arma aceea ciudată, bunicul a scăpat cuţitul.

„Orga lui Stalin“, a şoptit el.

„Nemţii vor să pună iar mîna pe oraş. E prea important pentru ei. Înseamnă că au grupat tancuri şi tunuri în faţa Timişoarei. Mult nu mai poate să dureze

pînă începe“, a fost de părere tata.

„Cînd am trecut ieri prin oraş, am întîlnit un om pe care îl ştiu. Zicea că multă lume a părăsit oraşul. Şi peste tot erau soldaţi români şi ruşi“, a adăugat Sarelo.

„Război? Aici, la noi?“, a întrebat mama, nevenindu-i să creadă.

Pînă în vară, ne obişnuiserăm că războiul nu se desfăşura la noi, ci numai în jurnalele de ştiri săptămînale, în relatările de la radio şi în ziare; chiar dacă ni se luaseră şi ultimele animale, pînă şi jumătate din caii bunicului. El ne atinsese în treacăt, ca o adiere slabă ale unei furtuni dezlănţuite altundeva. Apoi, dintr-odată, războiul ajunsese aici, mai puternic ca niciodată.

Aliaţii aruncaseră bombe incendiare asupra noastră încă din 16 iunie, roiuri întregi de avioane îşi goliseră măruntaiele peste oraş. Sirenele urlaseră şi pînă în august nu se mai opriseră. Eu şi bunicu’ avuseserăm parte de aşa ceva, dar pentru tata şi mama războiul începea abia cu ruşii din faţa ferestrelor noastre. Fiindcă între timp Aliaţii erau în oraş şi nemţii afară.

Eu şi Sarelo ne-am făcut loc în faţă, ca să vedem arma aceea despre care ştiam numai din auzite. Fermecaţi, într-un fel, şi amuţiţi, ne holbam la maşinăria care, între timp, fusese camuflată cu o plasă cafeniu-verzuie. Deodată mama s-a întors pe călcîie şi şi-a acoperit gura cu dosul palmei. „Doamne, Dumnezeule!“, a strigat. „Ia uitaţi-vă, casa asta e cea mai veritabilă acuzare împotriva noastră. Hitler e pe perete, peste tot sînt reviste *Signal* şi cărţi nemţeşti.“ Într-adevăr, neglijaserăm să ne curăţăm casa de urmele cauzei noastre. Să le ştergem, dacă nu din memorie, măcar de acolo de unde ar fi putut să ne dea de gol.

E drept că tata şi bunicu’ nu împărtăşeau convingerile celorlalţi nemţi, dar vina era aceeaşi. Le era limpede de multă vreme. Ei erau nişte ţărani pentru care naţional-socialismul era ceva ce nu se petrecea pe ogorul lor, ceva la fel de abstract ca afirmaţia că pămîntul e rotund şi că se învîrte în jurul soarelui. Dar cine ne-ar fi crezut, cu Cel mai Mare Comandant al Tuturor Timpurilor în casă?

Aceeaşi idee întîrziată îi venise şi lui Paul, fiul vecinilor. De la altă fereastră l-am văzut furişîndu-se cu precauţie din casă şi îngropînd o ladă în grădină. Eram siguri că înăuntru erau steagul cu svastică pe care voia să-l păstreze pentru victoria finală şi uniforma SS pe care o pusese la păstrare în pod, chiar în ziua cînd se întorsese, după cum ne-a povestit. Acum pînă şi podul i se părea prea nesigur.

Alţi vecini fuseseră mai harnici. Încă de cînd românii ne anunţaseră că renunţă la frăţia de arme, focul din sobe şi din grădini arsese suspect de mult. Lui i-au fost încredinţate fotografiile aduse de pe front, ca amintire, de fii care fuseseră acasă în permisie. Fotografii de la serbări, în port popular german. Ziare şi cărţi, discuri de patefon, medalioane de la Serviciul de ajutor pentru iarnă, caiete de teme ale copiilor şi, fireşte, Hitler, în sute de exemplare. Ce nu putea fi dat flăcărilor fusese dus de acolo sau îngropat. Destul de adînc ca nu cumva propriul cîine să adulmece trecutul şi să-l aducă în casă într-un moment nepotrivit. Armatele de jucărie ale copiilor, insignele băieţilor şi halbele de bere gravate ale vîrstnicilor.

Mama se oprea în faţa fiecărui obiect, îl ridica şi întreba: „E prea nemţesc?“. Fiecare dintre noi îşi dădea cu părerea, la urmă tata decidea dacă obiectul rămînea sau trebuia să dispară. Am aruncat totul pe un cearşaf care fusese întins în mijlocul camerei. Eu mi-am sacrificat toate comorile: aeromodelele Messerschmitt şi catarama de la centura lui Paul pe care scria: *Meine Ehre heißt Treue*3.

Crucifixul nu mai era nevoit să împartă peretele cu Hitler. Înainte să înnoade laolaltă cele patru colţuri ale cearşafului, împreună cu Sarelo, tata a scos de pe undeva o fotografie a lui Stalin şi a înrămat-o în locul celei a lui Hitler. Apoi a pus-o pe poliţă, rezemată de perete. Provizoriu. Acolo unde stătuse înainte radioul meşterit de noi, pînă să fi fost obligaţi să-l predăm, ca toţi ceilalţi nemţi.

Tata încă nu era mulţumit. A strîns toate ceasurile pe care le aveam în casă şi le-a pus pe masa din cameră. „Se zice că ruşii iubesc ceasurile. Aşa nu mai trebuie să le caute, cînd vin încoace.“ S-a întors spre noi: „De acum înainte sîntem români. Aţi înţeles?“. Am încuviinţat din cap. Asta a fost prima şi cea mai rapidă transformare dintre cele multe din viaţa mea.

Apoi au cărat totul jos, pînă cînd puteam să scăpăm de lucruri, într-un fel sau altul. Bunicu’ a luat din nou cuţitele şi a mers după ei. Mama m-a prins pe după umeri cu braţul, uitîndu-se mulţumită la Stalin. „Cu el în casă, n-are ce să ni se mai întîmple.“

Abia trecuse ceva timp şi noi ne liniştiserăm oarecum, cînd poarta de la grădină a fost deschisă cu forţa şi trei ruşi, unul cu puşca la ochi, au înaintat spre casă. Mama a deschis uşa şi le-a strigat: „Tovarăşi!“. Cuvîntul însemna acelaşi lucru şi în rusă, şi în română. Ei s-au oprit uimiţi, s-au privit, apoi au

dat-o pe mama la o parte şi au intrat. Au păşit cu cizmele lor grele pe duşumelele noastre. Ştiam că sub ele doi bărbaţi şi un băiat, toţi în izmene şi cu şorţuri de măcelărie, stăteau cu respiraţia tăiată; că în faţa lor era porcul tăiat în bucăţi. Şi Hitler, învelit în cearşaf.

Ruşii au început să caute ceva ce noi n-am înţeles de la început. Nici nu s-au uitat la ceasuri. Apoi s-a auzit un cuvînt pe care l-au repetat apăsat, văzîndu-ne feţele nedumerite. Ţuica. Se pare că în Rusia îşi ţineau rachiul în dormitor, pentru că acolo au căutat cu cel mai mult zel. Mama a ridicat neajutorată din umeri şi am ştiut că le-ar fi dat sticlele de rachiu, pînă la ultima, dacă n-ar fi fost toate în beci.

Soldaţii au devenit tot mai nerăbdători, păreau să înjure în limba lor şi, în sfîrşit, au luat în seamă colecţia de ceasuri. Dar nu i-a mulţumit pentru că nu erau ceasuri pe care să le fi putut lua cu ei, ci deşteptătoare şi ceasuri de perete. Unul descoperise şi hainele bărbăteşti şi tocmai le ridica, şi atunci am auzit pe cineva urcînd scara de la beci. Tata a intrat cu două sticle în mînă. Le-a pus lîngă ceasuri şi, văzînd că oamenii nu se mişcă, i-a poftit: „Ţuică, tovarăşi“.

Ne aşteptam să se deschidă pămîntul sub noi şi să cădem în el. Să ne primească în el aşa cum numai mormîntul o face. Însă, în loc să pună întrebări, ruşii au început să rîdă atît de tare, ca şi cum aşa ar fi vrut să-şi scoată pîrleala, după ce n-avuseseră motive de rîs în marşul lor spre Berlin. Unul dintre ei a arătat spre masă şi apoi spre tata. „Ceas“, a zis, şi de data asta am înţeles imediat, pentru că românii aveau acelaşi cuvînt. Se pare că l-au luat pe tata drept ceasornicar. Unul care dregea ceasuri, îmbrăcat în izmene şi încărcat cu două sticle de rachiu şi care apăruse de nicăieri.

Într-o oarecare privinţă, chiar aveau dreptate, pentru că tata repara cu patimă orice îi cădea în mînă: ceasuri, aparate de fotografiat, aparate de radio. Desfăcuse adesea ceasul de aur al mamei şi-l montase la loc. Rareori era atît de calm şi de mulţumit ca atunci cînd stătea cu Sarelo în camera cea bună din Triebswetter şi meştereau ceva împreună.

Rusul şi-a tras în sus mîneca de la manta, pe braţul lui erau trei ceasuri, pe care le luase de la cine ştie cine, în timpul raitei de prădăciune prin Europa. A scos unul, l-a dus la ureche, l-a scuturat şi apoi i l-a întins lui tata. Au dispărut, cu sticlele noastre în buzunare, îndreptîndu-se voioşi spre păduricea de salcîmi.

După ce s-a terminat treaba cu porcul, tata s-a aşezat la masă, pentru tot restul zilei, şi a reparat ceasul rusului, dar n-a mai venit nimeni să-l ia. Întrucît

ciudata plantă a început curînd să-şi zvîrle seminţele spre cer, o ploaie de proiectile, care a căzut peste drumul Şagului. Katiuşele aveau un sunet inconfundabil care mă răzbea cum a făcut-o numai frigul, mai tîrziu. Sau foamea.

Nemţii au răspuns, proiectilele lor zburau peste acoperişurile noastre şi cădeau în cîmp sau chiar în grădinile din faţă. Exploziile s-au înteţit, casa ni se zgîlţîia şi mai multe geamuri s-au făcut ţăndări. Apoi au fost lovite mai multe clădiri, la numai cîteva străzi de noi, şi flăcările au ţîşnit în sus. Era atîta zgomot, că nu ne mai înţelegeam între noi. Venise vremea să ne ascundem în adăpost.

Bunicu' îl construise într-un an şi jumătate, cît locuiserăm singuri acolo, doar el şi cu mine. Încărcaţi cu cele trebuincioase – apă, lumînări, pături şi crucifix –, am alergat prin grădină, tupilîndu-ne, am coborît în gaura întunecoasă şi am închis chepengul. Mama a aprins o lumînare, fiecare nouă lovitură făcea flacăra să pîlpîie. Era o groapă menită să dureze, dar ştiam că în orice clipă putea să cadă un proiectil pe noi.

Mama se ruga în şoaptă, murmurul ei era fundalul pentru zarva de afară sau zgomotul acela îl încadra pe Dumnezeul ei susurat. Era prea puţin loc acolo ca să se poată întinde în faţa crucifixului, aşa cum făcea adesea.

Tata şi bunicu' vorbeau despre momentul cînd se conturase înfrîngerea nemţilor, dacă fusese deja la Stalingrad sau mai tîrziu. Dacă *Gröfaz* era chiar Cel mai Mare Comandant al Tuturor Timpurilor. „Cel mai mare comandant, pe naiba!“, a înjurat tata, în vreme ce afară s-au mai spart cîteva geamuri şi se putea auzi şuieratul rece al unui nou proiectil. A durat mult pînă ce s-a aşternut peste tot o linişte nu mai puţin îngrijorătoare. „Mîine plecăm acasă, altfel o să ne măcelărească, ori unii, ori alţii“, a zis tata.

Pentru el, acasă însemnase întotdeauna Triebswetter, acolo unde putea să se îngrijească de toate şi unde înmulţise proprietăţile noastre ca Isus peştii şi pîinile. În oraş se simţise întotdeauna inutil şi neajutorat, în afară de momentele cînd îşi încheia afacerile în port sau în cîrciumile din jurul Pieţei Sf. Iosif.

În mijlocul celei mai mari dezordini din tînăra mea viaţă, la doi metri sub pămînt, eu mă gîndeam însă mai puţin la *Gröfaz* sau la katiuşe. Perspectiva de a mă întoarce în Triebswetter era mai mult decît îmbucurătoare. I-am şoptit lui Sarelo în româneşte: „Ce mai face Katica?“, dar el mi-a întors spatele şi, cînd l-am apucat de braţ, s-a înfuriat şi m-a îmbrîncit. „De unde să ştiu eu ce mai

face?“, a mormăit el. „Ce-mi pasă mie de fătucile tale?“

Noaptea, cînd au tăcut armele, tata şi Sarelo s-au strecurat afară şi au îngropat în grădină vechea noastră viaţă germană. Nu ştiam dacă cea nouă avea să se potrivească. La semnalul lor, ne-am întors în casă şi ne-am pregătit de drum. Dis-de-dimineaţă, în cameră, am examinat pentru ultima oară curăţenia făcută. „Nu putem fi învinuiţi de nimic“, a murmurat mama. „Vina pluteşte în aer. Mă tem că nici comuniştii români şi nici cei ruşi n-o să ne cruţe“, a adăugat bunicu’.

Ne-am urcat pe marginea căruţei, lîngă bucăţile de porc – rinichi, plămîni, inimă, şorici –, toate bine împachetate în hîrtie de ziar, şi ne-am învelit în pături. N-aveam decît puţin timp la dispoziţie, interdicţia de ieşire fusese ridicată numai pentru cîteva ceasuri. Mama şi-a pus crucifixul în poală. Cînd am ieşit din grădină, eu şedeam în căruţă, ţinînd capul de porc în braţe, şi îmi legănam picioarele deasupra pămîntului.

M-am uitat pînă în ultima clipă la casa aceea care mă adăpostise în ultimii ani. În care petrecusem ore frumoase cu bunicul. În care n-aveam să mă mai întorc niciodată. Totuşi, kilometrii aceia pe care îi lăsa în urmă calul nostru mă duceau mai aproape de o fată pentru care iubirea mea era destul de mare ca să mă zăpăcească.

* * *

Cît am trecut prin sat, am fost salutaţi întruna fiindcă, deşi nu-l îndrăgeau pe tata, oamenii se temeau de el şi îi admirau rîvna care ne dublase pămînturile, în numai cîţiva ani. Mulţumită şireteniei şi perseverenţei lui, devenise unul dintre cei mai puternici şi mai bogaţi oameni din ţinut. E drept, numele Obertin nu mai avea aceeaşi strălucire ca pe vremuri, în anii întemeierii satului, dar era din nou respectat.

În faţa bisericii, la răscrucea dintre Strada Lorenă şi Strada Nemţilor, ne-a ieşit în cale preotul Schulz cu o faţă pe care se citea suferinţa. Nu mai văzusem niciodată un om care să fi îmbătrînit atît de repede ca el. Cu cîteva luni în urmă, în timpul verii, cînd venisem în sat, părea tînăr şi obrajii trandafirii nu se datorau băuturii, ci unei sănătăţi excelente. Dar acum abia mai putea fi recunoscut, devenise propria lui umbră.

Din cîrciuma lui Seppl ieşeau beţivii împleticindu-se, şi-au scos căciulile în

faţa tatei şi s-au milogit să le dea nişte bănuţi pentru patima lor lichidă. Tata a scos nişte mărunţiş din buzunarul paltonului şi l-a aruncat pe jos, fără să-i ia în seamă pe oameni. Ei s-au aruncat în praf, s-au bătut, pînă cînd Nelu, fiul lui nea Grigore şi cel mai puternic dintre toţi, a reuşit să pună mîna pe cele mai multe monede. „Fac cinste!“, a strigat el şi toţi s-au întors mulţumiţi în localul întunecos unde, deasupra tejghelei, era scris: *Creditul a murit.* Tata i-a strigat lui Nelu: „Înainte să te îmbeţi, zi-i lui nea Grigore că vreau să-l văd în două ceasuri!“.

„Ce vă aduce aşa de repede înapoi?“, a întrebat preotul Schulz.

„Bombardamentul, părinte. La Timişoara trosneşte într-aşa un hal, că-mi vîjîie urechile. M-am gîndit că, odată ajunşi aici, o să-l putem auzi pe Dumnezeu mai bine“, a răspuns tata.

„Vîjîitul ăsta nu-l aveţi de-acum, dragă domnule Obertin.“

Ca şi cum ar fi vrut să-l mai îmbuneze pe preot, mama a sărit din căruţă şi i-a apucat mîna ca să i-o sărute. „Nu-i nevoie să faceţi aşa ceva!“, s-a răstit tata la ea. „Biserica primeşte de-ajuns de la noi.“ Preotul a mîngîiat-o pe mama pe părul bine strîns la spate.

„Sînteţi trufaş, domnule Obertin. Ar trebui să luaţi pildă de la soţia dumneavoastră.“

Tata a început să rîdă. „Părinte, ce s-a întîmplat cu dumneavoastră? N-arătaţi bine de loc. Cine v-a adus în halul ăsta? Ruşii, poate? Ar trebui să încercaţi să scăpaţi de radioul Blaupunkt, înainte să dea comuniştii peste el.“

Chipul preotului s-a întunecat, multele cute i s-au adîncit. Colţurile gurii îi zvîcneau, ca şi cum ar fi fost într-o mare ceartă cu el însuşi. „Nu ruşii, ci ultima companie germană staţionată aici. De unde să ştiu eu ce voia colonelul? Spuneţi-mi, de unde?“ Glasul i s-a frînt şi şi-a ferit privirile. „Şi totuşi, sîrbii făceau parte din obştea noastră, ca toţi ceilalţi.“

„Nu vorbiţi pe-nţeles, părinte“, a răspuns tata.

Compania primise ordinul de retragere, ne-a povestit el, şovăind. Soldaţii urcaseră în camioane şi preotul voise să le aducă ceva de mîncare. Zicea că toţi erau nişte bieţi tineri jigăriţi. Nervii colonelului erau zdruncinaţi, asta vedea oricine. Luptele de dincolo de graniţa sîrbească, împotriva partizanilor lui Tito, şi perspectiva de a cădea în mîinile lor îl zdrobiseră. Dar omul lui Dumnezeu n-ar fi putut să-şi închipuie că un ofiţer german ar fi fost în stare de-o asemenea faptă. Preotul şi-a aruncat privirile în sus şi acum părea şi mai jalnic ca înainte.

Nu i-am mai dat atenţie şi am început să mă înghiontesc cu Sarelo în căruţă.

Ofiţerul l-a oprit pe preot – aşa l-am auzit spunînd – şi i-a ordonat să-i zică dacă şi unde locuiau în sat cei care nu erau nemţi. Fireşte că el i-a spus, doar n-avea cum să se gîndească la ce era mai rău. Cînd a auzit colonelul că aici locuia şi o familie de sîrbi, a cerut să i se spună cum ajunge acolo, apoi a sărit pe motocicletă şi a plecat.

Preotul ştia doar din auzite ce s-a întîmplat apoi. Se pare că ofiţerul intrase cu pistolul scos în casa lui Pavlić şi îi împuşcase pe toţi, întîi pe tată, apoi pe mamă şi la urmă pe Katica. Şi uite că Mirko fusese totuşi un om vrednic, nu catolic, dar vrednic, aşa socotea preotul, a cărui credinţă într-un război civilizat fusese zdruncinată.

Fuseseră îngropaţi în cimitirul nepotrivit, cel catolic. „O greşeală“, a murmurat preotul Schulz. Zicea că de atunci îşi face mustrări, că ar fi trebuit să tacă, a încheiat el. Nici el şi nici noi nu ştiam că asta nu fusese totul, că era doar începutul; că, în cîteva luni, şi mai multă vinovăţie şi nenorocire se vor prăvăli asupra lui şi asupra noastră, schimbînd pentru totdeauna lumea din Triebswetter.

Pînă atunci mă hîrjonisem în voia cea bună cu Sarelo, dar, cînd am auzit numele Katicei, am încremenit, apoi am început să tremur. Sarelo m-a apucat de braţ şi mi-a şoptit:

„Dacă faci prostii, o să te bată taică-tu. Aşa că stai cuminte, oricum nu mai poţi schimba nimic“.

L-am îmbrîncit şi am început să-l lovesc. „Ai ştiut tot timpul, ţigan jegos ce eşti! Ai ştiut şi n-ai zis nimic!“

Am sărit din căruţă şi tata mi-a poruncit: „Încetează!“.

Dar nu-mi mai păsa de nici un fel de urmări, gîndul că acum Katica era moartă şi că aşa va fi pentru totdeauna mă cufunda într-o deznădejde tot mai adîncă. Orice altceva îmi era indiferent. L-am lovit pe Sarelo cît mi-a dat el voie, pentru că era mai puternic şi mai dibaci decît mine. M-a apucat de braţe şi m-a ţinut strîns, în timp ce tata, care coborîse, se îndrepta spre noi cu biciul în mînă. „Nu poate fi adevărat!“, strigam întruna şi încercam, fără succes, să mă eliberez.

Cînd tata a ajuns la numai cîţiva paşi, Sarelo mi-a dat drumul cu un rînjet larg şi am căzut. Am sărit din nou în picioare, nu voiam ca tata sau altcineva să mă atingă. Era doar la un braţ distanţă de mine cînd am rupt-o la fugă. Trebuia

să mă conving că totul era adevărat, că nu era născocirea unui popă nebun, chiar dacă pentru asta aveam să primesc cea mai cruntă bătaie.

Mă îndepărtasem deja puţin, cînd glasul tatei m-a ajuns din urmă. Nu furios sau răstit, ci într-un fel care nu îngăduia împotrivire. Fiecare cuvînt era cît se poate de limpede şi de răspicat. Un glas pentru care şi Dumnezeu, şi diavolul l-a fi invidiat. „Opreşte-te imediat, altfel o să-ţi pară rău!“ M-am supus din obişnuinţă, şi nu pentru că îmi păsa de durerea pe care ar fi putut să mi-o provoace.

L-am auzit venind spre mine şi m-am întors în loc. Atunci a şi urmat prima palmă. „Vrei să ne faci de rîs în faţa preotului pentru o tîrfă sîrboaică? Urcă înapoi în căruţă.“ În spatele lui, mama se uita în pămînt, apoi l-a înghiontit pe bunicu’, aşa cum făcea mereu cînd voia ca el să se amestece în locul ei.

„Lasă băiatul în pace!“, i-a cerut bunicu’ tatei, nu prea convingător.

„E fiul meu, cel puţin aşa stă scris în acte. Aşa că fac ce vreau cu el.“

„Nu poţi să mă opreşti“, i-am zis. A strîns din dinţi, ca şi cum ar fi vrut să mă fărîme.

„Ce-ai spus?“ M-a apucat de falcă şi mi-a împins capul pe spate. Eu loveam aerul cu furie şi am reuşit să mă eliberez din strînsoare. Şi-a retras mîna uluit, pentru că nu se aşteptase la aşa ceva. M-a pocnit cu mînerul biciului peste faţă, apoi a continuat cu palma.

„Eşti un netrebnic, am ştiut imediat, de cînd te-ai născut. Nu eşti din soiul meu, noi n-avem nimic în comun. Oricît m-aş uita la tine, nu mă recunosc. Oare chiar eşti fiul meu? Urcă, le punem noi pe toate la punct acasă.“ M-a apucat de braţ. Tonul lui era iarăşi scăzut, precis că de departe se vedea ca şi cum am fi purtat o discuţie calmă.

„Nu vreau. Mai bine ai fi murit tu, nu ea.“ Mi-a dat drumul ca să mă lovească din nou, dar am folosit prilejul ca să o iau iarăşi din loc.

Casa lui Pavlić era neatinsă, nimeni nu îndrăznise să ia ceva şi, pentru că nu aveau rude apropiate, probabil că aşa avea să rămînă. Arăta ca şi cum ar fi plecat puţin pînă la tîrg ori s-ar fi dus la un client ca să ia măsurile pentru un costum. Ca şi cum Katica avea să intre îndată pe poartă şi să mă salute. Numai cîinele, la care nu se gîndise nimeni, murise de foame sau de sete, iar într-un loc din grădină se vedea o pată de sînge uscat.

Intrasem cu precauţie, ca şi cum aş fi putut să tulbur sau să sperii pe cineva. Într-o cămăruţă de lîngă bucătărie atîrnau de tavan cîrnaţi şi usturoi şi o pîine

tare ca piatra era învelită într-o cîrpă. În cameră, unde aveau şi paturile, era un bust de croitorie pe care se vedea un fel de rochie, prinsă în ace cu gămălie. Alături era încă o pată întunecată.

Podeaua de lemn absorbise sîngele. Katica – sau mama ei – lucrase acolo şi fusese surprinsă de colonel. Se vedea limpede unde zăcuse trupul pînă cînd îndrăzniseră primii vecini să vadă ce se întîmplase. Poate că fusese chiar trupul Katicei.

Mult timp n-am fost în stare să mă hotărăsc ce să fac. Umblam fără ţintă prin casă şi prin grădină, atingeam obiecte şi haine despre care îmi închipuiam că fuseseră ale Katicei. Îmi imaginam că le folosise înainte să moară şi că fuseseră importante pentru ea.

Pînă atunci nu călcasem niciodată în casa ei, nu ştiam unde dormise, de ce parte a mesei şezuse cînd mîncase; care fusese locul ei preferat şi în ce colţ îşi petrecuse serile. Dar mi-am întipărit totul în mine, pentru prima şi ultima oară, îndrăgostit şi amorţit în acelaşi timp. Era o amorţeală care n-avea să mă mai părăsească multă vreme.

Bunicu' m-a găsit tremurînd pe treptele casei şi mi-a pus un palton pe umeri. „Dacă mai stai multă vreme aici, ai să mori. Ştii cît de repede te îmbolnăveşti."

„Sînt obişnuit."

„Hai acasă, acum e plecat cu administratorul. Mama a prăjit felii de măr. Ai să vezi că s-a potolit, cînd s-o întoarce."

„Niciodată."

„Ştiu eu bine."

Adusese brînză şi pîine învelite într-un ştergar. Pentru că eu nu mîncam, a făcut-o el în locul meu, apoi s-a şters cu pînza la gură şi a pus-o în buzunar. A cercetat mai întîi grădina, apoi casa, la urmă m-a chemat înăuntru. Făcuse focul în sobă şi-şi turnase un pahar de vin dintr-o sticlă pe care o găsise pe dulapul din bucătărie.

„Putem să ne încălzim puţin. Precis că ei nu ne-o iau în nume de rău, acolo, sus, unde sînt." Rîdea. „Chiar ţi-a fost dragă?"

„Da."

„La fel cum îmi iubesc eu caii?"

„Da. Ei ce fac?", am întrebat şi eu.

„N-au mai rămas decît cinci. Sînt cam slabi, dar o să reziste." Mi-a turnat şi

mie nişte vin, apoi ne-am aşezat pe două scaune lîngă foc. „Ai avut ceva cu ea?“

„Ce vrei să zici?“

„Ei, ai şi tu optsprezece ani.“ O vreme nu ne-am mişcat şi întunericul punea tot mai mult stăpînire pe încăpere.

M-a apucat de mînă şi mi-a ţinut-o strîns. „Tu crezi că totul s-a terminat, nu-i aşa? Aşa am crezut şi eu cînd a murit bunica ta, la naşterea Elsei. Ai să vezi, o să apară altă fată. Mereu apare cineva, e numai o problemă de timp.“

„La tine n-a venit nimeni“, am răspuns.

„Asta-i altceva, eram un bărbat cu un copil.“ Am tăcut amîndoi.

„Vrei să-ţi povestesc ceva?“, a întrebat. „Aşa mai trece şi timpul.“ Poveştile bunicului făceau parte din copilăria mea, ca şi acelea ale Raminei. Fiindcă ştia că nu mă voi împotrivi, nici cînd se repeta, nu mi-a mai aşteptat răspunsul şi a început.

„De cînd existăm noi, Obertinii, catastrofele fac parte din viaţa noastră“, a zis. „Cîteodată mi se pare că războiul din vremea lui Caspar încă nu s-a terminat. Continuă la nesfîrşit.“ Apoi a povestit iarăşi despre lorenul din slujba suedezilor, care într-o bună zi se hotărîse să pornească spre casă, la Dieuse, despre cum traversase apoi munţii Vosgi şi cum, ajuns acolo unde credea că e pămîntul lui, a omorît aproape o familie întreagă, înainte să întemeieze şi el una, în acelaşi loc.

În timp ce îl ascultam doar pe jumătate, uitîndu-mă în jur şi văzînd-o pe Katica în toate ungherele, în timp ce vinul îmi curgea prin vine şi noaptea se lăsa peste sat, în mine s-a născut încredinţarea că nu voi mai putea iubi vreodată.

Asta fusese cu patru luni în urmă. De mai bine de o oră, o coloană întreagă de camioane cotise de pe drumul principal pe drumul neasfaltat care ducea la satul nostru. Chiar dacă era după-amiază tîrziu şi se întuneca, pîndarul a văzut-o cît se poate de bine, dar n-a mai avut timp să sune alarma. Ruşii fuseseră mai iuţi decît orice furtună. Nişte soldaţi scunzi, vînjoşi, de data asta cu feţe mongoloide, au sărit în faţa bisericii din cîteva maşini; celelalte erau goale, dacă nu puneai la socoteală şoferul. Un ofiţer, însoţit de un traducător român, a intrat direct în casa parohială, care se afla lîngă biserică. L-au găsit pe preot luîndu-şi cina.

„Puneţi să se tragă clopotele bisericii!“, a comandat ofiţerul.

„Pentru ce? Nu-i nici furtună şi nici incendiu.“

„Pentru că altfel vă împuşc.“

În clipa aceea a ajuns şi paznicul cetăţii, iar preotul Schulz l-a trimis în turn. Ofiţerul a scos dintr-o geantă nişte liste şi i le-a ţinut preotului în faţa ochilor. „Îi căutăm pe toţi nemţii între optsprezece şi patruzeci şi cinci de ani, care să fie deportaţi în Siberia. O să ne însoţiţi acum şi o să ni-i arătaţi.“

Preotul Schulz s-a clătinat şi a fost nevoit să se ţină de marginea mesei. „De ce tocmai eu?“

„Pentru că îi cunoaşteţi pe toţi de-pe aici. O să le spuneţi că au voie să ia cu ei numai cît pot să care. Cine e prins pe uliţă e împuşcat. Pe dumneavoastră o să vă asculte.“

Dacă preotul crezuse că, odată cu trădarea familiei de sîrbi, trecuse prin tot ce putea să-l tîrască în mocirla vinovăţiei, acum a fost dezamăgit. Era mereu loc şi de mai mult.

„Nu pot să fac aşa ceva.“

Ofiţerul şi-a scos pistolul şi i l-a înfipt în burtă. Preotul a început să asude.

„N-aveţi de ales.“

Timp de o clipă, preotul Schulz a fost cît pe ce să nu cedeze şi să accepte moartea ca pe o pedeapsă de la Dumnezeu pentru nedreptatea făcută sîrbilor, pe care el o înlesnise. Dar preotul nu era un erou.

„Spuneţi-mi, sînt şi eu pe listă?“, a întrebat el încet. A durat cîteva secunde pînă cînd i s-au tradus vorbele ofiţerului. I s-a părut un timp nesfîrşit de lung.

„Sînteţi prea bătrîn pentru ceea ce-i aşteaptă pe ceilalţi. Şi acum să ieşim, avem destulă treabă de făcut.“

Cînd cei trei bărbaţi au ieşit pe uliţă, în faţa bisericii au început să se adune oamenii, bine înfăşuraţi în paltoane şi cu căciulile trase adînc pe ochi. Soldaţii, tremurînd de frig, şi-au aruncat pe jos mucurile de ţigară şi le-au strivit în zăpadă.

Ofiţerul l-a împins pe preot în faţă, traducătorul i-a şoptit ceva la ureche, apoi preotul a fost suit pe un camion. „Întoarceţi-vă la casele voastre, oameni buni. Aşteptaţi-ne acolo. De-acum nimeni nu mai are voie să iasă din casă. Cine e prins afară e împuşcat. Rugaţi-vă şi aveţi încredere în Domnul. El o să judece“, a strigat el mulţimii.

Cînd au ajuns pe strada noastră şi au deschis primele porţi şi uşi cu cizmele şi cu patul armelor, Sarelo a intrat în grajd, unde eu şi bunicu’ hrăneam caii.

Avea la el o boccea.

„Trebuie să pleci imediat, ruşii te caută. Mama ta zice să te ascunzi acolo unde te duci întotdeauna. Ai aici nişte pîine şi brînză.“

Bunicu’ şi-a scos căciula şi mi-a pus-o pe cap. „Fugi acolo unde te ascunzi tu mereu“, a zis.

„Te aducem noi înapoi, cînd trece primejdia. Unde te găsim?“, a întrebat Sarelo.

„În cimitir. În cavoul familiei Damas“, am răspuns.

A stins lampa cu petrol şi a deschis uşa îngustă şi joasă din partea din spate a grajdului. Din vecini se auzeau glasuri ruseşti care strigau întruna *Davai! Davai!* şi nemţeşti ce implorau şi ţipau, fără ca asta să le folosească la ceva. Era un cor al deznădejdii. Doar cîinii satului lătrau, erau singurii care opuneau o rezistenţă disperată şi cu totul inutilă. Apoi am auzit-o pe mama, care îl striga pe bunicu’; şi pe tata, care înjura.

Mi-am băgat bocceaua sub braţ, am ridicat gulerul de la haină şi l-am privit pe bunicu’ pentru ultima oară. El mi-a făcut un semn din cap, ca de rămas-bun sau ca o confirmare că de-acum chiar trebuia să plec. M-am strecurat prin deschizătură şi am ieşit sub cerul liber, fără să ştiu că aşa mă despărţeam pentru totdeauna de copilăria mea şi de lumea pe care o cunoşteam.

În timp ce mă furişam prin grădinile din spatele caselor, mergînd aplecat, la adăpostul întunericului, şi ciuleam urechile la fiecare cîţiva paşi, am văzut cum erau îngrămădiţi în camion prieteni şi vecini. Unii erau smulşi de la pieptul mamelor, de care se agăţau, în ciuda vîrstei lor. Alţii se supuneau fără vorbă fiindcă înţeleseseră că nu mai era nimic de făcut. Acolo era şi preotul nostru, neajutorat şi pierdut, şi eram sigur că încerca să cheme în ajutor pe cineva, care de mult prea multă vreme nu se mai arătase. Apoi am ajuns la morţi.

Acolo, în ascunzătoare, îmi luasem obiceiul să mă retrag în închipuirile mele, ca să-mi abat gîndurile de la ceea ce se revărsa asupra mea cu regularitatea unui mecanism de ceasornic: mînia tatei, care se putea aprinde din orice fleac. La fel am făcut şi în ziua cînd ruşii umblau după mine. Mi-am aprins una dintre lumînările pe care le păstram acolo, împreună cu nişte chibrituri, dar un curent de aer mi-a stins-o. Am reuşit abia după mai multe încercări, m-am lăsat pe spate şi am ascultat şuierul vîntului care străbătea ţinutul şi biciuia oamenii, fără deosebire.

* * *

De cîte ori mă întreba careva despre naşterea mea, spuneam: „Care dintre ele?“. Fiindcă eu avusesem două. Prima era garantată de autoritatea avută de bunicu’ asupra mea. O autoritate pe care n-a fost nevoie s-o dovedească vreodată şi care s-a păstrat mereu, chiar dacă el capitulase în faţa tatei, de multă vreme.

S-a trezit devreme, în ziua aceea de toamnă din anul 1926. A mînat vitele, porcii şi caii pe arătura din spatele casei şi a tras căruţa în grajd. Ca şi în celelalte zile, a încărcat tot gunoiul de la animalele lui, apoi a înhămat doi cai la căruţă şi le-a acoperit ochii şi nările cu o cîrpă, ca să-i apere de muşte şi tăuni.

Insectele erau sîcîitoare şi pentru bunicu’, mereu punea lopata deoparte şi încerca să şi le alunge de pe faţă şi de pe haine. Era obişnuit cu mirosul şi cu munca, din copilărie, nu era treabă pe care să n-o fi făcut deja de sute de ori.

Bunicu’ a trebuit să facă totul singur, pentru că tata era în oraş, unde aştepta un vapor întîrziat de la Viena, încărcat cu maşini agricole pe care le comandase cu jumătate de an în urmă. Lucrătorii unguri nu apăruseră în anul acela, iar celor români li se dăduse drumul pentru că majoritatea muncilor cîmpului erau deja încheiate. Mai trebuia doar îngrăşat cîmpul pentru grîul de toamnă, apoi putea să cadă deja prima zăpadă, fie chiar şi în noiembrie.

S-a întors în casă şi şi-a trezit fiica. În timp ce ea pregătea mîncarea de dimineaţă, el a adus apă de la fîntînă şi s-a spălat lîngă sobă, în bucătărie. Apoi a venit rîndul mamei, care, cu mişcări lente, îşi trecea cîrpa peste burta rotundă. Nu mai erau decît două luni pînă la soroc. La marginea cerului se crăpa de ziuă, la început a fost doar o zare de lumină, o spărtură îngustă care se tot lăţea cu fiecare clipă.

„Eşti sigură că vrei să vii şi tu?“, a întrebat bunicu’. „Nu ţi-e prea greu?“

„Ai nevoie de cineva să vadă de cai, nu-i aşa? Şi-n plus, ce să fac eu aici, de una singură?“

Mergeau cu pas întins pe lîngă căruţă, bunicu’ ţinea strîns hăţurile cailor, ai căror ochi erau tot acoperiţi. Din cînd în cînd le şoptea comenzi, ca şi cum ar fi vorbit doar cu sine. Erau obişnuiţi să meargă la trap orbeşte şi, de obicei, aveau încredere în vorba lui. Erau animale cuminţi, răbdătoare, dar care, în dimineaţa aceea, chinuite de insectele stăruitoare, erau nervoase, aşa că bunicu’ a fost nevoit să folosească chiar şi biciul.

Cînd mama tot rămînea în urmă, gîfîind, bunicu’ o aştepta. Ea se ţinea cu

mîinile de şale şi se întindea, apoi îşi mîngîia uşor burta.

„Mai bine nu te-aş fi luat cu mine, aşa n-o să mai fac nimic.“

„Lasă, tată. Vezi ce neliniştiţi sînt. Cineva trebuie să stea cu ei, cît împrăştii tu gunoiul pe cîmp.“

Cînd au ajuns, a început să bureze, o ploaie uşoară, măruntă, care totuşi se înteţea. Bunicu’ şi-a cufundat mîna în pămînt cu atîta blîndeţe, de ai fi zis că era o fiinţă şi el nu voia s-o rănească sau s-o supere. A ridicat un bulgăre şi l-a frecat de obraz. Pentru că încă nu era sigur, a repetat. Era atît de concentrat, ca şi cum toată fericirea lui ar fi depins de asta. Fiica lui a îndrăznit să-l tulbure abia cînd s-a întors la căruţă şi au dat-o cu spatele în cîmp.

„Precis că pe mama nu puneai mîna la fel de duios“, a spus ea zîmbind.

„Nici nu era obişnuită cu aşa ceva. Voi, femeile, sînteţi nişte fiinţe deosebite, dar pămîntul e şi mai şi.“

„Ce vrei să zici?“

„O femeie hrăneşte un copil, pămîntul – pe noi toţi. Dacă îmi place ceva la bărbatul tău – şi nu-s prea multe – e că şi el preţuieşte pămîntul ca şi mine.“

„Şi pămîntul ce zice? E pregătit?“

„Da, are temperatura potrivită. Acuşi e gata. Ultimul îngrăşămînt şi, săptămîna viitoare, putem să semănăm deja grîul de toamnă.“

Spunea *acuşi e gata*, ca şi cum ar fi fost vorba de o mămăligă sau de o friptură de porc zemoasă. În mintea bunicului, tot ce însemna viaţă se topea într-un întreg indivizibil: nevasta lui, mîncărurile fetei, pămîntul şi caii. Toate nu erau decît forme ale aceluiaşi lucru, făcute din aceeaşi substanţă şi egale în drepturi.

Sînt destul de sigur că, pentru el, pînă şi Dumnezeu era o bucată de mămăligă rece, mîncată sub un dud, în timp ce el se odihnea lîngă ogor, după muncile cîmpului, şi caii păşteau liniştiţi. Numai duminica se gîndea la celălalt Dumnezeu, ca să nu-l supere pe preotul Schulz.

Mama îşi însoţise tatăl pe cîmp încă de cînd era copil. Îi plăcea să fie în preajma lui, cînd mergeau în tăcere, cu pas iute, uneori kilometri întregi. Adesea, cînd porneau din curtea lor, era noapte adîncă. Cîteodată, ceaţa atîrna groasă peste drum; din ea se iveau brusc alţi ţărani şi salutau, înainte să dispară din nou. Dar uneori cerul era atît de nesfîrşit de mare şi de limpede deasupra lor, încît semăna cu o perniţă în care erau înfipte mii de ace cu gămălii luminoase.

La prînz, se aşezau sub un nuc şi tatăl tăia pîine şi cîrnaţi. Degetele i se încleiau de la grăsime, şi le lingea cu încîntare de fiecare dată, iar ei îi plăcea să-l imite. Îi fusese tată şi mamă în acelaşi timp. Adesea nu vedeau nici un suflet de om pînă la întoarcerea în sat.

Îl însoţise chiar şi în ziua plecării ei la Budapesta, de unde avea să ia trenul pînă pe coasta Germaniei şi apoi vaporul spre New York.

„Mă laşi singur“, murmurase el, pe cînd se odihneau sub copac.

„Dacă nu plec, rămînem săraci şi de-acum înainte“, răspunsese ea.

„Atunci rămînem săraci şi gata. O să avem mereu destul cît să ne astîmpărăm foamea“, i-o întorsese bunicu’.

„E prea puţin pentru mine. Vreau să am o gospodărie mare. Şi tu ţi-ai vîndut toţi caii ca să salvezi gospodăria. Nu mai avem ce vinde, aşa că plec în America.“

„Mi-aduc aminte de ziua aceea, parcă ar fi azi“, zisese bunicu’. „Cînd a venit negustorul de cai să ia animalele, mama ta a mers după ei pînă la ieşirea din sat. Multă vreme s-a uitat în urma lor. N-a spus-o, dar cred că nu mi-a iertat-o niciodată.“

Bunicu’ se ridicase în picioare şi se pusese iarăşi pe treabă. Întrebase, gîfîind: „Ai doar şaptesprezece ani. Ce-o să faci acolo?“.

„Ce trebuie. Cu asta îi sînt ei datoare.“

Acum bunicul a luat nişte gunoi cu lopata şi l-a dus pe cîmp, unde l-a împrăştiat cu grijă. Pămîntul era deja moale şi lipicios, de la ploaie, asta nu putea decît să-i convină bunicului, apa avea să se amestece cu îngrăşămîntul şi să-l împreuneze cu ţărîna. O ultimă ploaie, apoi prima brumă şi un strat gros de zăpadă, în timp ce, în adînc, grîul aduna puteri pentru truda de mai tîrziu, aceea de a-şi croi drumul în sus.

Şi-a înfipt de mai multe ori lopata în masa muiată, cafenie din căruţă şi a împrăştiat grămada pe ogor. Era o muncă anevoioasă, care putea să dureze zile în şir, dacă nu-i venea ginerele curînd, să-l ajute.

Deodată a tunat. Nimeni nu poate să spună dacă zgomotul sau insectele şi lumina au înnebunit un cal, pe cel mai blînd dintre toţi. Bunicu’ a auzit ţipetele mamei, a aruncat lopata şi a alergat la ea, în salturi mari, luînd-o pieziş peste cîmp. Mama deshămase cei doi cai şi pe unul îl legase deja de un copac. Cînd s-a întors la al doilea, i-a luat şi lui pînza de pe ochi. Orbit de lumină, speriat de un tăun sîcîitor sau de huruitul ameninţător de deasupra, calul s-a arcuit şi a tras

de hăţuri cu atîta putere, încît mama şi-a pierdut echilibrul. Animalul s-a răsucit, a izbit-o pe mama cu coastele şi ea a căzut.

Cînd a ajuns bunicu', ea se chircea de durere şi sub fusta ei creştea o băltoacă. A potolit animalul şi apoi s-a aplecat deasupra mamei.

„Vine copilul", gîfîia ea.

„Ce să fac? Să-l aduc pe Neper?", a întrebat bunicu'.

„Ăla nu-i bun de nimic. Ad-o pe Ramina. Cică ea se pricepe."

„O ţigancă?"

„Ad-o şi gata!"

Dar, după ce bunicu' înhămase iar caii în grabă şi se urcase în căruţă, ea s-a răzgîndit. „Nu mai pot să aştept atît. Pune-mă în căruţă, tată."

„Da-i plină cu bălegar. Dacă se naşte copilul acolo?"

„Hai, fă-o!"

Bunicu' s-a aplecat din nou, fiica lui i-a cuprins gîtul cu braţele, apoi el a ridicat-o şi a dus-o la căruţă. A culcat-o pe bălegarul călduţ încă, puturos şi înţesat de muşte. Ei i s-a făcut greaţă şi a vărsat pe haine, dar asta nu conta. Important era să-şi aducă copilul pe lume în siguranţă şi să se folosească de prilejul ăsta întîrziat ca să arate că era o femeie roditoare, normală.

Bunicu' a biciuit caii cum n-o mai făcuse niciodată. Îşi blestema în gînd hotărîrea de a-şi fi luat fiica la muncă pe cîmp. Dacă avea să se întîmple ceva rău, dacă avea să piardă copilul, trebuia să-i dea socoteală ginerelui. Dacă ea murea, nu şi-ar mai fi găsit liniştea toată viaţa.

Pînă la Dealul Ţiganilor, căruţa s-a zdruncinat pe drumul îngust, plin de pietre şi de gropi înfundate cu noroi şi apă. Cînd se înţepeneau roţile în ele, bunicu' sărea jos şi împingea căruţa. Era ud pînă la piele şi asudat în acelaşi timp, ca şi fiica lui. Părul şi hainele li se lipeau de trup. Ea zăcea în mijlocul căruţei, cu picioarele depărtate, călcîiele şi le înfipsese în gunoi. Din cînd în cînd se sprijinea în coate, apoi cădea pe spate, istovită.

Bunicu' îşi ştergea apa de pe faţă, apoi biciuia iarăşi caii. Dar, cînd fata lui l-a rugat să meargă mai încet, a ţinut caii în frîu pînă cînd ea a strigat: „Mai repede!". Ploaia s-a transformat în burniţă abia cu puţin înainte să ajungă şi apoi a încetat cu totul. Muştele şi tăunii, care asta aşteptaseră, s-au ridicat din nou şi roiau în jurul mamei.

Bunicu' l-a înşfăcat de guler pe primul ţigan ieşit în cale. „Ad-o încoace pe nevasta bulibaşei!"

„Bulibaşa a dispărut de cîteva săptămîni.“

„Nu-mi pasă. Ad-o pe Ramina!“ În clipa aceea mama a ţipat atît de înspăimîntător, încît cei doi bărbaţi tresăriră. Liniştea care a urmat i-a stîrnit bunicului cele mai cumplite gînduri, dar curînd a venit un al doilea strigăt. Bărbaţii s-au repezit la căruţă, ţiganul şi-a făcut cruce, apoi a luat-o în goană la deal.

N-a durat mult pînă cînd, dintre bordeiele sărăcăcioase, a apărut Ramina, însoţită de acelaşi om, care căra o găleată cu apă. Ea ducea pe braţ nişte ştergare. După ei se ţinea o turmă de curioşi care voiau să vadă cum se naşte o nouă viaţă pe grămada de bălegar. Bărbaţi bărboşi, îmbrăcaţi în negru, cu ţigări ieftine în colţul gurii, femei cu fuste colorate, de care se agăţau strîns copiii. În jurul căruţei se adunaseră deja cîţiva ţărani întîrziaţi şi nişte vînători nedormiţi.

Înviorată de mica schimbare din existenţa ei searbădă, mulţimea nu putea fi ţinută în frîu, întrecînd-o, zgomotoasă, pe Ramina. Oamenii au amuţit încetul cu-ncetul abia cînd au ajuns la căruţă; cîte o femeie îşi ridica plodul, ca să o vadă bine pe mama. Au împresurat căruţa şi Raminei i-a trebuit toată autoritatea de care era în stare ca să-şi croiască drum. „Hei, faceţi loc!“, striga ea şi-i împingea pe oameni în lături.

Nici ea n-a putut să-şi stăpînească un „Mamă, Doamne!“ cînd s-a uitat în căruţă. „Copilul e pe drum.“ A urcat lîngă mama. Zece minute mai tîrziu am apărut pe lume, sub privirile atente, uluite ale unei mulţimi stridente. Ramina i-a cerut un cuţit unuia dintre ţigani, l-a spălat în găleată şi mi-a tăiat buricul. Ţiganul i-a spus să i-l dea lui, pentru cîine.

Eu plîngeam din răsputeri, ca şi cum aş fi bănuit că de-acum înainte voi fi singur şi lipsit de apărare pentru totdeauna. Ramina m-a luat în braţe şi m-a arătat oamenilor. „E băiat!“, a strigat ea. „Asta nu-i de trecut cu vederea“, a zis un vînător şi a tras un foc în aer.

Eram o creatură zbîrcită şi hidoasă care, zbierînd şi urlînd, era nevoită să îndure primul chin a vieţii: pe acela al muştelor care se aşezau pe mine, sîcîitoare şi încăpăţînate, cum nu fac decît bolile fără leac sau moartea. Mi se băgau în ochi şi în gură, nu se dădeau duse nici măcar cînd Ramina încerca să le alunge. Se aşezau pe coapsele albe ale mamei, în timp ce mîinile ei încă erau încleştate pe marginea căruţei. Sleită de puteri şi roşie la faţă, ea se uita ţintă la mulţime şi mulţimea se uita la ea. Întrucît curiozitatea era mai tare decît sila, cercul s-a strîns din nou în jurul meu şi al mamei.

Bunicul a lăsat hăţurile şi a venit în spate. Şi-a luat pălăria de pe cap şi a strîns-o la piept, de parcă ar fi vorbit cu preotul în biserică. „E sănătos?“, a întrebat-o el pe Ramina. „Pare sănătos, da’ trebuie să mai aşteptăm. Ce pot să spun sigur e că pute grozav.“ Apoi m-a cufundat de mai multe ori în găleata cu apă şi m-a învelit în ştergarele aduse.

Doi bărbaţi au ajutat-o pe mama să coboare şi să se aşeze în trăsura unuia dintre ţărani. A urcat şi Ramina, cu mine în braţe, apoi ne-am întors în sat, urmaţi îndeaproape de bunicu’, în căruţa lui. Clopotul nu suna. Era gîndit numai pentru morţi, ca mîngîiere şi ultimă izbîndă asupra celor vii. „Vreţi să-l ţineţi?“, a întrebat Ramina. „Ce mai batjocură!“, a murmurat mama.

Vestea despre naşterea mea s-a răspîndit cu iuţeala vîntului şi de peste tot au apărut oameni care voiau să ne vadă, pe mama şi pe mine. Ea nu se uita nici în stînga, nici în dreapta şi a stat cu dinţii încleştaţi pînă cînd a ajuns în casă. „O ţigancă. Şi eu în căruţa aia. Şi toţi au văzut“, a spus ea în şoaptă.

Acasă, bunicu’ şi ţăranul au cărat-o pe mama în dormitor şi au pus-o pe pat. Ţăranul a adus apă proaspătă de la fîntînă, apoi Ramina i-a trimis afară, pe el şi pe bunicu’, în timp ce eu eram aşezat pe o pernă, lîngă mama. A descheiat rochia mamei, a dezbrăcat-o şi a spălat-o temeinic.

I-a frecat trupul, de la degetele picioarelor, pe coapse, pînă la burtă şi sîni, ca şi cum ar fi fost bulibaşa. Părea supărată şi apăsa atît de tare, încît mama a ţipat. Ramina a lăsat-o în pace, a acoperit-o şi m-a pus la pieptul ei. Mama m-a luat şovăitoare în braţe.

„Ce-i cu tine, Ramina?“, a întrebat mama.

„Nimica, doamnă.“

„Văd că şi tu ai rămas grea.“

„Am rămas.“

„Bulibaşa trebuie să fie mîndru.“

„A şters-o cu o lună în urmă, aşa de repede, că n-am mai putut să dau de el. Dar o să-l găsească blestemele mele. Acum trebuie să vedeţi de băiat.“ A deschis uşa şi i-a lăsat pe cei doi bărbaţi să intre.

„De-ar fi să nu-i pută viaţa la fel ca venirea pe lume!“, a comentat ţăranul.

„Să taci, necioplitule!“, s-a răstit bunicu’ la el. „Cine calcă în rahat are noroc, zic românii. Nepotul meu o să aibă noroc. Acum ia banii ăştia şi du-te în oraş. Caută-l pe ginerele meu în port şi zi-i că trebuie să se întoarcă.“ I-a îndesat omului nişte bani, apoi l-a dus afară. Cînd s-a întors, a întrebat-o pe

Ramina:

„Cît ceri că ne-ai ajutat?“.

Ramina întîrzia cu răspunsul. „N-am nevoie de banii voştri“, a zis ea după o vreme.

„Şi-atunci ce vrei?“

„Trei putini cu grăsime de la animalele pe care le tăiaţi. De două ori pe an.“

„Cum adică?“

„Fiindcă am rămas singură, trebuie să am grijă de mine şi de copil. Nu vreau să cerşesc şi nici nu pot să lipesc cazane. Ce ştiu eu bine e să fac săpun.“

Aştepta reacţia bunicului şi îl privea atent cu ochii ei ageri. Cînd a văzut că el se învoieşte repede, a ridicat miza. „Şi patru găini pe lună, pînă creşte băiatul mare.“

„Nu-i puţin cam mult?“

„Nu face băiatul cît patru găini şi nişte grăsime?“

„Dar de ce tocmai patru?“

„Dacă fierb în fiecare duminică cîte o oală cu zeamă de găină, îmi ajunge aproape o săptămînă. Patru găini, patru săptămîni, o socoteală simplă.“

Bunicu’ o privea pe mama descumpănit, dar ea a încuviinţat din cap. Aşa s-a încheiat un tîrg care îi asigura Raminei o burtă plină măcar pe jumătate, iar mie, de pe la şapte sau opt ani, o vizită pe săptămînă la ea.

Se povesteşte că medicul pe care îl adusese tata cu el de la Timişoara m-a examinat temeinic înainte să spună: „Ar fi o minune ca băiatul să supravieţuiască. Este anemic şi într-o stare proastă“. Apoi a venit rîndul tatei, căruia ţăranul îi povestise pe drum împrejurările naşterii mele. S-a aplecat deasupra mea, fără să mă atingă. „Un prăpădit. Nu seamănă deloc cu mine. Ar putea fi copilul oricui. Cu cine v-aţi făcut de cap de data asta?“, a întrebat-o el pe mama. Apoi a început să mă adulmece. „Băiatul chiar pute ca naşterea lui.“ Ţăranul îmi făcuse bucata, fiindcă de atunci înainte, cînd voia să arate cam cît preţ punea pe mine şi pe viaţa mea, tata avea să-mi spună mereu: „Puţi ca şi naşterea ta“.

Chiar în aceeaşi noapte, mama a apărut în pragul camerei lui bunicu’. Mă ţinea în braţe. El a aprins lumina şi s-a speriat, fiindcă mama părea sfîrşită. Parcă în doar cîteva clipe se stinseseră şi ultimele urme ale forţei care o purtase pînă în America şi înapoi acasă şi care îi trebuise, în ultimii ani, ca să reconstruiască gospodăria. Glasul îi era istovit şi şters, de-ai fi zis că o mare

osteneală pusese stăpînire pe ea.

„Nici măcar nu-l ia în braţe. Nu-l vrea“, a şoptit ea.

„Asta o să se schimbe cînd o să se facă puternic şi sănătos.“

„Nici măcar în cameră nu-l vrea.“ M-a pus pe patul bunicului. „Ia-l la tine, tată. Eu am să-l hrănesc, dar tu ai grijă de el.“

„Eu?“, a întrebat bunicu’ năucit.

„Eu nu pot.“

„Eşti mama lui.“

„Da, dar el e bărbatul meu.“

A închis uşa. Eu scînceam. Bunicu’ s-a uitat mult timp la mine, apoi a adus zahăr. S-a culcat la loc în pat, a tras pătura peste amîndoi şi şi-a umezit degetul mic. L-a muiat în zahăr şi mi l-a băgat uşor în gură. După aceea a stins iar lumina.

Tata n-a iertat-o niciodată pe mama că a tîrît în gunoi numele Obertin – şi asta de-adevăratelea; că născuse în văzul lumii şi că se dezgolise ca o tîrîtură. Ruşinea asta ne-a împovărat familia mai rău decît orice altceva, mai rău chiar decît bănuiala că mama îşi vînduse trupul în America, şi urmarea a fost că n-a mai atins-o niciodată. Eu însă am avut noroc, fiindcă am supravieţuit.

* * *

A doua variantă a naşterii mele era aceea a Raminei. Bulibaşa o părăsise pe Dealul Ţiganilor, chiar dacă, mai bine de zece ani, ea îl vindecase de toate bolile, îi ţinuse sevele în mişcare şi îl hrănise cu buruieni cu însuşiri magice, numai de ea cunoscute.

„Dacă aş fi ştiut că o şterge cu alta, l-aş fi otrăvit“, obişnuia ea să zică. De toate se îngrijise, numai de potolirea poftei lui de femei tinere nu. Într-o dimineaţă urcase cu una în căruţa lui de ţigan şi se făcuse nevăzut pe drumul spre Timişoara.

Ramina îi urmărise o vreme. Avea la ea o batistă muiată în sîngerarea altei ţigănci, fiindcă ea era cu burta la gură. Voia să-l atingă cu ea – nu se putea ruşine mai mare pentru un ţigan –, dar nu l-a mai găsit. S-a întors şi, după naşterea lui Sarelo, a început să se îndoape cu tot ce îi cădea în mînă.

Fără bulibaşă, comunitatea de ţigani s-a tot destrămat, pînă cînd şi ultimul căldărar şi măturar şi-a încărcat tot avutul în căruţă, şi-a înhămat calul costeliv

şi a plecat, luînd-o spre oraş. Doar Ramina a rămas în casa ei, care se vedea de oriunde te-ai fi uitat. Chiar dacă nu reuşise să-l ţină pe bulibaşă legat de ea, în ciuda tuturor lucrurilor pe care le ştia, a descîntecelor şi a plantelor cu însuşiri magice, Ramina era pentru mine omul cel mai puternic dintre toţi.

Avea o autoritate pentru care nu era nevoie de justificări sau de dovezi. De aceea, a doua mea naştere, povestită de ea, era pentru mine la fel de credibilă. Că tata nu juca acolo un rol important îmi convenea de minune.

„Tu nu te-ai născut pe o grămadă de bălegar. Naşterea ta a fost mai minunată decît îţi închipui, Jacob“, spunea ea mereu, cînd îi duceam, o dată pe săptămînă, găina şi ce mai punea mama pe deasupra – pîine, făină, cartofi, sfeclă, roşii, varză şi ouă.

Primii ani din viaţă mi-i petrecusem tot însănătoşindu-mă după multe boli. De fiecare dată, mama o chemase la căpătîiul meu pe Ramina, în care avea acum cea mai mare încredere, după Dumnezeu. Am devenit pentru Ramina un fel de asigurare de viaţă, iar cantitatea de alimente care i se cuvenea, pînă ce mă făceam mare, creştea proporţional cu reuşitele ei în vindecare. Pentru lecuirea unei pneumonii i-au fost adjudecate zece ouă, iar pentru tămăduirea unei diarei cronice, o sticlă cu rachiu – lunar, pînă la majoratul meu.

„Pe toţi i-am vindecat“, obişnuia ea să-şi laude priceperea. „Numai pentru micul Georg, cînd s-a împuşcat în ochi, n-am putut să fac nimic. I-am pus şi cataplasme cu zeama unei plante care se cheamă *buruiana vieţii*. De obicei, asta scoală şi morţii; la el n-a fost de nici un ajutor. Dar mi s-a părut că-i mai fericit aşa, orb, decît înainte. Oricum, satul nostru mi se pare un loc numai bun pentru sinucigaşi şi oameni fără noroc.“

În ziua cînd a început războiul la noi, cu întîrziere, i-am umplut iarăşi sacul şi am pornit spre Dealul Ţiganilor. Pentru că radioul preotului era stricat, pacea a durat la noi cu aproape o jumătate de zi mai mult. O jumătate de zi în care n-a murit nimeni, iar în Europa a domnit liniştea. Vara secetoasă se apropia de sfîrşit, pîndarul se pregătea pentru perioada furtunilor şi Neper îşi amesteca prafurile în camera din spatele casei. Seppl, hangiul, le atrăgea atenţia muşteriilor lui însetaţi asupra unui al doilea panou agăţat în cîrciuma lui: *Toarnă-n tine şi te-ndoapă pîn’ te-ngraşi, la politică fă bine gura-nchisă să o laşi.*

Timp de o jumătate de zi n-am auzit glasul lui *Gröfaz*. Tata era cu administratorul afară, la moara care pusese să fie construită, ca să nu mai

depindă de alţii. Pe cîmp, tinerii satului, în uniforme, făceau exerciţii de război pentru cauza noastră. Un război care, în ziua în care a izbucnit cu adevărat, ni se părea mai departe ca oricînd.

Conducătorul lor, învăţătorul Kirsch, îi instruia cu acelaşi fluier cu care ne chinuia la orele de sport. Se aruncau la pămînt, săreau în sus şi nu păreau decît nişte linii într-un peisaj nemărginit, care îl suportase pe om de cînd apăruse acolo. Şi pe care îl şi omorîse destul de des. S-ar fi putut rîde de cei care erau mai zeloşi printre noi, dar aveau armele la îndemînă, rezemate de o fîntînă secată.

Am părăsit curtea cu sacul pe umăr, dar numai după cîţiva metri, unde nu mai puteam fi văzut, am fost nevoit să-l las iarăşi jos. De fapt, eu minţeam cînd pretindeam faţă de părinţi că umpleam sacul pînă sus pentru că, în ciuda celor treisprezece ani ai mei, n-aş fi putut să-l urnesc din loc.

Nici Ramina nu se plîngea că o lipseam de cel puţin jumătate din tot ce socotea ea între timp că i s-ar fi cuvenit, după rînduială. Ea îmi ştia prea bine respiraţia scurtă şi muşchii slabi. Tata obişnuia să spună că organele şi muşchii mei se potriveau mai curînd unui bătrîn decît unui tînăr. Cei din familie erau de acord, fără s-o spună pe faţă, că n-aveam să ajung bătrîn.

Există mai multe feluri de a fi bolnav: încet şi pe tăcute, ca şi cum ai vrea să ascunzi totul de ceilalţi, ca pe o vină de neşters; sau cînd, horcăind tare şi tuşind, scoţi la iveală o respiraţie anevoioasă, bronhii umflate, înecate în flegmă, un trup încins, inflamat, ca într-un nesfîrşit ritual al propriei primejduiri. Eu eram dintr-aceia care ba sufereau în linişte, ba, altă dată, îi aruncau pe toţi într-o mare agitaţie. Şi totuşi, nu eram nefericit.

Tot drumul pînă la Dealul Ţiganilor, mai mult tîram sacul după mine decît îl căram. Se vedea urma în praf, lată, clară, de la colţul curţii noastre, unde puneam sacul jos, şi pînă la cărarea care ducea sus, la Ramina. În fiecare vineri după-amiază, puteai să te ţii după dîra asta care traversa satul, lăsată parcă de un melc uriaş.

Ea trecea pe lîngă biserică şi cîrciumă, pe lîngă grajduri şi grînar – între timp astea deveniseră ale noastre –, apoi, de la răscruce, spre moară şi pe lîngă şcoală. Mai încolo, dîra lăsa satul în urmă şi se întretăia cu hotarul, linia aceea imaginară pe care n-o văzuse nimeni, dar pe care o ştiau cu toţii.

După cîteva sute de metri, ea înceta brusc, ca şi cum cel care o făcuse s-ar fi topit în aer. În locul acela trebuia să sari peste un şanţ plin cu buruieni şi flori

de cîmp, ca să dai de cărăruia abia vizibilă de pe partea cealaltă. Aruncam sacul, care cădea în şanţ, de cele mai multe ori, şi apoi îmi făceam vînt, dar nici eu nu ajungeam mai departe decît povara mea. Pînă la urmă, eram nevoit să-l scot împingîndu-l şi apoi să mă caţăr afară din groapă.

De obicei, scurta mea călătorie se desfăşura fără evenimente şi mă apropiam de Ramina în etape, după ce mă odihnisem sub un copac, pe o piatră încălzită de soare sau în iarba înaltă a unei păşuni necosite. Însă în ziua aceea a fost altfel.

Am făcut un popas în spatele unui şopron pentru unelte şi eram preocupat să prind din nou găina care profita de orice prilej ca să scape de ce-i era sortit. Mai avea de trăit două zile şi apoi urma să încălzească burta Raminei şi a lui Sarelo. Dacă nu cumva Sarelo îi făcea de petrecanie mai devreme, ca să-şi încerce tăişul cuţitelor: găinile erau pentru el cele mai potrivite pentru exerciţii.

Băieţii care făceau instrucţie şi învăţătorul Kirsch se apropiaseră pe furiş de mine, ca şi cum eu eram duşmanul pe care voiau să-l surprindă. Se pricepeau bine, şi totuşi aproape toţi aveau să fie aduşi înapoi în sat cu picioarele înainte, după cîţiva ani.

„Eşti ruşinea satului. Cari găini pentru ţigancă şi umbli desculţ, ca fiul ei“, m-a luat în rîs unul dintre ei.

„Îi sîntem datori“, i-am răspuns.

„Ca şvab, nu-i datorezi nimic unei ţigănci.“

Învăţătorul se ţinea în spate, dar îşi urmărea băieţii, ca atunci cînd mai dai drumul din legătoare unor căţelandri neastîmpăraţi, să zburde puţin. Se sprijinea de un colţ al şopronului, cu braţele încrucişate, şi îşi trăsese boneta pe ochi.

Băiatul care îmi vorbise şi pe care îl ştiam numai din vedere m-a ridicat în aer ca şi cum n-aş fi cîntărit nimic. M-a aruncat celui de după el şi acela următorului. „Ia uite cum zboară găina şi totuşi nu-i decît Jacob al nostru!“, a strigat unul încîntat. „Îndată o să-i cadă penele“, i s-a răspuns. Au tot repetat aşa o vreme pînă cînd, la un semn al învăţătorului, m-au lăsat să cad pe pămînt.

M-am ridicat şi am dat să fug, dar învăţătorul m-a strigat pe nume. S-a apropiat, s-a lăsat pe vine şi mi-a scuturat hainele de praf.

„Jacob, în loc să porţi puşcă, tu cari de colo colo o găină. Aşa face un tînăr german?“ Fiindcă tăceam, a întrebat mai apăsat: „Aşa face ?“.

„Nu, domnule învăţător.“

„Şi atunci tu de ce-o faci?“

„Sînt prea mic pentru o puşcă. N-am decît treisprezece ani.“

„Curînd o să avem război, poate chiar mîine. Atunci, fiecare tînăr german va trebui să poată folosi o puşcă şi să fie pregătit trupeşte.“

„Tata zice…“, am început.

„Nu ne pasă ce zice tatăl tău. El şi bunicul tău se gîndesc mai mult la ei decît la popor. N-o să mai meargă aşa multă vreme. Ce crezi?“

„Nu ştiu, domnule învăţător.“

M-a întors, mi-a băgat cămaşa în pantalonii scurţi şi mi i-a scuturat la spate. „Nu vrem ca tatăl tău să observe ceva, nu-i aşa?“

„Sigur, domnule învăţător.“

„Cum salută un tînăr german?“

„*Heil Hitler*, domnule învăţător!“

„Bine, ne vedem mîine la şcoală. Nu-ţi uita temele. Şi măcar pune-ţi nişte ghete, dacă nu cizme.“ Glasul învăţătorului nu se poticnise nici o singură dată, deloc nu-şi trăsese răsuflarea, aşa cum făcea de obicei din cauza astmei.

Unul dintre băieţi a prins găina, care între timp începuse să ciugulească paşnic pe cîmp, şi a adus-o înapoi. Le-a arătat-o celorlalţi ca pe un trofeu, dar eu ştiam ce avea de gînd să facă. „Porniţi la răpunerea găinilor!“, a strigat el. Era un joc îndrăgit printre băieţii din sat. Viaţa orătaniei se scurtase brusc, de la două zile la nici măcar o jumătate de oră. Dar a avut noroc.

Băiatul, care părea să fi fost din alt sat, pentru că nu-l ştiam deloc, a lăsat pasărea să cadă cînd a văzut altceva, mai pe măsura poftei lui de joacă decît o găină buimacă şi sfrijită. Fata sîrbilor venea pieziş peste cîmp, cu o cutie în braţe. O ştiam oarecum, mergeam la aceeaşi şcoală, şi totuşi n-o ştiam, pentru că orele ei erau în română şi se ţineau în aceeaşi încăpere, după o perdea.

Ştiam că locuieşte la capătul satului şi că o ajuta pe mama ei, care era croitoreasă. Trecuse adesea prin sat, cu haine şi costume cusute de mama ei pentru careva. Şi bunicu’ purta nişte pantaloni şi o vestă făcute de ea. Din cîteva salturi, tînărul a ajuns lîngă fată, a apucat-o de încheietura mîinii şi a tras-o pînă la noi. Apoi s-a întors ca să ridice cutia pe care ea o scăpase, speriată.

Fata era încremenită, doar în ochi i se cuibărise o spaimă de nedescris şi bărbia îi tremura uşor. Nu mi-aş fi putut închipui că exista cineva mai mic şi mai prăpădit decît mine – dar ea era. Avea faţa lată, ochii parcă desenaţi cu

cărbune şi sprîncene groase, aproape împreunate.

„Poţi s-o baţi pîn' la sînge, Jacob? Nu-i decît o fată de sîrbi, tatăl tău n-o să aibă nimic împotrivă", a spus al treilea dintre ei. Cel care luase cutia a deschis-o, a scos un costum dichisit, nou-nouţ şi l-a sfîşiat cu un briceag. Învăţătorul se ţinea deoparte fără să se amestece, la fel ca înainte. Cînd m-am întors spre el, sperînd că de acolo va veni vreun ajutor, m-a privit fără să facă o mişcare.

Atunci s-a întîmplat. Şuvoiul cald, pe care cu greu mi-l înfrînasem pînă atunci, mi-a udat pantalonii, a curs în jos, pe picioare, făcînd o baltă între tălpile mele. Pămîntul, însetat ca întotdeauna în anotimpul ăsta, a supt lichidul. „Jacob a îngrăşat pămîntul", strigau ei şi rîdeau. „Cine ştie ce plantă rară o să răsară aici."

Ca şi cum de data asta le-ar fi ieşit socotelile, ei şi-au pierdut interesul şi ne-au lăsat în pace. Au hotărît să întrerupă exerciţiile şi să ciocnească la cîrciumă un pahar de rachiu în cinstea Führerului. *Die Fahne hoch!/ Die Reihen dicht geschlossen!/ SA marschiert mit ruhigem festem Schritt/ Es schau'n aufs Hakenkreuz/ Voll Hoffnung schon Millionen/ Der Tag für Freiheit/ Und für Brot bricht an*.4 Au tot cîntat aşa pînă cînd i-am pierdut din ochi.

Eram acolo, noi doi. Am alergat o mulţime după găină, dar am reuşit s-o prind pînă la urmă şi s-o bag în sac. Fata nu s-a mişcat din loc, plîngea cu sughiţuri şi mîinile ei mici erau făcute pumn.

„Poţi să te mişti", i-am spus în română. „Au plecat. Dacă află Ramina, o să-i blesteme. Ea-i mai puternică decît *Gröfaz*, ştiai?"

M-a privit cu ochi trişti. „Cine e *Gröfaz*?"

„Glasul de la radio."

A băgat resturile hainelor înapoi în cutie, eu am ridicat sacul şi am pornit, fiecare în direcţia lui.

„N-am să spun nimănui nimic!", mi-a strigat.

„Nici eu", i-am răspuns.

Cînd am ajuns la Dealul Ţiganilor, am lăsat sacul să cadă, am tras aer în piept, mi-am făcut mîinile pîlnie la gură şi l-am strigat pe Sarelo. Dacă aveam noroc, era acasă şi avea să vină în fugă la vale, cu paşi mari şi siguri, să-mi ia povara.

Dealul Ţiganilor îşi păstrase numele, ca în amintirea altor vremuri cînd acolo clocotea de viaţă, cînd cuptoarele ardeau pînă în adîncul nopţii şi ciocănitul căldărarilor se putea auzi de departe. Aşa îmi povestise bunicu'.

Acolo nu mai era acum decît o singură casă, dacă o puteai numi aşa.

Sus a apărut Sarelo; ţinea un cuţit în lumină şi îl cerceta să vadă dacă făcuse treabă bună. Lama a fulgerat scurt. Ştiam exact ce avea să facă acum, văzusem deja de zeci de ori. A mai ridicat un cuţit, a închis un ochi, cercetînd cu celălalt zimţii fini şi tăioşi, apoi a început să ascută cuţitele, frecîndu-le unul de altul, cu mişcări de o nesfîrşită încetineală, foarte aproape de ureche, ca şi cum ar fi fost nişte instrumente muzicale al căror sunet spunea ceva despre calitatea lor.

Sarelo era de vîrsta mea şi totuşi ai fi zis că e mai mare, că avea paisprezece sau cincisprezece ani; era vînjos şi pe buza de sus îi creştea deja o mustaţă subţire. Se spunea despre el că e îndărătnic, ca şi mama lui. Pentru că era vizibil mulţumit de rezultat, a pus cuţitele deoparte şi a dus mîinile la gură, ca şi mine.

„Ce vrei?“, a întrebat.

„Vino şi ajută-mă!“

„Ai adus şi găina?“

„Da.“

A venit în fugă la vale, a desfăcut sacul şi s-a uitat înăuntru. „Cu asta fac douăsprezece.“ Mîinile lui Sarelo erau prea mari, picioarele la fel; în general, erau cîteva lucruri care te mirau la el. Cu pielea deschisă la culoare şi cu părul lins, el nu arăta ca alţi băieţi de ţigani, mereu flămînzi, care veneau uneori în sat şi îşi ofereau marfa din poartă-n poartă.

Dacă lumea n-ar fi văzut că Raminei îi crescuse burta, la puţin timp după plecarea bulibaşei şi, dacă Neper n-ar fi povestit că fusese martor la naştere, fiind atras de ţipetele femeii rămase singură în durerile facerii, Sarelo ar fi trecut drept un copil găsit sau unul luat spre creştere. Unul dintr-aceia despre care se zicea că l-ar fi furat ţiganii de pe undeva.

„Nu poţi să cari sacul singur, slăbănogule?“, a întrebat.

„Dacă îmi zici aşa, te fac şi eu ţigan.“

A dat din umeri şi, fără să mă mai ia în seamă, a sărit sprinten şanţul înapoi. L-am urmat la oarecare distanţă.

„Mama ta e aici?“, am întrebat.

„Întotdeauna e aici, doar ştii. Dacă vreodată n-o să mai fie acasă înseamnă că e sfîrşitul lumii.“

Ajuns în faţa casei, a scos găina şi a băgat-o într-o cuşcă în care mai erau unsprezece. Probabil că în ultimele luni, în loc să i le lase mamei lui, le adunase ca să-şi supună cuţitele la o ultimă probă hotărîtoare. Ca de multe alte ori, eu

m-am afundat în întunericul uneia dintre cele două încăperi care alcătuiau casa. Într-un colţ era încropită un fel de bucătărie – o nişă cu o sobă, mai multe oale, castroane şi farfurii.

Soba era folosită şi la încălzit şi, fiindcă nicăieri nu exista vreo aerisire sau vreun horn, fumul se aduna în încăpere şi se adăuga aburilor de mîncare. Împreună cu duhoarea celor doi şi cu mirosul săpunurilor pe care Ramina le făcea în camera de alături, totul devenea o combinaţie înţepătoare de ceapă, lemn, sudoare şi grăsime. Un miros care nu-mi era nesuferit şi pe care îl preferam celui de acasă.

Ochii mei au avut nevoie de ceva timp ca să se obişnuiască cu amestecul de întuneric şi abur. Mă aşteptam să o găsesc pe Ramina pe canapea, lîngă fereastră, unde mă primea întotdeauna, ca şi cum nu s-ar fi mişcat din loc de la o vizită la alta. Însă, tot de la o vizită la următoarea, ea se făcea tot mai grasă şi trupul ei diform, umflat, ajunsese între timp să ocupe aproape tot locul, iar mie nu-mi rămînea decît un colţişor.

Dar nu era acolo, ci alături, de unde veneau zgomote ciudate, ca şi cum ar fi clădit nişte lucruri unele peste altele şi apoi le-ar fi împins de colo colo. Sarelo lăsase sacul în faţa sobei şi ieşise iar. De afară se auzea doar sunetul regulat, răbdător al tăişurilor. Ştiam că Sarelo stătea ghemuit, sprijinindu-se de peretele casei, şi ascuţea cuţite noi sau dintre cele pe care le strînsese de la muşteriii lui; că din cînd în cînd se oprea ca să-şi treacă degetul mare peste lamă. Se pricepea atît de bine, încît avea de lucru tot timpul.

De data asta, uşa spre a doua încăpere, pe care Ramina o ţinea mereu zăvorîtă, era larg deschisă. Mînat de curiozitate, m-am apropiat şi am vrut să-i trec pragul, să strecor o privire; atunci trupul ei masiv mi s-a pus în cale. Trupul acela, care adesea semăna cu o pernă moale de care puteam să mă sprijin şi să mă pierd în multele lui cute, mă silea acum neînduplecat să mă retrag.

Cînd mă lipeam de grăsimea Raminei, respiram în acelaşi ritm cu ea, iar burta ei caldă se ridica şi cobora şi, împreună cu ea, capul meu. Nu de puţine ori simţeam cum urcă în mine o blîndeţe şi o linişte infinite şi aşa adormeam. Mama povestea că, după naşterea lui Sarelo, Ramina se umflase ca aluatul de pîine. După ce trupul ei se golise, ea îl umpluse la loc cu cantităţi enorme de mîncare.

Atît de mult îndesase în ea, încît abia mai încăpea pe uşă, după numai cîţiva ani. Apoi se hotărîse să nu mai iasă deloc, în afară de cazurile cînd trebuia să se

ocupe de mine; în rest, nimeni n-o mai văzuse prin sat. Mama ajunsese să creadă că mînca pînă şi grăsimea pe care i-o dădeam noi, fiindcă niciodată nu văzuse vreun săpun ieşit din mîinile ei.

Ramina a încuiat uşa şi a băgat cheia în buzunar. „Ai întîrziat, Jacob, credeam că nu mai vii.“

„Ce ascunzi acolo, înăuntru?“, am întrebat-o. Palma pe care mi-a tras-o a venit pe neaşteptate. O clipă i-am văzut braţul ridicat, cu carnea tremurînd ca o gelatină, apoi l-a coborît şi imediat obrazul meu a început să ardă. Ştiam că pusesem singura întrebare care nu-mi era îngăduită, la care nu aveam nici un drept.

Mă aşteptam la mai mult, dar ea s-a dus la sobă, a împuns sacul cu vîrful piciorului, ca şi cum ar fi vrut să se asigure că nu era gol, apoi a pornit spre canapea. S-a lăsat jos cu atîta zgomot şi suspinînd atît de tare, încît ai fi zis că făcuse un efort supraomenesc. Ciorapii, lărgiţi şi destrămaţi, îi atîrnau pe pulpele imense, care arătau ca şuncile agăţate la noi în afumătoare.

Părea să mă fi uitat şi mă gîndeam deja să mă retrag, cînd a întins braţul, rugîndu-mă să deschid fereastra şi să mă aşez lîngă ea.

De fiecare dată era la fel. Şedeam prea jos ca să putem vedea mai mult decît o bucată de cer.

Se cufundase atît de adînc în canapeaua care, cu anii, cedase sub greutatea ei, încît mie mi se părea că seamănă cu un vapor eşuat. Răsufla zgomotos, de parcă aerul intrat în ea nu-şi mai putea face loc decît anevoie.

Ramina m-a apucat de încheietura mîinii şi m-a tras mai aproape, apoi m-a strîns cu braţul pe după umeri, ca într-un cleşte. Îmi închipuiam că mă apropii tot mai mult de ea, pînă cînd trupul ei generos avea să mă învăluie din toate părţile. M-ar fi primit în el pe de-a-ntregul şi urmele mele s-ar fi pierdut pentru totdeauna. Dar nici de data asta nu s-a întîmplat aşa.

„De ce nu pui alte întrebări?“, s-a interesat ea.

„Nu poţi să faci nişte vrăji pentru învăţător şi trei dintre băieţii lui? Mi-au cerut s-o bat pe fata sîrbilor.“ Tăcea. „Şi să nu-ţi mai aduc ţie nimic.“

M-a privit şi a spus: „Asta-i rău, Jacob. Foarte rău. Trag nădejde că nu-i asculţi“. A chibzuit o vreme. „Am să văd ce pot să fac“, apoi a dat deoparte o şuviţă de păr care îmi acoperea faţa. „Da’ acum pune-mi şi întrebarea inteligentă.“

Era analfabetă, dar prinsese de undeva cuvîntul *inteligent* şi de atunci îl

folosea ca să deschidă şedinţele noastre. Ştiam ce aştepta de la mine şi că era singura cale de a scăpa din strînsoarea ei.

„Cum m-am născut eu, de-adevăratelea?“, am întrebat-o. Mi-a dat drumul mulţumită şi cu un *ah!* răsunător.

„De ce n-ai întrebat aşa de la început, copile? Du-te la fereastră şi spune-mi ce vezi.“ Am făcut ce-mi cerea.

„Nu văd nimic.“

„Întotdeauna se vede ceva“, a zis ea.

„Un cîmp, multe ciori, altminteri nu se mişcă absolut nimic.“ O făceam pe prostul, pentru că îi plăceau asemenea momente de tensiune.

„Nu lipseşte nimic?“ Am aşteptat puţin, pînă cînd a repetat întrebarea.

„Un om, poate?“, am răspuns.

„Mai important ca un om, dragule.“

„Mai important ca un om? Poate ploaia?“

„Aproape la fel de important ca ploaia.“

„Ce-ar putea să fie?“, am întrebat, ca şi cum n-aş fi ştiut deja.

„Vîntul lipseşte. Nici măcar o adiere, de zile întregi. Vîntul îşi strînge puterile pentru furtunile grele, de toamnă. O să pustiască tot ce-i iese în cale.“

„Şi într-un vînt dintr-ăsta se ascunde un diavol?“, am întrebat-o, chiar dacă ştiam răspunsul de multă vreme.

„În orice fel de vînt se poate ascunde unul, nu numai în furtunile de toamnă. În nici un anotimp nu sîntem la adăpost de diavol. Dar vîntul e şi folositor. Fără el, sufletele moarte nu se pot înălţa la cer. Cînd Dumnezeu a vrut să împrăştie sămînţa omului peste pămînt, vîntul l-a ajutat, altminteri n-ar creşte oameni decît aici, la noi.“

„A existat vîntul şi înainte de Dumnezeu?“

„Nimic n-a existat înaintea lui Dumnezeu, dragule. Dar, de fiecare dată cînd făcea ceva nou – pe tine, pe mine, pe ţigani, pe şvabi…“

Am întrerupt-o: „Şi pe bulibaşa?“.

„Şi pe el, păcătosul. Aşa că, de fiecare dată, Dumnezeu a ostenit tot mai mult şi puterile i s-au împuţinat. Numai aşa pot să-mi închipui cum de-a ajuns azi atît de slab.“

„Şi ce are a face vîntul cu naşterea mea?“

„Ai răbdare, Jacob, nu poţi s-o iei înaintea unei poveşti, are şi ea nevoie de timp. Sigur că vîntul are de-a face cu naşterea ta pentru că nu există numai

bătrînul vînt de toamnă, ci şi vîntul cel tînăr, de primăvară: se zice că el e uneori schimbător şi nestăpînit, da, chiar nemilos. Femeile însărcinate se tem de el pentru că le fură rodul trupului. Rămîn cu pîntecul gol, ca şi cum n-ar fi avut niciodată un copil acolo. Dar cîteodată, foarte rar, trebuie spus, vîntul poate să şi lase grea o femeie. Sămînţa bărbatului rătăceşte golaşă şi fără ţintă pînă cînd vîntul o mînă în direcţia cea bună.“

„Vrei să zici, sămînţa tatei?“

„Cine vorbeşte de tatăl tău? Un om atît de rău nu poate să-ţi fie tată, Jacob. Nu e nici o asemănare între voi. Aşa să ştii. A fost sămînţa unui alt bărbat, mult mai bun. Vîntul a dus-o la mama ta, care dormea. Poate c-o fi fost şi din China.“

„Dar eu nu semăn deloc cu un chinez.“ A dat din umeri, ca şi cum vorbele mele ar fi fost oricum, numai inteligente nu.

„De unde ştii tu toate astea?“, am continuat să întreb.

„Noi, ţiganii, ştim lucruri care pentru alţii rămîn o taină. Şi noi nu ne scriem niciodată poveştile, aşa le păstrăm mai bine în minte.“ Aici Ramina amuţea întotdeauna, închidea ochii şi suspina atît de zgomotos, de-ai fi zis că-şi dă ultima suflare. Mă uitam la picioarele ei umflate în jurul cărora mişunau gîndaci. Muştele i se aşezau pe faţa liniştită, îi umblau pe buze şi pe obraji, dar ea nu le alunga. Şedea acolo ca un uriaş vlăguit de atîta încordare.

Dar, de fiecare dată cînd credeam că adormise şi plănuiam iarăşi să plec, ba chiar eram deja în picioare, o auzeam spunînd: „Da’ n-ai mai pus a doua întrebare“.

Mă lăsam înapoi pe canapea. „Chiar dacă toate astea sînt adevărate, cu ce se schimbă că m-am născut pe o grămadă de gunoi?“

Acum se îndrepta din şale şi mă privea indignată. „Jacob, n-ai voie să te îndoieşti de felul în care te-ai născut. O să-ţi spun povestea asta, cu plăcere, dacă-mi aduci găina la timp, săptămîna viitoare.“ Asta era şmecheria ei ca să nu-mi scadă cheful şi să mă facă să revin. Pentru că în casa ei dărăpănată, unde liniştea era întreruptă doar de ciocănitul şi de şlefuiala fiului, numai vizitele mele puteau să măsoare trecerea timpului.

De fiecare dată adăuga noi podoabe poveştilor ei – care pentru mine nu erau poveşti, ci adevărul. Ştia ce-mi datora – mie, unicul ei public. Îmi plăcea s-o urmăresc, fiindcă cine n-ar fi preferat s-o creadă pe ea decît cealaltă istorie, urît mirositoare? Şi azi, cînd încerc cîteodată să verific dacă nu cumva păstrez

mirosul naşterii mele, îmi şoptesc: „Ramina chiar avea dreptate“.

Apoi ne văd, şezînd împreună pe canapeaua uzată. Carnea i se revarsă în toate părţile, muştele cutreieră pe ea, atrase de magia unui asemenea colos. Gîndacii umblă peste tot. În asemenea momente, nu mă pot opri să nu mă simt mai aproape de ea decît de tata şi de mama. Pentru o clipă, versiunea probabilă este pusă în umbră de cealaltă, născocită.

Dar şi prima ar putea să pară cuiva la fel de incredibilă ca şi aceea a Raminei. Senzaţia devenea şi mai puternică atunci cînd mama refuza cu încăpăţînare să reacţioneze cumva. Lăsat singur cu două naşteri la fel de neverosimile, am hotărît s-o consider adevărată pe aceea aflată din gura Raminei.

* * *

A doua mea naştere – pentru ea garanta Ramina – a avut loc în casa noastră de la Timişoara. Acolo se retrăsese mama ca să-i fie mai bine în ultimele luni de sarcină şi să fugă de firea explozivă a tatei. Într-o altă variantă, dimpotrivă, voia să fie mai aproape de el, pentru că supraveghea în port transportarea animalelor şi a grînelor noastre în Austria.

În povestea Raminei rămînea nelămurit cum de născuse mama înainte de soroc, fiindcă nici ea nu voia să accepte că aş fi fost un prematur. O dată, mama căzuse pe scara de la pivniţă, cînd voia să aducă slănină. Altă dată, o apucaseră durerile pe stradă, cînd îl căuta pe tata, despre care se spunea că avea o pornire să calce strîmb. Şi Timişoara era un oraş plin de tentaţii pentru un bărbat ca el – asta ştia şi ea.

Erau acolo neveste de directori care îşi luau cafeaua după-amiază la *Café Wien* şi apoi se plictiseau tot restul zilei; artiste parfumate, care tocmai se întorseseră de la Paris şi care vorbeau entuziasmate despre avantajele capitalei faţă de provincie. În plus, erau o mulţime de guvernante şi simple bone, adesea fete de la ţară, puternice, plesnind de sănătate, care lucrau la familiile înstărite pentru o plată modestă şi un pat în bucătărie. La ele se pricepea tata cel mai bine, ziceau gurile rele.

Oricum, mama a fost adusă acasă şi pusă în pat şi, cînd ceilalţi au vrut să trimită după doctor, ea a cerut-o pe Ramina. Era neclar de ce a făcut aşa, fiindcă doctorii de la oraş nu erau nişte nepricepuţi, ca Neper. Cînd a sosit Ramina,

deja se strînsese lume în camera mare – vecini şi parteneri de afaceri ai bărbatului care se dădea drept tatăl meu şi care voia să ciocnească cu ei pentru fiul lui. Fiindcă el era convins că va fi un băiat. Făcea haz: „Băiatul se grăbeşte să-mi preia afacerile“. Sau: „Dacă o ţine tot aşa, o să ajungă mai bogat decît mine“. Dar eu nu mă grăbeam deloc, ba chiar dimpotrivă.

Din cînd în cînd mai trăgea cu urechea la uşa în spatele căreia se aflau mama şi Ramina, dar mult timp, mult prea mult timp pentru unul ca el, n-a fost nimic de auzit. Tramvaiul nu mai mergea de o vreme şi unii oaspeţi, puţin dezamăgiţi, s-au pregătit să se ducă acasă. Îşi puseseră paltoanele şi pălăriile, dar tata li le-a luat şi i-a tras după el înapoi în cameră.

Devenea tot mai nemulţumit şi mai morocănos, umbla neliniştit de colo colo, în timp ce oaspeţii stăteau nehotărîţi în picioare sau se aşezaseră din nou. Eu tocmai îi pregăteam tatei o înfrîngere, pentru că nu mă luam după el. Le-a tot turnat oamenilor rachiu şi, curînd, s-a instalat o veselie generală. Bărbaţii şi-au desfăcut butonii de la cravată, femeile nasturii de la bluzele închise pînă sus.

„Poate să mai dureze ore“, a comentat şeful portului, un bărbat dolofan, care asuda întruna.

„Băiatul o să vină acuşi, un Obertin e de nădejde“, a răspuns tata, apropiindu-se iar de uşă şi deschizînd-o. „Cînd e gata?“, le-a aruncat celor dinăuntru.

„O să fiţi primul care o să afle. Şi acu’, afară!“, s-a răstit Ramina.

După ce a trecut o jumătate de noapte şi unii dormeau deja cu capul pe marginea mesei, tata a fost nevoit să se răzgîndească şi să-i lase pe toţi să plece.

Eu n-am venit pe lume nici în ziua aceea şi nici în următoarea. Uneori, Ramina zicea că a durat săptămîni întregi pînă s-a terminat, dar nici eu nu le cred chiar pe toate. După ce au fost mulţi oaspeţi şi în ziua următoare şi toţi au fost omeniţi cum se cuvine, numărul lor a scăzut treptat. Numai preotul de la biserica Millenium se arăta de mai multe ori pe zi. Tata pusese să fie înştiinţat, ca să mă poată boteza în caz că n-aveam să supravieţuiesc după primele ore.

Tata devenea tot mai întunecat, umbla prin casă, roşu la faţă, şi bunicu’ zicea că l-ar fi auzit spunînd: „Băiatul ăsta îşi rîde de mine“. Abia după nenumărate încercări, Ramina a deschis brusc uşa camerei de primire, unde jucau cărţi tata, bunicul, preotul şi alţi doi-trei vizitatori, şi a strigat:

„Vine!“

„Nu mă mai las păcălit“, a murmurat tata şi a rămas pe loc, bunicu’ însă s-a

încumetat să arunce o privire în cameră.

„Băiatul e aici!“, striga acum şi el.

„Da’ de ce nu se aude ţipînd? Nu aşa fac pruncii?“, a întrebat preotul.

„Să sperăm că nu-i mort“, a zis tata, punînd jos cărţile, şi s-a ridicat încet. „Hai să vedem şi noi minunea.“

În timp ce tata şi bunicu’ au intrat în cameră, ceilalţi s-au oprit în prag. Unul s-a înălţat pe vîrfuri, altul se sprijinea pe umerii celui din faţă. Gîndul că aş putea fi mort şi că erau pe cale să asiste la o dramă dădea aripi fanteziei lor. Dar eu i-am păcălit pe toţi. Nu numai că eram cît se poate de viu; curînd aveam să-i uimesc atît de tare, de n-au mai uitat ani de-a rîndul. Tata s-a oprit în spatele Raminei. Ea era aplecată deasupra mamei şi mă ţinea în braţe, fără ca el să mă poată vedea.

„Avea cordonul strîns în jurul gîtului“, a zis Ramina.

„Şi-acu’ e mort?“, a întrebat tata.

„Nu, totu-i în ordine cu el. Are două braţe, două picioare şi între ele, la fel, are tot ce-i trebuie. Numai să se mai înzdrăvenească.“

„Da’ gură are?“, a întrebat tata.

„Sigur că are“, a răspuns mama.

„Atunci vreau să aud, în sfîrşit, ce ştie să facă cu ea. Ramina, plesneşte-l!“

„Am făcut-o deja, domnule, da’ nu vrea să plîngă“, a zis ea.

„Da, şi atunci ce face? Ia întoarce-te.“

Ramina i-a dat ascultare şi m-a ţinut în aşa fel încît să mă poată vedea cu toţii. „Zîmbeşte, domnule. Îmi zîmbeşte întruna.“

Am privit în jur şi l-am văzut pentru prima oară pe bărbatul care nu era tatăl meu, apoi pe bunicu’ şi pe toţi ceilalţi care mă împresurau curioşi. Din spate, culcată între perne şi pături, mama îşi cerea fiul. Ceea ce a urmat – aşa pretinde Ramina – a stîrnit în toţi o asemenea nelinişte, încît ei au povestit mai departe şi apoi s-a tipărit în ziarele din Timişoara şi în revistele pentru medici.

Am început să rîd atît de tare, că oamenii s-au dat înapoi. Fustele femeilor s-au învălmăşit, paharele de rachiu din camera de primire s-au făcut ţăndări şi trecătorii din cele mai îndepărtate colţuri ale cartierului s-au oprit în loc, în vreme ce cîinii au început să latre toţi deodată, de parcă ar fi adulmecat o catastrofă. Rîdeam pe viaţă şi pe moarte, avea să spună Ramina mai tîrziu. Preotul a pălit, de ziceai că ar fi văzut un diavol, şi-a făcut cruce şi a plecat în mare grabă.

Pentru ceea ce s-a întîmplat apoi, Ramina avea mai multe variante la îndemînă. Cel mai des spunea că tata m-ar fi apucat şi m-ar fi scuturat, dar că eu n-am cedat.

„De mine nu-ţi baţi joc, auzi? Nimeni nu-şi bate joc de mine!“, cică ar fi strigat el. Mai zicea că şi-ar fi luat mantaua, ar fi urcat în maşină şi ar fi plecat la Triebswetter. „Ai fost mai tare decît el, Jacob. Să nu uiţi asta“, repeta Ramina de fiecare dată.

Numai cu greu au putut – ea şi bunicu’ – s-o oprească pe mama să urce în trăsură şi să plece după el ca să-l îmbuneze. În anii care au urmat, îmbunarea lui a devenit principala preocupare a mamei. În privinţa asta ea a fost de neînduplecat, aproape la fel ca şi cu rugăciunile. Primul lucru pe care l-a făcut cîteva zile mai tîrziu, cînd a ajuns la Triebswetter – asta e sigur –, a fost să se arunce în faţa crucifixului care era în dormitor de mai multe generaţii; acelaşi pe care avea să-l ia în adăpost, cînd s-au dat luptele în oraş, fiindcă, atunci cînd pleca mama undeva, el o însoţea.

Rămînea cu braţele şi picioarele întinse, cu urechea lipită de podea, ca şi cum răspunsul pe care spera să-l capete trebuia să vină din măruntaiele pămîntului, şi nu de sus. Cîteodată murmura: „Tată ceresc, fă în aşa fel ca bărbatul meu să mă iubească şi să-şi accepte fiul“. La urmă, lua crucifixul şi-l săruta.

Ramina m-a pus în leagănul pe care îl făcuse tatăl Katicei, dulgherul, şi care atîrna de tavan, în mijlocul camerei. Mă înfăşase din cap pînă în picioare, aşa cum avea să facă la scurt timp după aceea şi cu fiul ei. În jurul bucăţii de pînză înfăşurase un şnur, aşa că n-am mai putut să mă mişc. Ca o mumie abia născută, îmi petreceam cea mai mare parte din timp uitîndu-mă fix la tavan şi ascultînd văitatul şuşotit al mamei.

În ziua aceea, cînd a început războiul cu întîrziere, am părăsit casa Raminei, după ce ea m-a strîns, de mai multe ori şi foarte tare, la pieptul care i se cutremura, că abia mai puteam să respir. „Atunci te aştept săptămîna viitoare, Jacob“, mi-a strigat ea în urmă.

Afară ţopăiau vreo douăsprezece găini decapitate. Capetele lor stăteau grămadă lîngă picioarele desculţe ale lui Sarelo, sîngele se scurgea în pămînt, cum făcuse şi urina mea. Sarelo a ridicat ultima găină, ţinînd-o strîns, animalul atîrna neajutorat şi trupul firav se legăna în ritmul ultimelor lui clipe. Cu o mişcare a mîinii, iute şi bine exersată, Sarelo i-a retezat capul. O tăietură netedă

de cuţit prin gîtul găinii, care a căzut la pămînt şi a început să se zbată de colo colo, ca un strigoi. Douăsprezece trupuri albe de păsări, fără capete, care umblau aiurea în bătătura Raminei, ca într-o ultimă împotrivire în faţa morţii. Apoi s-au prăbuşit una după alta.

„Cuţitele mele sînt atît de bune, că pot tăia pînă şi vîntul“, a murmurat Sarelo. Cînd am dat să mă îndepărtez, a strigat după mine, în timp ce continua să se ocupe de cuţite: „Să nu crezi o vorbă din ce zice mama! Tot pe o grămadă de gunoi te-ai născut!“. Era deja seară cînd am ajuns la marginea satului şi clopotele sunau. Războiul începuse şi pentru noi.

* * *

Numele mi l-am căpătat datorită lui bunicu’. El obişnuia să spună că fusese o greşeală a franţuzului Tuttenuy, scribul satului, care m-a înscris cu *c*, şi nu cu *k*. Totuşi, circula şi un alt zvon.

Se spunea că la scurt timp după naşterea mea un bărbat ar fi venit cu trăsura la noi în sat, oprind chiar în faţa curţii noastre. Apoi a bătut cu putere în poartă şi bunicu’ i-a deschis. Tata era plecat cu noul nostru administrator ca să-şi dea cu părerea despre o bucată de teren pe care voia să construiască o moară. Cumpărase atît de mult pămînt de la ţăranii din satele învecinate – căci cei din Triebswetter nu-i dădeau nimic –, de parcă s-ar fi temut că avea să se termine curînd.

Bunicu’ a stat de vorbă cu străinul şi ceea ce a auzit l-a neliniştit atît de tare, încît, cînd au ajuns în cameră, a strigat-o pe mama. I-au turnat omului un pahar de vin şi apoi el a început să povestească.

În ziare se vorbise despre nunta Americancei, care găsise, în sfîrşit, un bărbat, şi despre naşterea ce avusese loc. *Happy End*, scria acolo cu litere mari de tot. Apoi fusese pomenit tata, cu numele şi cu locul de unde se trăgea, şi era atît de bine descris, că străinul pornise imediat la drum.

Zicea că el era Jakob cel adevărat şi că tata îi furase numele şi nu numai atît. Îi dăduse de lucru unui argat la grajd, unui anume Franz. De la început îi fusese greu să se înţeleagă cu el, acesta nu voia să asculte, ba chiar îl amenînţase şi, cînd nu amenînţa, i se proptea în faţă de-l apuca frica. Era foarte vrednic şi uneori chiar cumsecade, dar asta se putea schimba iar foarte repede.

Într-o zi s-au certat îngrozitor pentru că Franz găsea că era prost plătit.

Numai că afacerile îi aduceau omului un cîştig atît de mic, încît n-ar fi putut să-i dea mai mult. În dimineaţa următoare, cînd s-a trezit, l-a văzut pe individ la picioarele patului, privindu-l ţintă. Se speriase atît de tare, că l-a şi dat afară.

Mai întîi i se păruse că lui Franz nu-i păsa defel. A zis chiar că-i convine, fiindcă oricum avea să se însoare curînd cu o fată bogată. Din cîte ştia străinul, Franz găsise de lucru în prăvălia de pînzeturi a unui evreu. Dar apoi, cam după o lună, omul se trezise noaptea şi-şi văzuse grajdul arzînd. Nu mai putuse fi salvat aproape nimic. De atunci dispăruse orice urmă de Franz, pînă cînd, cu cîteva zile în urmă, deschisese ziarul.

„Oricine poate să vină aşa“, s-a amestecat mama. „De unde să ştim că nu sînteţi un escroc şi că nu vreţi decît bani?“

„Aşa-i. Jakob a citit ziarul şi apoi a vrut să se însoare. Dumneavoastră citiţi ziarul şi acum precis că vreţi bani“, a comentat bunicu’. Se sculase deja în picioare ca să-l scoată afară pe adevăratul sau falsul Jakob, dar el a început să se apere:

„Ce tot spuneţi domniile voastre? Eu sînt cel păgubit. Mie mi s-a pus foc la grajd şi mi s-a furat ceasul de aur al tatei“.

„Un ceas de aur?“, a îngăimat mama.

„Exact. Moştenire.“

Mama s-a dus în dormitor şi s-a întors cu ceasul pe care îl avea de la bărbatul ei, de la nuntă. „Ăsta e?“ Străinul a încuviinţat din cap.

În clipa aceea a intrat tata în hol, şi-a scos cizmele şi a strigat: „O să fie o moară pe cinste, după cel mai nou model. Aşa o să avem monopolul în zonă. A cui e trăsura de afară?“. A intrat şi s-a oprit în uşă. Mama, care pînă atunci îşi privise fix mîinile, s-a uitat în sus, la el.

„Avem o vizită. Cineva care pretinde că-l cheamă Jakob şi că nu sînteţi cine ziceţi.“

Abia atunci s-a ridicat şi străinul şi s-a întors spre uşă, ca să-l poată vedea şi tata. Mîinile tatei s-au făcut pumn, apoi s-au destins iarăşi. Privirea lui se plimba de la străin la ceasul de pe masă şi înapoi.

„Deci m-ai găsit. Acu’ ce vrei? Bani?“

„Vreau numai să-i previn pe oamenii ăştia şi să le spun cine eşti.“ Tata a mai făcut un pas în cameră, dar s-a stăpînit iar. Mîinile lui puternice au apucat spătarul unui scaun, ca şi cum voiau să sfărîme lemnul.

„Ce v-a povestit?“

„Că nu te cheamă deloc Jakob, ci Franz, şi că ai dat foc grajdului lui. Că nu eşti un fiu de ţăran scăpătat, ci argat la vite. Că i-ai furat ceasul“, l-a lămurit bunicu’.

„A spus cumva şi că nu m-a plătit luni întregi şi că eram nevoit să dorm în grajd, chiar şi cînd era foarte frig?“ De la o secundă la alta, tata era tot mai sigur pe el, s-a pornit de-a binelea, a luat ceasul şi i l-a întins bărbatului.

„Pe ăsta-l vrei? N-am să ţi-l dau. L-am luat ca despăgubire. În plus, acum e al nevestei mele, ca dar de nuntă.“ L-a prins de braţ şi l-a tras spre el. „Ascultă-mă bine. Tot ce vezi aici îmi aparţine. Tocmai am semnat un contract pentru un teren care e de două ori mai mare decît tot ce ai tu. Acum am tot ce vreau, animale, lanuri de grîu şi o gospodărie care merge bine. Dacă îţi închipui că poţi să apari aici aşa, din senin, şi să te pui între mine şi avutul meu înseamnă că ţi-ai greşit socotelile. Dacă ai de gînd să-ţi înşiri minciunile şi la alţii, mă întorc la Bocşa şi te caut. Şi-acu’, afară! Asta e casa mea şi asta e familia mea. E tot ce tu nu ai. Frate.“

Văzînd că omul tot nu se mişca din loc, ci continua să se legene nehotărît de pe un picior pe altul, tata l-a apucat de guler.

„Grajdul“, a murmurat omul.

„Deci vrei bani. Ei bine, bani ai să primeşti.“ S-a întors spre mama. „Aduceţi bani din casetă. Să ajungă!“, a poruncit el. Mama a încercat să zică ceva, dar tata s-a răstit la ea: „N-aţi auzit ce am spus?“. Nu vorbea tare, bunicu’ a trebuit chiar să facă un efort ca să-l înţeleagă. Dar vorbea într-un anumit fel, că numai cu greu i te puteai împotrivi.

A luat bancnotele din mîna mamei şi i le-a băgat străinului în buzunarul de la palton. „E o plată mai mult decît regească pentru un grajd atît de dărăpănat şi cîteva animale sfrijite.“ Apoi l-a luat de braţ şi l-a silit să-l urmeze pînă afară. Acolo l-a suit în trăsură, le-a tras cailor o lovitură de bici şi s-a întors în casă abia cînd trăsura a cotit pe drumul principal.

„Aşa, asta s-a rezolvat de-acum“, a zis, din nou binedispus. „Ce mîncăm azi?“ Îşi freca mîinile mulţumit.

„Cine sînteţi, de fapt?“, l-a întrebat mama.

A devenit serios iarăşi. „V-am întrebat eu cumva cine sînteţi? Cum aţi făcut bani în America? Toată lumea vorbeşte că v-aţi tot întins pe spate pentru ei.“

„Numai că banii mei vă plac. Îi cheltuiţi cu amîndouă mîinile.“

„Nu pentru mine, pentru Obertini. Se vede treaba că m-am însurat cu o tîrfă.

Dar vă fac eu din cauza asta vreun reproş? Nu pun întrebări pentru că am ştiut la ce mă prind. Şi dumneavoastră aţi ştiut. Cînd luaţi un bărbat din drum, îl primiţi în pat şi apoi vă măritaţi cu el înseamnă că ştiţi. Bineînţeles că v-ar fi convenit mai mult să fi fost un băiat de prăvălie, sau să mă trag dintr-un ţăran sărac, decît să fiu argat la grajd, care nu are o origine respectabilă. Dorinţa de a avea o familie şi moştenitori v-a fost mai mare decît precauţia. E bine aşa, bine pentru mine. Sînt dintr-aceia care vor să le meargă bine. Fac orice pentru asta. Puteţi fi sigură."

„Vreau să pleci din casa mea. Ia ce vrei şi pleacă", a zis bunicu'.

„Casa ta, bunicule? Îmi aparţine deja de multă vreme. Ştii ce se va spune dacă plec? Că fiică-ta nu e în stare să ţină un bărbat lîngă ea. O femeie cu un copil şi fără bărbat. Asta nu poate fi decît o tîrfă. Nici măcar ziua-bună n-o să vi se mai dea. Şi ce-o să se întîmple cu gospodăria? În cîţiva ani o să mori şi totul o să se părăginească. Ştiu că nu ţi-am fost pe plac de la început, chiar dacă mi-am dat osteneala. Ţi-am făcut rost de alţi cai şi ţi-am reclădit gospodăria după incendiu. Dar eu nu eram aşa de nobil ca Obertinii. Eu n-am întemeiat un sat şi n-am fost judecător, ca Frederick al vostru. Ghinion, moşule, trebuie să te împaci cu gîndul că-s aici."

Bunicu' a ieşit în fugă afară şi s-a întors cu cravaşa. A ridicat braţul, dar tata l-a prins de încheietură şi i l-a tras în jos. „De-acu' cred şi eu că nu mai putem locui sub acelaşi acoperiş. Dar nu *eu* voi pleca, ci tu. De azi înainte ai să dormi în casa slugilor, bunicule. Poţi să mănînci în continuare aici, cu noi." Bunicu' s-a uitat la mama, nevenindu-i să creadă.

Şi tata s-a întors spre ea, fără să-i dea drumul bunicului. „Ne-am înţeles, Elsa? Dacă nu, am să plec şi n-aveţi decît să rămîneţi singură cu stîrpitura de copil. O să rîdă lumea. O să se spună că am fugit de aici pentru că iarăşi v-aţi făcut de cap. N-o să mai aveţi curajul să vă mai arătaţi în sat. Lumea o să vă ocolească şi mai mult ca acum. Asta vreţi?", a întrebat tata cu înţeles. Mama şi-a coborît privirea. „Asta vreţi?", s-a răstit el. Ea a tresărit.

„Nu", a răspuns şoptit.

„Mai tare, să audă bine şi bunicu'."

De data asta l-a privit pe bunicu' în ochi şi, în timp ce repeta răspunsul, tare şi limpede, a ridicat din umeri şi din sprîncene şi a făcut un pas spre el. Şi-a desfăcut braţele, de ziceai că ar fi vrut să-l îmbrăţişeze sau să se ţină de el.

„Înseamnă că pe asta am lămurit-o", a zis tata mulţumit. „Acu' hai să

mîncăm.“

Însă bunicul s-a răzbunat pe tata în singurul fel care îi rămăsese la îndemînă. Mama hotărîse ca şi pe mine să mă cheme Jakob, cum era tradiţia. Stăruise să fie aşa, pentru că primul fiu lua întotdeauna numele tatălui. Tata nu-şi dorea deloc aşa ceva, dar ea nu s-a lăsat intimidată. Forţa ei de odinioară a fulgerat iar pentru o clipă, la Obertini nu se putea să fie altfel decît la ceilalţi. Primul născut ducea mai departe numele şi gospodăria.

Cînd bunicu’ s-a dus la franţuzul Tuttenuy şi acesta a trecut numele în formulare, l-a scris cu *c*, la fel ca în franceză. A observat greşeala şi l-a întrebat pe bunicu’ dacă să nu-l înlocuiască pe *c* cu *k*.

Bunicu’ a stat puţin pe gînduri, apoi a spus: „Bineînţeles că nu. Băiatul nostru să se cheme Jacob, dar Jacob cu *c*“. Scribul satului a băgat formularul într-un plic, l-a lipit şi, la puţin timp după aceea, i l-a predat curierului care l-a dus la Timişoara, la administraţie. Bunicu’ s-a întors zîmbind acasă – sau la ce-i mai rămăsese. Asta a fost blînda, neputincioasa lui răzbunare împotriva tatei.

* * *

Şedeam deja de peste o oră în ascunzătoarea mea sigură, sub placa de marmură de la cavoul familiei Damas. De fiecare dată cînd o dădeam puţin la o parte, ascultînd şi zicîndu-mi că pericolul trecuse, se întîmpla ceva care îmi năruia speranţele. Auzeam salve de armă, motoare care urlau, oameni ţipînd şi cineva care striga ceva în ruseşte. Apoi reîncepea aşteptarea.

Îmi strînsesem mai bine haina pe mine şi îmi trăsesem căciula bunicului şi mai adînc pe faţă. Aprinsesem cu degetele înţepenite şi ultima lumînare, dar ea nu dădea căldură. De asemenea, mîncasem tot ce-mi dăduse mama.

În jurul meu zăceau morţii. Încercam să-mi amintesc chipurile lor, ca să-mi abat gîndurile. Erau morţii vechi, care muriseră încă pe vremea lui Frederick Obertin, din cauza holerei, a foametei şi a inundaţiilor. Loreni nemţi şi francezi, alsacieni, luxemburghezi, oameni veniţi din Palatinat sau din Baden, mai tîrziu şi români sau unguri. Lăsaţi cu totul în seama naturii şi fără protecţia Guvernului regional din Timişoara, fuseseră seceraţi cu zecile.

Erau şi morţi între două vîrste care avuseseră ghinion, pur şi simplu, ca nevasta lui Stoffle, ce fusese călcată de o căruţă. O adevărată performanţă, la un ritm de doar cîteva căruţe care treceau într-o oră pe drumul principal. Erau şi

oameni care fuseseră în trecere şi muriseră aici.

Atletul Fischer apăruse cîndva la hotarul satului – aşa povestise bunicu' –, avînd în bagaj numai nişte lanţuri de fier, groase cît braţul, pe care le căra după el într-un cărucior. Cît a mers prin sat, ţăranii au ieşit de prin case ca să se uite minunaţi la el, pentru că era dezbrăcat. Unii ziceau că era gol puşcă, dar e mai uşor de crezut că-şi dezgolise numai partea de sus a trupului. Era cea mai bună reclamă pentru ce avea de gînd să facă.

S-a oprit în faţa hanului lui Seppl – toţi crîşmarii noştri s-au numit Seppl, toţi au fost primii născuţi în familie. A scos din buzunarul de la pantaloni un pumn de monede şi le-a aruncat înăuntru. La început nu s-a întîmplat nimic, apoi i-a auzit pe beţivi certîndu-se pentru ele. Au ieşit unul după altul ca să vadă izvorul norocului care dăduse peste ei. Fischer le-a promis că le dă şi mai mult dacă vor merge din casă în casă şi vor anunţa că în ziua următoare el, atletul Fischer, avea să dovedească întregului sat ce era în stare să facă un om. Ţăranii trebuiau să vină cu nişte bănuţi la ei, arta lui nu era gratuită.

După aceea a căutat pe cineva care putea să-i împrumute şase cai şi aşa a dat peste bunicu', care pe atunci avea numai douăzeci de ani. Cînd au sosit, a doua zi, el şi bunicu', se adunase deja multă lume. Erau acolo şi oameni din satele din împrejurimi, întrucît zvonul că în Triebswetter se putea vedea ceva de toată minunea se răspîndise repede.

Veniseră pe jos, cu căruţele sau pe cai şi făcuseră un cerc mare în afara satului. Cînd au apărut Fischer şi bunicu', iar bunicu' a început să prindă lanţurile de cai – cîte unul pentru fiecare animal –, toţi şi-au întins gîturile, să poată vedea mai bine. Cînd Fischer şi-a ţinut cuvîntarea, s-a făcut linişte.

„Sînt atletul Fischer. Înainte am lucrat la circ, acum sînt pe cont propriu. Am puteri supraomeneşti, Dumnezeu m-a binecuvîntat cu ele. Pot să împing locomotive şi să ridic un car cu zece pietre de moară. Azi voi ţine pe loc caii ăştia numai prin forţa muşchilor mei. Dar şi atleţii trebuie să mănînce. Dacă veţi vrea să arătaţi bunăvoinţă şi să aruncaţi cîteva monede în oala asta, v-aş fi peste măsură de recunoscător."

A pus oala în iarbă şi spectatorii s-au apropiat şi au aruncat banii în ea. Apoi bunicu' l-a ajutat să-şi pună şi el lanţuri. Fischer şi l-a înfăşurat pe cel mai lung în jurul gîtului, iar pe cele trei scurte de-o parte şi de alta, în jurul braţelor. „Dacă nu sînt destul de puternic, ei o să-mi frîngă gîtul", a anunţat el. Asta au şi făcut caii după aceea.

Şi pentru el a sunat clopotul cel mare. La înmormîntarea lui, predecesorul preotului Schulz a tras atît de zdravăn de frînghia clopotului, de s-a ridicat în aer. Se auzea un sunet frumos, limpede, bronzul n-avea nici o crăpătură şi nici o denivelare. Preotului îi plăcea grozav să plutească în sunetul acela care umplea tot spaţiul. Mulţi ani după aceea el tot avea să sperie lumea, fiindcă trăgea clopotul numai ca să-l audă.

Am parcurs lista morţilor noştri, mecanic, cu uşurinţă, ca unul care se pricepea cît se poate de bine la aşa ceva. De fiecare dată cînd tata îşi scosese cureaua acasă, ei mă primiseră după aceea, răbdători. Acum erau nevoiţi să aibă şi mai multă răbdare pentru că, din cauza ruşilor, nu era tulburată doar liniştea celor vii, ci şi a lor.

Mă gîndeam şi la morţii mai tineri, aceia care muriseră de la naşterea mea încoace. Cum a fost Ernst Renard, primul administrator al tatei, care se îmbolnăvise de turbare şi se chinuise mult timp, fără ca medicamentele lui Neper să-l fi putut ajuta. Sau Ludwig, directorul morii cu aburi, pe care tata îl scosese din afacere şi care se împuşcase la 1 februarie 1934.

Dar cel mai mult zăboveam la un nume: Katica. Ultima, cea mai recentă moartă din cimitirul nostru. Cînd o revăzusem după acea primă, stînjenitoare întîlnire de pe cîmp?

La scurt timp după începutul războiului, s-a făcut chemare pentru adunarea bărbaţilor. Toboşarul a străbătut satul încet şi s-a oprit la fiecare o sută de metri, anunţînd: „Ascultaţi, ţărani, ascultaţi. A izbucnit războiul. La noi încă nu s-au întîmplat prea multe, dar asta se poate schimba repede. Primarul cheamă pentru mîine, după muncile cîmpului, la adunarea tuturor bărbaţilor şvabi. Toţi trebuie să vină. N-au voie să lipsească decît bolnavii sau cei care au animale gata să fete“.

A doua zi, tata şi bunicu’ şi-au pus hainele de sărbătoare, fiindcă era neînchipuit să apari îmbrăcat altfel. Mama le văcsuise cizmele şi le spălase şi le apretase cămăşile. Le-a ciupit scamele de pe paltoane, apoi a înhămat la trăsură cel mai grozav cal. După ce au plecat, s-a întors spre mine, mi-a trecut mîna prin păr şi a zis:

„Te-ai gîndit la Ramina? Ia-o repede din loc, precis că te aşteaptă deja. Şi nu uita găina“.

„Mamă, da’, de fapt, de ce o tot hrănim noi pe Ramina?“

„Vrei să n-o mai facem?“, mi-a întors-o ea.

„Dimpotrivă! Aşa să rămînă pentru totdeauna. Aş vrea să-i duc Raminei cîte o găină în fiecare vineri, pînă am să fiu bătrîn.“ Mama a mers la bucătărie ca să umple sacul şi eu m-am ţinut după ea.

„Ce mai vrei?“

„Cum m-am născut eu, de-adevăratelea?“

N-a dat nici un răspuns, a pus sacul în faţa uşii şi a început să prăjească nişte legume. A uitat de mine o vreme şi, cînd a ridicat iar capul şi m-a văzut, a întrebat: „Ce-i cu tine azi?“. Apoi şi-a continuat treaba.

„E tata chiar tatăl meu?“ N-a înălţat privirea, nu şi-a întrerupt lucrul, a continuat doar mai energic. În rest, nimic nu trăda că aş fi surprins-o cumva. Pe acelaşi ton, poate puţin mai înăbuşit, a răspuns:

„E tatăl tău la fel cum e şi soţul meu“.

„Asta se poate schimba?“

După aceea n-a mai urmat nimic.

În faţa primăriei, unde trăsurile, căruţele şi caii înfundau drumul, mi-am lăsat jos povara şi m-am aşezat la fereastră ca să mă odihnesc. Găina încerca să scape, ca toate celelalte dinaintea ei, dar mi-am pus piciorul pe sacul care se zbătea ca şi cum ar fi avut un strigoi în el. Puteam să aud bine încîlceala de glasuri din primărie şi chiar i-am recunoscut pe cîţiva: negustorul de cai Materni, bărbos, şiret, care, după noi, era cel mai bogat ţăran din sat; Seppl, hangiul, care ţinea cîrciuma la a şaptea generaţie şi se numea la fel ca şi ceilalţi şase dinaintea lui; franţuzul Dimansch, care era primarul nostru şi ai cărui strămoşi veniseră din Metz. Fireşte, pe tata şi bunicu’.

Primarul a fost nevoit să ceară de cîteva ori să se facă linişte pînă cînd zgomotul a scăzut treptat, au fost trase ultimele scaune şi, în cele din urmă, pe sală a pus stăpînire o linişte încordată. Atunci el şi-a dres glasul, înainte să-şi înceapă cuvîntarea:

„Fraţii mei, după cum ştiţi, domneşte războiul. Polonia a tot provocat Germania pînă cînd n-a mai fost de ales decît apărarea. Ce înseamnă asta pentru noi nu ştiu încă. Trăim aici de o sută şaptezeci de ani, fără noi, locul ăsta n-ar fi ce este. Am găsit aici mlaştină şi mocirlă, un pămînt neprimitor şi pustiu. Puţinii români care au ajuns aici înaintea noastră n-ar fi reuşit niciodată ce-am izbutit noi. În scurt timp am devenit una dintre cele mai bogate provincii ale monarhiei. Nu românii sau ungurii au făcut asta, ci şvabii. Dacă lucrurile ar fi mers după voia lor, aici ar paşte tot numai cîteva oi slabe şi ar fi doar mărăciniş

peste tot. În acest ceas important trebuie să fim uniţi şi să stăm de partea patriei şi a rădăcinilor noastre. Propun să întemeiem Gruparea Populară Germană Triebswetter, Asociaţia Femeilor, Liga Fetelor Germane şi Alianţa Tineretului, care să continue şi să grăbească instruirea militară a bărbaţilor tineri, sub conducerea domnului Kirsch. Ca să poată pleca la război, pentru cauza noastră, cît mai curînd posibil“.

Un murmur aprobator a străbătut sala, apoi am auzit cum a fost împins un scaun şi cineva a luat cuvîntul. „Dacă-mi îngăduiţi, care sînt şvabi dintre cei de aici? Cei mai puţini. Strămoşii mei şi ai multora dintre voi au venit din Lorena, alţii din Alsacia, din Luxemburg, din Bavaria. Am fost numiţi şvabi pentru că Frederick Obertin şi toţi ceilalţi au urcat la Ulm în bărcile care i-au adus aici. Tata a susţinut mereu că grinzile de lemn din casa noastră erau de la una dintre ele. Dar e destul atît ca să ne numim şvabi? Nu ştiu. Sîngele nostru s-a amestecat atît de mult în o sută şaptezeci de ani, că nu mai ai cum să ştii clar care e neamţ şi care nu.“ În sală s-a putut auzi iar un murmur, de data asta neliniştit.

„Nu-i adevărat!“, a strigat unul. „Primii mei strămoşi au fost franţuji, dar restul, toţi nemţi. Ce contează? Şvabi sau nu, ei au fost nemţi. Mie îmi ajunge.“ S-au auzit cîteva glasuri aprobatoare în sală.

„Da’ Frederick Obertin a fost chiar neamţ?“, a întrebat altcineva.

„Bineînţeles!“, l-am auzit pe bunicu’ spunînd. „Ce altceva să fi fost?“

„Cum se scria numele lui?“, a întrebat careva.

„Sună ca Aubertin, cu *a* şi *u*, şi ăsta ar fi franţuzesc. Şi Frederick? Cu *k* sau fără *k*?“

Acum auzeam pe cineva sculîndu-se şi traversînd sala, apoi a fost deschis un dulap şi s-a scos din el un obiect care a fost lăsat apoi să cadă pe masă cu zgomot surd. „Asta e cronica satului“, l-am auzit spunînd pe franţuzul Dimansch, apoi a răsfoit prin ea. „Începe în mai 1772. Numele lui Frederick ar trebui să fie chiar la început. Uite-l chiar pe prima pagină: *A trecut o lună de cînd, pe o ploaie puternică, în faţa adunării notabilităţilor şi inginerilor din Timişoara, precum şi în prezenţa Excelenţei Sale, măritul Baron Alvincsy, primul nostru judecător, Frederick Obertin, cel care ne-a condus în Banat, ne-a strigat nouă, celor care aşteptam la hotarul satului, să ne luăm casele în primire: Bun venit în Triebswetter! Munciţi din greu şi înmulţiţi-vă, atunci vom avea şi noi un viitor aici!*“

„Nu-i nevoie să ne citeşti toată cartea. Cum era scris numele?“

„Obertin cu *O*.“

„Ei, vezi?“, a făcut bunicu’. „Şi prenumele?“

„Nu cu *c*, cu *ck*.“

Primarul a bătut cu pumnul în masă şi a avut nevoie de toată forţa ca să i se dea ascultare.

„Fraţilor, noi facem afaceri cu ungurii, bulgarii şi românii. Chiar şi cu evreii. Pînă nu demult, ţiganii ne-au lipit cazanele şi noi dăm cuţitele să ni le ascută băiatul acela de ţigani, Sarelo. Chiar şi un sîrb trăieşte aici, iar unii dintre voi poartă costume cusute de nevasta lui. Dar asta nu schimbă cu nimic faptul că noi, cîndva loreni, alsacieni, franţuji şi nemţi, am devenit şvabi mai tîrziu. Cer să supunem la vot propunerile mele. Şi să organizăm sfinţirea drapelului în luna mai care vine.“

Atunci s-a amestecat preotul Schulz: „Vă cunosc pe toţi. Pe mulţi v-am botezat, v-am confirmat şi cununat. Tot aşa şi pe mulţi dintre copiii voştri, care poate că vor trebui să plece curînd la război, pentru cauza noastră. De aceea nu mi-e uşor să vă spun că eu, ca slujitor al Domnului, consider necesar acest război. Îl avem pe cel mai bun Comandant al Tuturor Timpurilor şi de aceea, cu ajutorul lui Dumnezeu, el va hotărî în curînd şi pentru noi. *Heil Hitler!*“. Acum au fost date în lături o mulţime de scaune şi, întîi mai puţini, apoi tot mai mulţi, i-au strigat *heil* lui Hitler.

În mijlocul acestei gălăgii am auzit limpede glasul tatei: „V-aţi gîndit bine ce înseamnă dacă războiul ajunge la noi? E simplu să-ţi doreşti un război cînd războiul e în Polonia. Dar cine o să se îngrijească de pămîntul de aici, dacă toţi fiii noştri sînt plecaţi? Nu vă înţeleg, poate pentru că n-am fost niciodată unul dintre voi. Dar ştiu că pentru mine pămîntul meu e mai important decît războiul vostru. Eu sînt ţăran, nu soldat, de aceea cel mai bun Comandant n-are decît să mă...“.

Mai departe n-am mai dat atenţie vorbelor tatei, pentru că pe uliţă venea Katica, desculţă, ca şi mine, cu părul împletit în cozi. A apucat găina, care scăpase între timp, şi mi-a adus-o. Fără să spună un cuvînt, a scos dintr-un buzunar o bucată de aţă de cusut şi a legat un capăt de gîtul găinii şi pe celălalt de glezna mea. „Aşa, acu’ ai găina mereu lîngă tine“, a zis ea în română.

Mi-am dus arătătorul la buze, a amuţit şi ea şi s-a aplecat şi mai mult. „Bărbaţii vorbesc despre război“, am şoptit.

„Şi tata vorbeşte mereu despre asta. Spune că o să se termine prost pentru sîrbi“, a răspuns ea.

„Tu eşti Katica, sîrboaica?“, am întrebat-o, ca şi cum n-aş fi ştiut deja.

„I-am dus unei cliente rochia acasă. Şi tu eşti Jacob?“

„Jacob Obertin.“

Găina scurma liniştită la capătul firului; am îndoit încet piciorul şi am tras-o uşor spre mine, i-am scos aţa, am pus-o sub braţ şi m-am ridicat.

„Unde îţi duci găinile?“

„La Ramina. Asta primeşte de la noi pentru naşterile mele.“

Katica a început să rîdă. „Da’ cîte ai avut?“

„Două. Vrei să vii cu mine?“

Am îndesat găina în sac, l-am săltat pe umăr şi am pornit împreună spre Dealul Ţiganilor. De data asta mi-a reuşit aproape tot, am izbutit să sar peste şanţ şi-am şi cărat sacul singur-singurel. Am ajuns sus asudat şi gîfîind.

„Ce ai?“, m-a întrebat ea.

„Am o constituţie şubredă.“

„Ce-i aia constituţie?“

„Aşa zic medicii din Timişoara şi Neper. Asta înseamnă cînd cineva e mai mult bolnav decît sănătos.“

A ridicat din umeri şi am intrat în imperiul întunecat, ceţos al Raminei.

* * *

Mîinile domnului Kirsch erau ca nişte labe de urs. Se povestea că fusese cîndva boxer, şi nu unul fără talent, dar că astma îi stricase socotelile. La fiecare cîteva cuvinte se oprea şi trebuia să-şi tragă răsuflarea. Ca şi cum toate vorbele i s-ar fi îngrămădit în gură, înainte să iasă, una cîte una, prin deschizătura îngustă. Aşa ajungeau toate monologurile lui despre superioritatea noastră şi a armatei germane un fel de cursă cu obstacole.

Constituţia învăţătorului Kirsch îmi amintea mereu de a mea. N-aveam nici cinci ani cînd mama m-a găsit în pat, căznindu-mă să respir. Tata l-a adus pe Neper, dar el s-a dat bătut repede. „Dacă nu aducem un medic de la Timişoara, moare“, a zis bunicu’. „Pînă ce ajunge medicul aici, e deja mort“, şi-a dat cu părerea Neper.

Aveam febră, care tot creştea, mi-au pus comprese reci pe trupul vlăguit şi

mi-au umezit buzele crăpate. Tuşeam, ţipam de durere şi abia mai respiram. „Să aduc preotul?“, a întrebat bunicu’. „Pe Ramina şi pe preot“, a zis mama.

Primul care a ajuns a fost preotul Schulz. S-a aşezat pe marginea patului, mi-a luat mîna asudată într-a lui şi a început să se roage. Apoi a pregătit ce trebuia pentru miruirea bolnavilor. Mi-a atins ochii, urechile şi nasul, fruntea şi mîinile cu ulei. *Prin această sfîntă miruire, ajute-te Domnul în marea Lui milostenie, stea ţie alături cu puterea Duhului Sfînt: Domnul să te mîntuie, în mare mila Lui, să te întărească.*

„Şi spovedania?“, a întrebat mama.

„Ce păcate să fi făcut băiatul ăsta?“, i-a întors-o preotul.

„Dacă îl cheamă la el, o să ştie Dumnezeu pentru ce“, a zis bunicu’. Dar Dumnezeu avea alte planuri cu mine.

Ramina, care reuşise să încapă pe uşă, coborîse de pe dealul ei. Se sprijinise de Sarelo, care pusese dinainte două scînduri peste şanţ. Scîndurile s-au încovoiat amenințător sub greutatea ei. Cît a mers prin sat, lumea a privit-o cu uimire de peste tot, unii o crezuseră moartă. Apoi a ajuns pînă la urmă în faţa uşii noastre, asudată şi suflînd zgomotos ca un bou în jug. Cu ajutorul fiului a reuşit să treacă pînă şi pragul uşii.

„Părinte, mai bine uitaţi-vă ce face Ramina, înainte să vină rîndul lui Dumnezeu“, a zis ea în română.

„De ce aţi adus o ţigancă? Nişte buni creştini n-au de-a face cu superstiţiile“, ne-a prevenit preotul.

„Şi, chiar dacă se însănătoşeşte, băiatul tot un neputincios o să rămînă“, a zis tata.

„E totuşi şi fiul dumneavoastră“, i-a răspuns mama.

„Nu-s chiar atît de sigur, dacă mă gîndesc la ce viaţă aţi dus înainte. Ceva atît de prăpădit n-are cum să vină de la mine.“

Ramina a pus pe masă trei legături. În prima era usturoi. A înjumătăţit căţeii, jumătate mi-a pus între buze, cu cealaltă jumătate mi-a frecat partea de sus a trupului, pe care o dezgolise mai întîi. În a doua legătură erau frunzele şi rădăcinile uscate ale unei plante despre ale cărei însuşiri magice aveam să aflu mai tîrziu. A pus puţin din ele pe o farfurie pe care mi-a aşezat-o apoi pe piept şi a aprins buruienile. Curînd am fost învăluit de un fum urît mirositor, care îmi pătrundea în nas, în gură şi în ochi, aşa că am început să tuşesc din răsputeri. „O să-l mai şi omoare“, a şoptit Neper.

„Dacă e vreun spirit rău în băiat, acum o să-l părăsească“, a zis Ramina. Dar nu s-a mulţumit cu atît. A mai luat nişte ierburi din a treia legătură şi le-a pus în mijlocul camerei, apoi le-a aprins şi pe acelea. A rugat-o pe mama să-i dea o mătură şi, în vreme ce toţi tuşeau şi se frecau la ochi, ea a măturat pînă în cel mai îndepărtat ungher. *Mătur şi dau afară ura din casa asta. Mătur şi alung pizma şi lăcomia. Mătur şi alung duhul care îl chinuie pe Jacob*. Apoi a pus toată mizeria pe o hîrtie de ziar şi a ars totul în curte. Aproape că nici nu-i nevoie să mai spun că m-am însănătoşit. Dar asta s-a întîmplat cu multă vreme în urmă.

Într-o zi, învăţătorul Kirsch a adus în clasă o fotografie a lui Hitler, a bătut un cui în perete şi a agăţat-o acolo. A mîngîiat atît de tandru fotografia, cum nu ţi-ai fi putut închipui că e posibil, din cauza mîinilor lui uriaşe. „Acesta este Hitler“, a zis, admirîndu-şi munca, şi, pentru că nu era încă mulţumit, a tot umblat la ramă pînă cînd fotografia a ajuns să stea drept.

„Cine pune mîna pe ea are de-a face cu mine. Înţeles?“

„Da, domnule învăţător“, am răspuns noi.

„Încă sînteţi la Jungvolk5, dar ce-i mai frumos vine mai tîrziu.“

S-a oprit şi, fiindcă noi ştiam că era rîndul nostru să întrebăm, unul punea mereu aceeaşi întrebare: „Domnule învăţător, cînd aţi văzut pentru prima oară soldaţi germani?“.

„Era în 1935 şi eu aveam un meci la Berlin. Cîţiva oameni de la SS şedeau în primul rînd. Ştiţi ce e scris pe catarama de la centura SS?“ Chiar dacă ştiam deja, am răspuns „Nu“.

„*Meine Ehre heisst Treue*, aşa scrie. Să ţineţi minte asta. Şi pe aceea de la Wehrmacht stă: *Gott mit uns*6.“ Horcăia, a deschis larg fereastra şi a tras aer în piept, adînc şi zgomotos. „Dacă n-aş avea astmă, acum aş fi în Polonia. Sau aş fi devenit un boxer de succes. Aveam toate calităţile. Eram pe cale să devin cel mai bun la categoria mea. În schimb, am aterizat aici şi sînt nevoit să-i învăţ să scrie pe nişte ţînci neisprăviţi de ţărani.“

Iarăşi nu mai putea să respire şi s-a repezit la fereastră. Şi-a trecut degetul arătător peste nas ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că organul care îl chinuia aşa şi care îl împiedicase să fie fericit se mai afla la locul lui.

„Care e lucrul acela, cel mai frumos, care ne-aşteaptă de-acum înainte, domnule învăţător?“, a întrebat altul.

A întîrziat cu răspunsul, a închis fereastra, s-a dus la perdeaua care împărţea

clasa în două şi a tras-o. Învăţătoarea care preda în română, pentru Katica şi alţi cîţiva copii, a amuţit. La ei pe perete nu era Führerul, ci regele român.

„Cînd totul va fi german, nu va mai exista aşa ceva. Cel mai frumos lucru, întrebi? Ca voi să îmbrăcaţi în cîţiva ani uniformă şi să purtaţi război pentru cauza noastră. Poate că n-o să mai fie războiul ăsta, ci un altul. Mereu se găseşte cîte un război, de asta nu-i lipsă."

Seara, tata meşterea în cameră la un aparat de radio făcut de el. Cînta mormăit, în timp ce lipea două cabluri: *Du hast Glück bei den Frau'n, Bel Ami!/ So viel Glück bei den Frau'n, Bel Ami!/ Bist nicht schön, doch charmant,/ bist nicht klug, doch sehr galant,/ bist kein Held,/ nur ein Mann, der gefällt./ Doch die Frau, die dich liebt,/ machst du glücklich wie noch nie*[7].

„La ceva trebuie să fie buni şi cei doi ani de şcoală la Electronică", obişnuia el să spună, cînd mama se plîngea că iarăşi nu se putea vorbi cu el ceasuri întregi. M-a chemat la el, şi-a aprins o ţigară pe care şi-o răsucise singur şi s-a lăsat pe spate. M-a cuprins cu braţul.

„Cînd o să avem şi noi radioul nostru, nu mai trebuie să ascultăm la popă postul pentru militari, de la Belgrad. Aparatul nostru o să fie mai bun decît Blaupunktul lui. Ce crezi tu c-o să putem asculta atunci?", a întrebat.

„Nu ştiu. Poate America?"

A rîs şi mi-a făcut cu ochiul: „Cum să nu, America. Da' numai pe vreme bună. Du-te şi pune un disc de-al mamei, o să ascultăm chiar acu' nişte muzică americană".

Gramofonul stătea într-un colţ, pe o masă mică, şi discurile erau păstrate de mama într-un dulap. De fiecare dată cînd scotea unul şi îl punea, privirile îi erau întoarse spre înăuntru, umblînd pe cărări care nouă ne rămîneau ascunse.

Mama a deschis dulapul şi mi-a dat voie să aleg eu muzica. Tata s-a apropiat din spate şi a prins-o de şolduri. Se întîmpla foarte rar să facă aşa ceva, iar eu şi mama ne-am speriat. La urmă a luat-o în braţe şi ea a încercat, nu prea convingător, să se elibereze. Nu-i rămînea decît să i se supună şi o vreme s-au învîrtit prin cameră, în timp ce acul se tot agăţa şi eu trebuia să-l pun din nou.

Tata rîdea, era îmbrăcat doar în pantaloni şi cizme, se mai îngrăşase, dar era încă un bărbat arătos. Cînd o rotea pe mama, fusta ei se ridica învîrtejită.

„Aţi dansat aşa şi în America?", a întrebat-o el. „Spuneţi-ne şi nouă, odată, ce aţi făcut acolo, la Mr. McCain acela."

„Abia cînd o să ne povestiţi cine sînteţi cu adevărat", i-a întors-o ea.

A încercat să se smulgă, i s-a împotrivit, dar strînsoarea lui era tot mai puternică. Apoi însă i-a dat drumul brusc şi ea aproape că şi-a pierdut echilibrul. „Şi Mr. McCain a trebuit să vă spună *dumneavoastră*?“ Ea a întins braţele spre mine şi m-a poftit să dansez, dar tata a apucat-o iarăşi strîns. Dansul a devenit un fel de luptă mută. Cîntecul bătea deja pasul pe loc, de multă vreme, şi eu nu ştiam ce să fac.

Vedeam că mama gîfîia şi că încerca să scape de el, în timp ce braţele lui o strîngeau ca în cleşte. Am dat să fug de acolo de cîteva ori, dar, ca s-o ajut, am făcut cîţiva paşi spre ei şi am strigat: „Am o întrebare!“.

A durat mult pînă cînd şi-a dat seama că eram acolo, a lăsat-o pe mama şi s-a întors spre mine. „Aud.“ Nu mă gîndisem ce să întreb, aşa că mă legănam nehotărît de pe un picior pe altul. Tot chibzuiam ce ar fi mai bine, s-o şterg de acolo sau să recunosc că îl deranjasem degeaba.

Deodată mi-a venit ideea salvatoare: „Voiam să întreb, ce-i aia *cauza noastră*? Învăţătorul vorbeşte mereu de ea“.

Tata şi-a tras în sus pantalonii şi între timp privirea i s-a întunecat. „Şi altceva ce mai zice?“ S-a apropiat de mine.

„Că în curînd totul va fi german şi că noi toţi vom umbla în uniformă. Că apoi o să plecăm cu toţii la război.“ Se afla la mai puţin de un braţ de mine şi eu eram tot mai neliniştit.

„Şi tu vrei să te faci soldat?“

„Nu numai eu, toţi din clasa mea vor.“

Lovitura m-a nimerit pe nepregătite şi am căzut la pămînt. Şi-a scos una dintre cizme şi mi-a apăsat-o pe faţă. „Vrei să încalţi cizme de soldat? Atunci poţi să vezi cum e să stai sub o asemenea cizmă. Fiindcă aşa o să-ţi meargă, o zi n-ai să supravieţuieşti.“ Mama a dispărut în cealaltă cameră ca să se întindă sub crucifix.

„Mamă!“, am strigat.

„N-ai decît să strigi cît vrei. Ea n-o să te ajute.“

„Mă doare!“

„E bine aşa. Crezi că poţi să te faci soldat dacă nu suporţi nici cea mai mică durere?“

„Tu nu eşti tatăl meu, tu eşti nimeni!“, i-am strigat.

Apoi am încercat să mă retrag sub masă, unde puteam să mă feresc mai uşor de loviturile lui. De acolo nu erau decît cîţiva paşi pînă la uşă şi, dacă eram

destul de iute, aş fi avut timp să-mi iau şi ghetele, ca să le încalţ apoi afară şi să o iau spre cimitir.

Dar el a pus cizma deoparte, a reuşit să mă înhaţe în ultima secundă şi a început să mă lovească cu mîna. Am încercat să-mi apăr capul, dar el găsea mereu cîte-un loc liber. M-a silit să mă ridic în picioare şi şi-a scos cureaua. Loviturile cădeau regulat, ca şi cum ritmul ar fi fost stabilit de vreun mecanism ascuns. Se auzea la fel ca atunci cînd romîncele îşi plesneau rufele de pietre, la rîu.

Renunţasem de mult să mă mai apăr. Braţele îmi atîrnau inerte şi priveam în gol, uitîndu-mă prin el, ceea ce îl întărîta şi mai mult. Într-un colţ, între comodă şi masa pe care o folosea tata la lucru, vedeam un pui de om, unul abia născut, care, purtat de nişte mîini nevăzute, plutea prin aer şi părea să rîdă fără zgomot. N-ai decît să loveşti cît vrei, pentru că eu oricum nu-s aici, mi-am zis. Probabil că era vorba despre altcineva care, întîmplător, purta numele meu.

L-am auzit spunînd că nu de aia mă hrănea el, ca să crăp ca soldat pe front, ci pentru ca să-i preiau cîndva, poate, pămîntul. Cînd a ostenit, a lăsat cureaua să cadă şi s-a aşezat.

„Tot mai vrei să devii soldat?“, a întrebat.

„Nu“, am răspuns, fără şovăire.

„Şi atunci ce vrei?“

„Vreau să fiu ca tine.“

„Asta sună deja mai bine, chiar dacă nu cred că o să reuşeşti. Miroşi prea tare a naşterea ta. Acu’ poţi să pleci.“

De cum mi-a dat voie, m-am întors pe călcîie, vrînd să dispar cît mai repede cu putinţă. Eram deja la uşa salvatoare, dar m-a chemat înapoi.

„Ai uitat ceva“, a zis el calm şi destins, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

„Noapte bună, tată.“

„Noapte bună.“

A doua zi, învăţătorul Kirsch tocmai îşi începuse iarăşi una dintre cuvîntările lui, cînd l-am văzut pe tata venind pe uliţă. A deschis brusc poarta mică de scînduri şi s-a apropiat de şcoală, străbătînd grădina din faţă, cu paşi hotărîţi. Uşa de la intrare s-a deschis, dar n-a mai fost închisă la loc; paşii lui răsunau pe hol, s-au oprit chiar în faţa clasei, apoi uşa a fost smucită cu zgomot şi el a intrat. Fără să se uite la mine – credeam că eu provocasem venirea lui –, s-a dus direct la învăţător, care s-a dat înapoi. Din spatele perdelei s-au ivit

feţele curioase ale elevilor români – printre ei şi Katica – şi a învăţătoarei lor.

„Domnule învăţător, n-aveţi copii, nu-i aşa?“

Omul a făcut o mişcare largă. „Aceştia sînt copiii mei“, a răspuns el cu glas solemn.

„Greşit, domnule învăţător. Ăştia sînt copiii ţăranilor, toţi oameni cumsecade. Celor mai mulţi nici nu le-ar trece prin minte să-i bage în uniforme.“

„Asta o să mai vedem.“ Tata a mai făcut un pas spre el.

„Cred că nu ne înţelegem, domnule învăţător. Îl vedeţi pe neisprăvitul de colo?“ Arăta spre mine. „Ăla e al meu. Poate că n-o să iasă ţăran din el, e prea nevolnic pentru asta. De fapt, e prea nevolnic pentru aproape orice. Ca soldat, ar cădea grămadă imediat. Dar e singurul pe care-l am, pînă ce s-o ivi ceva mai bun. Dacă vă băgaţi cumva între el şi mine, o să am grijă să vi se încheie curînd şi a doua carieră. Şefului de la Inspectoratul Şcolar din Timişoara îi duc acasă cîte un porc, de două ori pe an.“

„Dar, domnule Obertin!“, a îngăimat învăţătorul.

Tata părea că îşi pierduse interesul pentru el şi că voia deja să plece; în prag s-a mai oprit o dată şi s-a întors iarăşi spre noi. „M-am interesat, domnule învăţător. Se zice că v-aţi întrerupt cariera de boxer de pe o zi pe alta. Oare de ce?“

„Din cauza astmei mele.“

„Asta are ceva de-a face cu o proastă respiraţie, nu-i aşa? Da’ eu am auzit altceva. Cică au cam început să vă tremure nădragii. Deodată n-aţi mai putut să urcaţi în ring. Nţ, nţ, ce să mai priceapă omul!? Le predicaţi copiilor ăstora viaţa de soldat, da’ vă e frică de puţină bătaie. Ce ziceţi, copii? Se potrivesc astea – să fii fricos ca un iepure, dar şi soldat, în acelaşi timp?“

Noi nu îndrăzneam nici să respirăm. Abia cînd a întrebat a doua oară, am răspuns în cor „Nu!“, în timp ce privirile noastre îl urmăreau pe învăţător, care se ţinea de marginea mesei şi a cărui bărbie tremura uşor. „Iar ţie“, a continuat tata, ţintuindu-mă cu privirea, „îţi rup amîndouă braţele dacă mai vii vreodată cu aşa ceva“.

Fiindcă învăţătorul nu ne-a mai dat nici o atenţie, noi am început şovăitor cîntecul acela pe care îl cîntam mereu la sfîrşitul orelor. *Cînd vremea şcolii s-a-ncheiat, noi mergem bucuroşi acasă/ Mama ne spune bun venit şi ne-aşezăm seara la masă/ Ah, cum se bucură copiii, cînd iar acasă ei se duc.* Apoi copiii

au aşteptat zadarnic un semn şi, pentru că n-a venit, s-au strecurat cu toţii afară din clasă.

Prins la mijloc între frica şi admiraţia pentru tata, care-l făcuse să se clatine, doar cu vorba, pe cel mai puternic bărbat din cîţi ştiam, eu am rămas în bancă. O parte din mine s-a îndreptat spre el – nici azi, după atîţia ani, nu pot să mai schimb nimic şi să simt altceva.

Pe tata, care părea să reuşească aproape orice, îl credeam în stare să ţină pînă şi războiul la distanţă de lumea noastră mică şi retrasă. Pe de altă parte, ca să-l ocolesc, îmi petreceam nopţile în cimitir şi încercam să văd dacă nu cumva mai păstram mirosul naşterii mele.

Am observat că învăţătorul şi Katica mai erau în clasă. El se uita pe fereastră şi părea îmbătrînit şi împuţinat la trup. Ea rămăsese în spate, părea că vrea să vorbească cu mine, dar nu îndrăznea. Nu înţelesese nimic din ce fusese spus acolo, dar pricepuse ceva, în felul ei. În mine creştea o dorinţă ucigătoare, dar îmi lipsea ultima picătură, imboldul care să pună totul în mişcare.

Învăţătorul a respirat adînc şi, cu fiecare mişcare, pieptul i se lăţea tot mai mult, iar cămaşa i s-a întins atît de tare, încît aproape că i-au sărit nasturii. S-a întors şi s-a uitat prin încăpere cu o privire pierdută, dar, cînd a dat cu ochii de mine, chipul i s-a strîmbat, schimonosindu-se de ură. „Cară-te, soi rău ce eşti!“

Acum am luat-o în sfîrşit la goană, urmărit de Katica, de care n-am putut să scap nici cînd am ameninţat-o. Cînd mă întorceam şi aruncam cu o piatră după ea, se oprea pur şi simplu. Cînd o luam iarăşi din loc, se ţinea după mine, la numai cîţiva paşi. S-a oprit în faţa curţii, eu am intrat direct în casă, am luat o sfoară şi o batistă de la bunicu’ şi două scînduri subţiri din şopronul cu unelte. Cu ele sub braţ, am înşfăcat cocoşul nostru bătrîn şi fălos şi am ieşit în cîmp prin uşa îngustă din spatele grajdului.

Ca şi cum ar fi bănuit ce aveam de gînd, Katica mă aştepta deja acolo. „Nu-i nevoie să faci aşa ceva. E bătrîn. Şi aşa o să moară curînd“, a zis ea. „Tocmai de aceea pot şi eu să rezolv treaba chiar acu’.“ Am alergat cu paşi hotărîţi peste cîmp, fără să ţin seama de văicărelile ei, fiindcă se rănea la tălpi pe brazdele întărite. Cînd am găsit un loc potrivit, am înfipt o scîndură în pămînt, apoi am legat bine cocoşul de ea. Mi-am prins şi mie batista la ochi, apoi am ridicat a doua scîndură deasupra capului şi am aşteptat. Dacă cocoşul era isteţ, avea să scape teafăr, la început.

Prima lovitură nu l-a nimerit; a doua, la fel de puţin. Mi-am smuls batista de

la ochi, am apucat sfoara şi am petrecut-o încă o dată în jurul scîndurii; aşa, cocoşul putea să se mai mişte cel mult o jumătate de metru. Mi-am pus din nou legătoarea la ochi, am ridicat scîndura şi am lovit. Cocoşul a căzut ameţit. Mi-am scos batista şi l-am tot lovit pînă cînd n-a mai rămas din el decît un morman însîngerat. Katica l-a ridicat şi a zis: „Din asta mama poate să facă o supă. Îmi dai voie să-l iau acasă?“.

Mama şedea pe treptele de la intrare. Îşi trăsese fusta în sus şi ţinea o gîscă între pulpe. Îi îndesa grăunţe în cioc, vietatea nu se împotrivea. Uitase cum să se hrănească singură şi îşi aştepta zilnic porţia din mîna mamei. De cum ajungea mama în curte, gîsca o urma peste tot.

„Ne-a dispărut cocoşul“, a zis ea cu nepăsare. M-am aşezat lîngă ea şi am observat că încordarea din mine dispărea.

Treptat, tata a renunţat să mă mai privească drept urmaşul lui. La prima probă nu făcusem faţă, încă de la patru ani. Mă aşezase pe şaua unuia dintre cei mai blînzi cai ai noştri, care toată viaţa umblase în cerc şi pusese în mişcare pietrele de la vechea moară din sat. Nu cunoştea decît lumea asta, în care umblase în cerc, pînă cînd se făcuse numai piele şi os. Dacă nu erai atent, se oprea la mijlocul drumului, ca un moşneag care uitase ce avea de făcut.

Adormisem pe spinarea calului, de la legănatul monoton, ca şi cum aş fi fost pe un vapor. Calul se oprise şi mesteca grăunţele din sacul cu nutreţ de la gît. Aşa m-a găsit tata. Atunci a ridicat mîna pentru prima oară şi m-a lovit peste cap.

Apoi, la nouă ani, m-a luat cu el la cîmp. Chiar dacă între timp îşi puteau îngădui să nu mai facă muncile grele, el şi bunicu’ continuau să se ocupe chiar ei de pămîntul lor. Se trezeau la ora cinci, ca şi pălmaşii, şi se duceau pe cîmp, unde rămîneau uneori pînă seara. La prînz, mama le ducea mîncare tuturor.

Era vremea fînului, ajutau şi femeile şi copiii, după puteri, iar satul era aproape gol, din zori şi pînă-n noapte. În ciuda protestelor mamei şi ale bunicului, care mă considerau încă mult prea mic, el m-a trezit într-o dimineaţă cu noaptea-n cap şi a cerut să mă alătur coloanei care pornea spre cîmp. Acolo m-a pus într-o căruţă, mi-a întins o furcă, care era binişor mai mare decît mine, şi a vrut să împrăştii fînul, ca şi ceilalţi. În scurt timp a fost nevoit să admită că era prea mult pentru mine. În rîsul tuturor, m-a trimis înapoi acasă.

Mai tîrziu, cînd aveam unsprezece ani, a vrut să-mi întărească muşchii şi mă mîna prin curte, împovărat din greu, pînă îmi cedau genunchii şi mă

prăbuşeam sub greutatea butoiului mic, dar umplut pînă sus, sau a unui porc proaspăt tăiat. Stătea la fereastră şi mă îmboldea: „Poţi şi mai bine. Hai, scoală!“.

Bunicu’ şedea într-un colţ de curte şi protesta: „Lasă băiatul în pace. Nu-i făcut pentru asta“.

„Măcar dacă aş şti pentru ce-i făcut“, a şuierat tata printre dinţi. „Aşa o să moară de tînăr.“

„Pînă acum a scăpat cu viaţă din toate. Încă e viu, asta n-o să se schimbe prea repede. Tu-l omori cu asemenea exerciţii.“

Cînd tata a văzut că nici de data asta n-a avut succes şi că doar îmi punea viaţa în primejdie, şi-a schimbat strategia. „Poate că nu eşti în stare de muncă fizică, dar pe asta o pot face alţii. Important e să te pricepi la afaceri.“

A început să mă ia cu el la Timişoara, în port şi la partenerii lui pe care îi întîlnea prin cîrciumile ce împrejmuiau Piaţa Sf. Iosif. Era de părere că niciodată nu poate fi prea devreme să-ţi însuşeşti şiretenia şi simţul pentru învîrteli. Şedeam lîngă el, cu o limonadă în faţă, în încăperile întunecoase, pline de fum, unde aveau loc lungi tocmeli. Mai întîi era lăudată propria marfă, apoi se exprimau păreri de rău pentru că preţurile sînt mari şi totul o lua de la capăt. La sfîrşit, se bătea palma şi tîrgul era pecetluit. Cînd ieşeam, tata îmi şoptea: „Pe ăsta l-am păcălit“. Sau: „Ăsta ne-a dus de nas, diavolul“.

Mergeam deseori şi în port, unde mă lua la bordul vapoarelor din Austria, în timp ce oamenii lui încărcau animalele, cerealele sau legumele noastre, care umpleau burţile oamenilor la Viena. „Dacă n-am fi noi, vienezul ar muri de foame şi n-ar mai putea să poarte război“, obişnuia el să spună.

Din cauza războiului, totul devenise mai complicat şi mai nesigur, însă tata avea de oferit o marfă mai căutată şi mai scumpă pe timp de război decît în vreme de pace: alimente. El a descoperit curînd că nici pentru asta nu eram potrivit. „Măcar dac-aş şti ce pot să fac cu tine“, murmura el întruna. Mă lăsa tot mai des acasă, în vreme ce el dispărea zile sau săptămîni întregi. Unii credeau că avea altfel de treburi, dintr-acelea cu nume frumos sunătoare de femei.

În fiecare sîmbătă, îl însoţeam pe bunicu’ la tîrgul săptămînal, unde vindea păsări, purcei, viţei şi cîteodată – dar împotriva voinţei lui –, cîte un mînz. De caii lui se despărţea cu greu, cerea să cunoască în amănunt gospodăriile unde aveau să ajungă animalele sale. Dacă nu-i plăcea faţa cuiva, dacă omul se purta

greşit sau brutal cu calul, afacerea se ducea de rîpă. De cînd dormea în casa slugilor, lîngă grajd, era şi mai des la cai. Odată, cînd l-am întrebat de ce era aşa de înnebunit după ei, mi-a răspuns: „Ea a iubit caii. Dacă mă uit la ei, o văd pe ea“. Ştiam deja de multă vreme că era vorba de bunica.

Aşa s-a întîmplat că eu umblam prin tîrg, în ziua aceea cînd Ramina a primit ordinul de deportare la Bug.

Mame cu fii dornici de însurătoare se uitau după femei tinere. Cînd găseau una şi dacă ea se arăta interesată, o pofteau împreună cu părinţii la ei acasă. Neveste de ţărani români bogaţi se plimbau de colo colo, purtând salbe de aur făcute din taleri cu Franz Josef. Cînd chiar voiau să bată la ochi, se jucau cu cîte o monedă de aur atîrnată de un fir lung pe care o tot aruncau peste umăr: era un fel de a face cu ochiul spre cei din spate. Bărbaţii se uitau la şolduri, apoi la aur şi în ambele cazuri îi apuca ameţeala.

Erau negustori ambulanţi de toate felurile, cizmari şi pălărieri, dulgheri şi rotari, scamatori şi înghiţitori de flăcări, vagabonzi şi curioşi. O femeie vindea turtă dulce şi pişcoturi, pe care le învelea în hîrtie de ziar. Bărbatul ei umbla în faţa căruţei şi îi făcea reclamă, bătînd toba. Ţesătorul oferea stofe de lînă şi pulovere, tăbăcarul – piele pentru tălpi de ghete. Din cînd în cînd vedeai şi logodnice care, sub supravegherea părinţilor, îşi căutau pantofi de mireasă. Fifa, fierarul satului, vindea cosoare, nişte bricege cu mîner de lemn care erau la mare preţ printre bărbaţii tineri.

Uneori, cînd şuvoiul de oameni se subţia, puteam s-o zăresc pe Katica, ţinînd la vedere costume şi rochii, în vreme ce mama ei le lăuda muşteriilor. Şi Sarelo era acolo şi tot agita cuţite. Cuţitele lui puteau să taie şi vîntul, dacă era nevoie, pretindea el, ca întotdeauna. Oamenii rîdeau şi aşa îi cîştiga de partea lui. Dacă vreunul nu cumpăra, deşi apucase să se tocmească, el îl blestema. Blestemele ţigăneşti erau temute.

Totuşi, în ziua aceea ceva era altfel. Sarelo nu era atent şi a pierdut mulţi muşterii. Cea mai mare parte din timp a şezut cu picioarele depărtate, absent, tot scormonind pămîntul cu un cuţit. M-am oprit lîngă el, avea pe tălpi o crustă groasă de noroi, părul lui deschis la culoare era împîslit şi în dezordine.

„Precis că mama ta ar avea ceva împotrivă să tot chinui aşa pămîntul“, i-am zis.

„Taci, am alte griji.“

„De care?“

„Azi-dimineaţă am primit o scrisoare pe care n-o putem citi. Noi nu primim niciodată scrisori. Un singur cuvînt am putut să-nţelegem, fin’că l-am văzut deseori în oraş: jandarmerie. Asta nu-i bine.“

„Da’ eu ştiu să citesc“, am zis.

„Româneşte citesc mai bine decît tine“, a intrat în vorbă şi Katica; se apropiase pe neobservate.

Am lăsat în urmă tîrgul zgomotos şi am luat-o toţi trei spre Ramina. Sarelo mergea cu cîţiva paşi în faţa noastră şi-şi ducea toate cuţitele, mai puţin unul, într-o pungă de piele legată de curea. Pe cel păstrat în mînă îl folosea însă ca să poarte un fel de luptă a umbrelor cu nişte forţe pe care numai el le vedea. Tot înfigea cuţitul, ca şi cum aerul ar fi fost dintr-un material tare.

„Ai grijă cu cuţitul“, am spus.

„Grijă trebuie să ai numai cînd se ridică vîntul“, a răspuns el. „Mama zice că pe vremuri el era sălbatic de-a binelea şi că a pustiit tot ce a construit omul. De atunci, Dumnezeu l-a izgonit într-o peşteră şi a pus în faţa ei o femeie oarbă, care tot împleteşte, ca să-şi treacă vremea. Cu ghemul de lînă, ea astupă intrarea în peşteră, dar, cînd îl scapă şi trebuie să-l caute, vîntul poate s-o şteargă. Atunci trebuie să fim atenţi, să nu-l supărăm, fiin’că altminteri strică iarăşi totul.“

„Tu crezi ce zice mama ta?“, a întrebat Katica.

„Cred că-i nebună, dar un pic o cred şi pe ea. Ea zice, de pildă, că eu n-am nici un tată, că vîntul a lăsat-o grea“, a răspuns Sarelo.

„La fel spune şi despre mine. N-ai vrut niciodată să ştii cine e tatăl tău?“, l-am întrebat.

„Pentru ce? Aici am tot ce-mi trebuie. De la voi primim de mîncare şi mai cîştig ceva pe deasupra, cu cuţitele mele. Numai un lucru mi-ar mai plăcea să am. Puţin pămînt unde să pot fi eu stăpîn. Atunci nu ar mai trebui să stăm pe-un deal nenorocit ca ăsta.“

„Da’ eu vreau să mă fac croitoreasă, ca mama, şi să mă duc în ucenicie la Madame Liebmann, în Timişoara. Ea coase pentru domnii cei bogaţi“, a zis Katica.

„Tata crede că îndată n-o să mai coasă. E evreică şi prăvăliile evreilor se închid. Ei scriu pe ele *CNR*[8]“, am spus eu.

„Nemţii?“

„Nu, românii.“

Ramina tot mai ţinea scrisoarea în mînă, ca şi cum n-ar mai fi pus-o deoparte de cînd o primise. Era boţită, o mototolise şi apoi o netezise din nou, pentru că şi ea bănuia o veste proastă.

„Azi nu e ziua cuvenită ţie, Jacob. Ce cauţi aici?“, m-a întrebat cînd m-a văzut.

„Katica poate să-ţi citească scrisoarea“, am lămurit-o.

„Scrisoarea asta?“, a întrebat ea uimită, de parcă ar fi uitat de multă vreme ce ţinea între degete. „Ei, atunci citeşte.“

Inspectoratul General al Poliţiei din Timişoara

Către bulibaşa Gigi Pescaru din comunitatea de ţigani a satului Triebswetter

Avînd în vedere primejdia permanentă pe care o reprezintă elementul ţigănesc pentru rasa românească şi pentru protecţia propriului sînge şi înlăturarea paraziţilor de rasă străină, se hotărăşte, prin decret regal şi prin dispoziţiile Ministerului de Interne, ca toţi ţiganii care au fost condamnaţi prin judecată, care acţionează ca hoţi de buzunare şi de portofele în gări şi în pieţe şi cei care nu fac o muncă reglementată şi trăiesc aşadar din furt şi cerşetorie să fie trimişi la Bug fără întîrziere.

Li se interzice să-şi părăsească locuinţele şi trebuie să se pregătească de evacuare, ce va avea loc la 12 septembrie 1942. Toţi bulibaşii au îndatorirea să se îngrijească de desfăşurarea în linişte şi fără întîrziere a deportării ţiganilor lor.

Colonel N. Diaconescu,

Directorul general al Jandarmeriei

Ramina s-a ridicat, şi-a şters mîinile de fusta unsuroasă şi, ca să-şi ascundă tulburarea, i-a poruncit lui Sarelo să facă focul. A pus apă pentru o supă. A stat cu spatele întors la noi minute în şir, părea să fie cufundată în treburile ei, dar, cînd s-a întors, în cele din urmă, avea o privire atît de deznădăjduită, cum nu mai văzusem niciodată la ea sau la vreun alt om.

O socotisem de neînvins, cam cum era tata. Şi eram sigur că, atunci cînd nimic nu mai ajuta, ea tot ar avea la îndemînă vreo vrajă de-a ei. Mă înşelasem. Ca şi cum mi-ar fi citit gîndurile, a murmurat: „Mă tem că pentru asta n-a crescut încă vreo buruiană de leac. Lăsaţi-mă singură, copii. Trebuie să

chibzuiesc“.

* * *

Am ajuns acasă frămîntat de perspectiva de a nu mai putea căra sacii la Ramina, ca să fiu răsplătit cu o nouă variantă a naşterii mele; de a fi nevoit să mă despart de mirosul unic al prezenţei ei în viaţa mea, de amestecul de sudoare, aer stătut şi aroma fierturilor ei. Pe lîngă morţi şi bunicu’, ea fusese singurul refugiu al copilăriei mele şi nici o furtună grea, nici o mie de diavoli nu m-ar fi oprit să mă duc în vizită la ea, o dată pe săptămînă.

„O trimit pe Ramina de-aici! În cîteva zile vine jandarmeria şi o duce!“, i-am strigat mamei, care croşeta în cameră.

„Ştiu, lumea vorbeşte că ţiganii sînt deportaţi la Bug. În oraş au şi început“, a răspuns ea.

„Ce-i aia Bug?“

„E un rîu din Transnistria. Şi Transnistria e o fîşie de pămînt în Ucraina.“

„De ce se face aşa ceva?“

„Pentru că românii îi consideră pe ţigani leneşi şi hoţi.“

„Şi chiar sînt aşa?“

„Bineînţeles că sînt.“

„Da’ Ramina nu-i. Ea m-a adus pe lume şi a avut grijă să nu mor.“

„Pentru asta o hrănim deja de şaisprezece ani. În plus, îţi spune tot felul de scorneli. Se zice că ţiganii vor primi casele evreilor care au fost alungaţi de acolo. N-o să-i meargă chiar rău. Tatăl tău şi aşa voia să pună curînd capăt tuturor darurilor pentru ea.“

„Şi tu ai fi îngăduit?“

„Tatăl tău are dreptate. Toate au un sfîrşit, Jacob.“

„Nu pot să cred! Tu n-ai făcut niciodată ceva pentru mine! Ramina, da!“, am strigat şi am fugit în curte. Am scos un sac gol din şopronul de unelte şi l-am umplut cu tot ce am găsit în cămară şi am pus şi două găini. Pentru că nu mai puteam să-l ridic, am tîrît sacul prin sat şi apoi tot drumul pînă la Ramina. N-am renunţat nici atunci cînd gîfîiam de parcă m-ar fi apăsat tot cerul. Cu ultimele puteri mi-am împins povara peste pragul casei ei, apoi m-am prăbuşit pe canapea.

„Ţi-am adus de mîncare, Ramina. Cartofi, ceapă, sfeclă. Să ai mai mult

decît îţi trebuie.“ Cînd a ieşit din încăperea de alături, vorbea de una singură. Nu s-a înfuriat cînd m-a văzut, ci s-a aşezat lîngă mine şi m-a tras spre ea. Lumina tot mai firavă a serii pătrundea înăuntru. „Tot ce-mi povesteşti sînt numai nişte scorneli, Ramina, nu-i aşa?“, am întrebat, stînd cu capul pe burta ei.

„Cine ţi-a spus aşa ceva?“

„Mama“, am răspuns.

„N-are decît să zică ce-o vrea ea.“

Auzeam zgomotele din burta Raminei, care parcă veneau de pe un continent subpămîntean, deschis numai mie. Am ridicat puţin capul, apoi l-am lăsat iar jos, aşa cum făceam noaptea, cînd bătăile inimii mele erau singurul sunet dintr-o lume tăcută, cufundată în ea însăşi.

„Cum m-ai făcut sănătos?“, am întrebat-o după o vreme şi ea a început să rîdă.

„Crezi cumva că şi asta a fost o născocire?“

Mi-a dat capul la o parte, s-a sprijinit ca să se ridice, dar i-au trebuit mai multe încercări pînă cînd a reuşit să stea pe picioarele ei groase, diforme. S-a dus, clătinîndu-se, la cufăr, singura mobilă din încăpere, în afară de canapea. Mi-a făcut semn s-o urmez şi l-a deschis. Înăuntru erau nenumărate pungi legate la gură. Mi-a cerut să iau două dintre ele, apoi ne-am întors la canapea, unde le-a dezlegat şi le-a golit cu precauţie între noi. Într-una se găseau tulpinile, rădăcinile şi frunzele plantelor vindecătoare, în cealaltă erau părţi de plante, tocate sau sfărîmate.

„Ai noroc că îţi arăt toate astea, altfel nu las pe nimeni să se apropie.“

„Ca şi cu lucrurile pe care le ascunzi alături?“

„Nu mai întreba prostii. Asta e tot ce-am folosit atunci. Şi usturoi proaspăt, bineînţeles. Planta asta se cheamă *Trupul Domnului.* Cine o culege cu neatenţie moare sau îşi pierde minţile. Pentru tine a fost bună ca să-ţi potolească sevele. N-o găseşti peste tot, ea se ascunde de oameni. Cealaltă se cheamă *Pana zburătorului*. O găseşti în locuri uscate, pietroase şi florile ei miros a miere. Se spune că are cap, ca oamenii, şi că aleargă de colo colo, fără rădăcini, dar cu două aripi şi o coadă. Trebuie să o rogi şi să-i promiţi că n-o foloseşti împotriva naturii, altminteri nu face nimic. Dar cel care o are atrage bani, găseşte comori şi înţelege animalele. Ea ţi-a ajutat plămînii şi ficatul.“

Curînd, Ramina şi-a pierdut interesul pentru explicaţii, a băgat iarăşi totul în pungi şi mi-a poruncit să le pun la loc. Înainte să închid cufărul, am scos din

altă pungă ceva ce semăna cu nişte coajă de copac.

„Asta la ce-i bună?“, am întrebat.

„Oi fi tu neamţ, Jacob, dar pentru mine tu nu rămîi decît un *gadjo*. Un ne-ţigan, aşadar un ne-curat. De fiecare dată cînd pleci, ard puţin din ea ca să-mi curăţ casa de tine. Acu’ şterge-o acasă şi spune-i tatălui tău că mîine vin la voi. Ramina încă nu şi-a spus ultimul cuvînt.“

Ploua tare cînd am luat-o spre casă prin întuneric. Niciodată nu mai fusesem plecat pînă atît de tîrziu. Ud pînă la piele şi gata s-o iau la fugă oricînd, mă îndreptam repede spre sat, care, cu fiecare pas, părea tot mai departe de mine, în loc să se apropie. Ploaia răpăia, îndîrjită şi zgomotoasă, o perdea deasă de apă, care putea să spele totul, în afară de păcate. Aşa s-a întîmplat că n-am auzit maşina care se apropia şi am sărit într-o parte abia în ultima clipă. Tata, care se întorcea din oraş, a oprit, a deschis portiera şi m-a lăsat să urc.

„Ce faci aici pe vremea asta?“, m-a întrebat.

„Am fost la Ramina, ea şi Sarelo sînt trimişi la Bug.“

„Trebuia să se întîmple. Înseamnă că problema s-a rezolvat de la sine, altminteri ar fi trebuit să-ţi interzic s-o mai vezi. Ne face doar de ruşine“, a zis tata.

„Nu poţi să-i ajuţi? Cunoşti atîta lume.“

„Nu fac nimic pentru o ţigancă, n-ai decît să te milogeşti cît vrei.“

„Am să fac tot ce spui. Am să devin chiar şi om de afaceri, dacă asta doreşti!“, am strigat.

Atunci a frînat brusc şi s-a întors spre mine. „Ascultă-mă bine, băiete. E deja prea tîrziu. Nu eşti făcut pentru afaceri. Am hotărît să te trimit la Timişoara, la şcoala germană. De aceea am şi fost acum în oraş. Nu pun cine ştie ce preţ pe vorbăria oamenilor educaţi, dar poate că asta e ceva pentru tine.“

Mama umbla îngrijorată încoace şi-ncolo prin faţa uşii şi, cînd m-a văzut, şi-a lovit palmele şi a strigat: „Doamne, Dumnezeule!“. Aşa spunea întotdeauna cînd îi era teamă, ca şi atunci cînd se revolta – era zicerea ei universală. M-a dus în casă, m-a dezbrăcat şi m-a şters cu prosopul. Apoi mi-a pus două cărămizi calde sub pătură şi mi-a adus ceva de mîncare. „Ştii că n-ai voie afară pe asemenea vreme, o să mai şi mori. Acum spune rugăciunea după mine“, a zis, dar eu am făcut semn că nu vreau. M-a prins de încheieturile mîinilor şi mi-a unit palmele. „*Sînt mic şi inima-mi e curată*“, a început ea. „Dar eu nu mai sînt mic“, m-am împotrivit. „Toţi sîntem, în faţa lui Dumnezeu. Acum,

împreună: *Sînt mic şi inima-mi e curată. Nimeni nu stea în ea decît cerescul Tată. Doamne, ţine-Ţi ochiul Tău peste aşternutul meu*.“

Am repetat după ea, apoi m-a acoperit mulţumită pînă sub bărbie, m-a sărutat pe frunte şi a şoptit: „Dacă faci febră, trimitem după Neper. La asta se pricepe. Noapte bună, Jacob“.

* * *

A doua zi, Ramina a coborît de pe dealul ei – un mare eveniment pentru sat, unde nu mai fusese de ani de zile. De pe vremea cînd mă vindecase. Ca şi atunci, Sarelo o sprijinea, după cît îl ţineau puterile. Mai apăruse şi un baston pe care tot el i-l cioplise şi pe care ea îl înfigea cu îndîrjire în pămînt, la fiecare pas.

Ca şi atletul Fischer, era urmărită cu uimire din toate părţile. În amintirea mea, chiar şi pămîntul se cutremura cînd ea s-a apropiat de casă, iar paharul în care mama vărsase medicamentul lui Neper a început să se plimbe pe masă. Cînd ea şi-a tras sufletul în faţa porţii noastre, paharul s-a oprit chiar pe marginea mesei. Cînd ea s-a pus din nou în mişcare şi a intrat în curte, paharul a căzut.

Zăceam cu febră în pat şi doar prin crăpătura îngustă a uşii puteam să urmăresc ce se petrecea în camera unde au primit-o tata, mama şi bunicu’. Sarelo rămăsese afară, la intrare. Îmi închipuiam cum ea s-a aşezat pe cel mai solid scaun şi şi-a desfăcut basmaua, înainte să întrebe de mine.

„Jacob e bolnav? A plecat pe o ploaie mare. Are nevoie de mine?“

„Neper a avut grijă de toate. De ce ai venit, Ramina? Ce-i aşa de important, ca să părăseşti dealul?“, a întrebat bunicu’.

„Oricum trebuie să-l părăsesc, bunicule. Aveţi dreptate, e ceva important. Dar mai întîi turnaţi-i Raminei nişte rachiu. E tare frig afară.“ A băut totul dintr-o sorbitură, aşa îmi imaginam, şi s-a şters cu mîneca la gură. „Poimîine o să fiu luată şi dusă în Transnistria. De acolo nu mai scap cu viaţă.“ Glasul i s-a înăsprit ca şmirghelul.

„Acolo ai să primeşti o casă, Ramina, cum n-ai avut niciodată. Evreii au case bune, solide. Se zice că o să vi le dea vouă“, a încercat bunicu’ s-o consoleze.

„Eu am auzit altceva, bunicule. De curînd a fost la mine unu’ care a fugit

de-acolo. Zicea că înainte nu ştia unde-i iadul, dar că acum ştie. A povestit cum au fost duşi cu căruţele într-o pustietate unde li s-a ordonat să se îngroape în pămînt, dacă voiau să treacă peste iarnă. Bulibaşa lor a protestat şi a cerut să li se dea casele evreieşti promise, dar soldaţii au rîs de el. Apoi au plecat şi oamenii au fost lăsaţi în voia sorţii. Aveau femei cu copii mici, cu burta la gură şi bătrîni şi mulţi dintre ei au murit chiar în primele săptămîni. Cînd n-au mai avut ce mînca, şi-au mîncat caii – asta e rău pentru un ţigan, să-şi omoare caii. Cînd n-au mai avut cu ce să se încălzească, au dat foc la căruţe. Apoi cîţiva dintre bărbaţii tineri s-au dus în cel mai apropiat oraş, dar acolo era la fel de rău. Fuseseră îngrămădiţi cu miile în hale şi-n case şi arseseră tot ce-au găsit: uşi, mese, copaci. Nimeni nu ştie ce să facă cu toţi ţiganii ăia, fiindcă nici ucrainenii care trăiesc acolo nu au prea mult. Leşurile zac pe stradă şi nimănui nu-i pasă de ele. Ce fel de lume e asta în care morţii nu mai sînt îngropaţi?“

Mama a tras adînc aer în piept: „Astea-s poveşti, Ramina, dintr-alea cum spui şi tu. Omul n-a vrut decît să te sperie, asta-i tot“.

„Poate că aveţi dreptate, poate că nu. Dar eu cred că am să sfîrşesc prost. Unde găsesc eu acolo atîta mîncare de cîtă am nevoie, dacă nici măcar un amărît de ţigan sfrijit nu reuşeşte?“ A suspinat sfîşietor.

„Ai mai multe rezerve decît alţii şi ai să slăbeşti“, s-a amestecat bunicu’.

„Ce vrei, de fapt?“, a întrebat tata duşmănos. „Din păcate, nu pot să fac nimic pentru tine. Îl cunosc pe comandantul jandarmeriei, e adevărat, dar asemenea ordine vin de sus de tot.“

„Nu vă fie teamă, domnule, nu trebuie să faceţi nimic pentru mine. Însă eu am să fac ceva pentru dumneavoastră.“ Îmi închipuiam că tata era foarte mirat în clipa aceea. Ramina a continuat: „Am un fiu pe care îl cunoaşteţi cu toţii. Nu e cel mai deştept, dar are mîinile pricepute şi e îndîrjit. Cînd îşi pune el ceva în minte, s-a şi făcut. Vinde mare parte din cuţitele pe care le face. Nici măcar dumneavoastră, bunicule, nu reuşiţi să scăpaţi de toate animalele la tîrg. Băiatul ştie cîte ceva şi ar putea mai mult, dacă ar fi îndrumat. Nu vreau să moară atît de tînăr…“.

„Spune odată ce vrei, Ramina. N-am timp toată ziua“, a zorit-o tata.

„Da’ tocmai asta fac. Jacob e bolnăvicios şi nu-i potrivit să conducă gospodăria mai tîrziu. N-are nici vreo înzestrare să facă afaceri, îl ştiu eu bine. Pe scurt, vi-l ofer pe fiul meu. Să nu moară la Bug, ca maică-sa. Nici dumneavoastră n-aţi vrea să moară Jacob, doamnă, numai pentru că a hotărît

careva că trebuie să moară.“ Glasul Raminei a devenit implorator.

Îmi închipui că tata a fost cel care a bătut în masă, cînd a spus furios: „Asta vrei tu să-mi oferi, neruşinato? Pe fiul tău? Să-l mai şi hrănesc, cum te-am hrănit pe tine? Nu se mai termină povestea asta?“. Cred că Ramina a rămas calmă la locul ei, a privit scena cu ochii scînteind de şiretenie şi a aşteptat să se potolească primul val de indignare.

„Fiul meu o să vă slujească bine, mai bine decît Jacob. Ar putea chiar să vă fie mîna dreaptă. O să aveţi nevoie cîndva şi de un urmaş aici, nu-i aşa?“ Îmi închipui că Ramina a savurat efectul vorbelor ei. Precis că ştia foarte bine şi cine asculta din camera de alături, nevenindu-i să-şi creadă urechilor o asemenea trădare. Mă gîndesc totuşi că n-a avut încotro, era nevoită să joace tare şi să salveze viaţa fiului ei. Poate cineva să-i ia asta în nume de rău?

Un scaun s-a răsturnat şi tata a început să umble încoace şi-ncolo prin cameră, cu cizmele lui grele. Glasul lui era cînd mai aproape, cînd mai departe. „Urmaşul meu? Un băiat de ţigan? O gospodărie de nemţi? Fă bine şi pleacă! Afară!“, a strigat el.

„Liniştiţi-vă. O să vedeţi că merită“, a răspuns Ramina, fără să se mişte din loc. „M-am aşteptat că aşa o să vedeţi lucrurile, chiar dacă o să gîndiţi altfel cînd o să-l cunoaşteţi mai bine. N-are pretenţii şi poate să doarmă chiar şi în grajd. Dar am două motive bune, dacă asta nu-i destul“, a continuat ea.

„Afară!“, a repetat tata şi a deschis uşa de la intrare.

„Domnule, vă rog, închideţi uşa, fiindcă e curent. Am zis deja că o să merite, pentru dumneavoastră.“

„Nu văd cum!“

Ramina a aşteptat şi eu îmi închipui iarăşi că a savurat clipa, pînă cînd a spus, în cele din urmă: „Nu vi-l dau doar pe fiul meu, vă dau şi tot aurul meu“.

Uşa a fost închisă la loc, fără zgomot, apoi tata s-a întors cu paşi rari la masă. „Aur? De ani de zile trăieşti din daniile noastre, Ramina. Singurul aur pe care-l ai e în dinţii tăi“, a răspuns mama. Dar se înşela.

Bărbatul ei, bulibaşa, îşi băgase toată averea în aur, a povestit Ramina. Mii de taleri cu Franz Josef, pe care îi ascunsese în roţile şi în podeaua căruţei lui cu coviltir. Umbla, muncea şi dormea pe averea lui şi intra în casă doar ca să mănînce sau cînd Ramina trebuia să-i pună iar sevele în mişcare.

Apoi, cînd a vrut s-o părăsească pe Ramina şi în căruţă îl aştepta deja noua lui femeie, una tînără, ea îl ameninţase cu cea mai grozavă armă, pe lîngă aceea

de a-l atinge cu sîngerare de femeie: întrunirea unui *kris*, adunarea tuturor ţiganilor lui, care ar fi putut nu numai să-l înlăture, ci şi să-i alunge numele şi amintirea din comunitatea lor, pentru totdeauna. Pus în faţa unei asemenea alegeri, mai rea decît moartea, bărbatul îi lăsase Raminei tot aurul.

Cînd plecase bulibaşa, furia tot o copleşise pe Ramina şi hotărîse să-l facă să simtă, dacă nu cea mai tare armă, măcar pe următoarea ca putere. Luase de la o ţigancă o cîrpă muiată în sîngele de lună şi o pornise în grabă după ei, dar parcă îi înghiţise pămîntul pe amîndoi.

Aurul era păstrat în casa Raminei de şaisprezece ani, în încăperea aceea în care eu n-aveam voie să intru, ascuns în săpunul pe care îl făcuse cu grăsimea de la noi. În fiecare săpun erau ascunşi doi-trei taleri; Ramina credea că aşa era sigur, fiindcă orice hoţ ar fi socotit-o doar o săpunăreasă.

Cuvîntarea îşi făcuse efectul şi eu încercam să-mi imaginez feţele uluite ale părinţilor mei şi a bunicului. Toţi au tăcut vreme îndelungată şi, cînd cineva încerca să spună ceva, glasul i se curma iar. Pendulul ticăia în continuare, un zgomot stins, abia perceptibil, ca şi cum ar fi vrut să-i cruţe pe oameni şi să nu-i stingherească mai mult decît era nevoie.

Tata a vorbit iar, abia după un timp, cu un glas mult mai moale, aproape catifelat: „Putem să aducem totul încoace în noaptea asta şi să îngropăm în grajd“.

„Cît mai stau eu acolo, nu-mi intră nimeni în casă. Toţi sînteţi ne-curaţi, aşa ceva nu merge. Dar după aceea puteţi să faceţi ce vreţi. Soldaţilor n-o să le pese de un morman de săpun. În plus, de unde să ştiu că o să vă ţineţi de cuvînt? Facem tîrgul, domnule?“ Tata n-a răspuns, probabil că a încuviinţat din cap, apoi s-a turnat iar rachiu.

„Şi-acum spune-ne şi al doilea motiv, Ramina. Numai aşa, din curiozitate“, a cerut bunicu’.

„Mai bine să nu-l auziţi. A mers şi aşa.“

„Ba da, ba da, spune liniştită“, a încurajat-o mama.

„Ei bine, dacă n-o spun acum, curînd n-o să mai am cum s-o fac. Dar mai întîi închideţi uşa la camera lui Jacob. El nu trebuie să afle.“ O mînă invizibilă a apăsat pe clanţă. Oricît m-am străduit, n-am auzit din restul conversaţiei decît o şuşoteală, întreruptă de suspinele mamei. Am aflat abia după mulţi ani al doilea motiv menit să-l susţină pe Sarelo.

În ziua cînd Ramina a dispărut pentru totdeauna din viaţa mea, eu nu am

fost de faţă. Fusesem lăsat acasă pentru că eram tot bolnav. Mama s-a întors prima, s-a aşezat pe marginea patului şi mi-a pus mîna pe frunte ca să vadă dacă aveam febră.

„Unde-s ceilalţi?“, am întrebat.

„Încarcă lucrurile în căruţa noastră. La noapte o să aducă totul acasă.“

Mama a povestit că în zorii zilei veniseră mai multe camioane, o jumătate de companie şi căpitanul ei. Nimeni nu le spusese că ţiganii, cu excepţia Raminei, părăsiseră dealul. Sarelo şedea deja între tata şi bunicu’ în căruţă, ca şi cum ar fi stat dintotdeauna acolo.

Căpitanul cercetase locul descumpănit, apoi îl întrebase pe tata unde erau ţiganii pe care trebuia să-i ducă. Tata l-a lămurit că, în afară de Ramina, nu mai era nici unul şi că era zadarnic să te osteneşti s-o scoţi din casă. Nici zece cai n-ar fi reuşit, dacă Ramina hotărîse altfel. „Zece cai nu, dar armata română sigur o să poată“, a răspuns căpitanul.

A pornit spre vîrful dealului, în timp ce soldaţii lui băteau pasul pe loc, nehotărîţi. Bunicu’ le-a dat ţigări, pe care le-au fumat cu poftă. După un timp, căpitanul a ieşit şi mai descumpănit din casa dărăpănată a Raminei. Puteai să-ţi dai seama de asta de departe, a insistat mama. A coborît dealul şi a chemat patru soldaţi la el.

Între timp se răspîndise vestea că Ramina avea să fie luată de acolo şi din sat veniseră în grabă mulţi ţărani şi copii, ca să vadă ce se întîmpla. Dar au rămas la distanţă, speriaţi de uniforme. Soldaţii au pus jos armele, au urcat şi ei dealul în fugă, apoi au dispărut în casă.

O vreme nu s-a întîmplat nimic, apoi a ieşit unul dintre ei, părea neajutorat şi i-a făcut semne căpitanului, care a început să înjure – înjurăturile acelea zdravene, zemoase, ale românilor –, apoi a arătat spre un ţăran. „Tu, de colo! Du-te acasă şi adu nişte unelte ca să putem sparge zidul“. La început, ţăranul nu s-a urnit din loc. „Ce mai aştepţi? N-am toată ziua de pierdut.“ Ofiţerul a înjurat iar.

Cînd s-a întors ţăranul, soldaţii i-au luat uneltele şi s-au pus pe treabă. N-a durat mult pînă cînd au făcut o spărtură în zidul şubred, prin care ar fi putut să scoată şi un cal, nu numai pe Ramina. Apoi căpitanul a dat alte ordine, soldaţii de care nu era nevoie înăuntru s-au înşirat şi din casă s-a auzit pînă la drum comanda: „La trei, o ridicaţi!“.

Întîi a apărut un colţ al canapelei, apoi trei sau patru soldaţi vînjoşi, apoi

Ramina, care parcă şedea pe un tron. A fost trecută prin zidul spart cu asemenea precauţie, de-ai fi zis că nimeni nu voia să-i facă vreun rău, ci doar să-i stea la dispoziţie. Credincioasă şi răbdătoare, canapeaua rezista sub greutatea ei. Cînd Ramina şi canapeaua au ajuns afară, alţi umeri au preluat povara. Şi tot aşa, alţii şi alţii, pe drum în jos. Purtată de multe braţe şi umeri, Ramina plutea prin aer şi, o clipă, a părut uşoară ca un fulg: „Arăta ca o regină“, a comentat mama.

Au trecut-o cu greu peste şanţ, apoi au ridicat-o pe unul dintre camioane. „O să vadă ăia din oraş ce-o să facă cu ea“, a şuierat căpitanul. Ea şedea acolo, sus, îndărătnică, de neclintit, şi se uita în jos la oameni. Atunci s-a întîmplat ceva neaşteptat. Unul dintre copii a strigat: „La revedere, Ramina!“. Cîţiva ţărani au făcut la fel – mama şi bunicu’, de asemenea. „La revedere, oameni buni“, a răspuns ea. „O să ne vedem în cer. Nu ştiu ce-o să fie cu voi, dar eu sigur ajung acolo.“

Coloana de camioane s-a pus în mişcare, Ramina s-a uitat înapoi pînă în ultima clipă, văzînd cum dealul, satul, toată viaţa ei se îndepărtau irecuperabil de ea. Bunicu’ a trebuit să-l ţină în loc pe Sarelo ca să nu fugă după ea şi să se trădeze. În braţele bunicului el s-a făcut mai întîi tare ca piatra şi apoi moale ca o bucată de aluat.

În timpul nopţii m-am trezit pentru că am auzit zgomote ciudate în grajd. În curtea noastră se desluşeau limpede contururile căruţei în care comoara Raminei era în aşteptarea unei noi ascunzători. În lumina slabă a unei lămpi, tata şi Sarelo – atît puteam să văd prin poarta pe jumătate deschisă a grajdului – săpau o groapă în pămînt, acolo unde altminteri stăteau caii bunicului.

La cîteva zile după evacuarea Raminei, bine înfăşurat în pături, am ieşit cu bunicu’ din sat ca să pot vedea dealul acum părăsit cu totul. Bunicu’, care rareori îşi biciuia caii şi-i mîna doar şoptindu-şi comenzile, şedea morocănos lîngă mine. Aflaserăm că tata voia să ne trimită curînd în exil la Timişoara, pe mine la şcoala germană şi pe el ca însoţitor al meu. Urma să locuim în casa noastră de la oraş şi să fim aprovizionaţi regulat, din gospodărie, cu tot ce ne trebuia ca să trăim.

„Uite-aşa dă gata două muşte dintr-o lovitură bărbatul tău“, îi spusese bunicu’ mamei. Mama ridicase din umeri şi se retrăsese în muţenie. „Da’ mai spune şi tu ceva!“, îi mai ceruse el. „Niciodată nu spui nimic.“

„Ce vrei să spun? N-ascultă de nimeni. În afară de asta, băiatul are nevoie

de educaţie şi de cineva care să-l îngrijească. E bine dacă stai tu cu el, tată. Acolo o să-ţi fie totul mai la-ndemînă decît în casa slugilor. Crede-mă, aşa e mai bine pentru toţi.“

Bunicu’ a clătinat din cap. „N-o mai recunosc pe fata mea.“

Departe, pe cîmp, iar făceau instrucţie nişte bărbaţi, care executau comenzile scurte ale învăţătorului Kirsch. Prinseseră mai multe sperietori pe nişte pari şi trăgeau în ele de la distanţă. Nu pot să spun că eu – chiar aşa cum eram, cu nişte picioare ca scobitorile, ieşite din pantalonii scurţi – nu mi-aş fi dorit cîteodată să fiu alături de ei, ca un tînăr german vînjos, vrednic, vrednic de orice.

Bunicu’ şi-a răsucit o ţigară, apoi a arătat spre ei. „Mă bucur că tu n-ai să fii niciodată soldat, Jacob.“

„O să ajungă războiul şi la noi?“

„Asta numai războiul ştie. Oricum, n-are cum să fie atît de iute pe cît ar avea chef unii dintre noi.“ A tăcut. „Îl vezi pe învăţătorul tău, pe Kirsch?“, a întrebat el după o vreme. „L-am cunoscut bine pe bunicul lui. Era un om ursuz, care n-avea decît un vis: să zboare. Pentru asta a nesocotit totul – gospodăria, îndatoririle din sat şi pe nevasta lui, care apoi l-a şi părăsit. Şi-a petrecut fiecare clipă de răgaz în şopron şi a tot meşterit la aparatul lui de zbor. Într-o duminică, chiar după liturghie, l-a scos în drum, cu doi cai, şi l-a tras pînă sus, pe deal, care pe atunci încă n-avea un nume, pentru că nu locuia nici un ţigan pe-acolo. Şi-a făcut vînt de pe locul unde se află acum casa Raminei şi chiar a şi zburat, la cîteva picioare înălţime – şi asta cu mult timp înaintea ăluia, Otto Lilienthal. La aterizare şi-a frînt gîtul, exact ca atletul Fischer. Da’ spune şi tu, oare ce-i mai prostesc? Să cazi în război sau din cer?“

„Ce-i mort e mort şi gata, bunicule. Crezi că o să moară şi Ramina?“

„Se prea poate. Pentru cei ca ea, vremurile sînt din cale-afară de proaste. Hai, vreau să-ţi arăt altceva.“ A părăsit drumul şi apoi a mers pe pămîntul negru, cu bulgări, pe care fuseseră arşi cocenii, nu cu mult timp în urmă. Toamna, noi, copiii, ziceam mereu că pămîntul era parte bărbătească, fiindcă avea tuleie.

Ne-am oprit în faţa unei gropi uriaşe, acoperită aproape pe de-a-ntregul de mărăciniş, care semăna cu o cicatrice veche, prost vindecată; ca şi cum acolo s-ar fi scurmat în măruntaiele pămîntului. Asemenea scobituri găseai în toate cele patru colţuri ale satului, zicea bunicu’. Erau din primăvara lui 1772, din vremea

cînd aici fuseseră ridicate două sute de case, în mare grabă şi de nevoie, pe-o ploaie care nu voia să se mai oprească.

Pentru o vreme, cei veniţi din Lorena găsiseră loc în Mercydorf9, unul dintre satele deja existente. Trăiseră îngrămădiţi multă vreme şi speraseră că vor primi ajutor de la Timişoara; dar el n-a venit şi mulţi au plecat mai departe. După o iarnă geroasă de crăpau pietrele a venit o primăvară blîndă şi ploioasă; dacă n-aveau să treacă repede la fapte, n-ar mai fi putut să lucreze pămîntul şi ar fi fost nevoiţi să flămînzească în continuare. Frederick Obertin spusese: „Ne construim singuri satul nostru, şi cu mîinile goale, dacă altfel nu se poate“. Apoi a plecat călare la Timişoara să vorbească la administraţie.

„El chiar a existat?“, l-am întrebat pe bunicu’.

S-a uitat supărat la mine: „Cum poţi să te îndoieşti? Asta nu-i o poveste aflată din gura Raminei. E scris în cronica satului nostru. Şi, dacă vrei, am să-ţi povestesc odată mai în amănunt“. După aceea ne-am întors în sat.

Tata voise să dărîme repede casa Raminei, de-ai fi zis că dorea să şteargă şi ultimele urme care îi aminteau de tîrgul îndoielnic pe care îl încheiase. Dar Sarelo s-a împotrivit – singura dată cînd a făcut aşa ceva. L-a implorat pe tata să lase totul cum era, fiindcă, cine ştie, poate că ea tot avea să se mai întoarcă.

La început, Sarelo a retezat capetele tuturor găinilor noastre. Le găseam dimineaţa în curte, golite de sînge; cît despre el, nici urmă. Hoinărea cu alţi copii sau umbla prin tîrgul din sat. Mama îi punea lîngă culcuş un castron cu resturi de mîncare, care era întotdeauna gol cînd controlam mai tîrziu. Vorbea şi mai puţin ca de obicei şi, cînd tata îi dădea vreo treabă, încuviinţa din cap, dar se uita numai la degetele de la picioare. Uneori umbla de colo colo pe nesimţite, ca o umbră, alteori apărea din senin, de te speriai.

Nu se ştia niciodată ce gîndea sau ce punea la cale, dar priceperea şi hărnicia lui l-au îmblînzit pe tata. Scotea porcii şi vacile în fiecare zi, la ora cinci, grajdul era curăţat şi curtea măturată. A învăţat repede să ţină în stare bună tractorul şi treierătoarea şi era mereu gata să dea o mînă de ajutor unde era nevoie de el.

Între timp începuse să-l însoţească pe tata chiar şi în oraş, iar el zicea la întoarcere: „Mai trebuie să se dezgheţe puţin, într-o zi o să fie bun chiar şi de administrator. Oricum trebuie să-l schimb curînd pe ăla vechi. Dar pînă atunci are de învăţat tot ce mai trebuie pentru aşa ceva“. Tata parcă era altul, în casă s-a instalat o pace pe care n-o cunoşteam. Serile şi le petrecea cu Sarelo la masa

din cameră şi îl învăţa ce trebuia să ştie un ţăran la scris şi socotit.

Ceea ce ne fusese străin pînă atunci trăiam acum în fiecare zi: răbdarea tatei. Fluiera cîntece de-ale lui Zarah Leander sau Lale Andersen, pe care le ştiam cu toţii de la radio, din emisiunile pentru soldaţi. Cînd nu se aplecau deasupra cărţilor şi a caietelor cu socoteli, cei doi meştereau la ceasuri, radiouri sau piese de mobilier pe care le aduceau la reparat vecinii noştri.

Desfăceau ce le cădea în mînă şi apoi puneau totul la loc. Îi auzeai ciocănind, tăind cu ferestrăul, sudînd şi înjurînd mereu, cînd nu le reuşea ceva. Tatei au început să-i placă înjurăturile lui Sarelo. Dintr-un ceas deşteptător au făcut un declanşator automat pentru un aparat de fotografiat pe care îl cumpăraseră în oraş. Ne-am pus cu toţii în faţa lui, frumos îmbrăcaţi şi pieptănaţi, apoi s-a apăsat pe buton.

Sarelo îi plăcea tatei şi ataşamentul faţă de el a tot crescut, fiindcă nu arăta ca un ţigan obişnuit, avînd pielea deschisă la culoare şi părul blond. Nu-mi mai aduc aminte dacă eram gelos sau dacă asta chiar îmi plăcea. Pur şi simplu nu mă mai aflam pe linia de tragere. Asta îmi ajungea.

În ianuarie 1943, eu şi bunicu' ne-am mutat la oraş. Tata avusese grijă să-mi pot continua şcoala acolo. „O şcoală respectabilă, mult mai bună", zicea el. „A venit vremea ca un Obertin să facă ceva şi pentru capul lui. N-are cum să strice." Chiar dacă era foarte frig, bunicu' şi-a petrecut ultima noapte lîngă caii lui, în timp ce Sarelo se instalase deja confortabil, de mai multă vreme, în casa slugilor. A trebuit să-i promită bunicului că se va ocupa de cai ca şi cum ar fi fost ai lui. La plecare, bunicu' a zis în şoaptă: „Vor muri fără mine".

Sarelo ne aştepta, pregătit să ne însoţească cu o căruţă plină cu provizii. Ne înfăşuraserăm bine în paltoane, căciulile şi fularele lăsau să ni se vadă numai ochii. Înainte să deschidem uşa, m-am mai uitat o dată înapoi şi am văzut-o pe mama stînd pe veranda noastră, cu braţele încrucişate. Şi le-a depărtat puţin şi m-a chemat. În drum spre ea, i-am ţintuit braţele cu privirea şi m-am întrebat dacă se vor deschide cu totul. Dar, cînd am ajuns, şi-a băgat mîinile în buzunarele paltonului.

„Chiar n-ai uitat nimic? Ţi-ai pus tot ce-o să-ţi trebuiască în oraş?"

„Desigur, mamă."

„Ai să vezi, curînd o să ai alţi prieteni acolo şi n-o să mai vrei să te întorci. O să afli multe lucruri noi. Ai să devii un tînăr distins."

„Dar mie mi-ar plăcea mult mai mult să rămîn aici."

„Cînd eram foarte tînără, am plecat în America, să pot fi de folos familiei mele. Acum tu trebuie să vezi cum poţi fi de folos. Tatăl tău e gata să te sprijine în educaţia ta. Ai putea să-i arăţi puţină recunoştinţă.“

„Recunoştinţă?“, am întrebat.

„E un om greu de mulţumit, dar unde am fi fost noi acum fără el? Fără el, tu nici n-ai exista. Ai grijă de bunicu’, nu mai e chiar aşa de tînăr. Trebuie să aveţi grijă unul de altul, auzi? Sarelo o să vă aducă regulat mîncare şi eu am să vă pun şi nişte bunătăţi, de fiecare dată. Ne vedem iarăşi la vară, Jacob. Şi acum du-te, ceilalţi te aşteaptă.“

Mi-a atins umărul cu mîna, ca şi cum ar fi vrut să îndepărteze o scamă. Cînd m-am întors la căruţă, m-a mai strigat o dată la ea. A făcut cîţiva paşi spre mine, apoi mi-a trecut degetele prin păr. „Ţi-a crescut părul. I-am spus bunicului să ţi-l taie mai scurt. Acum cîteva săptămîni am făcut o comandă de haine pentru tine, la croitoreasa sîrboaică. Am întîlnit-o ieri pe Katica şi mi-a promis că vă aşteaptă în dimineaţa asta, la ieşirea din sat, ca să ţi le dea. Sper să-ţi vină.“ Bărbia îi tremura imperceptibil. „Nu-i spui *la revedere* mamei tale?“

„La revedere, mamă!“

La hotarul satului, Katica ne-a ieşit înainte. „Mult a mai trebuit să aştept“, a zis ea. „Nu ştiu dacă o să-ţi vină, dar poţi să le porţi la şcoală.“ Am sărit din căruţă şi mi-am luat darul învelit în hîrtie de ziar pe care mi-l întindea. Pe cît mă înălţasem eu, chiar dacă eram uscăţiv şi încovoiat, pe atît devenise şi ea mai feminină, dar nu aveam încă ochi pentru aşa ceva.

„Mama ta a comandat la noi nişte pantaloni şi o cămaşă pentru tine, lucruri pe care poţi să le porţi la oraş. Trebuia să fie o surpriză.“ I-am mulţumit, uitîndu-mă stînjenit în pămînt.

„Ei bine, atunci“, am făcut.

„Ei bine, atunci“, a zis şi ea. Am urcat la locul meu.

Căruţa s-a pus în mişcare, în timp ce bunicu’ îmi şoptea: „Jacob, tu eşti şvab. N-am nimic împotriva sîrboaicei, dar nu uita ce ţi-am spus“.

Am privit înapoi şi am văzut-o pe Katica alergînd după noi. Sarelo a mai oprit o dată caii. „La primăvară încep croitoria la madame Liebmann. La început fără plată, dar numai aşa a vrut să mă ia. Poate că o să ne revedem atunci.“ Privirile ni s-au întîlnit şi bunicu’ a început să dea din mîini a nerăbdare.

Sarelo a trebuit să oprească pentru a treia oară cînd am trecut pe lîngă

dealul părăsit, unde trăise Ramina. Sarelo ar fi preferat să mîne caii în galop, dar eu i-am smuls frîiele din mînă şi am oprit căruţa. Sarelo n-a vrut să se lase, dar bunicu' i-a pus blînd mîna pe umăr şi mi-a făcut semn. „Du-te", a şoptit.

În casa Raminei ninsese prin gaura făcută în zid de armată. În afară de canapea şi de săpun, totul era încă la locul lui, cufărul cu plantele de leac, oalele şi hainele. Nu ştiam ce trebuia să simt pentru că ea mă trădase. Am umblat de colo colo, fără ţintă, şi m-am oprit în faţa ferestrei de unde, ani în şir, eu şi ea priviserăm cerul, o dată pe săptămînă.

„La revedere, Ramina!", am strigat în încăperea rece, am închis uşa şi m-am întors la drum.

* * *

Departe de tata, am înflorit, însă bunicu' îmbătrînea sub ochii mei. Fără pămîntul lui drag şi fără caii lui, fără sutele de treburi care îi statorniciseră viaţa în sat, el se împuţina; şedea tăcut la masă şi se ducea la fel de tăcut la culcare. Timpul s-a scurs încet în lunile de iarnă şi de primăvară, ca un bătrîn neputincios care trece drumul cu ultimele puteri. Cîteodată se tăia curentul şi în casă domnea o întunecime rece, neplăcută, fiindcă nu prea aveam lemne.

Dar în serile obişnuite şedeam în cameră şi programul pentru soldaţi dădea veşti despre război. Sorţii păreau să se fi răsturnat, pentru că acum ruşii înaintau victorioşi. De fiecare dată cînd nemţii se retrăgeau, asta se numea *rectificarea liniei de front*. Ca şi cum războiul ar fi fost o pîine din care se rupeau bucăţi mai mari, cu fiecare înfrîngere. Şi, ca să se ascundă fapta, la sfîrşit se îndreptau iarăşi marginile cu cuţitul. Cînd avea să se termine pîinea era şi războiul pierdut, dar nimeni nu şi-ar fi dat seama.

Ascultam radioul şi după ce eram de multă vreme în pat. „Războiul e pierdut, aşa să ştii, Jacob. Aici sînt de aceeaşi părere cu tatăl tău. Va trebui să plătim scump, chiar dacă noi n-avem nici o vină!", îmi striga bunicu' din camera lui. Stăteam culcaţi în întuneric, fiecare pe partea lui de perete, şi muzica de la radio răsuna prin încăperile tăcute. Ştiam toate cîntecele, dar trecuse vremea cînd ne plăcea şi nouă să cîntăm.

Odată l-am întrebat ce însemna, de fapt, *cauza noastră*. Alături s-a auzit aşternutul foşnind, duşumelele au scîrţîit, apoi a apărut în cămaşă de noapte lîngă patul meu. „Noi am părăsit Lorena pentru că acolo au fost război şi

foamete şi ciumă. Noi n-am căutat alt război, ci pace şi o bucată de pămînt. Mie mi se pare că foamea şi războiul ne-au ajuns iar din urmă. Dar, spre deosebire de ce s-a întîmplat înainte, acum nu mai avem nici un loc unde să putem merge.“

Timpul avea să-i dea dreptate bunicului, pentru că abia după război avea să înceapă şi războiul nostru. Încă doi ani şi lumea se sfîrşea, lumea aşa cum o cunoşteam noi. Asemenea seri se încheiau mereu cu istorii de-ale lui din viaţa satului sau cu marea poveste despre primii colonişti, cu care începuse totul. La un moment dat, bunicu’ oprea radioul sau îşi întrerupea povestirea. După respiraţie îmi dădeam seama că adormise.

Nu ştiu nici pînă în ziua de azi dacă improviza, aşa cum făcuse Ramina, dar pentru mine n-avea importanţă. Generaţii întregi de Obertini, unii bogaţi, alţii săraci, intraseră în ţesătura acestei poveşti uriaşe, străvechi şi o reinventaseră de fiecare dată. Noapte de noapte, eu şi bunicul alunecam în somn, direct din Lorena.

Bunicu’ insista să mă ducă şi apoi să mă ia de la şcoală, nu atît din grijă, cît ca să dea un conţinut zilelor lui. În hainele rustice, părea un intrus în lumea aceea elegantă din tramvai, printre funcţionari, ofiţeri şi negustori. Cîteodată erau şi femei tinere îmbrăcate modest, care nu s-ar fi aşezat pe unul dintre locurile libere pentru nimic în lume. Oricît de împovărate de cumpărături ar fi fost, situaţia lor li se părea atît de firească şi de lipsită de contradicţii, încît preferau să stea în picioare, decît să facă un lucru necuvenit, din punctul lor de vedere. Demnitatea rangului lor, oricît de neînsemnat ar fi fost, era preţioasă pentru ele.

Erau fete de la ţară, angajate la vreo familie înstărită, care fuseseră obişnuite să umble pe jos kilometri întregi ca să smulgă pămîntului şi ultimul rest de hrană. Cînd restul acela nu mai fusese îndestulător, au hotărît să-şi cîştige viaţa la oraş. Se uitau mereu în pămînt, ca şi cum egalitatea care domnea pentru scurt timp între ele şi ceilalţi era nedorită şi nemeritată. Pentru că tramvaiul îi ducea pe toţi, indiferent şi fără părtinire.

Probabil că aşa arătase şi mama în America, măcar la început. Cînd bunicu’ zîmbea la vederea fetelor de la ţară, nu ştiam dacă se gîndea la acelaşi lucru ca şi mine. Poate că acum, cînd avea atît de mulţi bani, zîmbea numai fiindcă îşi recunoştea în ele propria origine.

Directorul de şcoală Sturz mă salutase cu un *Heil Hitler!* hotărît, dar,

fiindcă eu îi răspunsesem cu un „Săru-mîna!“ pierit, privirea i-a coborît asupra mea, plină de compătimire şi severă. Mi-a zis că un tînăr german nu sărută mîinile nimănui, el îşi sărută cel mult tatăl şi mama cînd trebuie să urce în tren ca să plece pe front. Un bărbat german avea să sărute cel mult mîinile unor femei frumoase. Trăgea din ţigara de foi şi părea foarte mulţumit de această primă lecţie de pedagogie. Nu mi-a rămas decît să strig ce voia el să audă. Asta l-a mai îmblînzit – desigur, şi porcul care pusese tata să-i fie adus.

În vremea aceea, cînd războiul ajunsese la noi şi trenurile erau pline numai cu soldaţi şi arme, în timp ce magazinele şi pieţele se goleau, un porc era o jumătate de asigurare de viaţă. I-l adusese unul dintre argaţii tatei şi pe doamna director o apucase isteria fiindcă, de la căruţă şi pînă în locuinţa directorială din partea veche a Timişoarei, se făcuse o dîră de sînge. Se temea de spărgători, de hoţi de carne şi de invidia vecinilor. Ea însăşi îngenunchease şi curăţase treaptă cu treaptă.

Apoi directorul Sturz şi-a pus mîna pe ceafa mea şi m-a dus în clasă, unde s-au auzit alte strigări *Heil Hitler!*, de la profesor şi elevi, toţi în cor. Într-o scurtă cuvîntare, directorul l-a declarat *Gröfaz* pe Hitler, spunînd că războiul e cîştigat, chiar dacă acum era nevoie să fie îndreptată linia frontului. Ruşii aveau să ajungă curînd la capătul puterilor, de asta era sigur.

Le-a recomandat cîtorva copii să le amintească părinţilor că trebuiau să facă donaţii pentru Ajutorul German de Iarnă. Tatăl unui băiat tocmai căzuse în război – anunţul l-a făcut cu un tremur în glas. Băiatul era acolo, cu ochii înroşiţi, luptînd cu lacrimile. Din nefericire, omul acela nu luptase de partea cui trebuia. A mai zis că armata română era prost echipată şi laşă, chiar dacă lupta umăr la umăr cu Wehrmachtul. Dar, cînd şi în România nemţii vor îmbrăca, în sfîrşit, uniforma care trebuie şi vor lupta pentru cauza lor, totul va arăta altfel. Atunci rareori vor fi vărsate lacrimi germane.

Şi-a amintit de adevăratul scop al vizitei lui, m-a chemat la el şi mi-a pus mîna pe umăr. „Acesta este Jacob Obertin. E un băiat bolnăvicios şi vine de la ţară. Dar cine îl hărţuieşte sau rîde de el are de-a face cu mine. *Heil Hitler!*“

Se făcea mult sport, de care eram însă scutit, aşa că mi-am continuat îndeletnicirea preferată: să citesc în vreun colţ izolat, uitat de lume, din clădirea mare a şcolii. Într-una din raitele mele pe coridoarele lungi, descoperisem întîmplător biblioteca şi, chiar dacă multe cărţi fuseseră înlăturate ca fiind negermane, mai erau destule acolo cît să-mi astîmpere curiozitatea.

Ca să nu fie părtinitor cu mine, profesorul clasei mi-a scris o listă întreagă de cărţi pe care trebuia să le citesc în timpul orelor de sport. De cum terminam una, mă şi întreba. Era un bărbat scund, a cărui piele avea o lucire gălbuie. Nu era nici pe jumătate atît de zelos ca directorul, îşi cunoştea boala şi presimţea că va muri curînd. „Ficatul, băiete“, a zis bunicu’, cînd i-am povestit despre el. „Omul nu mai are mult de trăit.“ Într-adevăr, a murit încă înainte de sfîrşitul războiului.

Cînd şedeam împreună şi eu îi rezumam vreo carte pe care n-o prea înţelesesem, eram aproape sigur că el nu mă asculta deloc. Se uita prin mine, de parcă aş fi trăit într-o lume din care el nu mai făcea parte. Totuşi, omul acela, înzestrat cu simţul datoriei, sever, a avut grijă să citesc.

După şcoală, eu şi bunicu’ umblam fără ţintă prin oraş, ca şi cum am fi vrut să amînăm clipa în care urma să ne întoarcem în casa noastră pustie. Îmi ducea ghiozdanul şi mă lăsa mereu s-o iau înainte, ca să se cufunde în vitrinele vreunei prăvălii. Mergea încet, de parcă n-ar mai fi avut nici un motiv să se grăbească acum, cînd nu-l mai aştepta pămîntul. Nu-l aşteptau nici animalele şi nici vreun muşteriu. Paşii lui de oraş căpătaseră ritmul dorului de sat.

După-amiaza stătea în faţa şcolii şi aştepta asemenea copacilor care tiveau aleea; asemenea cailor lui care îl aşteptaseră ani în şir, la marginea cîmpului. Aproape întotdeauna avea la el un pachet de *bosambo*, nişte foi de aluat, în formă de scoică, cu glazură de ciocolată şi umplute cu cacao, pe care le puteai cumpăra numai la cofetăria Österreicher. După ore, cînd ieşeam din curtea şcolii, îmi oferea un *bosambo*. Pe celelalte le căpătam în numeroasele opriri pe care le făceam în drumurile noastre labirintice – la ultima oprire, eram adesea deja în faţa casei noastre.

Mergeam prin oraş pe-o urmă dulce care nu era niciodată aceeaşi, ci se schimba întruna, după locul unde era vreun tîrg, se deschidea o prăvălie sau se putea cumpăra o carte. Aici vedea el adevărata lui misiune, nu trebuiseră să-l convingă tata şi mama. „Trebuie să citeşti mult, Jacob, pentru că tu eşti lipsit de apărare. Oricine poate să facă ce vrea din tine, dar, dacă ştii destule, eşti înarmat.“ Îşi ridica degetul. „Cine ştie de-ajuns poate să-şi lase pămîntul în urmă. Cine nu are nevoie de o bucată de pămînt care să-l hrănească.“ Mulţumit de scurta lui cuvîntare, îşi băga un *bosambo* în gură. Spre deosebire de profesorul clasei, pe el nu-l interesau titlurile cărţilor mele. Două coperţi îi ajungeau ca să capete încredere în viitorul meu.

A început însă să întîrzie tot mai des sau să nu mai vină deloc la şcoală. Odată, după ce aşteptasem destul de mult, am pornit singur spre casă. M-am oprit în faţa cofetăriei cu *bosambo*, ca să privesc torturile şi prăjiturile stivuite în spatele vitrinei, ca şi cum trebuiau să ajungă pînă sus, la Dumnezeu. În spatele peretelui de zahăr, frişcă şi ciocolată l-am văzut pe bunicu', îmbrăcat în cel mai bun costum al lui, aşezat la singura masă.

Era cu puţin înainte de închidere şi nici un alt client n-a mai intrat în prăvălie. Lîngă el şedea doamna Österreicher, o femeie plinuţă şi prietenoasă. Cînd se credea neobservată, se tot uita în oglindă şi îşi potrivea părul care îi plutea în jurul capului ca un nor de culoare nedefinită. Ca toate femeile din zonă, ea se coafa la Metzel. Prăvăliile din cartier aveau deasupra uşilor firme elegante, cu ornamente, toate făcute la atelierul Berger, chiar după colţ.

Bunicu' era binedispus, am văzut că rîdea – ce vorbeau ei părea să-l distreze tare. Doamna Österreicher mai purta şorţul, din cînd în cînd îşi potrivea pieptănătura, apoi a pus mîna pe masă. Bunicu' s-a aplecat în faţă şi i-a acoperit-o cu a lui, iar ei părea să nu-i displacă: nu şi-a retras mîna şi şi-au continuat conversaţia.

M-am dat uimit înapoi. Bunicu' n-avea decît să-şi ţină secretul pentru el. Seara, cînd s-a întors, şi-a dres glasul şi se vedea cît de stînjenit era. „Am uitat cît de tîrziu e", a zis. „Nu-i nevoie să mă iei de la şcoală, bunicule. Am şaptesprezece ani. Fă ce vrei tu", am răspuns, fără să ridic capul din carte. La masă am observat că îşi curăţase unghiile. M-a întrebat pe neaşteptate: „Ce părere ai despre doamna Österreicher?". Fără să-mi aştepte răspunsul, a continuat: „E o văduvă veselă".

Prietenia bunicului cu doamna de la cofetărie avea urmări plăcute. Odată, cînd treceam pe lîngă prăvălia ei, a ieşit şi m-a strigat: „Eşti nepotul domnului Obertin, nu-i aşa?". S-a întors după tejghea, a pus nişte *bosambo* într-un şerveţel şi mi le-a adus. „Ia deschide gura!", mi-a cerut. I-am dat ascultare şi mi-a băgat o prăjitură între buze. Am dat să pescuiesc nişte monede în buzunar, dar m-a întrerupt. „E pe degeaba, dragul meu. Şi aşa se duce totul de rîpă, curînd, cu sau fără banii tăi." N-am înţeles ce voia să spună.

Odată, cînd iar îmi făcuse asemenea daruri şi eram preocupat să bag în buzunar punga cu *bosambo*, m-am pomenit că-mi iese Katica în faţă. Era încărcată cu nişte suluri de stofă. În lunile care trecuseră de la ultima noastră întîlnire, ea se schimbase. Sau eu. Sau ceva. Mă privea atent cu ochii ei vioi.

„De cît timp eşti în oraş?“, am întrebat-o.

„De cîteva săptămîni.“

„La madame Liebmann?“

A dat din cap.

„Se vorbeşte că prăvăliile evreilor vor fi închise curînd“, am continuat.

„Madame are mult prea mulţi clienţi importanţi“, a zis ea. Fiindcă nu ştiam ce să mai spun, m-am tot legănat de pe un picior pe altul, pînă cînd mi-am amintit de *bosambo*. Am apucat punga şi am dat să i-o întind, dar avea braţele încărcate.

„Dă încoace“, am zis şi i-am luat povara, în timp ce *bosambo* şi-au schimbat proprietarul. Am condus-o pînă sub firma atelierului de croitorie Madame Liebmann, acolo şi-a luat sulurile înapoi. „Arăţi ca o fată de la oraş în rochia asta“, i-am spus.

„Cînd te duci acasă la clienţi, trebuie să porţi aşa ceva.“

M-am gîndit ce aş mai fi putut să spun, apoi mi-au venit în minte lucrurile pe care mi le dăduse atunci cînd eu şi bunicu’ părăsiserăm satul.

„Pantalonii îmi vin ca turnaţi.“

„Nu te strîng nicăieri?“, a întrebat ea.

„Nu. Chiar deloc! Atunci, pe mîine?“

A răspuns ca şi cum ar fi fost de la sine-nţeles: „Dacă te plimbi pe stradă în sus şi-n jos, de cîteva ori, am să te văd de la fereastra mea“. Apoi s-a făcut nevăzută în curtea interioară care adăpostea atelierul de croitorie Madame Liebmann. Aşa a început răstimpul petrecut cu Katica.

Ne întîlneam la intrarea în curtea croitoriei şi ne plimbam de-a lungul Canalului Bega. Te puteai crede în vreme de pace, şi nu de război. Grădinile de vară erau pline, se bea vin de Bacova şi bere făcută într-o fabrică de la marginea oraşului.

În zilele ploioase mergeam la cinematograful Mosis, în care nu mai rulau filme americane, ci nemţeşti. Mosi era singurul om din oraş care avea un Rolls-Royce. Ştia durata filmelor şi apărea cu maşina exact în pauză, cînd noi aşteptam în stradă. Claxona de departe, încă înainte să fi cotit, şi speria puţinii cai care trăgeau căruţele prin căldură. Cu puţin înainte să ajungă în dreptul mulţimii, apăsa pe acceleraţie, pentru ca apoi să poată frîna cu şi mai mult efect, chiar în faţa noastră. Maşina sclipea ca aurul din gura ţiganilor.

Cînd cobora, în costumul lui alb, fără cusur, făcea întotdeauna senzaţie.

Unii renunţau la partea a doua a filmului numai ca să poată admira minunea. Odată, cineva a vrut să ştie de ce îi trebuia un Rolls-Royce, şi nu ceva german. Fiindcă era clar că gusturile lui Mosi se îndreptau spre filmele germane, dar, în ce priveşte maşinile, le prefera pe cele englezeşti. „Filmul e ceva pentru suflet, maşina însă, pentru ochi“, a răspuns el. Noi n-am priceput niciodată de ce sufletul lui trebuia să fie german, dar ochiul englezesc.

Nimeni nu avea voie să-l atingă pe Mosi, fiindcă îi era teamă să nu se murdărească. Odată a întins pe jos o batistă, a îngenuncheat şi a inspirat gazele de eşapament ale maşinii lui. A tuşit, şi-a scuturat hainele şi a spus pe un ton dramatic: „Aşa miroase viitorul, dragii mei“.

Eu şi Katica nu ne atingeam niciodată, nici în sala de cinematograf, unde asta făceau cu toţii, nici în timpul plimbărilor noastre prin parcurile de pe malul Begăi, unde toţi ceilalţi se pregăteau pentru atingerile de mai tîrziu. Nu era nevoie, pentru că totul era ca un fluviu liniştit care ne purta cu el şi apoi ne lăsa iarăşi la mal, după cîteva ore.

La urmă, o conduceam pînă la camera ei mică, igrasioasă, aflată deasupra atelierului de croitorie, pe care madame i-o pusese la dispoziţie. Însă zilele pe care le puteam petrece pe străzi, în parc, la Canal erau numărate. Primele furtuni de toamnă trecuseră deja prin ţinut şi făcuseră mari pagube în Triebswetter, după cum ne povestea Sarelo săptămînă de săptămînă. Cîteodată ploaia şi vîntul puneau stăpînire pe oraş zile în şir şi era nevoie de cai ca să scoţi din noroi maşinile împotmolite.

Bunicu’ mă lăsa în pace, dar urmărea bănuitor regăsita mea voioşie. „Măcar e şvăboaică?“, a întrebat el într-o zi. „Doar n-o să te ascunzi de mine.“

„E fata sîrbilor, bunicule. Katica noastră.“

Mult timp nu a spus nimic despre povestea asta, dar într-un tîrziu m-a chemat la el. „Ad-o acasă. Asta nu-i vreme să umblaţi pe drumuri. Şi aici puteţi să…“ – a chibzuit puţin – „să citiţi sau ce mai faceţi voi. Altfel ai să te mai şi îmbolnăveşti“.

Dar eu ştiam că nu ăsta era singurul motiv pentru care voia să ne aibă în preajma lui. Cu o ureche asculta veştile proaste din Rusia, cu cealaltă însă ne pîndea pe noi. Apărea brusc în camera mea, prefăcîndu-se că e în căutarea vreunui lucru. Ceva de care nu-şi mai aducea aminte, foarte repede. De cele mai multe ori, Katica stătea pe pat şi cosea, ţinea un picior îndoit, celălalt atîrna peste margine; pulpa şi glezna ei mă tot stînjeneau la citit.

Uneori, cînd citeam, îi simţeam privirile îndreptate asupra mea, dar nu ştiam la ce-i plăcea unei fete să se uite. Timpul trecea între vizitele neaşteptate ale bunicului, cusut şi citit, privit şi evitarea intenţionată a privitului, care era aproape la fel de intensă ca şi privitul.

Spre sfîrşitul după-amiezii, bunicu' devenea mereu neliniştit. Umbla de colo colo ca într-o cuşcă la care nu avea cheie. Era momentul la care tînjea cel mai mult, fiindcă mereu îl petrecuse la doamna Österreicher. Doar cîteva minute, destul cît să-şi pună mîna peste a ei. Se ducea la uşă, ieşea în faţa casei, apoi se întorcea, pînă într-o zi ploioasă, cînd i-am spus:

„Poţi să te duci, bunicule. Nu-ţi face griji".

N-a întrebat de unde ştiam că voia să meargă undeva, a şoptit numai: „N-ai s-o laşi cumva cu burtă, nu-i aşa?". A făcut un semn cu capul spre uşa mea.

„Nici un fel de burtă, bunicule. Du-te acu'."

Şi-a pus cizmele şi haina de ploaie, şi-a tras pălăria adînc pe frunte şi a dispărut. Am zăbovit mult pînă ce m-am întors la Katica. Atunci cînd m-am dus, în sfîrşit, ea se lăsase pe spate pe saltea şi se sprijinea în coate. Acum, amîndouă picioarele îi atîrnau peste marginea patului. Katica, fata plăpîndă, ştearsă, pe care nimeni n-o băga în seamă, se transformase brusc în cineva care îmi ocupa camera, patul şi gîndurile şi nu exista scăpare.

„Ce citeşti?", m-a întrebat ea şi s-a îndreptat, văzînd că îmi luasem iarăşi cartea.

„O poveste care se petrece în America, pe Mississippi."

Şi-a întins degetele de la picioare şi iar i s-au văzut pulpele. „Ce-i aia?"

„Un fluviu mai mare şi mai lat decît Dunărea noastră." Burta ei, pe care n-aveam voie să i-o las, se ridica şi cobora şi, odată cu ea, tot ce era deasupra ei. Legănarea asta uşoară m-a zguduit mai tare ca un cutremur.

Mi-am părăsit locul ca să aprind lumina şi atunci am auzit uşa casei deschizîndu-se violent şi pe bunicu' înjurînd, înjurături româneşti cum nu mai scosese vreodată. Am crezut că era în legătură cu burta Katicei şi mă pregăteam deja să mă apăr, dar m-am înşelat.

„Fir-ar al naibii să fie, cofetăria e închisă! Nu mă duc acolo cîteva zile şi după aia e închisă. Golită şi încuiată." Şi-a aruncat cizmele şi mantaua într-un colţ. „Peste tot sînt scînduri pe vitrine şi nimeni nu ştie unde s-a dus."

„Era evreică?", a întrebat Katica.

„Sigur că era", a răspuns bunicu'.

„Cu aşa un nume?“, m-am amestecat şi eu.

„Băiete, evreu poţi să fii cu orice nume.“ A scuturat din cap. „Acolo nu mai e decît un tort care putrezeşte.“

A înjurat pînă cînd n-a mai putut înjura, apoi a tăcut zile de-a rîndul şi a refuzat să mai iasă din casă. Au trecut săptămîni pînă cînd povestea aceea, dacă n-a fost uitată, a părut măcar că este lăsată deoparte cu totul. N-a mai vorbit niciodată despre ea şi, oricît şi-a dat osteneala s-o găsească pe doamna Österreicher, să afle ceva despre soarta ei, n-a aflat nimic. Aşa că, puţin cîte puţin, a renunţat la ea.

La începutul lui 1944, Canalul a îngheţat, după cîteva zile cu ninsoare bogată au venit mai multe săptămîni geroase. În unele locuri, gheaţa era atît de groasă, încît se putea merge pe ea cu căruţa; în altele, în schimb, era înşelătoare şi devenise o capcană pentru copiii prea îndrăzneţi. Între timp, Katica intra şi ieşea cînd voia de la noi şi bunicu’ îşi luase iar obiceiul să nu ne mai lase niciodată cu totul singuri.

Pe cît îmi doream să fim numai noi, tot pe-atît îi eram de recunoscător. Pentru că, fără el, degetele de la picioarele fetei, pulpele şi burta m-ar fi cucerit pînă la urmă. Deseori, Katica mînca împreună cu noi, iar bunicu’ îi dădea ce rămînea de la masă şi încă altele pe deasupra. „Totuşi, Jacob“, murmura el după ce o duceam acasă, „ea e sîrboaică şi tu şvab. Să nu uiţi asta“.

Nici unul dintre noi n-a văzut cînd a sosit tata, în ziua aceea de februarie, strălucitor de albastră. Venise cu automobilul şi îngrămădise în el tot ce ne aducea de obicei Sarelo. Nu mai era prea mult, fiindcă războiul, flămînd şi el, lăsase în urmă, în Triebswetter, numai cămări şi grajduri goale. Soldaţii români luau de la ţărani tot ce nu reuşiseră să ascundă din vreme.

Tata şi-a scuturat cizmele în faţa uşii şi a intrat. Eu şi Katica eram în camera mea.

„Ce zice radioul, bunicule?“, l-am auzit noi întrebînd. „Pierdem războiul? Acasă nu mai ascult decît discurile fiicei tale, pentru că nu mai suport nimic altceva. N-ai nişte rachiu? Trebuie să-mi încălzesc puţin oasele.“

L-am auzit pe bunicu’ sculîndu-se şi ducîndu-se în beci, apoi s-a întors şi i-a turnat tatei în tăcere. „Cum mai e la Triebswetter?“, a întrebat.

„Rău. Băieţii au îmbrăcat uniforma germană şi au plecat pe front. Bătrînilor le ies acum ochii din cap de-atîta plîns. Doar le-am zis la ultima adunare: «Dacă aţi fi avut minte mai devreme, n-ar mai trebui să plîngeţi acum». Şi

Neper a plecat, dar el s-a întors între timp, mort. I-am spus de-atîtea ori că-i prea bătrîn, dar mereu mi-a răspuns că nimeni nu-i prea bătrîn pentru cauza noastră. Apoi şi-a pus puşca pe umăr şi a urcat în tren. A fost sfîşiat de o bombă chiar în Serbia. L-am trecut hotarul satului în sunet de clopot, aşa cum se cuvine. Dar acum s-ajungem la adevăratul motiv al vizitei mele. Cum merge băiatul cu şcoala?“

„E un elev bun. Îi vine uşor să înveţe.“

„Mai bine aşa. Unde-i acum? Am o veste pentru voi doi.“

Mi-am scos foaia cu ultimele note din sertar şi m-am dus în cameră, Katica m-a urmat. El nu i-a dat nici o atenţie, ci a întins mîna după mine. I-am pus carnetul de note deschis în faţă, dar el l-a închis la loc. Katica a rămas în prag.

„Aşază-te, băiete!“, mi-a ordonat. „Am ceva important să-ţi spun. Am să vorbesc fără ocol. După aia trebuie să plec iar. De-acu’, Sarelo e la noi de un an şi jumătate şi deja se pricepe la tot ce trebuie să ştie un ţăran. Spre deosebire de tine, el e foarte înzestrat şi am hotărît să-l fac moştenitorul meu. Pe tine tot nu te interesează pămîntul, tu eşti făcut mai mult pentru şcoală şi cărţi.“

A luat o carte de pe masă, a răsfoit-o şi a pus-o înapoi. „Cînd o să facă douăzeci de ani, am să-l pun administrator. Deja îşi face treaba atît de bine, că îl respectă şi ţăranii. Voiam să-ţi spun asta din timp, ca să nu-ţi faci alte speranţe şi să te concentrezi asupra şcolii.“

S-a aşezat, şi-a pus un picior peste celălalt, a scuipat pe cizmă şi şi-a lustruit-o cu mîneca paltonului.

„Da’ nu-i decît un băiat de ţigan jegos!“, am izbucnit eu.

„Uite că nu e“, a zis tata apăsat.

M-am uitat la bunicu’, cine altcineva să mă fi ajutat, dacă nu el?

Vorbele lui pierite – „Nu poţi să-i faci băiatului şi una ca asta“ – s-au stins neauzite.

Am izbucnit în lacrimi, i-am promis tatei că voi învăţa, că mă voi ocupa de pămîntul nostru, chiar mai bine decît Sarelo. L-am implorat, dar el a continuat doar să-şi lustruiască cizma. În cele din urmă, a murmurat: „Arată de parcă ar fi noi“. S-a ridicat în picioare, un munte de om la care nimic – nici cizmele, căciula sau paltonul –, nimic nu mai amintea de omul care se furişase cîndva în sat, ca un hoţ.

„Eu sînt fiul tău, nu el!“, am strigat iarăşi. „El nu-i decît un ţigan, locul lui e la Bug. Am să le spun jandarmilor cine e el cu adevărat, atunci o să vedem...“

În mijlocul frazei mîna lui a coborît cu atîta forţă asupra mea, încît lovitura m-a dezechilibrat. A făcut un pas spre mine, dar m-am ferit la timp de a doua lovitură.

„Ramina avea dreptate, tu chiar nu eşti tatăl meu!“ M-am strecurat pe lîngă el, mi-am pus ghetele pe hol şi m-am repezit afară din casă. Nu ştiam încotro s-o apuc, dar picioarele mele ştiau. M-au purtat prin cartierul Iosefin, pe lîngă oameni şi prăvălii, fără ca eu să văd nimic, şi m-au dus pînă la Canal.

Cînd a ajuns şi Katica acolo, care fugise după mine, eram deja departe, pe gheaţă, şi alergam de colo colo, agitat şi bîntuit de gîndul că pînă la urmă tot trebuia să se rupă. Că avea să se deschidă şi să mă lase să cad în apa care aştepta dedesubt. Tropăiam pe locurile cele mai subţiri, dar gheaţa n-a cedat. Avea alte planuri cu mine, ca Dumnezeu, pe vremuri.

M-am lăsat jos, îngheţat şi vlăguit, în vreme ce pe mal şi pe podul din apropiere se strîngeau oameni care îmi strigau să fiu cuminte şi să nu mă arunc în nenorocire. Apăruse chiar şi un poliţist, care a încercat să ajungă cu precauţie la mine, dar tot cădea la fiecare cîţiva metri. Pe faţa lată, înroşită a Katicei se citea spaima pe care o avea ea în locul meu.

Cînd îmi amintesc azi de ea, o văd stînd acolo, cu ochii larg deschişi şi cu mîinile mici, făcute pumn, exact ca într-un film american. Pentru că tot ce făceam era zadarnic şi rîul nu mă voia, m-am ghemuit în cele din urmă, pînă cînd am început să tremur de frig. Privitorii erau dezamăgiţi fiindcă nu se mai întîmpla nimic şi s-au împrăştiat. Cînd m-am întors la mal, dispăruse şi jandarmul. Katica a încercat să mă îmbrăţişeze, dar eu m-am dat înapoi.

„Lasă, miros urît“, am murmurat.

A început să rîdă într-un fel care m-a ajutat să ridic privirea şi să mă uit în ochii ei. „Jacob, tu stai prea mult pe la Mosi. Nici el nu se lasă atins, dar fiindcă el e prea curat.“

„N-ai să mai spui nimănui, nu-i aşa?“

„Şi prima oară mi-am ţinut promisiunea.“

În lunile care au urmat, eu şi Katica am devenit de nedespărţit. Cînd ea nu era în atelierul de croitorie sau eu nu eram la şcoală, cînd bunicu’ nu voia să ne aibă pe lîngă el, umblam prin oraş, cum făcusem înainte cu el. Puteau să treacă multe ore în care nu vorbeam aproape nimic. Eu îi povestisem toate istoriile de la Ramina şi de la bunicu’. Dar nu asta o interesa pe ea cu adevărat. Zicea că nişte oameni cum fuseseră Caspar şi Frederick nu meritau deloc să se

povestească despre ei. Că, la urma urmei, ei nu fuseseră decît nişte ucigaşi. Şi ea a înţeles – de asta eram sigur – că nu voiam decît să-i abat atenţia de la ceva care nu avea legătură decît cu noi doi.

În zonele unde nu ne cunoştea nimeni, pe o stradă pustie, după un zid, o prindeam cîteodată de mînă. Numai atît. Şi abia aproape de sfîrşit, cu puţin înainte ca ea să fie nevoită să părăsească Timişoara, cînd am văzut-o pentru ultima oară, am şi sărutat-o. Dar cu mult mai multă plăcere îmi amintesc de mîinile noastre.

Katica nu l-a mai pomenit pe tata niciodată şi nici ce văzuse şi auzise la noi. Nu ca să mă cruţe, ci pentru că în lumea ei aşa ceva era lipsit de importanţă. Părinţii ei erau atît de săraci, încît ea nu avea ce să moştenească, în afară de bustul de croitorie şi de revistele de modă vechi ale mamei ei. Ei nu avuseseră niciodată o gospodărie sau un trecut însemnat, ci doar o casă mică şi sărăcăcioasă. Ceea ce conta era clipa. N-am mai cunoscut niciodată vreun om pentru care trecutul sau viitorul să însemne atît de puţin. Important era ceea ce puteai atinge, aşa cum eram eu.

Între timp, în oraş nu mai exista decît un singur gînd, peste tot: să găseşti de mîncare – şi asta înainte s-o găsească altcineva. Descumpăniţi, oamenii umblau de colo colo pentru nişte carne veche sau nişte legume veştede. Stăteau la cozi în silă, pentru că singurul lucru care le rămăsese din viaţa de dinainte era convingerea că lor li se cuvenea mai mult decît altora. Cînd marfa era puţină sau se termina, începea cearta. Nu rareori văzusem oameni distinşi bătîndu-se pentru cîteva oase. Războiul încă ne ocolea, dar respiraţia lui se auzea tot mai clar.

Bunicului şi mie ne mergea mai bine decît celorlalţi, fiindcă vizita lui Sarelo nu lipsea niciodată. Ne ajungea chiar şi pentru Katica: îi duceam cu regularitate cîte un pachet cu cîrnaţi şi brînză. Însă oraşul dădea pe dinafară de atîţia hoţi şi cerşetori. Stăteau în faţa bisericilor – mai ales acolo – şi în faţa cîrciumilor şi a prăvăliilor în care intrau cei ce încă îşi puteau permite. Stăteau în faţa teatrului şi la orice intersecţie mai mare, în parcuri şi la Canal. Glasurile lor plîngăcioase, feţele lor zbîrcite te urmăreau şi în vis. Ei erau cotropitorii, adevăraţii stăpîni ai oraşului. Să scapi de ei însemna să nu mai ieşi din casă.

Unul dintre cerşetori nu avea picioare; mereu apărea în spinarea unui bărbat vînos, tăcut, care îl căra peste tot. Spre deosebire de toţi ceilalţi care trăiau pe stradă şi de pe urma ei, omul fără picioare era mereu bărbierit şi îmbrăcat curat.

Ca şi cum cerşitul în curăţenie ar fi fost mai onorabil decît cel în zdrenţe.

Eu şi Katica îi urmăriserăm deseori pe cei doi, care niciodată nu acţionau la întîmplare. Mai întîi cercetau bine locurile, se sfătuiau scurt, dar ultimul cuvînt îl avea mereu infirmul. Cînd socoteau că un loc era foarte promiţător, cărătorul îl punea jos pe olog şi acela se tîra singur pe ultima bucată, în drum spre victimele lui. Poate din cauza înfăţişării, poate prin dibăcie, el încasa cel mai mult dintre toţi. Odată chiar îi văzuserăm pe amîndoi şezînd într-un local destul de scump şi avînd în faţă farfurii pline cu mîncăruri apetisante.

La mijlocul lui iunie – o lună aurie, mai caldă decît de obicei –, şedeam amîndoi la Canal, ca mulţi alţii. Ceva părea să o preocupe pe Katica, dar nu-şi găsea cuvintele. În clipa aceea am auzit lîngă noi un glas: „Dacă n-o săruţi îndată, o să fugă de tine, după cum arată“. Ologul s-a tîrît mai aproape, pînă cînd a ajuns chiar în faţa noastră, apoi a spus: „Sau îmi dai cîţiva bănuţi. Are acelaşi efect ca şi sărutatul“.

„Cum adică?“, l-am întrebat, în timp ce scormoneam în buzunar după nişte mărunţiş.

„Foarte simplu, pentru că atunci eu n-am să fac ceva.“

„Ce anume?“

„Să vă blestem.“

După ce a luat banii, a părut că ne-a dat brusc uitării şi s-a întors spre altă pereche, în timp ce însoţitorul lui a rămas prin preajmă.

„Ce-i cu tine?“, am întrebat-o pe Katica.

„Madame mă trimite înapoi în sat. Trebuie să închidă, da’ nu pentru că-i evreică, ci pentru că nu mai are clienţi. Lumea preferă să cumpere ceva de mîncare, nu haine noi.“

În drum spre camera ei, am sărutat-o la intrarea clădirii de lîngă cofetăria cu *bosambo*. Pe scîndurile care fuseseră bătute în cuie peste vitrine era scris *CNR* cu vopsea albă, iar tortul părăsit pe raft se făcuse de multă vreme o grămăjoară cenuşie. M-am întors acasă cu o senzaţie cu totul nouă în stomac.

În noaptea aceea, eu şi bunicu’ am fost treziţi de bombele care au căzut în jurul Gării de Nord. Am ieşit în stradă, ca toţi ceilalţi, şi am văzut cerul cuprins de flăcări deasupra acoperişurilor. El anunţa sosirea războiului. Sirenele au început să urle prea tîrziu, de parcă s-ar fi ocupat de ele Strubert al nostru. Am alergat înapoi în casă, m-am îmbrăcat şi, cînd am încercat să mă strecor afară, pe lîngă bunicu’, el m-a întrebat: „Unde vrei să te duci? E prea periculos“.

Răspunsul meu a fost înghiţit de o serie de explozii. După ce avioanele făcuseră cale-întoarsă, au început să sară în aer depozitele de muniţii şi petrol şi fabricile.

Am adus-o la noi pe Katica, pe care o găsisem făcută ghem într-un colţ, în camera ei. Primele raze de lumină anunţau un cer atît de albastru, de parcă voia să-şi rîdă de noi. Înfăşuraţi în pături, eu şi Katica şedeam în verandă şi ne ţineam de mînă, convinşi că vom muri curînd. Apoi am auzit primele ştiri despre oameni carbonizaţi, sufocaţi, îngropaţi de vii. Asta a continuat cîteva săptămîni, ne petreceam mai mult timp în adăpost decît în casă. Peste zi simţeam pe mînă degetele Katicei, aşa cum mă apăsau în timpul nopţii.

Cînd am văzut-o ultima oară, Katica şedea în căruţa noastră şi Sarelo biciuia caii ca să ajungă în sat înainte de căderea întunericului. „Fără bici, numai din hăţuri!“, i-a strigat bunicu’ în urmă, numai că lui Sarelo nu-i păsa de aşa ceva. Katica a ridicat mîna în semn de rămas-bun şi, de data asta, am alergat eu după căruţă.

* * *

Dacă ruşii nu se retrăgeau curînd, aveam să îngheţ şi să mor. Gheaţa nu cedase pentru că voia să mă mai ţină în viaţă o vreme, pentru altă moarte, pe care cineva – Dumnezeu, poate – o chibzuise pentru mine. Păcat că Ramina povestise mereu despre cele două naşteri ale mele, dar niciodată despre moartea mea. Îmi părea rău că acum nu aveam la dispoziţie mai multe posibilităţi, ca să-mi pot alege una potrivită. Fiindcă, fără ajutorul Raminei, nu puteam să spun unde se va întîmpla, în Siberia sau chiar acolo, în cimitirul nostru.

Mi-am adunat tot curajul de care eram în stare, am împins placa de pe mormînt şi am scos capul. Nu ningea şi se potolise şi vîntul. Cavourile şi pietrele de mormînt erau acoperite cu un strat alb, gros. Nu se mai vedea bine nici măcar gardul care despărţea cimitirul de cîmp. M-am întins, m-am scuturat şi am simţit cum mîinile şi picioarele amorţite mi se trezeau iar la viaţă. M-am strecurat spre poarta cimitirului pe cărările abia vizibile.

În sat, poate chiar în faţa curţii noastre, se mişcau lumini şi iar mi-au ajuns la urechi strigătele ruşilor care îndemnau la grabă, apoi s-a tras cu arma şi o femeie a ţipat. Noaptea nu era întunecoasă fiindcă o lumina zăpada. Nu era de-ajuns de întunecoasă ca să mă ascundă.

De cîteva clipe se făcuse linişte, ca şi cum întregul sat ar fi dormit şi totul n-ar fi fost decît un vis urît. Doar acolo unde trebuia să fie piaţa satului se vedea lumina cîtorva faruri. Apoi au fost pornite nişte motoare şi n-a durat mult pînă cînd cîteva dintre camioane au luat-o spre ieşirea din sat.

În momentul acela, pătura de nori a fost sfîşiată şi luna a muiat totul în lumina ei mată. M-am întors în ascunzătoarea mea şi eram convins că în curînd vor pleca şi ultimii ruşi şi că voi fi adus înapoi acasă. Am aţipit, cînd, brusc, am auzit nişte glasuri care se apropiau de cimitir, dar nu mi-am dat seama în ce limbă vorbeau. Printr-o crăpătură am văzut lumina mai multor lămpi cu petrol, oamenii păreau să se sfătuiască între ei. Apoi au luat-o spre cavoul familiei Damas. Acum auzeam limpede şi limba care îmi era cunoscută de mai multe zile, de la Timişoara, de cînd ruşii căutaseră rachiu la noi.

Soarta vorbea ruseşte, dar, cînd s-a oprit apoi în faţa cavoului, am auzit un glas cunoscut: „Ieşi, băiete. S-a terminat“, mi-a cerut tata. Am împins placa la o parte, apoi lumina intensă a unei lămpi m-a făcut să-mi acopăr ochii cu braţul. Am simţit două mîini puternice care m-au tras afară, fără ca eu să mă pot împotrivi.

Prima siluetă pe care am observat-o a fost aceea a lui Sarelo, a doua a tatei, care a zis: „Îmi pare rău, băiete. Au crezut că tu eşti Sarelo şi au vrut să mi-l ia. Nici preotul n-a putut să-i convingă. La tine pot să renunţ, dar la el nu“.

Doi soldaţi ruşi m-au luat de subraţ şi m-au silit să-i urmez, în spate veneau la oarecare distanţă tata şi Sarelo. Am fost îmbrîncit spre faruri, dar eu nu m-am împotrivit, aşa cum făcuse Ramina, mizînd totul pe greutatea ei. Eu nu pluteam ca ea, peste capetele soldaţilor, eu îmi băgasem capul între umeri. Eu n-aveam să stau în camion ca pe un tron. Un mic triumf în clipa celei mai mari înfrîngeri.

Amorţit – era o amorţeală care pusese stăpînire pe mine de la moartea Katicei –, m-am îndreptat spre locul unde îmi petrecusem jumătate din copilărie. Unde bunicu’ îşi vînduse animalele, Sarelo cuţitele, iar mama Katicei fustele şi costumele. Acolo unde mamele se uitau după viitoarele nurori. Unde două camioane îi aşteptau acum pe ultimii dintre cei care mai fuseseră prinşi.

Nişte bărbaţi şi femei erau mînaţi pe drum, ca şi mine. Li se dăduse de urmă prin grădini şi şoproane, în beciuri şi poduri. Încercau, fără prea mult succes, să se apere de frig cu şalurile, căciulile de blană şi gulerele lor. Cînd am ajuns cu toţii în camion, m-am uitat în jur. Acolo erau învăţătorul Kirsch, mut şi

înverşunat, şi cîţiva dintre băieţii cei mai zeloşi la antrenamentele lui.

Doi bărbaţi povesteau că se ascunseseră în moară, o femeie fusese găsită într-un butoi plin cu gunoi de grajd. Mirosul ei avea să ne însoţească pînă în oraş. Altă femeie fusese grav rănită, cînd soldaţii împunseseră fînul cu baionetele. Cu toate astea, o puseseră lîngă noi, pe jumătate moartă. Printre toţi ăştia eram şi eu, Jacob, Jacob cu *c*.

Încetul cu-ncetul, în jurul camioanelor s-a strîns tot satul. Oamenii stăteau acolo, muţi. Aduseseră ce voiau să le dea copiilor, fraţilor şi surorilor lor pentru drum: haine, mîncare, o fotografie, spre amintire. Însă traducătorul român i-a avertizat să nu se apropie şi soldaţii i-au împins înapoi.

M-am uitat să-i văd pe tata şi pe Sarelo, care mă urmaseră, dar se făcuseră nevăzuţi. L-am căutat din priviri pe bunicu', dar nici el nu era acolo. Totuşi, într-un colţ întunecat, am văzut o siluetă care mi se părea cunoscută. A făcut un pas înainte, apoi încă unul şi, deodată, am recunoscut-o pe mama. Nu i-am strigat nimic, doar am privit-o, atît de uimit eram că venise. Ea, care niciodată nu-mi luase apărarea.

Ţinea în braţe o boccea, nu s-a lăsat dată înapoi de soldaţi şi apăra din răsputeri ceea ce strîngea la piept. Cînd a găsit prilejul, a alergat spre camionul nostru, dar un rus a apucat-o de braţ şi a smucit-o, încît ea a căzut la pămînt. Dar n-a renunţat la ce avea de gînd. Cînd căpitanul l-a chemat pe soldat şi el s-a îndepărtat, mama a profitat de împrejurare şi, de data asta, a reuşit să-mi întindă bocceaua.

„Dumnezeu e cu tine, Jacob", a spus ea, apoi a fost împinsă definitiv înapoi. După ce ruşii urcaseră în celelalte camioane, în timp ce patru au rămas la noi, au reuşit şi alţii să scape de boccelele lor. Apoi coloana s-a pus în mişcare. Şoferul a apăsat pe acceleraţie şi vîntul ne bătea nemilos în faţă.

Într-un mic sac, mama pusese un pulover, pîine, brînză şi slănină. Mi-am îmbrăcat puloverul şi am privit cum se îndepărtau tot mai mult luminile din Triebswetter. Apoi m-am ghemuit ca toţi ceilalţi şi ne-am înghesuit unii într-alţii ca nişte pui de cîine care căutau căldură.

1. Acronim în limba germană pentru *Größter Feldherr aller Zeiten* – Cel mai Mare Comandant al Tururor Timpurilor, denumire dată lui Hitler, mai ales după bătălia de la Stalingrad din 1943.
2. *Sus drapelul* sau „cîntecul lui Horst Wessel" a fost imnul oficial al partidului

nazist, din 1930 până în 1945.

3. „Onoarea mea e credinţa“, lozinca SS.

4. „Sus drapelul!/ Cu rîndurile strînse!/ SA mărşăluieşte cu pasul apăsat/ În sus la svastică privesc/ plini de speranţe, milioane./ Ziua libertăţii/ Şi a pîinii se iveşte.“

5. Deutsches Jungvolk – organizaţie de tineret în timpul celui de-al Doilea Război Mondial pentru băieţii cu vîrste cuprinse între 10 şi 14 ani.

6. „Dumnezeu fie cu noi.“

7. „Ai noroc la femei, Bel Ami!/ Mult noroc la femei, Bel Ami!/ Prea frumos tu nu eşti, dar şarmant,/ Nici deştept, dar eşti foarte galant,/ Un erou tu nu eşti, n-ai ce face,/ Bărbat tu eşti doar, care place./ Dar pe femeia care te iubeşte/ Tu eşti acela care-o fericeşte.“ (Melodie interpretată de Lizzi Waldmüller în filmul *Bel Ami*, care s-a bucurat de mare popularitate)

8. Antonescu înfiinţează, în mai 1941, Centrul Naţional de Românizare (CNR), însărcinat cu administrarea şi revînzarea bunurilor evreieşti expropriate.

9. Numele german al satului Carani, situat la 18 kilometri de Timişoara, după contele Claudius Florimund de Mercy, iniţiatorul proiectului de organizare a Ţării Banatului.

Capitolul 4

Animalele îl încălzeau cum l-ar fi încălzit şi pe Isus. Întotdeauna cînd bătea vîntul îngheţat de octombrie şi anunţa primele nopţi de ger, Frédéric îşi aducea oile şi porcul în casă. Credincioase şi blînde, ele stăteau în jurul culcuşului său de paie, iar trupul rebegit al lui Frédéric se dezmorţea şi putea să adoarmă, în sfîrşit.

În dimineaţa aceea din anul 1769, cînd avea să audă pentru prima oară ceva despre Banat, l-au trezit bătăile puternice de la uşa lui. A revenit la viaţă, ca unul care e gata să se înece şi se salvează în ultimul minut. A tras aer în piept şi, pentru că bătăile îi însoţiseră şi ultimul vis, nu-şi dădea seama dacă nu cumva fusese o închipuire. A rămas culcat şi a ascultat cu atenţie, în timp ce mîna lui căuta cuţitul de sub pernă.

Deşi Marele Război se încheiase de peste un secol, zona de pe lîngă Dieuse, da, toată Lorena, nu ajunsese niciodată să se mai liniştească cu adevărat. Regele Franţei purtase alte războaie, chiar şi în tinereţea lui, iar părinţii fuseseră nevoiţi să-l ascundă de trupele de recrutare ale armatei. Nici nu se vedeau bine călăreţii pe drumul spre Marsal, că el şi fugea în pădurice din apropiere. Acum nu mai trebuia să te temi de aşa ceva. Cînd un ţăran se ducea la cîmp, putea fi sigur că seara se va întoarce acasă. Totul devenise mai paşnic, în comparaţie cu vremurile cînd Caspar apăruse acolo; după cîte îi povestise tatăl lui, el crezuse că a ajuns în fosta lui gospodărie şi nimicise o familie întreagă, în afară de o fată.

Caspar arsese casa imediat, pînă la temelie, din cauza ciumei care se încuibase în ea. Apoi clădise una nouă, în care locuia acum Frédéric. Caspar şi fata se mutaseră în ea, făcuseră rost de nişte animale şi de ceva seminţe şi, după ce zona se populase iarăşi, încetul cu-ncetul, şi unii ţărani se aşezaseră în casele părăsite, ei trăiseră în pace mulţi ani, pe pămîntul lor. Ajunseseră chiar să nu mai fie nevoiţi să flămînzească decît rareori.

Nu se duceau aproape niciodată în sat, îşi ajungeau unul celuilalt. Rămăşiţele familiei încăpuseră într-un mic mormînt pe care îl săpaseră nu

departe de gospodăria lor. Frédéric cunoştea bine locul, chiar dacă crucea dispăruse între timp. El trăise mereu la o aruncătură de băţ de fapta lui Caspar. Fata fusese devotată şi harnică, ba chiar mulţumită – aşa îi zisese tatăl lui că ar fi auzit. Caspar zămislise cu ea şapte copii, dintre care cîţiva au murit devreme. Dar douăzeci de ani mai tîrziu, cînd era grea cu cel de-al optulea copil, care avea să devină străbunicul lui Frédéric, ea îşi omorîse soţul din senin, iar primul ei născut îngropase leşul în pădurice. După aceea, cu ajutorul fiului, ea condusese gospodăria mai departe, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Frédéric căutase adesea în hăţiş nişte urme care să-i dovedească adevărul acestei poveşti. Într-o zi hotărîse că nu putea fi decît adevărată şi o lăsase deoparte, pentru că între timp îl chinuiau alte griji. Pămîntul nu rodea cine ştie ce, recoltele proaste se ţineau lanţ, dările erau mari şi astfel sărăcia a făcut din mulţi ţărani nişte vagabonzi, care erau în stare să omoare pentru o bucată de pîine. Lui nu i se întîmplase aşa ceva – şi asta mulţumită unei îndeletniciri profitabile: vînătoarea de ţigani.

„Cine-i acolo?“ , a strigat cînd bătăile s-au auzit a treia oară.

„Ce mai întrebi? Eu sînt. Scoală-te, că altfel azi nu cîştigăm nimic.“

Cînd a recunoscut glasul prietenului său, a ascuns iar cuţitul, şi-a croit drum printre animale şi a deschis uşa.

„Îmbracă-te, au fost zăriţi nişte ţigani nu departe de Marsal!“, a zis Jules.

Frédéric era scund, dar destul de robust ca să pună la pămînt pe oricine îl lua în zeflemea la cîrciumă pentru că, la cei treizeci de ani ai lui, trăia tot singur şi departe de sat. Un solitar căruia nu-i păsa de nimeni. Singurul cu care se însoţea şi care, ca să zicem aşa, era partenerul lui de afaceri era Jules, o namilă de bărbat. Pentru fiecare ţigan prins, după ce li se lua chiria pentru cai, primeau destul cît să se descurce pînă la următoarea vînătoare. Şi apoi iarăşi apărea o ceată între Moyenvic şi Marsal.

N-aveau nevoie de cuvinte ca să se înţeleagă, crescuseră împreună şi, după ce Frédéric moştenise gospodăria, Jules venea cîteodată la el să-i dea o mînă de ajutor. Frédéric nu-şi găsise nevastă, nici o femeie nu s-a putut obişnui în timp cu urîţenia lui. Avea faţa turtită, parcă desfigurată de vreo boală, şi buzele groase. Oricum, cu vremea, Frédéric nu se mai îndoia că va rămîne neînsurat pe vecie.

Jules adusese caii şi, cînd Frédéric a fost gata, au pornit fără să scoată o vorbă. Au călărit o vreme spre Marsal, au dat un ocol oraşului şi au ajuns

curînd în pădurea deasă pe care ţiganii o foloseau ca ascunzătoare de generaţii întregi. De îndată ce au văzut fumul subţire urcînd deasupra vîrfurilor de copaci, au descălecat şi au legat bine caii, pentru că nechezatul lor i-ar fi dat de gol. Au mers mai departe pe jos şi s-au apropiat pe furiş. Ştiau că orice ramură frîntă ar fi putut să-i lase fără pradă.

Dacă printre ţigani erau mai mulţi bărbaţi puternici, puteau să ajungă ei cei fugăriţi, la fel de bine. *Zegunii* erau temuţi şi se descurcau bine nu numai cu caii, ci şi cu armele. Dar, dacă erau numai femei şi bătrîni, aveau şanse.

Trecuse vremea marilor migraţii, cînd la porţile oraşelor apăruseră ţigani cu sutele şi fuseseră întîmpinaţi şi cinstiţi cu daruri. Acum umblau de colo colo, în cete mici, ca să nu bată la ochi. Deveniseră temători şi preferau drumurile care erau departe de orice aşezare omenească. Dacă făceau popasuri, atunci doar în adîncul pădurii. Cu toate astea, erau urmăriţi, iar la răspîntii fuseseră prinse nişte tăblii care arătau ce-l aştepta pe orice *zegun* prins, şi anume spînzurătoarea.

Norocul a fost de partea celor doi, pentru că acolo se ascundeau doar cîteva femei zdrenţăroase şi copiii lor, un moşneag şubred şi un băiat mai tînăr. Din trunchiuri de copac, frunziş şi piei de animale îşi făcuseră un adăpost deschis într-o parte şi stăteau ghemuiţi în faţa unui foc slab, pe care frigeau un iepure. Frédéric şi Jules s-au despărţit. Jules a ocolit tabăra, mergînd aplecat, la adăpostul tufişurilor, şi s-a postat de cealaltă parte.

Frédéric şi-a pus deoparte pumnalul, şi-a scos pistolul şi l-a încărcat. Ştia că şi Jules făcea acelaşi lucru. Dar primul foc, cel hotărîtor, era mereu al lui, era un trăgător bun, probabil că era o însuşire de familie – aşa îi spusese tatăl lui –, fiindcă şi dezertorul Caspar fusese în stare să încarce, să tragă şi să nimerească de două ori la rînd, de la mai mult de patru sute de picioare.

Cînd a fost gata, a ţintit spre băiat şi a fluierat scurt. Fluierătura lui Jules s-a auzit ca un ecou, apoi el a tras şi băiatul a căzut la pămînt. Împuşcătura lui Jules, care a urmat imediat, l-a atins doar în treacăt pe bătrîn. Au început ţipetele, femeile şi-au apucat copiii şi au fugit care încotro. Bătrînul, mult prea slăbit, a căzut după numai cîţiva paşi. Frédéric i-a tăiat drumul uneia dintre femei, care, cuprinsă de panică, venea direct spre el, şi a ţinut-o strîns pînă cînd a ajuns şi Jules şi i-a putut lega mîinile. Ea s-a împotrivit şi l-a muşcat pe Frédéric de braţ şi atunci el a lovit-o pînă cînd ea s-a liniştit şi s-a supus. Celelalte ţigănci se uitau de după copaci, de la o distanţă sigură.

În timp ce Frédéric a rămas cu prizoniera lor, Jules s-a dus la trupul neînsufleţit al ţiganului şi i-a tăiat urechile. La plăcerea asta nu renunţa niciodată. Apoi l-a luat la rînd pe bătrîn, care, îngenuncheat, cerşea să-l lase în viaţă, şi l-a înjunghiat. I-a retezat şi lui urechile, încă în timp ce mai horcăia. Jules a şters sîngele de pe lama cuţitului cu nişte frunze, a pus urechile într-o cîrpă şi s-a întors la Frédéric.

A strigat spre desişul pădurii: „Data viitoare venim să vă luăm şi pe voi“, apoi şi-au dus prada la cai. Din altă bucată de frînghie au meşterit un laţ pe care i l-au tras ţigăncii peste cap şi au tîrît-o după ei pînă la Marsal. După ce se împotrivise la început, încît mai-mai să se sugrume, ţiganca a renunţat curînd şi i-a urmat cu o privire stinsă.

Nu era nici măcar vremea amiezii şi aproape că-şi terminaseră treaba. Frédéric a închis ochii şi a tras în piept aerul rece, umed. În Marsal au luat-o pe drumul către casa judecătorului, dar înaintau încet, fiindcă trebuiau să aibă grijă să n-o omoare lumea pe ţigancă. Moartă le-ar fi adus mult mai puţin, aşa că Frédéric şi-a lăsat prietenul să călărească înainte, în vreme ce el, în spate, o apăra.

Judecătorul i-a plătit. În cele din urmă, cînd Frédéric a dus femeia la turn, unde avea să stea închisă pînă la execuţie, şi a predat-o străjilor, ţiganca s-a întors spre el. Avea în priviri toată ura de care era în stare şi i-a scuipat la picioare.

„Să flămînzeşti şi tu ca şi mine“, i-a spus ea.

Frédéric a izbucnit în rîs. „Asta s-a întîmplat deja. Pentru aşa ceva nu mai e nevoie de blestemul tău.“

„Şi toţi care or veni după tine, să flămînzească şi ei.“

Apoi uşa a fost zăvorîtă şi Frédéric n-a mai auzit decît nişte paşi pierduţi, care se îndepărtau încet. El şi Jules s-au dus la han, unde erau nişte muşterii bine văzuţi, fiindcă întotdeauna dădeau cea mai mare parte din răsplata lor pe băutura ieftină. Ameţiţi şi încălziţi, au pornit-o mai tîrziu spre casă şi iarăşi au avut noroc, întrucît caii se descurcau singuri şi cunoşteau drumul la fel de bine ca şi ei. Trebuiau doar să fie atenţi să nu cadă. Pe drumul spre Dieuse, cînd a ajuns cam în dreptul gospodăriei lui, Frédéric a descălecat, i-a dat lui Jules hăţurile şi ultima bucată a mers pe jos.

Tocmai traversase micul pod peste Salia cînd şi-a dat seama că din hornul casei lui ieşea fum. S-a întors pe călcîie ca să-l cheme pe Jules înapoi, dar

acesta se făcuse deja nevăzut. Nu-i rămînea decît să-l înfrunte singur pe oaspetele nepoftit. Şi-a scos pumnalul, a încărcat pistolul şi s-a apropiat de intrare.

Însă, înainte să tragă de uşă, care era întredeschisă, a auzit pe cineva văitîndu-se înăuntru: „O, Doamne, Doamne, de unde mai scot eu în pustiul ăsta alte încălţări?“. Frédéric a aşteptat o clipă, ca să fie sigur că nu erau mai mulţi. Apoi, cînd a intrat în încăpere cu pumnalul scos, a dat peste un bărbat gras, înspăimîntat, care şedea pe marginea patului şi îşi freca tălpile goale. Pe lîngă picioarele scurte şi groase, burta lui părea imensă. Alături, pe pămînt, era o tobă.

„Nu trageţi! Pentru numele lui Dumnezeu, nu trageţi!“, a strigat el îngrozit.

„Ce căutaţi în casa mea?“, a întrebat Frédéric.

„Voiam să mă încălzesc şi să mănînc ceva. Aş fi plătit, am bani.“

„De unde să ştiu că nu sînteţi un hoţ?“

„Aţi mai văzut vreodată un hoţ aşa rotund, ca o bilă? M-aş înţepeni în uşă. Şi aţi mai văzut vreodată un hoţ cu tobă? Precis că nu, la ce să-i folosească aşa ceva? Să umble cumva prin sat şi să bată în tobă, strigînd că hoţul a sosit, iar lumea să facă bine şi să-şi deschidă uşile şi ferestrele pentru el? Ia mai gîndiţi-vă. Nu sînt decît un trimis al Majestăţii Sale Maria Tereza, Împărăteasa Austriei, şi trebuie să aduc oamenilor îmbucurătoarea veste.“

„Un emisar aşa de important călătoreşte pe jos?“

„Merg pe jos pentru că acu’ cîteva zile nişte *zeguni* mi-au furat calul. Speram să găsesc un înlocuitor în sat.“

„Atunci, ia spuneţi care e vestea aia.“ Frédéric şi-a pus deoparte arma şi s-a aşezat la masă, fără să-l scape din ochi pe ciudatul oaspete. Omul şi-a ridicat o gheată şi şi-a băgat cîteva degete printr-o gaură din talpă. A prins curaj, s-a îndreptat, şi-a încălţat iar ciorapii la fel de găuriţi şi a început să povestească.

Zicea că de mai mulţi ani oamenii o porneau spre partea de răsărit a Imperiului, cu sprijin de la Împărătească şi de la Administraţia Curţii din Viena. Călătoreau spre un loc despre care Frédéric nu mai auzise niciodată, unde monarhia avea o mulţime de pămînt, dar prea puţini oameni. Vreme de trei ani erai scutit de dări. Primeai în arendă pămînt şi gospodărie şi, prin anticipaţie, animale şi unelte, un avans, ca să zicem aşa, ca să rezişti la început. Trimisul s-a oprit puţin şi s-a uitat la Frédéric.

Numai dacă o făceai pe prostul sau erai foarte neîndemînatic n-aveai cum să

nu stăpîneşti, după scurt timp, mai mult decît oricînd înainte. În orice caz, mult mai mult decît cineva dintr-un cotlon uitat de lume, cum era satul lui Frédéric, despre care omul nici nu ştia cum se cheamă. Era bine-venit oricine, meşteşugar, fost soldat, ţăran – important era să fie catolic.

Frédéric auzea pentru prima oară şi despre un fluviu numit Dunăre, fiindcă Salia cea prăpădită era singurul rîuleţ pe care-l cunoscuse toată viaţa. Dunărea, îi zicea grasul, în timp ce bea un pahar cu lapte acru şi mînca ultima coajă de pîine a lui Frédéric, era o apă mare, în unele locuri atît de lată ca de la curtea lui pînă la drum, iar în altele totuşi îngustă şi primejdioasă.

Oamenii care se adunau într-un oraş numit Ulm călătoreau pe ea pînă în acel mult-promiţător domeniu al Coroanei numit Banat. Cu puţin noroc, călătoria pe apă dura două săptămîni, cel mult patru. Un drum atît de lung nu era fără riscuri, dar merita făcut, cînd te gîndeai ce te aştepta la capătul lui. În Lorena de multă vreme nu mai puteai să duci o viaţă cumsecade. De aceea şi el trebuia să aibă grijă cînd apărea în pieţele satelor, pentru că lumea dădea năvală şi, oricum, funcţionarii francezi nu erau mulţumiţi de şuvoiul ăsta de plecări.

„De cîte ori a mărit regele dările în ultima vreme?“, a întrebat omul cu degetul ridicat, făcînd toată scena şi mai teatrală.

„De multe ori“, a răspuns Frédéric gînditor.

„Şi de cîte ori au fost recolte proaste?“

„De şi mai multe ori.“

„Ei, vezi, două motive să-ţi cauţi norocul în altă parte“, şi-a încheiat omul pledoaria şi s-a întins pe spate pe patul lui Frédéric, dar curînd trupul lui diform s-a răsturnat pe-o parte. „Sper că nu aveţi nimic împotrivă să dorm în patul domniei voastre în noaptea asta. Mă dor oasele rău de tot.“

Probabil că Frédéric s-ar fi împotrivit şi l-ar fi dat afară pe neruşinat dacă n-ar fi fost impresionat de povestea lui. Îl apuca ameţeala la multele gînduri care încolţeau în el şi care l-au muncit tot restul nopţii. S-a culcat pe jos şi a rămas treaz pînă în zori. Încă înainte ca oaspetele să fi încălţat anevoie o pereche de ghete vechi de-ale lui şi să fi dispărut în direcţia Dieuse, Frédéric a luat o hotărîre.

* * *

Nu se ştie clar cum a ajuns Frédéric la Ulm, nici bunicu’ nu dădea

importanţă întîmplării, el sărea peste partea asta a poveştii. Poate că vînduse oile, porcul, da, toată gospodăria, înainte să se pornească spre Sarrabourg, pentru ca apoi să traverseze munţii Vosgi.

Mai plauzibil este că a dispărut, la vreme de noapte şi ceaţă, ca să scape de presiunile funcţionarilor francezi. Se alăturase oamenilor din Metz, Nancy şi din sate despre care nu mai auzise vreodată, care mergeau în aceeaşi direcţie. Traversase Rinul şi, curînd, puhoiul de oameni se umflase şi i se adăugaseră cei din Palatinat, din Trier, din Baden, care voiau de asemenea să ajungă în Est.

Destul de mulţi călătoreau desculţi sau cu încălţările rupte, mărşăluiau pe lîngă căruţe în care rareori li se făcea loc femeilor gravide, bătrînilor sau copiilor mici. Totuşi, chiar şi dacă încălţările primiseră tălpi noi, înainte de plecare, la urmă n-avea să mai rămînă prea mult din ele. Multe picioare se puseseră atunci în mişcare. Multe trupuri vlăguite.

Oricum, după bunicu', Frédéric apăruse în Ulm cam la jumătate de an mai tîrziu, unde se varsă Blau în Dunăre, dincolo de zidul oraşului. Scobea cu un briceag o bucată de lemn, în timp ce se uita descumpănit la apă. Mai întîi îi căutase pe luntraşii din Ulm, care se întîlneau în cartierul pescăresc, ca să afle de la ei care erau posibilităţile să plece mai departe.

Unii dintre ei tocmai se întorseseră de la Viena, unde îşi vînduseră barca[1] fiindcă nu mai puteau să se întoarcă, mergînd cu ea în susul rîului. Acum aşteptau noi muşterii, care voiau să ajungă în Banat. Nu era lipsă de aşa ceva, fiindcă în fiecare zi soseau patruzeci-cincizeci de oameni la Ulm, mult mai mulţi decît puteau ei să facă faţă. Însă, fiindcă apa crescuse între timp şi pentru că nu mai pridideau cu construirea vaselor, dintre care nu puţine se zdrobeau de stînci sau se scufundau în vîltori, şi luntraşii erau mai precauţi. Uneori trebuia să aştepţi săptămîni întregi ca să călătoreşti mai departe.

Pentru că doar puţini îşi puteau îngădui să stea la han, străzile erau înţesate de oameni care dormeau sau moţăiau, care şedeau lîngă proviziile şi bagajele lor, constînd nu de puţine ori dintr-o singură boccea.

Frédéric avea şi alte griji, pentru că trimisul nu-i spusese că-i trebuia o nevastă. De la Regensburg sau cel mai tîrziu de la Engelhartszell, la intrarea în Imperiu, erau lăsaţi să treacă numai cei cu soţii. Şi unde să găsească, într-un timp atît de scurt, o femeie gata să se mărite cu el, dacă în toţi anii trecuţi nici una nu se arătase dornică s-o facă? Ce femeie ar putea fi nu doar nemăritată, ci şi doritoare să închidă nu un ochi, ci pe amîndoi pentru norocul ei răsăritean?

Frédéric se temea că drumul lui se încheiase încă înainte să fi început de-a binelea.

În primele zile de la sosirea lui văzuse şi pînă la optzeci de oameni urcînd pe cîte una dintre bărcile nesmolite şi nefinisate. În mijloc erau stivuite coasele, ferăstraiele, topoarele şi cazanele, saltelele şi tot ce mai duceau oamenii cu ei; erau urcate la bord şi cuşti mici cu păsări, de asemenea, oi şi porci. Animalele erau legate, dar nu stăteau nicicum liniştite. Urmau proviziile pe care putuseră să şi le permită, adesea doar nişte pesmeţi dulci.

Unele bărci trecuseră, despre altele se spunea că se scufundaseră. Dar cît de mult îşi dorea să fi fost şi el acolo, pentru că perspectiva de a se întoarce şi de a vîna nişte prăpădiţi de ţigani nu era prea ademenitoare în comparaţie cu fericirea făgăduită. Cîteodată, cînd îi era foame, îşi aducea aminte de blestemul ţigăncii, dar numai ca de o întîmplare searbădă şi lipsită de importanţă.

Aşa că şedea pe malul rîului Blau şi era mai descumpănit ca oricînd. În curtea unui vopsitor, un bărbat muia bucăţi de pînză într-un cazan plin cu vopsea roşie. Dedesubt ardea cu vîlvătăi un foc de turbă. Frédéric s-a dus la el şi l-a privit o vreme cum muncea. „Frate, nu ştii vreo femeie care să vrea în Est şi care are nevoie de un bărbat?“, l-a întrebat Frédéric. Dar a fost nevoit să-şi repete întrebarea de mai multe ori, pînă cînd vopsitorul l-a înţeles.

„O femeie nu cunosc, în schimb îl ştiu pe unul care poate că are de lucru pentru tine“, a răspuns omul, după ce s-a oprit din rîs.

Timp de mai multe luni, Frédéric a muncit la săpat turbă, lîngă Ulm. Stăpînul nu-l plătea, dar îi oferea mîncare destulă şi un acoperiş deasupra capului. Adesea stătea în turbărie sub soarele arzător, scotea blocuri de turbă din peretele lutos şi le dădea mai departe altuia, care le încărca într-o roabă. Apoi duceau turba afară şi o puneau la uscat pe o pajişte; mai tîrziu, blocurile erau întoarse pe partea cealaltă. După aceea totul era luat de la capăt. Munca era atît de plictisitoare şi vorbeau atît de puţin unul cu altul, încît avea destul timp să chibzuiască la viitorul lui.

Curînd vara avea să treacă, urmau să se instaleze ploaia şi ceaţa; iarna, Dunărea avea să îngheţe pe alocuri, iar călătoriile cu vasele fluviale urmau să fie oprite. Munca lui era sigură numai pînă la primele furtuni de septembrie, după aceea trebuia să vadă cum putea să-şi mulţumească burta chiorăitoare. Banatul, gospodăria şi pămîntul propriu, viitorul de ţăran înstărit se îndepărtau, devenind de neatins. Noaptea stătea adesea în aşternutul lui de paie şi-şi regreta

hotărîrea. Acum pînă şi casa lui sărăcăcioasă şi vînătoarea de ţigani i se păreau mai bune decît viaţa searbădă pe care o ducea aici, înconjurat de oameni pe care abia îi înţelegea.

De două ori pe săptămînă, turba era dusă în oraş şi vîndută ieftin, pentru ars, brutarului şi cărămidarului. De obicei făceau treaba asta anevoioasă în doi, dar în ziua aceea, cînd avea s-o întîlnească pe viitoarea lui nevastă, celălalt muncitor zăcea beat în culcuşul lui. Frédéric a fost trimis singur.

Trecea pe lîngă dom, ale cărui turnuri nu erau încă terminate. În faţa stranei preoţilor – măreaţă, cu capete de profeţi, înţelepţi şi sfinţi sculptate în lemn de stejar – se rugase adesea să-i taie calea, în sfîrşit, o femeie bună de măritat. În clipa aceea, o pereche mai vîrstnică, însoţită de fiică, a ieşit din dom şi oamenii, poate cufundaţi încă în gînduri după rugăciuni sau zăpăciţi de viaţa zgomotoasă, colorată a oraşului, au nimerit chiar în faţa căruţei lui Frédéric.

Frédéric a tras cu putere de hăţuri şi a reuşit să oprească la timp căruţa. Bătrînul a înjurat în acelaşi dialect pe care îl vorbea Frédéric din copilărie. Tocmai voia să plece mai departe, fiindcă prin Ulm treceau multe familii lorene, cînd a văzut-o pe femeia cea tînără. Ce nu i-ar fi plăcut nimănui l-a atras din cale-afară, fiindcă era la fel de urîtă ca şi el.

A coborît şi l-a liniştit pe bătrîn, au vorbit multă vreme despre vechea lor patrie şi despre ce sperau să le ofere cea nouă; apoi despre posibilităţile de a pune mîna pe nişte locuri pe unul dintre vase – şi Frédéric a recunoscut că fără o nevastă n-avea cum să ajungă prea departe. În timpul ăsta a privit cu coada ochiului spre fiica celor doi. Şi-a amintit atunci că, de fapt, avea ceva de făcut, dar şi-a luat rămas-bun abia cînd bătrînii i-au promis să-l aştepte a doua zi, în acelaşi loc. Ei nu se lăsaseră mult rugaţi, în mintea lor părea să fi încolţit acelaşi gînd.

Nu se ştie clar care a fost momentul în care Eva s-a hotărît pentru Frédéric. N-avea mai mult de douăzeci de ani, dar era o femeie isteaţă. Poate că i-a observat privirile acolo, pe stradă, sau abia la următoarea întîlnire, la cîrciumă, unde Frédéric i-a dus pe toţi. Oricum ea ştia deja că un om în situaţia ei trebuia să accepte ce îi oferea viaţa. Un bărbat urît, la începutul unei călătorii atît de grele şi al unei vieţi de colonist atît de anevoioase, era un dar de la Dumnezeu. Şi, într-adevăr, s-a întors grabnic în dom ca să se roage pentru împlinirea dorinţelor ei. La cîteva zile după aceea, ei au mers la un preot, care i-a cununat.

Acum tot norocul era de partea lui Frédéric, deoarece, cu banii bătrînului,

au găsit repede locuri pe una dintre bărcile pregătite de plecare. Au urcat la bord împreună cu alţi şaizeci de oameni, majoritatea loreni ca şi ei. Două femei gravide şi o grămadă de copii mici, la fel de slăbănogi ca şi adulţii, au intrat în cabina de scînduri, o încăpere de şase picioare înălţime, aflată în mijloc. Barcagiul, un munte de om, a împins vasul de la mal cu ajutorul altor bărbaţi şi a cîrmit încet spre mijlocul curentului. Toţi şi-au făcut cruce – urmau să aibă de multe ori prilejul s-o mai facă.

* * *

Omul părea să-şi cunoască meşteşugul, manevra cu îndemînare barca pe lîngă bancuri de nisip şi stînci, care adesea pîndeau de sub apă, abia vizibile şi cînd te aşteptai mai puţin. La Ingolstadt s-au afundat printre lunci uriaşe, cu copaci deşi, unde mlaştina era o întindere scînteietoare.

Berze şi raţe săgetau braţele rîului în căutare de insecte şi peşti, iar printre trestii şi ierburi înalte apăreau lişiţe şi lebede. Apoi albia s-a îngustat şi, la Weltenburg, au trecut pe lîngă maluri înalte, abrupte şi împădurite. Curentul devenea mai puternic, dar au răzbit şi de data asta şi oamenii credeau că ar fi putut să scape, de bine, de rău, şi fără greutăţi prea mari, că toate poveştile de groază pe care le auziseră erau o născocire a luntraşilor – nişte oameni încăpăţînaţi şi cusurgii –, numai ca să crească preţurile.

Au prins chiar cîţiva peşti, ştiuci şi crapi, dar, fiindcă nu puteau să facă foc, i-au aruncat înapoi în apă. Pesmeţii, puţina brînză şi nişte mere trebuiau să le ajungă. La Regensburg au tras la mal, mai jos de podul de piatră peste care trecuse şi împăratul Barbarossa în drumul lui spre Ierusalim. Bărcile erau înghesuite unele lîngă altele şi se striga, se înjura, se neguţa şi se ameninţa în multe limbi. Se vindea tot ce putea fi încărcat pe vase: untură, vinuri, boi, cupru şi multe altele, tot oraşul semăna cu un muşuroi de furnici. Şi aici se adunase mult popor, oameni din Hessa, Franconia şi Westfalia care, ca şi lorenii şi alsacienii, voiau să ajungă în Est.

Timp de două zile i-au aşteptat pe comisarii care trebuiau să le înmîneze hîrtiile de colonişti ca să poată intra în Imperiu. În afară de Frédéric, care a cumpărat nişte brînză stricată şi nişte pîine veche, şi de luntraş, care s-a dus ţintă la cîrciumă, nimeni n-a părăsit barca. Era prea mare riscul să-şi găsească locul ocupat la întoarcere.

Şi la Passau au fost reţinuţi o zi întreagă, pînă cînd li s-au dat banii de călătorie pînă la Viena. Trei guldeni – nu era mult deloc, dacă te gîndeşti că fiecare dintre cei care nu vîsleau trebuia să îi plătească patru guldeni barcagiului. Dar, pentru că Frédéric s-a dovedit vrednic şi priceput la vîsle, a fost scutit de plata banilor de drum.

Nevasta lui era tot mai mulţumită de ce descoperea la el. Era un om energic, care avea să-i facă viaţa măcar suportabilă, dacă nu uşoară; care sigur avea destulă vigoare cît să-i dăruiască şi cîţiva copii. Şi părinţii ei îşi cîntăreau ginerele din ochi şi se bucurau de alegerea făcută. Putea să ajungă un ţăran bun, dacă nu chiar înstărit.

La Engelhartszell au trebuit să coboare cu toţii şi au fost controlaţi pînă la piele de vameşii imperiali. Bolnavii, cei cu infirmităţi sau neînsuraţi au fost trimişi imediat înapoi. Li s-au luat şi aproape toţi banii drept comision. Aşa s-a mai pierdut o zi, dar nici asta şi nici şicanele funcţionarilor nu-i stinghereau, fiindcă stăteau bine cu timpul şi nici nu dăduseră peste primejdii mari pînă atunci. Au început să spere că totul va merge ca uns. Suportau de bunăvoie osteneala obişnuită a unei călătorii care le promitea tot ce nu avuseseră niciodată: vremuri paşnice, o gospodărie înfloritoare şi nopţi în care nu trebuiau să se chircească de foame în paturile lor. Numai chipul luntraşului devenea tot mai grav şi privirea lui mai sumbră.

După ce au trecut printr-un loc unde fluviul şerpuia printre povîrnişuri abrupte, dar apa curgea lin, cînd relieful s-a turtit apoi pînă la Linz, astfel încît seara au putut să coboare la mal, să frigă peşte şi să doarmă întinşi, şi-au spus că omul acela prea vedea totul în negru. Dacă lucrurile mergeau bine, mai aveau trei zile pînă la Viena. Dar n-a fost aşa.

Înnoptaseră pe un banc de pietriş unde era o fîşie acoperită cu stuf, adunaseră crengi din pădurile inundabile dimprejur şi aprinseseră un foc la care femeile au putut să facă mîncare. Focul a ars mult timp şi le-a încălzit trupurile. Dimineaţa s-a lăsat o ceaţă groasă care n-a sporit nicidecum buna dispoziţie a luntraşului. Au urcat pe vas, Frédéric şi alţi cîţiva bărbaţi puternici l-au împins în apa deloc adîncă şi apoi s-au dus la vîsle.

Înainte să dea comanda, luntraşul s-a proptit în faţa oamenilor, cu picioarele depărtate, şi a spus: „Cea mai grea încercare ne aşteaptă abia de-acum înainte. Curînd vom trece printr-o strîmtoare cu stînci abrupte. Acolo curentul e tot mai iute, o să ne scuture cam tare. Dar nu de asta îmi fac eu griji. În mijlocul rîului

e o stîncă din cauza căreia se stîrnesc vîrtejuri mari. Se întîmplă mereu să cadă în apă trunchiuri de pe povîrnişuri şi se blochează trecerile. Dacă ne izbim de ele, barca se poate strica atît de tare, încît am fi nevoiţi să renunţăm. Acum ascultaţi-mă bine, oameni buni! La semnul meu să trageţi vîslele, altfel se rup. Oricum nu avem ce face, trebuie să ne lăsăm duşi de apă. N-aveţi decît să vă rugaţi cît vreţi, dar zgomotul va fi atît de mare, încît Domnul n-o să ne audă“. A rîs de gluma făcută. „Însă, dacă reuşim să trecem, o să ne oprim la Maria-Taferl, biserica pentru pelerinaj. Acolo puteţi să aduceţi mulţumiri.“ S-a aşezat la cîrma de la pupa şi a dat comanda: „Vîslele la apă!“.

Cînd s-a mai risipit ceaţa pe alocuri, a început să se vadă un ţinut deluros, domol, vălurit, cu păşuni pline cu pomi. Nimic nu anunţa primejdia spre care se îndreptau. Au avut parte numai de o scurtă sperietură, cînd s-au lovit de fundul apei puţin adînci şi au trebuit să coboare cu toţii şi să împingă vasul. Frédéric îi mîna pe ceilalţi şi a mai pus şi el umărul, voiniceşte. Cînd au terminat, şi-a cărat nevasta înapoi la barcă. A făcut de mai multe ori drumul prin apa adîncă pînă la genunchi, ca să-i ajute pe bătrîni şi pe copii.

Au învins primele vîrtejuri fără prea multă greutate, dar fluviul a devenit vijelios. Ba îi înghesuia la mal, ba îi împingea curentul la mijlocul apei, unde îi aşteptau bulboane mari, ca să-i tragă în adînc. Uneori îşi pierdeau direcţia în ceaţă şi iar se trezeau că se îndreaptă spre mal şi spre multele trunchiuri adunate acolo. Cine nu vîslea se ţinea bine de orice îi venea la îndemînă, copiii de mame, femeile de bărbaţii lor. Cînd barca s-a înclinat ameninţător, au căzut peste bord animale, saci şi un băiat şi au dispărut în puhoi. Alţii au reuşit să se salveze în ultima clipă.

Fluviul se deşteptase şi părea că doreşte să-i scuture de pe spinare, ca şi cum l-ar fi îngreunat şi l-ar fi stînjenit prea mult. Dacă Ramina ar fi trăit pe atunci, lumea ar fi ştiut că nu se putea să răscoleşti rîul cu vîslele fără să fii pedepsit, la fel cum nu aveai voie să străpungi vîntul cu cuţitul.

Următoarea care a căzut de pe vas şi a dispărut în apă a fost o ţărancă bătrînă de pe lîngă Strassbourg. Bărbatul ei încercase s-o apuce, dar nu fusese destul de iute. Nu-i lipsise prea mult să-i smulgă curentului victima. Dar fluviul se pricepea mai bine. Al treilea a fost un băiat tăcut, care se ţinuse tot timpul încleştat de mama lui. Apoi, pentru numai cîteva clipe, Dunărea a părut mulţumită, dar era doar un răgaz, îşi destindea muşchii, pur şi simplu, ca să lovească din nou. Curentul s-a liniştit, apa care fierbea cu puţin înainte devenise

iarăşi atît de limpede, încît puteai să vezi prin ea fundul pietros. Toţi au răsuflat uşuraţi.

Luntraşul, care pînă atunci rezistase la pupa vasului, s-a ridicat în picioare. Şi-a şters faţa şi a privit în zare spre locul unde o perdea de ceaţă ascundea următorul obstacol. Arăta de parcă ar fi prins rădăcini în luntre şi nici o forţă a naturii n-ar fi reuşit să-l înfrîngă; ca şi cum numai el era în stare să înfrunte fluviul şi chiar să-l îmblînzească. Toţi îl priveau ţintă şi îi urmăreau orice mişcare.

Deodată a înjurat şi oamenii au tresărit. Unii şi-au făcut cruce, alţii îşi mişcau încet buzele, cufundaţi cu totul în rugăciune. „Trageţi vîslele!“, a strigat omul, după aceea curentul i-a strîns iarăşi în cleşte. În faţa lor a apărut temuta stîncă. Prin ceaţă se vedea doar o parte din ea – un zid cenuşiu, zgrunţuros – şi nu puteai să-ţi dai seama cît de înaltă şi, mai ales, cît de lată era. Barca se îndrepta direct spre ea şi nu era nimic de făcut.

Mulţi călători au căzut în genunchi, rugîndu-se – o rugăciune mută, aşa îţi venea să crezi, deşi cu toţii răcneau cît îi ţinea gura. Dar vuietul le acoperea glasurile. S-au lovit cu toată forţa de stîncă, apoi vasul s-a înclinat din nou şi barcagiul a intrat în panică. Gesticula sălbatic şi arunca în apă tot ce-i cădea în mînă. A strigat: „Ne scufundăm!“ şi, de data asta, glasul i-a fost mai puternic decît rîul, pentru că toţi l-au auzit.

Îl priveau îngroziţi pe omul acela care, cu puţin înainte, păruse să ştie foarte bine cum trebuie să te porţi cu puhoiul ca să-ţi salvezi pielea şi care acum îşi pierduse cumpătul de frică. Năuceala lui punea în primejdie viaţa celorlalţi. Jumătate din provizii, animale şi unelte ajunsese deja în apă. Fluviul se mai liniştise puţin, vasul s-a şters în treacăt de nişte trunchiuri groase şi socrul lui Frédéric i s-a pus omului în cale. L-a prins de umăr, încercînd să-l liniştească, dar el l-a îmbrîncit şi atunci şi-a pierdut echilibrul şi a alunecat. Înainte ca Frédéric să-l poată prinde, a căzut în apă şi a fost înghiţit de vîltoare.

După ce barca a trecut în sfîrşit de locul primejdios şi lumea a reuşit să se ridice iarăşi în picioare, Frédéric n-a mai putut fi stăpînit. S-a smuls de lîngă nevastă, care plîngea, şi s-a aruncat asupra barcagiului. L-a lovit, fără ca omul să se apere, pînă cînd nişte braţe puternice l-au apucat din spate şi l-au tras de acolo. „Asta n-o să-l învie pe bătrîn“, i s-a spus. S-a întors la ai lui şi cele două femei deznădăjduite s-au uitat în sus la cel în ale cărui mîini îşi puneau acum viaţa. Atunci a ştiut că de-aici înainte trebuia să aibă doar grija lor. N-o simţea

ca pe o povară, dimpotrivă, în sfîrşit exista cineva care avea nevoie de el.

Luntraşul stătea cu capul în mîini, îşi plîngea de milă şi nu era în stare să hotărască ce să facă în continuare. Atunci Frédéric s-a ridicat din nou, l-a împins deoparte şi le-a comandat celorlalţi bărbaţi să lase vîslele la apă. O jumătate de zi mai tîrziu au tras la mal, mai jos de biserica Maria-Taferl, şi au coborît cu toţii, cuprinşi de o nesfîrşită osteneală.

Au rămas întinşi pe iarbă, nemişcaţi şi au pornit spre biserică abia cînd au prins puteri. Aveau la ei mătănii, medalioane sau cîte o monedă – mici daruri pe care voiau să le ofere vindecătoarei făcătoare de minuni şi blînd-surîzătoarei, celei care, în vremuri străvechi, făcuse să înflorească în locul acela un stejar bătrîn şi bolnav. Cînd se vedeau lumini ciudate în pădure, lumea zicea că vin în pelerinaj cete întregi de îngeri. Acum Frédéric şi alt bărbat au rămas la vas, ca să-l împiedice pe luntraş s-o şteargă; el se tot trăgea de păr, mormăind de unul singur: „De-atîtea ori am trecut pe acolo şi aşa ceva nu mi s-a întîmplat niciodată“.

Două zile mai tîrziu, sub comanda lui Frédéric, au intrat pe canalul Dunării, unde au fost conduşi pînă în portul Vienei. Luntraşul, care între timp îşi venise în fire, i-a zorit pe toţi să părăsească vasul. Între timp, pe chei apăruse un om pe care barcagiul l-a salutat cu foarte mare bucurie.

„Credeam că nu mai vii anul ăsta“, i-a strigat de pe mal bărbatul îmbrăcat elegant.

„Uite-mă aici“, a zis luntraşul şi a sărit din barcă.

„Oamenii arată cam istoviţi. Aţi păţit ceva?“, a întrebat străinul.

„Nimic deosebit.“

„Cît ceri de data asta pe barca ta?“

„Tot cît şi data trecută, e de-ajuns“, a răspuns luntraşul şi a bătut zdravăn palma pe care i-o întindea celălalt.

Frédéric, care tocmai îşi făcea de lucru prin apropiere, s-a amestecat în vorbă. „Ce vrea să zică asta? Credeam că ne duceţi pînă la capăt.“

„Capătul meu e aici. Tocmai mi-am vîndut vasul şi mă întorc pe jos acasă. Vin iarăşi primăvara viitoare.“

Frédéric a făcut un pas spre el, dar omul nu s-a dat înapoi.

„Nu se poate să faceţi aşa ceva! Uitaţi-vă la oameni, sînt sleiţi de puteri. Ne sînteţi dator!“

„Ascultaţi-mă bine“, s-a stropşit luntraşul. „A fost un accident. Ce tot voia

bătrînul? De s-a sculat în picioare? V-am zis eu să vă ridicaţi? Nu, nu v-am zis. Şi-acu' luaţi-o din loc."

Frédéric a mai făcut un pas spre el, îl mai pusese o dată la pămînt şi ar fi făcut-o din nou, dar acum părea hotărît să nu se mişte din loc. Negustorul s-a pus între ei.

„Nu vreau să ştiu ce-nseamnă toate astea, nu mă priveşte. Îmi vinzi barca sau nu?"

„Ai bani la tine?", a întrebat omul.

„Bineînţeles."

„Atunci a ta e."

„Bun, să mergem la cîrciumă şi să pecetluim tîrgul."

„Şi noi? Cu noi ce se întîmplă?", a vrut să ştie Frédéric.

„Mai întîi o să vă puneţi tabăra aici, în aer liber, şi să nădăjduim că o să bată doar o briză rece şi că n-o să mai şi plouă", a răspuns negustorul. „Nu cred că are cineva destui bani pentru o cameră la han. Dacă aveţi noroc, o să găsiţi pe careva să vă ducă mai departe, peste cîteva zile, altfel trebuie să aşteptaţi pînă la anul."

„Pînă la anul? Şi ce să facem pînă atunci?", a întrebat Frédéric năucit.

„Ce ştiu eu? Poate să cerşiţi."

Cei doi bărbaţi au rîs şi au dat să se îndepărteze, dar negustorul s-a oprit şi s-a întors iar spre Frédéric. „În plus, aveţi nevoie de hîrtii care să arate că sînteţi colonişti şi pe alea nu le căpătaţi chiar atît de uşor. Înregistraţi-vă la Administraţia Curţii, aşa-i cel mai bine."

„Şi unde-i Administraţia asta?", s-a mai interesat Frédéric, dar negustorul a ridicat doar din umeri şi s-a îndepărtat împreună cu luntraşul.

Frédéric s-a întors la oameni, care stăteau nehotărîţi în mijlocul avutului lor, şi i-a lămurit că acum avea să caute Administraţia Curţii. Şi-a dus nevasta şi pe mama ei în spatele unui zid scund, unde erau apărate de vînt, a strîns în jurul lor puţinul avut care le mai rămăsese şi a dat să plece, dar Eva l-a oprit.

„De unde ştiu eu c-ai să te mai întorci?", a întrebat ea.

„Mă întorc." A spus-o atît de răspicat, încît ea nu s-a mai îndoit deloc, nici măcar o clipă.

N-am aflat niciodată cum a găsit Frédéric sediul Administraţiei, nici bunicu' nu ştia. E sigur însă – pe cît poate fi de sigur ceva ce s-a povestit şi s-a împodobit de sute de ori – că a găsit Administraţia prin toată forfota de la Viena

şi că acolo i s-a spus că în ziua următoare vor fi trimişi pe chei mai mulţi funcţionari, care vor rezolva formalităţile. De-acum nu mai avea nevoie decît de o nouă ambarcaţiune.

Ce a urmat a fost povestit de Eva Obertin, după moartea soţului şi pe propriul pat de moarte, după ce preotul o încurajase de mai multe ori să-şi uşureze sufletul, de faţă cu copiii ei.

Frédéric se întorcea din oraş în port şi a trecut pe lîngă cîrciuma unde luntraşul şi negustorul ciocniseră deja de nenumărate ori, lucru care se putea vedea după mulţimea de pahare din faţa lor. Tot chibzuia unde ar fi putut să găsească un adăpost peste noapte pentru nevastă şi mama ei. Spera că printr-o colectă de la ceilalţi călători putea să strîngă destui bani pentru un luntraş care să-i ia cu el, dar de fapt avea o idee mai bună. Nimeni dintre cei care fuseseră pe vas nu avea cît să le ajungă. Şi, în afară de asta, de unde să scoată un luntraş? Timpul o luase înainte, deja se înnopta.

S-a oprit în faţa ferestrei de la cîrciumă şi i-a urmărit pe cei doi. Negustorul tot umplea paharele şi probabil că se aştepta să scoată un preţ mai bun dacă îl îmbăta pe luntraş. Însă şi acesta era şiret, tot asta urmărea cu multele rachiuri, dar în folosul lui. În cele din urmă, Frédéric a văzut o pungă cu bani schimbîndu-şi proprietarul, după care cei doi şi-au golit paharele şi s-au ridicat.

Frédéric s-a ascuns în spatele unui şopron, privindu-i de acolo pe bărbaţii care au ieşit, împleticindu-se şi bolborosind, s-au îmbrăţişat cu mare voioşie şi şi-au luat rămas-bun pînă în anul următor. Apoi fiecare a apucat-o în altă direcţie, negustorul s-a întors în oraş şi luntraşul s-a îndreptat spre o zonă pustie la ora aceea, pe care trebuia s-o traverseze ca să ajungă, mergînd peste cîmp şi prin pădure, la drumul ce urma să-l ducă acasă.

În timp ce negustorul a început curînd să păşească drept şi sigur, barcagiul părea să fie beat de-a binelea. Se sprijinea de garduri şi de ziduri şi te aşteptai să cadă oricînd şi să rămînă lat acolo. Dacă n-ar fi ştiut ce făcuse omul în cîrciumă, Frédéric ar fi putut să creadă că mersul pe uscat îi înnoda picioarele. Gîndul să-l tîlhărească a încolţit în el abia tîrziu, cînd nu mai trecea nici o trăsură şi nu se mai auzeau decît vîntul, un lătrat în depărtare şi melodia fluierată de omul din Ulm.

Întîi s-a luat după el ca să-l bată, cum n-ar fi putut s-o facă de faţă cu alţii – aşa îi spusese mai tîrziu nevestei, răspunzînd la întrebările ei insistente; sau pentru că în Lorena se obişnuise cu furişatul atît de bine, încît nici aici nu

reuşea să se dezveţe.

Era un loc neprimitor, drumul se prefăcea într-o potecă îngustă, desfundată, care se pierdea apoi în pădure. Dacă numai cu puţin timp în urmă Frédéric dorise să înceapă o viaţă nouă, fără cusur, acum lucrurile se schimbau şi el a redevenit vînătorul de dinainte. Luntraşul era doar un altfel de z*egun* care vărsa şi se uşura întruna, fără să-şi dea seama de umbra care îl urmărea de la oarecare distanţă.

După ce se asigurase iarăşi că nu erau martori, Frédéric a apucat o piatră cu muchii ascuţite şi a grăbit pasul. Piatra i se potrivea bine în mînă, a răsucit-o de mai multe ori, pînă cînd a găsit muchia cea mai ascuţită. Luntraşul, care acum îi auzise paşii, a devenit bănuitor şi a încercat să vadă cine era, dar Frédéric l-a şi lovit. A renunţat la orice precauţie, a doua lovitură l-a nimerit pe om în ceafă, a treia în tîmplă. Barcagiul s-a clătinat, dar n-a căzut, îşi ţinea doar braţele deasupra capului ca să se apere şi se văita în gura mare. Frédéric l-a lovit pentru a patra oară şi a văzut cum i s-a înfundat o bucată de ţeastă. Omul s-a frînt abia atunci, a căzut la pămînt şi a început să geamă monoton.

Frédéric s-a întors, dar nu se auzea nimic, în afară de muzica îndepărtată a unei trupe de muzicanţi dintr-o cîrciumă de mîna a treia şi de scîrţîitul unei firme agăţate pe o clădire goală. Cine l-ar fi văzut în clipa aceea i-ar fi observat căutătura febrilă pe care o avea mereu cînd urmărea *zeguni*.

S-a aplecat deasupra victimei lui şi a reuşit să-i ia banii fără greutate. Era aproape sigur că omul nu-l recunoscuse. Chiar dacă luntraşul ar fi supravieţuit şi ar fi chemat jandarmii, tot ar fi părut o tîlhărie obişnuită, cum sigur se întîmplau adesea în Viena. „E vina lui. Să ai la tine atîţia bani şi apoi să porneşti la drum de unul singur, asta n-are cum să se termine bine“, s-ar fi spus. În afară de asta, el, Frédéric, avea un bun alibi: fusese toată ziua la Administraţia Curţii Imperiale.

Pe drumul de întoarcere, muzica a început să se audă tot mai bine, Frédéric a ajuns iar la cîrciumă, prin aceeaşi fereastră l-a văzut pe negustor ciocnind cu un tînăr; altminteri, clientela era cu totul alta. Se strînseseră mesele şi băncile din mijlocul încăperii şi se dansa cu mare însufleţire. Nişte femei uşoare erau ţinute strîns de partenerii lor şi se bea zdravăn.

Nu se mai vedeau decît puţini negustori şi luntraşi, în schimb era o adunătură şi mai pestriţă, ucenici şi meşteşugari, slujnice, haimanale şi muncitori din port. Toată lumea deocheată a Vienei părea să se fi adunat acolo.

Mai erau şi mulţi dintre tovarăşii lui de drum, tăcuţi şi cu gîndurile aiurea, ca paralizaţi de grija că ar putea rămîne împotmoliţi în Viena. Frédéric i-a plătit hangiului pentru o cameră cu sobă, apoi a alergat pe chei, ca să-şi aducă nevasta şi soacra.

„Ştiam eu că n-ai să ne laşi baltă“, i-a zis nevasta şi l-a îmbrăţişat bucuroasă.

„Strîngeţi-vă lucrurile, am luat o cameră la han.“

„O cameră? Da’ n-avem bani pentru aşa ceva“, a zis soacra, nevenindu-i să creadă.

„Acum avem.“

N-a ridicat privirea nici măcar cînd Eva a început să întrebe de unde erau banii. Apoi, cînd s-au aflat în camera slab luminată şi el a pus banii pe masă, femeile l-au privit întrebător şi speriate. Dar şi ele ştiau să preţuiască avantajele pe care le aduceau banii în situaţia lor. În vreme ce lorenii ceilalţi erau nevoiţi să suporte noaptea aspră din Viena, lor hangiul le-a adus chiar şi ceva de mîncare şi vin.

După ce bătrîna a adormit sforăind, Frédéric şi Eva s-au strecurat tiptil din cameră. Au dansat primul dans din viaţa lor împreună şi s-au sărutat într-una din multele încăperi întunecoase în care, dacă judecai după gemete şi ţipete, se retrăseseră şi alte perechi. Cînd au ostenit de-atîta dans şi vin, s-au aşezat lîngă tînărul care băuse împreună cu negustorul. Acesta renunţase la un moment dat şi se ridicase nervos de la masă. „N-ai decît să vezi cum scapi de barca ta, ţap încăpăţînat ce eşti“, spusese el şi dispăruse în noapte.

Frédéric a ciocnit cu omul şi l-a întrebat: „A vrut să-ţi dea prea puţin?“.

„Da. Tata mi-a spus exact ce să primesc şi ce nu. Acum stau aici cu mîinile goale.“

„N-ai vrea să mergi pînă în Banat? Te-aş plăti bine“, a zis Frédéric.

„Sigur nu. Aş fi nevoit să rămîn acolo peste iarnă.“

Atunci lui Frédéric i-a venit altă idee. Nu dusese el oamenii pînă la Viena în ultima parte a drumului? Oare nu-i ascultaseră ei ordinele şi nu manevraseră vasul pe canal, aducîndu-l în siguranţă pînă în port? Şi-a trimis nevasta sus şi i-a pus barcagiului braţul pe după umeri. „Cred că noi doi am putea să încheiem un tîrg“, i-a şoptit la ureche.

Cînd a ajuns înapoi în cameră, la ceas tîrziu, şi le-a privit pe cele două femei adormite, care erau cu totul la mîna lui, un sentiment duios a răsărit în el

pentru prima oară în viaţă. Avea să aibă grijă să nu ducă lipsă de nimic. Urma să aibă copii cu Eva, cel mai bine un fiu, căruia să-i lase mai tîrziu gospodăria. Avea să facă orice pentru ca drumul lor să nu fi fost zadarnic. În sfîrşit, avea o familie.

În dimineaţa următoare le-a poruncit oamenilor lui – aşa îi privea acum – să fie pregătiţi. De îndată ce funcţionarii le dădeau voie să plece, urmau să-şi continue călătoria pe noul vas. Curînd au apărut pe chei patru bărbaţi în uniforme; duceau un scaun, o masă, un geamantan, o mapă şi o călimară, unul dintre ei părea să fie mai mare în grad decît ceilalţi. Acesta s-a aşezat, şi-a pus pe masă pălăria cu pene, călimara şi mapa, din care a scos instrumente de scris şi hîrtie. Cu un aer blazat, şi-a înlăturat de pe faţă o şuviţă de păr şi abia apoi a privit în jur.

„Cine e conducătorul vostru?“, a întrebat.

„Eu“, a răspuns Frédéric fără şovăială, şi nimeni nu l-a contrazis. A făcut un pas înainte.

„Vorbiţi germana?“

„Da, la noi în ţinut se vorbea germana din Lorena.“

„Nu-mi pasă, important e să plecăm cît mai repede de aici. Vîntul ăsta mă îmbolnăveşte“, a zis funcţionarul. „Să începem atunci cu dumneavoastră. Nume, origine, meserie şi religie. Unde vă sînt bagajele?“

Frédéric şi-a arătat bocceaua şi doi dintre funcţionari au început de-ndată să scotocească în ea. „Mă cheamă Aubertin“, a fost răspunsul.

„Sună franţuzeşte. Cu *A* şi *u* sau cu *O*?“

„Care-i deosebirea?“, a întrebat Frédéric, care nu ştia să scrie şi nu-i păsase niciodată de asemenea fineţuri.

„Cu *O* ar fi mai nemţesc. Aţi avea mai puţine probleme.“

„Atunci cu *O*.“

„Prenume?“

„Frédéric.“

„Fir-ar să fie!“, a înjurat bărbatul. „Iarăşi ceva cu două înţelesuri. Nu s-ar putea să vă cheme pur şi simplu Fritz sau Hans? Dacă toţi au nume la fel de complicate, mai stăm şi mîine aici. Cu *c* sau cu *ck*?“

„Cum sună cu *c*?“

„Mai franţuzesc.“

„Atunci cu *ck*.“

„De azi înainte vă cheamă Frederick cu *ck* şi Obertin cu *O*. Sînteţi însurat?“

„Sînt“, a răspuns el şi s-a uitat la nevasta lui, care îl privea încîntată.

„Origine?“

„Lorena.“

„Meserie?“

„Ţăran.“

„Găsiţi că Luther e un mare om?“

„Găsesc că Luther e diavolul.“

„Ei, cum stăm?“, i-a întrebat înaltul funcţionar pe subordonaţii lui, care între timp cercetaseră bagajul lui Frédéric.

„Totul în ordine. N-am găsit nimic“, au răspuns ei. Bărbatul a completat formularul, i-a pus sigiliu şi i l-a înmînat lui Frederick.

„Atunci vă doresc un viitor frumos în Banat şi să-i fiţi împărătesei un supus credincios.“

Nu toţi au scăpat chiar atît de uşor. Funcţionarii păreau să ştie ce caută. Cînd au găsit în bagajele unei perechi din Haguenau o biblie luterană, unul dintre ei a ţinut-o sus şi a strigat: „Prăsila lui Luther voia să ne înşele!“. Pedeapsa a urmat pe loc.

Doi dintre oameni l-au ţinut bine pe protestant, al treilea i-a dezgolit dosul şi l-a împins pe masă. Apoi, după ce a dat de înţeles printr-un oftat că, de fapt, considera asemenea treburi sub demnitatea lui, superiorul a scos un baston din geamantan, şi-a luat poziţia în spatele victimei lui şi a început să lovească. Douăzeci de lovituri, toate executate cu pricepere şi elegant. Protestantul a fost lăsat să zacă, pe jumătate leşinat, apoi a venit rîndul nevestei lui. La urmă au fost alungaţi amîndoi, acoperiţi de ocară şi ruşine. Nici altei perechi nu i-a mers mai bine, bătea la ochi prin straiele mai bune şi mîinile îngrijite. Cînd cei doi s-au încurcat în spuse contradictorii despre meseria lor şi înaltul funcţionar a găsit că era imposibil să fi fost ţărani, au căpătat aceeaşi pedeapsă. Dar celorlalţi li s-au plătit iarăşi trei guldeni şi li s-a dat voie să plece încă din acea după-amiază. Frederick s-a aşezat la pupa, acolo unde fusese locul luntraşului, şi a ordonat: „Coborîţi vîslele la apă!“.

S-au scurs patru săptămîni pînă cînd au ajuns în Banat. Pe Tisa, la Titel, au fost luaţi în primire de autorităţi, percheziţionaţi şi interogaţi din nou, apoi au fost dirijaţi pe Canalul Bega, drept şi de curînd terminat, şi traşi la edec de ocnaşi pînă în apropiere de Timişoara. Cînd era vorba să se poarte tratative cu

autorităţile, Frederick era trimis întotdeauna înainte, iar el îşi asuma misiunea asta drept ceva de la sine înţeles.

Apoi au ajuns. Dar unde? Pămîntul făgăduit lor era o mare întindere mlăştinoasă, plină de buruieni şi mărăciniş, peste care, cînd au sosit, bătea un vînt îngheţat de toamnă şi cădea o ploaie necontenită. Drumurile, dacă existau, erau noroioase şi carele cu boi, care trebuiau să-i ducă în puţinele sate deja existente, se împotmoleau întruna.

Cei mai mulţi şi-au petrecut iarna în Mercydorf, unde au dat peste ţărani duşmănoşi şi peste alţi colonişti ce rezistau de luni şi ani de zile în case ticsite, sperînd să se înalţe şi alte sate. Administraţia din Timişoara era moleşită, prin ţinut nu se arătase încă nici un funcţionar sau topograf. Lorenii trimiseseră multe scrisori în oraş, dar ele au rămas fără răspuns. Şi cînd venea cîte ceva, erau doar promisiuni şi cuvinte de consolare, aşa că unele familii deja plecaseră.

Singurul lucru bun era că au dat peste mulţi alţi loreni. Pînă şi sărăcia semăna cu cea de acasă. Frederick, Eva şi mama ei s-au mutat împreună cu alţii în grajdul unei familii de ţărani veniţi din Marsal. Sperau că în primăvară, cel mai tîrziu, cînd pămîntul era dezgheţat, vor avea bucata lor de pămînt, pe care să-şi poată pune casa. Nu mult, doar cîteva iugăre, pentru început.

În vara lui 1771, apele şi mlaştinile din ţinut au început să putrezească şi să răspîndească o duhoare cumplită. Seara oamenii erau atacaţi de miliarde de ţînţari şi primul caz de malarie nu s-a lăsat mult aşteptat, apoi au urmat cu zecile. A fost trimis cineva la Timişoara ca să aducă medici, dar nu s-a arătat nici unul. Una peste alta, fuseseră lăsaţi să se descurce cum or putea, pradă unei naturi care era în stare să-i nimicească oricînd avea ea chef. Şi soacra lui Frederick a murit atunci. Întîi a avut zile în şir dureri, pîntecăraie şi o sete mistuitoare, apoi a căzut într-un fel de lîncezeală şi mai tîrziu şi-a pierdut cunoştinţa în braţele fiicei.

În primăvara următoare, Frederick s-a hotărît să plece chiar el la Timişoara, a împrumutat un cal, şi-a îmbrăcat cele mai bune haine şi a pornit în galop. Ştia că, dacă nu se întîmpla ceva curînd, n-aveau să aibă ce recolta nici în anul acela şi că vor fi nevoiţi să trăiască din mila altora.

La fel de puţin cît se ştie despre cum răzbătuse pînă la Administraţia Curţii din Viena se poate spune şi despre cum a reuşit să vorbească la Administraţia din Timişoara. Două zile mai tîrziu, măcar atît e sigur, s-a arătat iarăşi la

orizont, urmat de mai mulţi călăreţi şi o trăsură. Eva îi alergase în întîmpinare, dar, în loc să se oprească, să-şi îmbrăţişeze tînăra nevastă şi să-şi tragă sufletul lîngă ea, el a trecut împreună cu ceilalţi pe lîngă Mercydorf, mergînd mai departe.

S-au oprit abia unde era dealul care avea să fie numit mai tîrziu Dealul Ţiganilor. De acolo au cumpănit pentru prima oară cum stăteau lucrurile, au cuprins cu privirea tot ţinutul şi, curînd, topografii şi inginerii şi-au început lucrul. Într-o dimineaţă, Frederick i-a strîns pe toţi lorenii în jurul lui şi a zis: „După cum ştiţi, am fost la Timişoara. Am ameninţat că ne vom lua singuri pămîntul, dacă nu vin curînd să-l măsoare; că o să ne construim casele acolo unde ni se pare nouă că e mai bine şi că nu vom plăti niciodată dări. Asta a funcţionat. Acum se măsoară pămîntul, mîine începem ridicarea caselor. Bărbaţi, de-acu' ne aşteaptă multă muncă, aşa că duceţi-vă devreme la culcare şi nu vă îmbătaţi".

Încă înainte de răsăritul soarelui, femeile şi-au trezit bărbaţii, care au mîncat te miri ce şi au băut nişte rachiu, să se încălzească. Femeile i-au dus pînă la hotarul satului şi s-au uitat după ei pînă cînd li s-a pierdut urma în zare. Coloana de care, cai şi oameni s-a oprit abia acolo unde avea să fie mai tîrziu Triebswetter. Au început să sape prima dintre cele patru gropi din care şi-au scos pămîntul pentru case. Cîrciuma a fost înălţată încă înaintea bisericii.

Într-o dimineaţă tulbure, ploioasă din anul 1772, s-au adunat pentru ultima oară în piaţa din Mercydorf. Aveau la ei tot ce le aparţinea sau mai primiseră de la gazdele lor pe cîţiva bănuţi: scaune, mese, dulapuri, paturi; tot ce avea să le fie de folos ca să se statornicească dincolo de orizont, în casele de lut care îi aşteptau. Nu mai trebuiau decît să primească hîrtiile doveditoare. Fiecare familie avea la dispoziţie o parcelă întreagă, treizeci şi patru de iugăre de pămînt: ogor, fîneaţă, păşune şi locul de casă şi grădină. Cei fără copii au primit numai jumătate. În urma lor au rămas cîţiva morţi.

Cu puţin înainte de intrarea în sat fusese ridicată o platformă pe care au luat loc funcţionarii din Timişoara şi baronul Alvinczy, moşierul satului Triebswetter. Drumul şi cîmpul dimprejur erau pline cu trăsuri, căruţe şi cai, cu bărbaţi, femei şi copii şi bagajele lor. Ploaia cădea fără părtinire şi cruţare asupra tuturor, oameni şi animale. Se vîra pe sub haine şi în încălţări, în gură şi în ochi. Noroiul era atît de gros, încît nu se putea înainta decît cu mare caznă. Numai caii stăteau liniştiţi, răbdau cerul aşa cum îl răbdaseră şi pe om de-o

viaţă întreagă.

Baronul s-a ridicat şi a vorbit: „Bărbaţi, aţi înfăptuit lucruri mari pentru voi, pentru familiile voastre şi pentru Monarhie. În cel mai scurt timp v-aţi înălţat un sat, care vă va fi noua patrie. Dacă munciţi bine şi din greu, veţi ajunge la oarecare bunăstare, atît cît i se cuvine unui ţăran“. Şi-a dres glasul. „Iar eu voi fi stăpînul vostru drept şi binevoitor. La mine veţi găsi mereu o ureche plecată la problemele voastre, dar numai cînd nu vă rămîn alte mijloace. Mai întîi îl aveţi pe judecător. Cine vă este judecător?“.

S-a stîrnit un murmur, pentru că nimeni nu se gîndise la aşa ceva. Baronul şi-a pierdut răbdarea şi le-a şoptit celor care şedeau înşiraţi în spatele lui: „Pot să muncească precum animalele, dar să gîndească nu-s în stare“. A oftat şi şi-a repetat întrebarea. Oamenii se uitau descumpăniţi unii la alţii. Deodată s-a auzit un glas:

„Fratele Frederick. El să ne fie judecătorul!“.

Altcineva a întregit: „Frederick Obertin!“.

„Unde-i Frederick Obertin ăsta? Să se arate!“, a cerut baronul.

Frederick şi-a scos pălăria şi a făcut stînjenit un pas înainte. Baronul s-a întors iar spre însoţitorii lui: „Individul pare în ordine, să nu mai pierdem timpul degeaba. Mă omoară guta pe o vreme ca asta“. I-a făcut semn lui Frederick să se ducă la el. „Ştiţi să scrieţi şi să citiţi?“, l-a întrebat baronul, iar Frederick a răspuns că nu. Baronul s-a întors spre oameni. „Avem o problemă, fiindcă Frederick Obertin nu ştie să citească şi să scrie şi, ca să fie judecător, trebuie să poată şi asta. Mă tem că e nevoie să vă găsiţi pe altcineva.“

Din mulţime s-au auzit nişte fluierături, ceva de neînchipuit pentru vremurile acelea. Baronul a privit oamenii nedumerit. „Nici unul dintre noi nu ştie să citească sau să scrie!“, i s-a răspuns. Apoi s-a auzit glasul Evei, care şi-a făcut loc pînă în faţă. „Eu sînt nevasta lui. Am să-l învăţ să scrie şi să citească.“ Baronul s-a uitat la ceilalţi şi aproape toţi au încuviinţat din cap.

„Bine, dacă aşa vreţi. Frederick Obertin, apropie-te.“ De nu se ştie unde a apărut un baston argintat, care a trecut din mînă în mînă, pînă cînd a ajuns la baron. El i l-a întins lui Frederick. Ploaia s-a oprit puţin, ca şi cum vorbele stăpînului trebuiau să fie auzite de toţi cît se poate de clar. În hainele lui sărăcăcioase, Frederick se simţea nelalocul lui lîngă domnii aceia, care fuseseră căraţi în spate pînă la platformă, ca să nu-şi murdărească cizmele.

„Frederick Obertin, vă numesc judecător al satului…“ Baronul s-a întrerupt,

apoi s-a uitat neajutorat într-o parte şi a întrebat în şoaptă: „Avem deja un nume pentru sat?“. Toţi au ridicat din umeri, nici la asta nu se gîndise nimeni pînă atunci.

„Pe asemenea vreme tulbure, excelenţă, nu se poate numi decît Trübswetter“, a şoptit la rîndul lui Frederick.

„Nu sună bine“, a comentat baronul şi a chibzuit o vreme, pînă cînd i s-a luminat chipul.

„Frederick Obertin, vă numesc judecător al satului Triebswetter. Să fiţi un judecător drept şi neîngăduitor pentru supuşii Majestăţii Sale, Domnia Sa, Împărăteasa Austriei şi Ungariei, şi să cumpăniţi asupra lor după dreaptă cunoaştere şi înţelegere. Să aveţi ultimul cuvînt în toate problemele satului şi să-l aduceţi la bunăstare. Să se împlinească toată nădejdea care a fost pusă în colonişti şi satul să ajungă curînd printre cei mai buni plătitori de dări din Banat. Să vă îngrijiţi să domnească buna purtare şi ordinea, potrivit preasfintelor noastre legi creştine. De-o fi să se acopere careva de o vină mijlocie, aveţi încuviinţarea să-l puneţi la stîlpul infamiei şi să-l faceţi să-şi strige vina şi pedeapsa în toate colţurile satului. Tot aşa, vă este îngăduită bătaia la tălpi pe banca de pedeapsă. În schimb, pentru vinile grele, trebuie să vă adresaţi mie şi Administraţiei. Şi ziua judecăţii o faceţi cunoscută prin strigare, pentru ca lumea să poată da seamă pentru vini mai mici. La fel, răspundeţi de ziua împăcării, în care părţile roase de invidie şi mînie ajung iar la înţelegere şi viaţa comunităţii nu mai e pusă în primejdie. Casa voastră va fi în viitor casa de judecată şi totodată aşezămîntul oficial al Administraţiei. Veţi putea obliga oamenii să vină la muncile necesare în folosul obştii. Dumneavoastră însă sînteţi eliberat de asemenea servicii şi, de asemenea, de îndatorirea de a vă pune casa la dispoziţie, ca adăpost de iarnă pentru armată. Pentru asta sînteţi despăgubit cu douăzeci şi patru de guldeni pe an. Fireşte că vă revine dreptul să aveţi şi o gospodărie proprie. Prima îndatorire o veţi avea de îndeplinit chiar peste cîteva zile. Atunci vor sosi animalele, seminţele şi uneltele pe care Administraţia le va lăsa în folosinţa satului pe o durată de trei ani. După trecerea sorocului, totul trebuie plătit. În primul rînd, va fi nevoie să fiţi sprijinit de nevastă ca să se împartă totul drept, după listele pe care trebuie să le faceţi de acum înainte.“

Baronul i-a înmînat toiagul de judecător lui Frederick, care a făcut o plecăciune adîncă în faţa lui. „E ceva cu care vreţi să începeţi, judecător

Obertin?“

Frederick n-a stat prea mult pe gînduri. „Aş vrea ca biserica noastră să aibă glas. De aceea aş vrea să dau comandă pentru un clopot mare şi trag nădejde că Administraţia ne va da banii cu împrumut pentru aşa ceva. Clopotul ăsta să ne anunţe botezul copiilor noştri şi să ne însoţească morţii la cimitir. Să aducă oamenii acasă de pe cîmp şi să ne amintească de fiecare dată de toţi lorenii care n-au izbutit să facă drumul pînă aici.“

Apoi s-a întors spre toţi ceilalţi: „Bun venit în Triebswetter! Să munciţi din greu şi să vă înmulţiţi, atunci vom avea aici şi un viitor!“. A coborît de pe platformă, înalţii domni au fost căraţi iarăşi pînă la trăsurile lor, ca nişte saci cu făină, şi oamenii au păşit peste pragurile caselor noi, modeste. Dacă în Mercydorf, satul acela ticsit de oameni, nimeni nu se putuse gîndi la mai mult de vreo împreunare pe fugă, cu frică, în dosul unui grajd sau în cîmp liber, acum bărbaţii şi-au luat în stăpînire şi nevestele după care tînjiseră de mult prea multă vreme.

1. Este vorba despre aşa-numitele *Ulmer Schachteln* (cutiile de Ulm), bărci de dimensiuni mari (pînă la 30 de metri lungime şi 7,5 metri lăţime), prevăzute cu o construcţie de lemn în mijloc, destinate transportului fluvial de mărfuri şi pasageri.

Capitolul 5

Vagonul de vite mă învăluia ca trupul Raminei, pe vremuri. Pentru scurt timp el m-a adăpostit şi mi-a dăruit linişte. Fuseserăm mînaţi prin gara refăcută de mîntuială după bombardament, pe lîngă călători apatici sau miraţi, care se temeau pentru propria soartă. Ne aruncaserăm boccelele în gurile întunecate care se căscau în faţa noastră pe una dintre liniile din spate şi apoi ne căţăraserăm înăuntru.

Noi, ultimii sosiţi, n-am fost întîmpinaţi cu prea multă bucurie, unii au mîrîit la noi sau, în cel mai bun caz, nu am fost luaţi în seamă. M-am cufundat în grămada de trupuri, acum eram toţi la fel, ne deosebeam numai după locul pe care reuşeam să-l cucerim. Unii stăteau ghemuiţi la uşă sau lîngă vreo crăpătură, ca să poată respira mai bine sau să vadă afară. Alţii preferaseră să se retragă într-un cotlon mai cald, ferit de vînt.

Cînd fuseserăm repartizaţi pe vagoane, o clipă domniseră haosul şi zgomotul. Cei mai mulţi din satul nostru au fost duşi în faţă, în timp ce pe mine m-au mînat într-unul dintre vagoanele din spate. Acum se vorbea doar în şoaptă, dacă mai era ceva de spus, ca şi cum oamenii ar fi hotărît deja să dispară. M-am ghemuit lîngă o deschizătură, unde era un băiat care tremura ca varga.

„Ţi-e frig?“, l-am întrebat. A scuturat din cap.

„Ce-o să facă cu noi?“, mi-a întors el întrebarea. Am ridicat din umeri.

„O să fim duşi în Siberia. Asta fac mereu“, a şoptit unul. Un freamăt a străbătut vagonul.

„Siberia? Unde-i asta?“, a întrebat băiatul.

„La capătul lumii. Dacă o să rezistăm pînă acolo. Şi, dacă reuşim, o să ne dorim să nu fi rezistat“, a răspuns acelaşi glas. S-au auzit alt freamăt şi murmure neliniştite.

„Ce au de gînd cu noi acolo?“, am vrut să ştiu.

„Nu mai întreba prostii. Acelaşi lucru pe care voiam şi noi să-l facem cu ei“, a zis o femeie, strîngîndu-şi paltonul mai bine pe trup.

De data asta n-a fost nici o reacţie, pentru că fiecare era preocupat de propria Siberie. Apoi unul a exclamat: „Au ajuns!“ şi, fără să ştim despre ce vorbea, dar cu speranţa că era ceva de bine, ne-am înghesuit la uşă, la crăpături şi la găurile din pereţii putrezi, de scîndură.

Ne-am uitat afară şi am descoperit în faţa gării nişte grupuri mici care încercau să-şi facă loc pînă la noi. Veniseră la Timişoara din satele bîntuite de ruşi ca să le mai dea cîte ceva pentru drum fiilor şi fiicelor lor, soţilor şi soţiilor, taţilor şi mamelor. Cine nu avea ce să aducă la tren stătea pur şi simplu acolo. Ceilalţi încercau să-i mituiască pe ruşi cu ceasuri cu brăţară şi cu ţigări.

Uneori cîte un soldat îi lăsa pe cîţiva să treacă, în timp ce îşi evalua prada. Oamenii alergau de-a lungul trenului şi strigau nişte nume, adesea li se şi răspundea. Erau schimbate ultimele cuvinte şi ultimele atingeri fugare, apoi fiecare se întorcea la locul lui, cu ce i se dăduse.

Aveau să se scurgă încă ore întregi pînă cînd am plecat în sfîrşit. N-au mai venit decît cîteva camioane. Eu rodeam o coajă de pîine, în timp ce mulţi dintre noi nu se mai săturau uitîndu-se afară şi asediau uşa. Se uitau ţintă la siluetele din faţa gării şi ele le întorceau privirile. Era un rămas-bun care voia să se întindă la nesfîrşit.

Se auzeau numai comenzile ruşilor. Cîteodată unul dintre noi striga pe careva de pe stradă şi uneori i se răspundea. Oamenii ascultau cu atenţie, ca şi cum toată viaţa ar fi depins de asta. Eu n-am strigat, pentru că nu era nimeni care să mă fi putut auzi. Pierdut în gînduri, mi-am trecut doar mîna peste pulover şi atît.

Pe lîngă toate, pentru prima oară în viaţă eram preocupat în principal de viitorul meu, care mi se părea oricum, numai plăcut nu. Fiindcă abia prin acele evenimente, care mă aruncau din copilărie în altceva, necunoscut încă, căpătasem un viitor concret. Unul foarte nedesluşit, ce mă înhăţase cu totul şi mă ducea departe, cum face rîul cu malurile pe care le scaldă.

Cînd trenul s-a pus în mişcare cu o smucitură, uşile fuseseră deja ferecate de multă vreme. Iarăşi se puteau auzi un freamăt, dar şi ţipete. Ne obişnuiserăm atît de bine cu aşteptarea şi cu căldura trupurilor îngrămădite, încît eram somnoroşi. Mă simţeam aproape bine, ca atunci cînd, îndesat în carnea Raminei, privisem cerul îngust din faţa ferestrei. Închisesem ochii, îi auzisem inima bătînd sau poate numai pe a mea, răsuflarea mi se potrivise cu a ei şi nu mai ştiam unde mă terminam eu şi unde începea ea.

Mişcarea aceea bruscă ne-a amintit însă că acum se pornea ceva ce noi nu mai puteam să influenţăm. Trenul a prins încet viteză, treceam deja pe lîngă ultimele clădiri ale gării, cînd am descoperit două siluete în lumina slabă a lămpii de la capătul liniei. Una a făcut cîţiva paşi înainte şi a rămas ca o păpuşă, care părea să fi fost uitată acolo. Poate că eram doar unul dintre cei mulţi care stăteau lîngă o deschizătură şi sperau acelaşi lucru. Dar nu-mi mai păsa de asta, ştiam că nimeni altcineva nu putea să stea acolo atît de convingător de lipsit de viaţă ca mama.

Treceam printr-un peisaj pleşuv, de iarnă, în care acoperişurile ninse ale caselor ţărăneşti semănau cu nişte pălării. M-am ghemuit din nou lîngă băiatul blond şi slab care, deşi îl chema Petru Großtat, nu ştia nici un cuvînt în germană. În vagonul meu erau doar oameni pe care nu îi mai văzusem niciodată. Bărbaţi care abia se întorseseră din război şi îşi arseseră uniformele în mare grabă. Alţii mai şezuseră de curînd în băncile şcolii şi lucraseră pămîntul.

Înainte să fi fost zăvorîte uşile vagonului, mai fuseseră îmbrînciţi înăuntru un bărbat şi fiicele lui. El avea o gaură de împuşcătură în obraz şi urme de arsură pe ureche şi în păr. Fetele îi tamponau obrazul cu batiste pe care picurau rachiu. Durerea lui avea să ne însoţească tot timpul. Priveam cu toţii ţintă locul acela unde pielea se zdrenţuia ca o floare neagră. Era ca o ameninţare, o prevestire a unor lucruri spre care ne îndreptam fără oprire.

Petru era înspăimîntat. După puţinele lui explicaţii, el nici nu ştia că era neamţ. Tatăl lui se însurase cu o româncă, numai numele era german. Apoi tatăl murise, dar mama îşi păstrase numele. Petru nu ştia nici unde era Germania, nici ce făcuse Germania asta, căreia deodată îi aparţinea, de cîţiva ani. Nu-i venea să creadă că numele lui fusese de-ajuns ca să-i pregătească o asemenea soartă.

I-am întins o bucată de pîine şi brînză, a mîncat puţin din ele şi restul l-a învelit într-o cîrpă, pentru mai tîrziu. N-avea nimic la el, nici măcar o boccea, cît de mică. Mama lui nu fusese lăsată să ajungă la el, cînd l-au descoperit în fîntîna secată din spatele casei. Avusese noroc că nu trebuise să plece la război, avea un picior mai scurt. „Un copil de duminică“, zisese mama lui. I se prevestise că va avea întotdeauna noroc. Dar norocul lui nu-i pusese la socoteală pe ruşi.

În tot vagonul se formaseră mici grupuri care vorbeau despre situaţia

noastră, cînd pe şoptite, cînd în gura mare. Aproape mereu rezultatul era fără ieşire. Urma să fim lăsaţi să coborîm din vagoanele pentru vite fie abia în Siberia, fie chiar în Ucraina. „Da' nu-i mare diferenţă", a zis un fost soldat, care se întorsese de curînd de pe front. „Indiferent unde murim, abia la primăvară pot să ne îngroape. Pămîntul e prea tare." A început să povestească despre campania din Rusia, dar curînd a fost rugat să înceteze. Pe nimeni nu mai interesa războiul lui. Nimeni nu mai voia să-i asculte amintirile.

Petru adormise, capul i se sprijinea pe braţul meu. Cu imaginea celor două siluete de sub felinar în faţa ochilor, m-a prins şi pe mine osteneala şi am căzut pradă somnului, însoţit de şoapte, de gemetele celui cu arsuri şi de păcănitul regulat al roţilor.

M-am trezit pentru că mă durea tot trupul. Capul îmi era culcat pe spatele unui bărbat, soldatul îmi folosea picioarele drept pernă. Mi le-am tras încet de sub capul lui, apoi m-am îndreptat. Nu mai era nici un loc liber, femeile şi bărbaţii zăceau într-o dezordine totală. Se sforăia, aerul era sălciu şi înăbuşitor. M-am uitat afară, dar nu era nimic de văzut, doar cîmpia albă şi cerul întunecat.

Nu puteam să spun nici ce oră era, ruşii ne luaseră ceasurile încă din camion. Dar la orizont se putea zări deja o crăpătură îngustă prin care ziua avea să se strecoare în noapte, destrămînd-o. Cînd m-am trezit a doua oară, era deja lumină. Cîteva dintre femei încercau să se spele cu apă dintr-o sticlă, dar au fost oprite, pentru că apa trebuia păstrată pentru băut. Oamenii preferau să miroasă urît decît să moară de sete. Şi-n plus, afară era atîta zăpadă, ar fi fost de-ajuns dacă ruşii ar fi deschis uşile şi atît.

Nimeni nu putea să spună cît a stat trenul şi nici unde ne aflam. Unii îşi împărţeau proviziile sărăcăcioase, alţii, care nu aveau nimic la ei, se uitau doar cu lăcomie. Petru s-a întins şi şi-a scos din buzunar cîrpa în care învelise resturile de mîncare. Cele două surori încercau să domolească durerea tatălui. Şi ele se uitau cu nesaţ la zăpadă, dar nu pentru că voiau să bea, ci pentru că ar fi putut să-i răcorească rana.

Trenul nu s-a mişcat din loc toată ziua. Dar în a doua noapte, cînd m-am trezit, eram în plină viteză, deşi nu pentru multă vreme. La o oprire în mijlocul cîmpului am stat iar multe ore şi n-aveam altceva de făcut decît să privim ţinutul pustiu şi mort.

Ca să-i abat gîndurile lui Petru de la frică, i-am spus una dintre poveştile Raminei. Aceea despre Dumnezeu, diavoli şi tot ce se află între ei. Cîndva,

Dumnezeu îndepărtase cerul de pămînt – pe atunci şi diavolii locuiau în cer –, pentru că nu mai putea să audă jeluirile oamenilor. Aşa a apărut *văzduhul*, tot ce era cuprins între cer şi pămînt, unde trăiau o mulţime de fiinţe bune şi rele. Într-o zi, Dumnezeu a intrat într-o luptă grea cu diavolii, uneori părea că ei îl vor birui. Dar Dumnezeu a învins şi i-a alungat pe diavoli din cer. În timp ce cădeau prin văzduh, au rămas prinşi cîte doi în douăsprezece locuri.

„Cum au reuşit una ca asta?“, a vrut să ştie Petru.

„Nu ştiu, Ramina nu mi-a spus niciodată. Dar ei pot, doar sînt diavoli“, am zis.

Pentru că diavolii trebuiau să iasă cumva la liman, au făcut douăsprezece vămi. Cine voia să se ducă la Dumnezeu trebuia să treacă mai întîi prin locurile acelea şi să cîştige bunăvoinţa lor. Sufletele moarte erau nevoite să li se înfăţişeze de douăsprezece ori diavolilor şi să-i convingă, să-i ispitească. Un suflet trebuia să-şi dovedească vrednicia, altfel îl luau diavolii. Aşa s-au răzbunat ei pe Dumnezeu.

„De ce vorbeşti tu întruna despre mai mulţi diavoli? Preotul nostru a spus mereu că nu există decît unul“, a comentat Petru.

„Ramina zicea că sînt exact douăzeci şi patru. Unul singur n-ar face faţă la atîta muncă.“

Vorbeam fără încetare, am răguşit, dar m-am mai şi liniştit. Aveam impresia că Ramina era acolo, cu noi în vagon. Dar poveştile mele nu le-au plăcut tuturor, prea li se părea că viitorul nostru era făcut din acelaşi material ca şi ele. Petru şi-ar fi căutat alt loc, numai să fi găsit.

Eram plecaţi de mai multe zile, treptat timpul şi spaţiul s-au şters pentru mine. Deşi ştiam că încă nu merseserăm destul ca să fim deja în Rusia, în fiecare clipă mi se părea că ajunseserăm. Sau mi se părea că România se mărea la nesfîrşit şi ne proteja de ceea ce ne aştepta la urmă.

Uşile vagonului se deschideau prea rar ca să ne putem face nevoile. Cu briceagul lui Petru am lărgit o crăpătură din podea, făcînd o gaură. Cînd trebuia să iasă o femeie, celelalte stăteau în jurul ei şi cîntau cîntece pe care le ştiam din programele radio pentru soldaţi. La ceva tot mai erau bune şi cîntecele astea. Cînd venea rîndul unui bărbat, ceilalţi făceau la fel. Am trecut prin tot repertoriul şi mi se părea că iarăşi ascultam radioul cu bunicu’. Dar cei mai mulţi nu-şi învinseseră încă ruşinea şi preferau să se ţină şi să aibă dureri decît să se uşureze de faţă cu atîtea urechi şi atîţia ochi. Alţii îşi învăţaseră lecţia mai

repede.

Într-o noapte m-am strecurat înapoi în libertate, prin gaura aceea ale cărei margini erau murdare şi alunecoase. Observasem că supravegherea trenului era mai slabă la staţionări şi că, de cele mai multe ori, vagonul nostru se oprea departe, în cîmp liber, înaintea gării. Ruşii nu-şi dădeau osteneala să iasă din vagoanele lor încălzite; era limpede că, pentru ei, noi eram prinşi în capcană, fără scăpare.

Fiindcă pentru planul meu aveam nevoie de cuţitul lui Petru, i l-am spus şi lui. De îndată ce trenul avea să oprească şi gaura era destul de mare, noi ne-am fi lăsat în jos prin ea şi ne-am fi întins între şine pînă ce trenul avea să plece din nou. Am lărgit gaura cu briceagul, făcînd cu schimbul, pînă cînd ne-au încăput prin ea capul şi umerii, apoi am aşteptat un prilej potrivit. Nu ştiu cîţi erau treji, urmărind ce făceam noi şi calculîndu-şi şansele să scape în felul ăsta. Nu ştiu nici cîţi au şi făcut-o după mine şi Petru.

Pe sub noi treceau şinele şi se vedeau ca nişte linii negre în zăpada cu luciri mate. Ele arătau spre un trecut deloc îndepărtat şi care totuşi părea să se fi petrecut cu mult timp în urmă. Mîinile îmi erau îngheţate, abia le mai simţeam. Aveam julituri şi tăieturi în multe locuri. „De cînd începe să încetinească, te laşi să cazi pe spate, cu picioarele împotriva direcţiei de mers. Atunci o să fim destul de departe de gară. Să fii atent să nu nimereşti între roţile trenului“, i-am spus.

Aproape că mă părăseau puterile. Cînd trenul a încetinit şi a fluierat locomotiva, iar noi ne-am gîndit că de-acum urma gara, m-am strecurat prin gaură şi m-am sprijinit pe braţe. Nu mă întrebasem dacă ele aveau să mă ţină, cînd eu nu fusesem în stare nici măcar să duc sacul pînă la Ramina.

„După aceea îmi arunci imediat sacul, apoi vii şi tu, nu-i aşa?“, l-am întrebat pe Petru. A şovăit, în el s-a dat o luptă scurtă, apoi a părut să se fi hotărît.

„Am să-ţi arunc sacul, dar nu vin cu tine. Mi se pare prea primejdios“, a şoptit.

Primele mele încercări precaute n-au reuşit şi mă gîndeam deja să renunţ. Voiam să fac o ultimă încercare, dar, dacă nu mă grăbeam, curînd ar fi fost deja prea tîrziu. Am aterizat, lovindu-mă de muchia unei traverse, şi în mine s-a răspîndit o durere ascuţită. Mai întîi am rămas întins, cu braţele strîns lipite de trup. Eram amorţit de durere, dar am reuşit să mă ridic şi să merg şchiopătînd

spre forma întunecată care zăcea între şine.

Cînd am dat să-mi iau lucrurile, de undeva, din faţă, s-a auzit un strigăt care, deşi n-avea nimic omenesc, trebuie să fi fost al unui om. M-am pitit, căci credeam că fusesem descoperit. N-aş fi avut nici o şansă de supravieţuire cu ei şi cu mitralierele lor. În clipa aceea, trenul şi-a mărit din nou viteza. Locomotiva a şuierat, ca şi cum ar fi vrut să mă salute, în timp ce oamenii mei – pentru că asta deveniseră cu toţii – se îndepărtau de mine în vagoane, paralizaţi de teamă şi de frig. Nu era nici o aşezare, nici măcar o casă, cît vedeai cu ochii. Eram singur într-un decor nemărginit.

Totuşi, în liniştea care s-a instalat acum, am auzit glasul lui Petru strigînd după mine. Zăcea într-un fel ciudat, frînt, pe una dintre şine, trunchiul de-o parte şi picioarele de cealaltă. Şi-a ridicat braţele, apoi le-a coborît iar şi, ca şi cum gestul l-ar fi costat ultimele puteri, capul i-a căzut fără viaţă într-o parte. Am îngenuncheat, mi-am băgat mîinile pe sub el şi am încercat să-l ridic, dar partea de jos a trupului a căzut înapoi pe pămînt, ca o bucată de carne trîntită de măcelarul de la oraş pe tejghea, înainte să desfacă cele mai bune bucăţi de pe oase. Măruntaiele lui Petru mi s-au revărsat în braţe; i-am dat drumul şi mi-am pierdut cunoştinţa.

* * *

Nu mai fusesem niciodată singur cu adevărat. Chiar şi cînd stătusem cu morţii, ei tot erau mereu prezenţi. În primele ore ale dimineţii, cînd mă întorceam în casă, sperînd că furia tatei se potolise, mă aşteptau două cărămizi călduţe sub pătură. Cîteodată şi nişte resturi de mîncare rece pe masă. În Timişoara, bunicu’ şi Katica fuseseră tot timpul lîngă mine.

Acolo, pe şine, cînd mi-am revenit în simţiri, am priceput că eu îmi eram singurul sprijin. Nici măcar ajutorul pe care şi-l puteau oferi cei rămaşi în tren – să dai mai departe o coajă de pîine, căldura trupurilor cînd dormeau, purtarea cuviincioasă cînd îşi făceau nevoile –, eu nici măcar atît nu aveam.

Sîngele lui Petru se scursese de mult timp în zăpadă, i-am închis ochii, aşa cum făcuse adesea preotul nostru, şi i-am tras trupul de pe şine. Era singurul lucru pe care mai puteam să-l fac pentru el. M-am hotărît s-o iau într-o direcţie în care, în lumina lunii, se zărea la orizont ceva ca o coamă de deal şi am pornit.

N-aş mai putea să spun cît timp am rătăcit. Întîi am mers pe un cîmp gol, apoi m-am afundat într-o pădure de mesteceni unde m-am împiedicat de mai multe ori şi am căzut, aşa că hainele mele s-au udat şi apoi s-au întărit. Spatele tot mă mai durea, dar frigul m-a făcut curînd să nu mai simt nici măcar durerea.

Îmi trăsesem căciula bunicului pe ochi şi îmi încheiasem haina, totuşi tremuram din tot trupul şi înaintarea mi se părea tot mai grea. Dacă n-aveam să găsesc curînd un loc uscat, ferit, moartea mea n-ar fi fost mai puţin jalnică decît aceea a lui Petru. Şi pe el, pe care nu-l îngropasem – chiar dacă aş fi încercat, pămîntul îngheţat nu l-ar fi primit –, şi pe mine ne-ar fi acoperit pur şi simplu zăpada.

Am ajuns la un rîu care era îngheţat pe alocuri, dar gheaţa nu ţinea, asta se vedea limpede în lumina lunii. La numai o zvîrlitură de piatră de celălalt mal se înălţa dealul şi, la jumătatea drumului spre vîrf, am zărit ceva ca o construcţie de piatră, un turn, o clădire joasă şi nişte resturi de zid. Am umblat în sus şi în jos, dîrdîind, dar n-am găsit nicăieri un pod sau vreun loc pe unde să pot trece dincolo, peste stratul de gheaţă. Cînd credeam deja că nu-mi rămăsese decît s-o iau pe firul rîului într-o direcţie, ochii mi-au căzut pe o barcă acoperită aproape în întregime de zăpadă.

Am coborît panta şi am început s-o dezgrop, dar bucuria mi-a pierit curînd. Părea să fi fost spartă şi abandonată acolo. M-am ghemuit alături şi am plîns fără oprire, dar ştiam că plînsul meu n-avea să fie auzit. Frigul m-a silit să fac totuşi ceva. Mi-a trebuit multă forţă ca să desprind barca de acolo şi, după ce am examinat spărtura din peretele lateral, am sperat că putea să-mi ajungă, cu puţin noroc, pentru un drum atît de scurt. Mi-am scos haina şi am îndesat-o în spărtură, apoi am urcat şi mi-am făcut vînt pe lîngă sloiuri, pînă în mijlocul rîului.

Barca s-a umplut cu apă rece ca gheaţa şi, oricît m-am străduit, a început să se scufunde tot mai repede. Am ieşit din ea în ultima clipă şi m-am întins pe gheaţă, care a pornit imediat să crape. Era foarte ciudat că nu se rupsese atunci cînd voiam să mor, dar o făcea acum, cînd încercam să-mi salvez viaţa. Am continuat să mă tîrăsc pe burtă, cît mai repede, dar şi cît mai precaut cu putinţă. Crăpăturile se întindeau în toate părţile, formau ramificaţii – o plantă căţărătoare din gheaţă, care creştea din ce în ce mai repede, făcînd ţăndări suprafaţa de sub mine.

Am ajuns de cealaltă parte, dar cu ce preţ! Haina era pierdută, iar puloverul

şi toate lucrurile mele erau ude leoarcă. În afară de asta, frigul şi oboseala ameninţau să pună stăpînire pe mine, iar durerea se făcea simţită din nou. Eram sigur că n-aveam să rezist peste noapte.

Dealul se înălţa în faţa mea, aproape de necucerit, abia înaintam cîţiva paşi, că şi lunecam înapoi şi trebuia s-o iau de la început. Ca şi cum ar fi vrut să-şi rîdă de mine, luna îşi arunca lumina rece, indiferentă peste zadarnica mea trudă. Era de parcă ar fi murit toţi oamenii şi toată viaţa s-ar fi stins, pentru că, uitîndu-mă înapoi, peste cîmpia pe care tocmai o traversasem, nu se vedea nimic: nici măcar un singur loc în care să respire şi să doarmă cineva sau să se încălzească la un foc slab, la ceasul acela timpuriu.

Cerul era de o frumuseţe rară, în alte împrejurări m-aş fi simţit la adăpost. Eu, care pierdusem tot ce însemnase ocrotire, pe Ramina, pe Katica, pe bunicu' şi mormîntul. Îmi ascultam respiraţia, aerul rece îmi pătrundea în plămîni, mărindu-i de ziceam că aveau să crape. Apoi am ajuns la capătul unei scări care ducea în jos, într-o surpătură – era ca un cazan pe care natura îl săpase în dealul acela. Trunchiuri tinere, subţiri de zadă şi de mesteceni formau un tunel care întărea impresia de adîncime.

Am coborît – ciudat, nu-mi era teamă, ca şi cum frica ar fi rămas acasă, în locul meu. La capătul scării, am ajuns în faţa ruinei unei biserici pe care numai Dumnezeu ştie cine o construise în locul acela singuratic. Asta zărisem mai devreme, întrucît cazanul era deschis într-o parte, dînd spre povîrnişul abrupt. Ferestrele şi uşile dispăruseră de multă vreme, în locul lor se căscau găuri în zidurile altminteri solide.

Acoperişul turnului şi cel al bisericii se surpaseră, rămăsese doar scheletul, nişte grinzi printre care ningea, aşa că nu eram la adăpost nici înăuntru. Se vedea mult lemn primprejur, probabil rămăşiţe de la bănci şi altar, dar era jilav şi fără chibrituri n-avea rost să vrei să faci un foc. Am căutat cu înfrigurare un loc uscat, unde să mă întind sau chiar să dorm cîteva ceasuri. Am găsit o scară îngustă care ducea la criptă. Acolo era beznă, aşa că am fost nevoit să-mi pipăi drumul de-a lungul zidurilor. Simţeam că în pereţi erau nişe, vreo douăsprezece, nişte adîncituri mari, dar goale.

Am împins molozul dintr-un colţ, mi-am mîncat ultima bucată de pîine tare, slănina şi brînza şi am adormit. M-am trezit de foame sau din cauza frisoanelor. Se năpustiseră asupra mea cu asemenea forţă, de-am crezut că-mi sosise ceasul. Prin ferestruica de deasupra mea pătrundeau cîteva raze de soare, luminînd

nişele. Fuseseră săpate în stîncă pentru sicriele morţilor unei anume familii Baici. Baronul Baici şi nouă dintre rubedeniile lui fuseseră îngropaţi acolo. Toate numele erau săpate pe o placă de piatră, dar nici urmă de sicrie, golurile se căscau în perete ca într-o gură ştirbă.

Ardeam şi nu mai încetam cu tremuratul, în încăperea strîmtă, clănţănitul dinţilor mei avea ecou. Somnul îmi era un fel de aţipeală zbuciumată, străbătută de febră şi zvîcniri. Cînd mă trezeam, îmi doream să adorm la loc, ca să nu mai simt foamea. De cum mă cuprindea somnul, deschideam iarăşi ochii, de teamă că n-o să mă mai trezesc. Lumina a sporit, asta îmi arăta că era amiază, apoi a scăzut iar. Chiar cînd încercam să mă obişnuiesc cu gîndul unei a doua nopţi în locul acela neprimitor, am auzit de sus nişte paşi grei şi glasurile unor bărbaţi.

Unul era un popă, slab şi înalt, cum nu mai văzusem vreodată. Barba lui rară, moale semăna cu nişte vată lipită pe faţă. S-a aplecat deasupra mea, iar celălalt, un bărbat smead, aproape chel, a rămas în urmă.

„Mai trăieşte, Domnul fie lăudat“, a zis preotul către celălalt, în română. „Mă înţelegi, băiete?“ Am dat din cap. „Ţi-am găsit urmele în zăpadă. Ai făcut cale lungă, după cîte îmi dau seama. Cînd am ajuns prima dată la tine, nici n-ai simţit că sînt aici. N-am putut să te car de unul singur, aşa că am adus un ajutor. Poţi să mergi?“ Am făcut semn că nu.

„Atunci o să încercăm în doi. Gigi!“, a strigat el peste umăr. „Tu îl iei de picioare şi eu de umeri.“ Aşa m-au scos de acolo şi apoi m-au cărat pe scară în sus, prin tunelul de copaci. Din restul drumului, mi-au mai rămas în amintire doar o lunecare lină şi o plutire, scîrţîitul zăpezii sub tălpile cizmelor şi respiraţia aburindă a preotului pe faţa mea.

În casa parohială mirosea a putreziciune, ca şi cum s-ar fi descompus pe dinăuntru, ca trupul unui om. M-au pus într-o încăpere mică, sub mai multe pături, şi preotul mi-a adus o supă apoasă, care nu avea nici un gust, dar care m-a încălzit puţin. Mă dezgheţam ca bucăţile de slănină pe care le aduceam iarna din cămară şi le atîrnam mai întîi deasupra sobei.

Cu toate astea, starea mea nu s-a îmbunătăţit, febra s-a instalat din nou şi mă dureau plămînii cînd respiram, ca străpunşi de cuţite. Duşumelele mucegăite, mîncate de cari, scîrţîiau de fiecare dată cînd preotul venea să vadă de mine. A fost primul zgomot cu care m-am obişnuit în noua mea viaţă, şi încă mi se pare că-l aud. Chiar şi cu ochii închişi ştiam că era acolo şi că avea grijă de mine.

În ziua următoare s-a aşezat pe marginea patului, a schimbat o compresă cu oţet de pe pieptul meu şi părea foarte îngrijorat.

„Am să mă duc în oraş şi am să aduc un medic“, a zis.

L-am prins de încheietura mîinii, m-am ridicat, dar am căzut înapoi pe pernă. „Vă rog, fără doctor“, am spus în română.

„Dar ai nevoie.“

„Fără doctor!“, m-am împotrivit eu mai ferm. M-a privit îndelung, cu atenţie şi a chibzuit.

„Nu ştiu ce ai făcut, băiete, şi de ce te temi, dar sub acoperişul meu, care este şi acoperişul Domnului nostru, are oricine loc.“ A şovăit puţin. „Eşti român?“ Am încuviinţat. „Dar pari un şvab care vorbeşte româneşte. Cum te cheamă?“

„Jacob, dar Jacob cu *c*.“

A început să rîdă, mi-a luat mîna într-a lui, a ţinut-o strîns o vreme, apoi a spus: „Ei bine, Jacob cu *c*. Atunci am s-o aduc pe baba noastră, ea ştie leacuri pentru orice. O să găsească ea ceva şi pentru pneumonia ta“.

Nu mi-e limpede dacă m-au ajutat alifiile babei, cu care mă ungea de mai multe ori pe săptămînă, sau fiertura urît mirositoare cu care mă hrănea preotul, pînă la ultimul strop. Uneori ea părea mulţumită de rezultat, alteori nu mai vedea nici o speranţă şi se tînguia că trupul meu era prea slab, că nici măcar reţetele ei fără cusur, mult verificate nu puteau să facă nimic pentru unul care avea din naştere o aplecare la boală; că eram numai piele şi os, doar o umbră de om, care trebuia îndopat ca o gîscă, înainte să te aştepţi să-l ajute vreun leac.

Preotul apărea în fiecare zi la capătul patului meu cu o ciorbă deasă, acră şi mă ajuta să mă ridic, îmi îndesa perna la spate şi apoi mă hrănea cu atîta dăruire, de parcă aş fi fost copilul lui. Însă curînd eram din nou epuizat, de la mîncare, şi iarăşi cădeam pradă somnului. Baba zicea: „Dacă scapă cu zile pînă în martie înseamnă că a trecut de ce-i mai rău“.

Cea mai mare parte din timp mi-o petreceam în odaia mea, sub multele icoane cu sfinţi. Avuseserăm şi noi cîteva acasă, dar aici era o colecţie întreagă, ca şi cum preotul s-ar fi temut să nu supere vreun sfînt, arhanghel sau pe un mai-mare al Bisericii şi de aceea îi luase pe toţi sub acoperişul lui. În spatele casei se înălţa dealul. Cît a durat însănătoşirea mea, m-a însoţit o singură imagine decupată a grădinii, care se oglindea în fereastra deschisă. O bucată de pînză se prinsese între două scînduri ale gardului şi ori atîrna nemişcată, ori

flutura uşor în vînt.

Odată, preotul a apărut lîngă patul meu cu o carte grea, între ale cărei foi se prinseseră muşte strivite. În ea era vorba de religia lui, voia să mă facă să o citesc, dar, cînd a văzut că a rămas neatinsă mai multe zile în şir, a dus-o de acolo. Mai tîrziu mi-a adus alta; după spusele lui, în ea era descrisă cît se poate de bine viaţa dintr-un sat românesc. A scuturat-o de praf cu palma, apoi mi-a întins-o.

Era una dintre cărţile care stăteau şi pe raftul sălii de clasă din Triebswetter – oricum, în partea românească a încăperii –, fără ca vreunul dintre noi s-o fi atins vreodată. Pentru că noi nu puteam s-o citim, România noastră fusese dintotdeauna germană. Limba noastră, ziarele noastre, cărţile noastre. Cînd şi-a dat seama că şi de data asta mă feream să citesc, preotul m-a întrebat:

„Nu poţi sau nu vrei?“.

„Nu pot.“

S-a aşezat lîngă mine, a pus cartea între noi, a deschis-o şi a început să citească tare şi rar. Cînd nu înţelegeam ceva, îmi explica. Cînd cobora întunericul deasupra noastră, aducea un scaun şi punea pe el o lampă cu petrol. Asta avea să continue aşa pînă în martie, cînd a început să plece de acasă în zori, cu un sac gol sub braţ, şi se întorcea după-amiază cu sacul plin, pe umăr. Dispărea cu el în beci, unde rămînea mai multe ceasuri. Dar seara nu renunţa să-mi citească.

Treptat, a început să nu mai citească pentru mine, ci numai pentru el. Îi făcea plăcere, uneori chicotea sau chiar rîdea, apoi devenea iar serios şi gînditor. Popa şi cu mine am desprăfuit astfel cîteva dintre cărţile lui şi între timp eu m-am însănătoşit. Cînd se ducea la culcare, eu aveam voie să citesc mai departe şi reuşeam s-o fac tot mai bine. Dacă se termina gazul, aducea altul, a doua zi.

În martie s-a îmbunătăţit şi starea mea. În sfîrşit mîncam mai multă hrană solidă şi, înfăşurat în pături groase, la braţul preotului, puteam să ies în faţa casei şi să mă aşez pe o bancă. De acolo vedeam bine drumul ce ducea pînă în satul împărţit în două de rîul pe care îl traversasem – aşa mi-a explicat preotul, pe care îl chema Pamfilie. Dacă aş fi mers pe firul rîului, aş fi ocolit muntele – numeau dealul acela munte fiindcă era singura ridicătură de pămînt, cît vedeai cu ochii – şi aş fi intrat curînd în sat. Satul nu era la mai mult de optzeci de kilometri de Timişoara, m-a informat el. Eram foarte uimit: asta însemna că în

patru zile trenul nu traversase nici măcar Banatul.

Rîul crescuse acum, era umflat şi tăia satul în două părţi aproape egale. Cînd apa era scăzută sau vara, cînd era aproape secat, puteai să-l treci şi cu piciorul, dar acum singura legătură era un pod îngust, făcut dintr-un trunchi de copac, care putea fi smuls în orice clipă. De aceea ţăranii preferau să aştepte pînă cînd rîul îşi mai pierdea din puteri. Cînd aveau să-şi spună ceva, îşi strigau peste el. Nici gînd să mergi cu barca, curentul era mult prea puternic.

Aşa îmi petreceam cea mai mare parte din timp, privind apa şi ascultînd oamenii care îşi vorbeau peste şuvoi şi ale căror glasuri erau purtate de vînt pînă la mine. Nu ştiu dacă nu cumva curentul, scînteietor în lumina blîndă, lăptoasă, nu le înghiţea vorbele îndreptate spre celălalt mal, aşa cum făcuse Dunărea cu rugăciunile oamenilor lui Frederick.

În fiecare zi, popa Pamfilie urca poteca abia vizibilă, care începea în spatele casei, şi dispărea curînd în hăţiş. De cele mai multe ori adormeam pe bancă, mă lăsam în voia somnului, ca şi cum în el ar fi fost vreo salvare. Preotul se întorcea după-amiază, apărea pur şi simplu din desiş şi trecea pe lîngă locul de unde urmăream eu totul, îngreunat de povară. Lăsa sacul jos, dădea bineţe, îşi ştergea sudoarea de pe frunte şi aducea din casă două pahare şi o sticlă de rachiu. „E rachiu din prunele care se fac pe dealul ăsta. Pe un pămînt special, ca să zicem aşa. Hai, bea, cu asta prinzi mai multă viaţă.“

Îşi scuipa în palme, sălta sacul pe umăr şi îl ducea în pivniţă. În fiecare zi, alt sac plin lua drumul într-acolo. Fiindcă nu scotea niciodată vreunul, probabil că se adunaseră între timp o mulţime de asemenea saci în care era ceva ce mă făcea tot mai curios. Nu erau cartofi pe care îi punea la adăpost, fiindcă într-o zi, în timp ce ciocneam paharele, din sac s-a văzut ceva cu luciu alb murdar. Şi-a dat seama, a îndesat totul la loc şi a legat sacul mai strîns.

Ieşea din pivniţă abia seara; din cînd în cînd îşi mai aducea o dată sau de două ori apă proaspătă de la fîntînă şi se întorcea, fără să mă mai bage în seamă. Singurul semn că acolo, jos făcea o treabă care cerea mult timp era un zăngănit uşor, metalic, ca şi cum ar fi lăsat să cadă un obiect într-o căldare.

Cînd apunea soarele, venea sus, îşi peria praful şi murdăria de pe haine şi se ducea la rîu, unde adesea Gigi îl aştepta pe celălalt mal. Erau ca nişte parteneri ai unui joc sau, mai curînd, ca nişte conjuraţi. Nu înţelegeam întotdeauna ce îi striga popa, dar, cînd înţelegeam, erau doar cifre: zero, unu, doi, rareori şi trei. Ritualul dura numai cîteva secunde, Gigi dădea din cap şi popa se întorcea

vizibil mulţumit în casă.

La mijlocul lui aprilie s-a aşezat pentru mai mult timp lîngă mine şi a pus rachiul între noi. Popa mirosea tare pentru că îşi spăla comorile ascunse mai cu plăcere şi cu mai mult zel decît se spăla pe sine. Dar mirosul acela, care intrase şi în hainele pe care mi le dăduse cu împrumut, îmi era familiar, ca şi sforăitul lui, care răsuna noaptea prin toată casa şi care mă liniştea la fel de mult ca ticăitul ceasului de pe perete sau foşnetul rîului.

Şi-a dres glasul, şi-a tot făcut curaj şi în cele din urmă a spus: „Jacob, există cineva căruia ar trebui să-i dau de ştire? Poate că eşti aşteptat undeva“.

„Nu mă aşteaptă nimeni.“

„Nu vrei să-mi povesteşti puţin de unde vii?“

„Credeţi-mă, părinte Pamfilie, aşa ceva nu vreţi să ştiţi.“

„Ştiu deja că eşti şvab şi că iarna asta au trecut pe aici trenuri spre Rusia. Are vreo legătură cu tine?“

„Mă cheamă Jacob cu *c*. Nu sînt şvab şi nici n-am fost vreodată. Am trăit doar printre ei.“

„Jandarmul a întrebat de tine. Vremurile s-au schimbat, curînd comuniştii vor avea aici ultimul cuvînt. O ştie şi el şi de aceea va trece de partea cealaltă. Acum tot adulmecă, vrea să le facă impresie bună Roşilor.“

Am sărit în picioare şi, avînd în faţa ochilor imaginea vagonului de vite în care puteam să ajung iar, m-am dus în casă şi am început să strîng la repezeală puţinul pe care îl aveam. Nu m-am lăsat înduplecat de popă, am trecut repede pe lîngă el, mi-am pus puloverul şi am luat-o spre rîu. L-am luat cu asalt ca şi cum eu aş fi fost singurul care îl putea îmblînzi. Îl provocasem în iarnă şi pînă la urmă tot îmi smulsesem viaţa din mîinile lui. Însă de data asta rîul a fost mai puternic.

Atinsese nivelul maxim şi trecea vuind prin sat. Trunchiul de copac care servea drept pod era scăldat de apă. Am făcut totuşi cîţiva paşi pe el, alunecînd întruna, şi puţin a lipsit să nu cad în apă. Preotul, care alergase după mine, mă implora să încetez cu prostiile şi să nu mă pun din nou în primejdie. Pe celălalt mal se strînsese deja un mic grup de oameni, care mă priveau cu încordare.

Între timp se pare că a început să-mi pese de viaţă şi, văzînd că podul era de netrecut, m-am întors pe mal. Popa mă aştepta furios şi cu pumnul ridicat, m-a apucat de mînecă şi m-a zgîlţîit zdravăn. „Nu te-am salvat ca să te omori tu acum! Mai am şi altele de gînd cu tine!“, s-a stropşit el. S-a întors spre

privitorii noştri, le-a zîmbit şi le-a făcut semn cu mîna, apoi a adăugat: „Ne întoarcem în casă, aici prea ne ia lumea la ochi. Am o propunere“.

A pus masa pentru cină, pe plită forfotea o supă cu carne de miel primită pentru un botez. A binecuvîntat mîncarea, a turnat în pahare, apoi s-a aşezat. Pe lîngă vuietul rîului învăluit de întuneric se auzeau acum zgomotele scoase de popa Pamfilie, care îşi sorbea supa printre buzele subţiri, abia vizibile în barbă.

Din cînd în cînd rupea cîte o bucată din pîinea proaspătă pe care i-o aducea în fiecare zi, la rîu, una dintre cele mai cucernice femei de la biserică. O punea pe o mică plută, împreună cu alte lucruri comandate de popă, iar mie îmi revenea sarcina s-o trag la mal. „Cu meseria mea nu te îmbogăţeşti niciodată, dar eşti mereu sătul“, obişnuia să spună preotul. Între noi, la mijloc, erau căţei de usturoi, dolofani, gata cojiţi, degetele îmi miroseau de la ei, gura la fel. Spărgeam în dinţi usturoiul cum făceau alţii cu seminţele de floarea-soarelui. Iuţeala lui pe limbă, care scădea treptat abia în timpul nopţii, ţine de vremea aceea, ca şi toate celelalte mirosuri şi zgomote.

După ce a muiat şi ultima bucată de pîine în restul de ciorbă, s-a scobit în dinţi cu o unghie mai lungă şi neagră şi a verificat apoi cu vîrful limbii că nu mai era nimic între ei; a turnat rachiu pentru amîndoi şi a spus: „Voi zice că eşti nepotul meu şi că ai fost trimis la mine fiindcă vrei să te faci popă şi ca să ţi se pună credinţa la încercare. Jandarmului o să-i spun că eşti foarte vrednic şi că te străduieşti să fii ca mine, dar că trebuie să mai creşti într-ale credinţei. Ştiu că spun o minciună, dar împotriva comuniştilor e îngăduit s-o faci. Atotputernicul o să mă ierte“.

S-a ridicat, şi-a aprins o ţigară şi şi-a dezbrăcat straiul negru. Apoi a băgat mîna în buzunar, a scos o cheie şi a pus-o pe masă. „Mănîncă să-ţi ajungă, curînd s-ar putea să ai nevoie“, a murmurat. Apoi m-a privit, ca şi cum ar fi verificat calităţile unui cal pe care voia să-l cumpere la tîrg. Mai lipsea să vrea să mă caute în dinţi.

„Te-ai mai înzdrăvenit, nu-i aşa?“, a întrebat.

„Da, m-am mai înzdrăvenit puţin.“

„Asta vine de la mîncarea săţioasă pe care o capeţi aici. Dar, şezînd întruna, doar ai să te îngraşi. Vrei să te faci gras şi leneş?“

„Nu vreau.“

„Dar, dacă o să tot stai ziua-ntreagă fără rost, aşa o să se întîmple. Ai să faci o burtă atît de mare, că n-ai să-ţi mai vezi cocoşelul.“ Ochii îi scînteiau şireţi. Îl

priveam dezorientat. „În plus, lui Dumnezeu nu-i plac oamenii leneşi. Lenea e un păcat. Nu crezi şi tu la fel, Jacob?“ Am dat din cap. „Şi atunci, ia spune-mi, de ce nu faci nimic? Eşti iarăşi sănătos. Sănătatea e luată cu împrumut de la Dumnezeu, dragul meu, celor care nu mai au nevoie de ea li se ia înapoi.“

„Spuneţi-mi ce am de făcut şi am să fac“, am răspuns.

„Păi, Jacob cu *c*, tu eşti catolic. Eu aşa zic.“ Am tăcut şi-am coborît privirea. „Aşa că nu poţi să mă ajuţi la treburile bisericeşti.“

„Fac orice îmi cereţi, numai să nu mă alungaţi.“

A şovăit şi în el părea să se ducă o luptă, apoi s-a tot plimbat o vreme prin încăpere. Cînd s-a hotărît în sfîrşit, a luat cheia şi mi-a pus-o sub nas. „Ştiu cum poţi să fii de folos. Urmează-mă!“ A luat lampa cu gaz şi am coborît în pivniţă.

Cu cît coboram mai mult, cu atît mai puternic devenea mirosul de putregai, care făcea respiratul aproape imposibil. Popa a descuiat, a împins uşa grea, care era atît de solidă, de-ai fi zis că în spatele ei se adăpostea aur, şi nu ceva absurd, adunat de popă în pădure. Pentru o clipă chiar am crezut că era vorba de aur. Nu citisem decît în poveşti despre cum arătau încăperile în care aurul amestecat cu rubine, smaragde şi safire ajungea pînă la tavan. Cum strălucea şi le lua minţile celor care-l vedeau. Mă aşteptasem la o comoară, dar nu la una ca aceea.

După ce popa Pamfilie a atîrnat lampa de tavan şi am avut voie să intru, m-am dat speriat înapoi. Toată încăperea era plină cu rămăşiţe omeneşti pe care preotul le cărase încoace. Unii saci fuseseră goliţi şi aşteptau să fie iarăşi folosiţi, alţii se răsturnaseră şi din ei căzuseră oase de diferite lungimi şi forme. Se vedea că popa nu mai dovedea cu munca.

Unele oase fuseseră spălate şi luceau alb-gălbui pe masa din mijloc. De asemenea, erau mai multe găleţi pline cu aşa ceva. Altele, împărţite pe jos în mai multe grămezi, erau încă murdare de pămînt; multe erau rupte şi sfărîmate, ca şi cum ar fi fost mai multă violenţă împotriva morţilor decît a viilor. Printre ele se vedeau şi cranii, unele strivite sau incomplete şi altele perfecte, de ai fi zis că răposatul se întinsese în pămînt abia cu puţină vreme în urmă.

Pe o altă masă, pe care am observat-o abia mai tîrziu, popa Pamfilie alcătuise din bucăţile găsite un schelet, îi mai lipseau doar un braţ şi oasele de la tălpi. Între timp îmi revenisem şi umblam prin ciudatul atelier de reparaţii la fel de sigur ca prin cimitirul nostru. Asemenea locuri, unde morţii erau în majoritate, îmi erau familiare. Preotul n-a zis tot timpul nici o vorbă, se

sprijinea de perete şi îşi mîngîia barba. Mă urmărea, în timp ce eu ridicam un craniu şi-l răsuceam pe toate părţile sau băgam mîna într-un sac şi scoteam cîte un os pe care iarăşi îl examinam atent.

„Nu te temi de moarte?“, m-a întrebat.

„De moarte, da, dar nu şi de morţi.“

„Asta e foarte bine, pentru că frica n-ar face decît să ne stînjenească“, a zis.

Ştiam că făcusem faţă unui fel de examen, unei probe, dar nu ştiam pentru ce. Ce făcea popa Pamfilie cu toate oasele acelea şi pentru ce tot striga numere peste rîu, ca şi cum ar fi fost nişte mere pe care le luase de la piaţă? Şi, mai mult decît orice, o întrebare nu-mi dădea pace: de unde veneau toate astea? Era imposibil să fie locuitori ai satului, fiindcă, la atît de mulţi morţi, tot ţinutul ar fi fost pustiit în cel mai scurt timp. La fel cum se aduce în fiecare zi apă de la fîntînă, şi preotul scotea oase, dintr-o fîntînă ascunsă, tot în fiecare zi.

Întorşi în cameră, a turnat iarăşi rachiu pentru amîndoi; de amintirile mele din vremea aceea ţine şi faptul că eram întruna afumaţi. Mereu era cîte un prilej pentru rachiu sau un pahar cu vin: pentru că ploua sau nu mai ploua, pentru că eram înaintea sau în mijlocul unei sărbători creştine, pentru că îi mulţumeam lui Dumnezeu pentru cele multe pe care ni le dăruia sau trebuia să fim mulţumiţi cu puţinul pe care îl aveam.

Primeam vin după fiecare botez şi cununie şi rachiu după fiecare mort căruia popa îi ţinuse slujba de înmormîntare. El pretindea că rachiul ne păzea de moarte, iar vinul ne ajuta să trăim. Aşa se face că niciodată nu eram treaz pe de-a-ntregul şi probabil că numai din cauza asta am considerat că propunerea preotului era realizabilă şi înţeleaptă.

„De patruzeci de ani tot dezgrop oase şi nu se mai sfîrşeşte“, a zis. „Tot muntele e plin. Ţăranii îl ocolesc, fiindcă sînt superstiţioşi. Ei vin cel mult pînă la casa parohială, dar mai departe nu se duc. În fiecare zi apar alte oase, uneori în acelaşi loc unde am săpat cu o zi înainte. Cîteodată sînt chiar la suprafaţă, nu trebuie decît să le tragi din pămînt. Ca şi cum muntele ar naşte oase. Dar ai să vezi şi tu.“

„Eu?“, l-am întrebat uimit.

„Am nevoie de unul ca tine, ca să mă ajute. Încă nu eşti destul de puternic, ştiu, dar nici eu nu eram altfel cînd am fost trimis aici ca tînăr preot. Nu erau prea multe de făcut nici atunci şi nici acum nu sînt. Unii mor, alţii se cunună, între astea ai o grămadă de timp, ca să înnebuneşti de plictiseală. Aşa că am tot

umblat prin ţinut pînă cînd, într-o zi, după o furtună, m-am împiedicat de un femur. Apoi am început să sap şi n-am mai încetat pînă azi.“

„Ce faceţi cu toate oasele astea?“, am întrebat.

„Ceea ce ţine de datoria mea. Le spăl, le pun la loc şi le înmormîntez după datina noastră creştină.“

„Şi de ce le adunaţi în pivniţă?“

„Nu se poate altfel, cît rîul nu îngăduie să le duc de cealaltă parte, unde sînt biserica şi cimitirul. Gigi face cîte un sicriu pentru fiecare, aşa se cade. Nu se poate plînge că n-ar avea de lucru. Abia are vreme să facă sicriele, la cît de repede sap eu. Cînd o să putem duce totul dincolo, pivniţa se va goli iar.“

„Asta îi strigaţi peste rîu? Cîte sicrie să facă?“

„Întocmai. După cîte schelete puteam să completez într-o zi.“ Popa Pamfilie şi-a scos ghetele şi pantalonii, a întins cămaşa pe spătarul unui scaun şi s-a pus în faţa unei icoane. S-a aplecat şi s-a închinat de mai multe ori, cu deprinderea unuia care toată viaţa nu făcuse altceva decît să ajute morţii să aibă parte de o a doua moarte, să bea rachiu şi să-şi facă cruce în faţa Maicii Domnului, a Ceresculuí Tată şi cam în faţa tuturor sfinţilor.

M-am dus în camera mea, m-am dezbrăcat şi eu şi m-am culcat. Popa a stins lampa. „Cum de face Gigi aşa ceva?“, am întrebat în întuneric.

„Gigi? E ţigan, de pe lîngă Triebswetter. Înainte a fost un mare bulibaşă, dar nevasta i-a pătat onoarea. Mai mult n-a vrut să povestească niciodată. Cine insistă prea mult îşi pune capul în joc. Zice că mă ajută ca să ispăşească. Pentru ce, nici eu nu ştiu.“

Eram atît de uluit că îl găsisem pe bărbatul Raminei, care îmi bîntuise toată copilăria în poveşti şi pe care ea îl blestemase cu orice prilej, încît n-am auzit următoarea întrebare a preotului. Apoi l-am văzut stînd desculţ în cadrul uşii.

„Ce-i cu tine? Ţi-e rău?“, a întrebat.

„Nu.“

„Care-i răspunsul?“

„La ce?“

„Dacă vrei să fii ajutorul meu. Cînd te-am adus în casă, mai mult mort decît viu, ştiam că Dumnezeu te-a trimis ca să mă despovărezi. Cred că de aceea nu te-a lăsat să mori.“

„Şi dacă zic nu?“

Părea derutat, ca şi cum nu s-ar fi gîndit deloc la o asemenea posibilitate. A

chibzuit îndelung, pînă cînd s-a adunat ca să răspundă: „Atunci trebuie să pleci. Nu ţin aici un trîntor şi altă muncă n-am pentru tine“.

Aşa am devenit pentru următorii ani un cărător de oase, ajutorul preotului Pamfilie în arta de a smulge pămîntului rămăşiţele unor oameni care se poate să fi murit cu o sută sau, la fel de bine, cu o mie de ani înainte; să le curăţ şi să le pregătesc pentru trecerea rîului. Şi chiar am fost un ajutor harnic.

* * *

Rîul nu a putut fi traversat pînă în iunie. Cînd murea vreunul dincolo, era pus într-un sicriu şi trimis în călătorie pînă la noi. Trăgeam sicriul deschis de partea noastră, folosind frînghii; nu era o muncă uşoară, cînd ţi se împotrivea toată forţa dezlănţuită a rîului. Uneori mortul ne trăgea în josul apei, ne împiedicam de pietre şi tufişuri şi numai cu greu reuşeam să-l aducem pe uscat.

Popa Pamfilie ţinea slujba de înmormîntare chiar pe mal, punea în sicriu o icoană a Maicii Domnului şi pe fruntea mortului o fîşie de hîrtie pe care scria: *Sfinte Părinte, miluieşte-te.* Acoperea mortul cu o pînză, îi citea Psalmii şi tămîia sicriul în cele patru colţuri, apoi îl trimiteam înapoi la ai lui, care îl duceau la cimitir.

Şi oamenii mai în vîrstă sau bolnavii care simţeau că viaţa pierea treptat din ei erau trimişi la noi, pe o plută. Pe ea se prindea un scaun pe care bătrînii erau legaţi bine. În schimb, bolnavii erau culcaţi pe o targă. Odată ne-a scăpat un bătrîn pentru că frînghia udă îmi alunecase din mîini. Am alergat după el, pe ambele maluri, şi puţin a lipsit să ajungă mort la noi.

Şi nişte miri au trecut, pentru că mirele a preferat să-şi pună viaţa în primejdie decît să-şi mai aştepte noaptea nunţii. Cei doi au fost îmbrăţişaţi şi li s-a urat drum bun, de-ai fi zis că plecau într-o lungă călătorie, apoi şi-au scos încălţările, şi-au făcut cruce şi au urcat pe plută. Imaginea miresei stînd acolo, dreaptă, oricît s-ar fi străduit curentul s-o dezechilibreze, îmi bîntuie şi azi gîndurile. Îndîrjită şi hotărîtă să facă orice, ea nu se lăsa ţinută în loc de nimeni, nici măcar de o forţă a naturii.

Şi un sugar a fost dus peste rîu de mama lui, care se temea că ar putea să moară nebotezat şi că diavolii i-ar lua sufletul. Dar, în afară de asemenea cazuri care nu sufereau amînare, noi aveam treabă cu oasele. Erau într-adevăr peste tot, nu trebuia decît să ne abatem puţin de la drum sau să ne uităm prin tufe şi

sub pietre, că deja le găseam. Preotul renunţase de mulţi ani la căutarea vijelioasă, la întîmplare. Proceda cu foarte multă grijă, îşi stabilea mereu o bucată pătrată de pămînt şi o cerceta temeinic, înainte să treacă la următoarea.

Aşa am învăţat şi eu să lucrez încet şi după un plan, pentru că, de cele mai multe ori, oasele aceluiaşi om nu erau prea departe unele de altele. Mai presus de orice era regula să fie îngropate schelete întregi, şi nu doar părţi din ele. După ploaie aveam cele mai multe reuşite, pentru că ea spăla întotdeauna o parte a povîrnişului. Am ajuns chiar la fel de zelos ca preotul şi, în fiecare dimineaţă, abia aşteptam s-o pornim. De asemenea, în mine creştea un fel de duioşie faţă de bietele rămăşiţe omeneşti pe care le căram în spate. Mă uitam la ele cu grijă şi le apucam cu blîndeţe, ca şi cum nu voiam să le dau vreun motiv să se plîngă.

La început n-am fost în stare să car un sac plin pînă jos, pe povîrnişul abrupt al dealului, şi nici să sap, stînd aplecat prea multă vreme. Atunci preotul mă trimitea înapoi acasă, la spălat oase. Am devenit foarte îndemînatic şi în fiecare zi reuşeam să curăţ atît de multe, cu o perie, săpun şi apă, încît, la capătul zilei, Gigi ridica braţele, cînd afla de cîte sicrie era nevoie. Între timp, la el se stivuiau sicrie la fel cum se adunau morţii la noi, dar deja ne făceam socotelile că în curînd vom putea pune totul împreună. Rîul dădea primele semne de osteneală.

Cu timpul am devenit mai puternic şi mai rezistent, îmi căram sacii întregi acasă, chiar dacă pentru asta încă mă vlăguiam cu totul. De cele mai multe ori adormeam încă înainte de cină, dar popa Pamfilie mă trezea, fiindcă îşi pusese în minte să mă îndoape ca pe o gîscă de-a mamei. Mulţumită mîncărurilor lui am luat zdravăn în greutate, am devenit mai vînjos şi mai lat în umeri.

Apoi a sosit ziua în care Gigi ne-a bătut la uşă, dis-de-dimineaţă. „Părinte, rîul a scăzut. Acum putem să îngropăm morţii!“, a strigat el. I-am deschis şi l-am privit atent, pentru că era prima oară cînd stătea atît de aproape în faţa mea. Dacă acela fusese cîndva un bulibaşă impunător, care te făcea să te pierzi cu firea, acum mare lucru nu mai rămăsese din el. Era un bărbat zbîrcit, slab, fără dinţi în gură. Chiar mă îndoiam că el era cel pe care îl căutase tata după sosirea în Triebswetter.

Am început în trei transportul, care a durat mai multe săptămîni. Nu puteam să ducem dincolo decît una sau două cutii odată, fiindcă trebuia să ne ţinem cu o mînă de frînghia care ţinea loc de balustradă. În fiecare cutie se afla un

schelet întreg sau aproape întreg. În iulie, albia rîului a secat atît de mult, încît am putut să transportăm morţii mult mai uşor şi, treptat, beciul nostru s-a golit. Oasele noi rămîneau doar cîteva zile, timpul de care aveam nevoie ca să le punem în ordine.

Fiindcă eram catolic, aveam voie să asist la înmormîntare doar de departe. Ca spectator nepoftit, ca să zicem aşa. În jurul preotului, cînd deschidea cutiile, punea oasele în sicrie, ţinea slujba, iar la urmă Gigi prindea capacul în cuie, se adunau doar cîteva bătrîne, care ţineau icoane şi lumînări aprinse, şi groparul.

Cum cererea fusese atît de mare, preotul reuşise să capete loc destul pentru un al doilea cimitir, pe lîngă cel de pînă atunci. Pentru cei fără nume din muntele nostru. Bătrînele îşi împărţiseră între ele şi morţii ăştia. Cînd se duceau la ai lor, se îngrijeau şi de cei adoptaţi şi cimitirul nu era deloc lăsat în paragină, ca şi cum ar fi fost tolerat şi i s-ar fi arătat o ospitalitate silită. Într-un fel, era mai înfloritor, mai ordonat şi mai curat decît primul.

Într-o zi, într-unul din drumurile mele prin sat, în timp ce aşteptam să fiu chemat de popa Pamfilie şi să ne întoarcem la treburile noastre obişnuite, jandarmul mi s-a pus în cale. Era un bărbat asudat, care rînjea mulţumit de sine şi nu era prost. Ştia că nu statura, ci uniforma lui, pe care o curăţa cu minuţiozitate şi pe care o încheia pînă sus, chiar şi pe arşiţă, îi dădea putere asupra oamenilor, încă înainte să mişte vreun deget. Într-adevăr, atunci cînd se ivea, pe toţi îi frămînta întrebarea dacă nu cumva tot făcuseră o faptă rea. Una mică şi neînsemnată, dar care putea să-i înfunde repede, ca o ghiulea legată de gleznă. Aşa îmi povestise preotul.

„Am auzit că vrei să te faci popă“, a zis. „Asta nu se mai potriveşte deloc cu viitorul comunist al ţării noastre.“

„Credinţa însă e foarte puternică“, am răspuns eu.

„Ce sînt părinţii tăi?“

„Tata e mort. S-a ţinut ascuns ca să nu fie nevoit să lupte împreună cu nemţii. L-au găsit şi l-au împuşcat. Mama ne-a crescut cu chiu, cu vai, era… era croitoreasă“, am zis după o uşoară şovăială. „De aceea m-a dat de acasă şi pe mine.“

„Aşa. Dar dintre cei ca tine se recrutează comunişti, băiete, nu popi“, a comentat el înveselit, dar tot bănuitor. Am dat din umeri, ca şi cum n-aş fi înţeles bine ce voia.

L-am minţit, m-am ţinut de ce zicea popa Pamfilie şi, în acelaşi timp, am

fost recunoscător că bunicul şi Ramina îmi arătaseră cum se spune, fără să clipeşti, o poveste cît se poate de neadevărată. Jandarmul a aruncat pe jos mucul de ţigară şi l-a strivit cu vîrful bocancului.

„Da' de unde vine accentul ăsta?"

„Eram cîteva familii într-un sat nemţesc. Trebuia să vorbesc nemţeşte, ca să mă pot duce la şcoală. Iar eu urăsc nemţii, sînt oameni răi, l-au omorît pe tata."

Jandarmul şi-a aprins altă ţigară, a dus două degete la caschetă, fără alt comentariu, dar cu priviri foarte grăitoare, şi a plecat mai departe. Mi-am şters palmele asudate de pantaloni şi m-am îndepărtat; m-am străduit să par cît se poate de calm.

Abia atunci am observat cîteva fete care stătuseră sprijinite de gard, privindu-mă curioase. Mîncau seminţe de floarea-soarelui şi scuipau cojile pe jos. Cînd m-am apropiat, şi-au adunat capetele, vorbind în şoaptă, dar una dintre ele s-a întors brusc şi m-a privit în ochi. Nu avea mai mult de şaisprezece ani şi îşi purta părul negru ca smoala împletit în cozi, care îi atîrnau pe piept. Nu şi-a plecat ochii nici măcar cînd am fost nevoit să mă feresc de o căruţă şi aproape că am atins-o.

Îmi aminteam de ea. O însoţea adesea la cimitir pe una dintre bătrîne, dar rămînea mereu la gard, ca şi mine. Avea trăsături frumoase, delicate, n-aş fi crezut niciodată că una ca ea ar putea să se uite la mine. I-am simţit privirile în spate pînă cînd am ajuns iarăşi pe malul rîului. Înainte să păşesc pe pod, m-am uitat înapoi, dar ea deja dispăruse.

În anii pe care i-am mai petrecut în satul acela, m-am temut întruna că jandarmul va apărea la uşa noastră cu arma scoasă. Nu ştiam dacă mă crezuse sau dacă eram o pradă mult prea neînsemnată pentru viitoarea lui carieră. Mi-am redus vizitele în sat cît se putea de mult şi adesea mă împotriveam să mai car cutiile pe uliţe, ziua-n amiaza mare. De aceea ne-am mutat o parte dintre acţiunile noastre la orele serii. Însă eu am devenit pentru îndrumătorul meu un ucenic tot mai îndemînatic şi mai mulţumit, chiar dacă eram tot mai tăcut.

Amintirile despre Triebswetter, despre o viaţă de dinaintea celei pe care o duceam acum păleau treptat, pierzîndu-se în rîvna şi rutina muncilor mele creştineşti. Se îndepărtau atît de mult, de parcă n-ar fi fost niciodată ale mele, ci numai lucruri visate. Odată am făcut chiar un drum de mai multe ore pînă la locul unde lăsasem leşul lui Petru, dar n-am găsit nici cea mai mică urmă. Nici măcar vreun os pe care să-l fi putut îngropa în cimitirul nostru. Nimic, doar o

cîmpie neprimitoare, pe care pîlpîiau în aerul fierbinte doar cîţiva copaci şi creasta de deal, la orizont.

Încetul cu-ncetul, la spălatul oaselor sau la cină, preotul mi-a spus povestea muntelui, atît cît o ştia. Nu găsisem în el numai un îndrumător, ci şi un povestitor înzestrat. Încă unul, în viaţa mea atît de scurtă. Lui nu-i păsa – şi, la urma urmei, nici mie – dacă totul era adevărat sau născocit. În casa noastră, care stătea pe morţi şi mirosea a moarte, am aflat cîte ceva despre cetatea pe care Burebista, regele dacilor, pusese s-o înalţe sus, pe platou. Acolo se mai puteau vedea urmele acelor vremuri – o parte din conturul palatului şi al grajdurilor, al caselor simple, din afara zidurilor fortăreţei, şi o mulţime de cioburi de la oale de lut.

Dacii îşi îngropau morţii lîngă casă, pentru a putea vorbi oricînd cu ei. Poate că oasele lor erau cele mai vechi dintre cele pe care le dezgropam noi. Apoi au fost acolo legiunile împăratului Traian, care îi atacaseră pe daci, venind dinspre sud, de la Dunăre. Se spunea că unii mercenari creştini îşi ţinuseră liturghiile într-o peşteră săpată adînc în deal şi îşi înmormîntaseră morţii acolo. Dar, oricît a căutat preotul aşa ceva, tot nu găsise nimic.

În cele din urmă, cîteva secole mai tîrziu, au apărut turcii la orizont şi au pătruns în Banat. O mare de ieniceri cu lănci şi suliţe, de spahii şi kapikulu călare, de akinci1, oameni luminaţi şi distrugători, care roiau în luptă. Erau atît de mulţi, că se cutremura pămîntul, iar tropotul miilor de copite se auzea cu ore înainte de sosirea armatei.

Întîi se ridica în depărtare un nor de praf care se tot apropia, apoi se vedeau fulgerările scurte ale vîrfurilor de lance, ale scuturilor şi ale celorlalte echipamente de război. Cînd a ajuns la munte, armata s-a desfăcut în două, ca un fluviu care nu putea fi oprit de nimeni şi de nimic, înconjurîndu-l, doar ca să se unească de cealaltă parte. A înaintat spre nord, pînă la Timişoara, apoi a cotit spre vest, pustiind pămîntul monarhiei pînă aproape de Viena. Şi în ţinutul nostru se zice că ar fi avut loc mai multe bătălii şi atunci s-ar fi amestecat oase turceşti cu toate celelalte.

„De aceea, Jacob, habar n-am pe cine îngrop eu aici“, spunea preotul în încheierea poveştilor lui. „Cînd punem morţii iar laolaltă, probabil că pe-un sfert sînt turci, un sfert romani şi două sferturi daci – sau, cine ştie, poate altfel. Dacă au fost cumva necredincioşi, Atotputernicul să mă ierte, dar după oase nu se vede de unde vin.“ Apoi se apleca spre mine şi îmi şoptea, ţinîndu-şi mîna la

gură: „Aşa am să-i spun cînd o să mă întrebe“.

În clipele de linişte, cînd era furtună zile în şir, cînd apa curgea pîraie pe lîngă casă şi se vărsa mai jos, în rîu, iar noi eram nevoiţi să aşteptăm fără să facem nimic pînă cînd cerul avea să se închidă la loc şi muntele să-şi scoată la iveală comorile, şi mai multe ca înainte, eu citeam cărţi din mica bibliotecă a popii Pamfilie. După orele dulci, de răgaz, de la şcoala germană din Timişoara sau după cele petrecute alături de Katica, am descoperit literatura pentru a doua oară.

Adunase acolo mai ales scriitori români şi cîţiva ruşi, nu înţelegeam tot şi nu-mi plăcea totul la fel de mult, dar nu am renunţat. Cînd venea noaptea şi sforăitul popii răsuna prin casă, cînd în cameră se aduna mirosul înţepător al mîncării noastre, eu deschideam o carte la flăcăruia lămpii şi mă opream din citit abia mult după miezul nopţii.

Cîteodată, preotul mă mustra a doua zi pentru că iarăşi consumasem gazul. Într-o noapte s-a strecurat pe nesimţite pînă la patul meu şi, cînd am ridicat ochii, m-am speriat văzîndu-l.

„Ce tot găseşti tu la cărţi?“, a întrebat.

„Dar mi le-aţi dat, nu-i aşa?“, am răspuns.

„Cînd erai bolnav. Dar acum ce găseşti la ele?“ A şovăit, apoi a ridicat mîna şi am văzut că ţinea un mănunchi de lumînări. „Asta nu-mi place, chiar dacă eu te-am împins s-o faci. Dacă mai continui aşa, ai să vorbeşti curînd prea ca la carte şi deodată ai să vrei să pleci de aici.“ Clătina din cap şi a dat să plece, dar apoi s-a întors şi a pus lumînările pe pat. „Ia mai bine lumînările în loc de lampă. Sînt mai ieftine.“

Erau clipe în care îmi doream să rămînă totul neschimbat pentru foarte multă vreme. Atunci mă socoteam ajuns într-un loc, poate nu cel mai bun, dar cel mai bun pentru mine, din cîte existau. Aveam să fiu ajutorul lui, cît trăia popa, şi apoi să duc mai departe treaba cu oasele. Muntele nu dădea semne de osteneală. Găseam eu un popă care să preia slujba de înmormîntare. Aveam să dezgrop oasele, să le spăl şi să le pregătesc. Rîul m-ar fi rupt de lume, an de an, şi atunci aş fi adunat oase pînă în vară. Mă gîndeam chiar că atracţia pentru cavourile din Triebswetter, care mă primiseră şi mă protejaseră, fusese un semn timpuriu al menirii mele.

Totuşi, m-a cuprins dorul de Triebswetter, mai întîi surd, apoi arzător, chiar dacă ştiam că acolo nimic nu mai putea fi ca înainte. Poate că se mai ţinea tîrgul

săptămînal şi animalele erau mînate la cîmp, la cinci dimineaţa, şi poate că bunicul îşi încheia ziua la caii lui, ca-ntotdeauna, dar toţi ar mai avea în auz sunetul motoarelor de camioane şi glasurile străine, ameninţătoare. Şi probabil că acolo s-a instalat aşteptarea, acea aşteptare cumplit de lungă a unei scrisori, a unui semn de viaţă, a reîntoarcerii deportaţilor.

Îmi era dor de Dealul Ţiganilor, de drumurile şi grădinile cunoscute, de difuzoarele din copac, care împrăştiau glasul lui *Gröfaz*, şi de sunetul clopotului. Pentru mine nu era nici o contradicţie; glasul şi clopotul – era un tot indestructibil, melodia copilăriei mele.

Odată cu dorul, a venit şi furia împotriva celui care îmi luase totul. Care făcuse din mine, fiul lui, un fugar şi care mă despărţise de pămîntul meu. Devenea pămîntul meu abia acum, de la asemenea depărtare. Dar nu mă puteam abţine să nu-l văd şi pe el acolo.

Tata îmi lipsea ca o parte din propria viaţă, pe care n-o poţi îndepărta fără să fii pedepsit. Nu-mi lipsea felul lui imprevizibil de a fi, de care mă temusem mai mult decît de loviturile lui. Dar îmi lipseau forţa lui şi siguranţa de sine pe care mi-ar fi plăcut s-o am şi eu. Care îl făcuse să găsească o cale chiar şi în cea mai disperată situaţie. De pildă, să mă predea.

În acelaşi timp, s-a furişat în mine şi un alt sentiment, la început pe nesimţite, vestit doar de schimbările trupului. Între timp împlinisem douăzeci şi trei de ani şi nu mai era nici un fel de asemănare între fiinţa nevolnică, bolnăvicioasă pe care tata o respinsese, considerînd-o bună de nimic, şi cel care eram acum. Muşchii şi venele mele se vedeau bine şi nu era povară care să mă fi scos din ritm.

Pieptul mi se lăţise, bărbia arăta hotărîre şi mîinile, pline de jurituri şi bătături, erau cît nişte lopeţi. Deşi aş fi avut toate motivele să mă consider murdar şi urît mirositor, cuvintele acelea, prin care împiedicasem cîndva îmbrăţişarea Katicei, nu-mi mai ieşiseră din minte.

Mă arătam rareori prin sat şi chiar mai rar la cîrciumă şi la tîrg, deşi era limpede că jandarmul, care între timp îşi zicea miliţian, ne crezuse sau hotărîse, din alte motive, să mă lase în pace. Cu toate astea, nu-mi scăpase că în sat erau fete drăguţe. Aproape la fel de drăguţe ca şi Katica, pe vremuri.

Mă zăpăceau cînd ieşeau duminica de la biserică şi se uitau provocator la mine, înainte să coboare privirile. Asta îmi zicea că devenisem un bărbat arătos. Mă zăpăceau cînd îşi ridicau fustele ca să traverseze rîul şi pulpele lor,

cîteodată şi coapsele, aveau o lucire albă. La fel de albă ca a oaselor din sac.

Mă întîlneam cu ele cînd veneau peste rîu, să se cunune, sau cînd, mîndre şi cu sînii doldora, îşi puneau pruncii în braţele preotului Pamfilie, ca să-i boteze. De pe verandă le vedeam seara, întorcîndu-se de la muncile cîmpului şi mergînd ultima oară la fîntînă ca să se răcorească. Uneori îmi aminteau de Katica şi asta mă copleşea. Rîsetele şi glasurile lor, pe care vîntul le purta pînă la mine, trezeau în mine o curiozitate pe care o simţisem şi la ea.

Printre ele îmi atrăgea atenţia chipul fetei care nu coborîse privirea. Uneori se uita peste rîu, ca şi cum m-ar fi căutat. Drumurile ni se încrucişau la nunţile şi înmormîntările unde îl însoţeam pe preot, în puţinele mele vizite prin sat şi, cîteodată, jos, la rîu, unde spăla rufe, o dată pe săptămînă.

Cam la cinci ani de la sosirea mea pe muntele de oase, a urcat pentru prima oară pînă la noi. Cînd a dat să treacă pe lîngă mine şi să bată la uşă, m-am pus în faţa ei.

„De ce nu mă iei în seamă? Nu-s şi eu aici?“ M-a privit iarăşi adînc în ochi.

„Tu oricum nu vorbeşti cu nimeni“, a făcut ea.

„Cu tine mi-ar plăcea să vorbesc.“

Timp de-o clipă a părut descumpănită, dar apoi şi-a revenit. „Mama zice că eşti ciudat. Eşti tînăr şi arăţi bine, orice fată te-ar plăcea, dar tu vrei să te faci popă şi să cari oase.“

„Poate că nu. Dacă n-aş vrea aşa ceva, ai vorbi cu mine?“

A tăcut o vreme şi în ea părea să se ducă o luptă. „Nu, nici atunci. Tu n-ai casă şi nici gospodărie. Dacă n-ai, nici o fată de-aici n-o să vorbească cu tine.“ S-a întors pe călcîie şi a dat să plece, cînd şi-a adus aminte de ce venise. „Mama îl roagă pe popa Pamfilie să vină la noi. Bunica trage să moară“, a adăugat ea, apoi a fugit.

De pe muntele meu, o vedeam în fiecare săptămînă cu un coş de rufe în braţe. Cîteodată mă furişam mai aproape de rîu, atunci genunchii şi pulpele ei goale, tălpile ei se puteau vedea mai bine. Se purta ca şi cum nu-i mai păsa de mine, dar mereu mi se părea că trage cu ochiul spre munte. Pe Katica o iubisem în felul meu, acum era în joc şi altceva decît iubire. Dorinţa mă ţinea toată săptămîna şi abia aşteptam să vină ziua în care aveam s-o văd din nou.

Am devenit mai neglijent şi mai pripit, îmi făceam treburile fără convingerea pe care o avusesem înainte. Sacii pe care îi aduceam acasă nu mai erau umpluţi decît pe jumătate şi petreceam tot mai puţin timp în pivniţă. Popa

Pamfilie privea totul cu mare îndoială. „M-am înşelat“, a zis el într-o zi. „Nu cărţile sînt cea mai mare primejdie, ci femeile.“

Cînd starea mea s-a înrăutăţit, s-a săturat. „Nu mai eşti bun de nimic, băiete“, a murmurat într-o seară, cînd scormoneam în mîncare, căzut pe gînduri. Şi-a tras straiul pe el şi a ieşit din casă, fără să spună un cuvînt. S-a întors după numai o oră, era puţin băut, l-am sprijinit pînă cînd s-a aşezat pe pat.

„Ăia îmi dau mereu să beau. Cînd îi cunun şi cînd le îngrop neamurile. Întotdeauna trebuie să beau. Ei, da, băiete, cred că trebuie să-ţi scoţi fata din cap. Te place, nu despre asta-i vorba. Dar e promisă unuia care are o casă frumoasă şi ceva pămînt. Între noi fie vorba“, a zis făcîndu-mi cu ochiul, „casa o s-o mai aibă, poate cîţiva ani, da’ pămîntul o să i-l ia comuniştii curînd, asta-i sigur. Dar pe fată n-o interesează aşa ceva. Pentru ea, tu eşti un nimeni şi ea nu vorbeşte cu un nimeni. Şi acum adu-mi rachiul nostru. Aş vrea să duc la capăt ce-am început acasă la ăia.“

M-am schimbat. Iar era ceva care mă trăgea înapoi în lume, la locul care mi se cuvenea. Fiindcă femeile n-ar vrea un cărător de oase. În schimb, pentru un bărbat respectabil s-ar bate; pentru un urmaş al acelui Obertin care îşi condusese oamenii pe Dunărea cea primejdioasă şi le înlesnise o a doua viaţă.

Aşa că nu răzbunarea trebuia să mă ducă înapoi la Triebswetter, ci dorinţa de a-mi lua ce era al meu. Mă gîndeam chiar că voi fi nevoit să-l conving pe tata de noile mele calităţi sau chiar să-l silesc s-o facă.

Într-o zi, popa Pamfilie a ridicat sacul plin pe umăr, a făcut cîţiva paşi şi s-a lăsat în genunchi. Apoi s-a răsturnat, căzînd cu faţa pe pămîntul care îl preocupase atîta timp. L-am dus pe braţe în casă şi i-am chemat pe babă şi pe Gigi. Baba l-a spălat – faţa brăzdată, pielea ofilită şi zbîrcită, picioarele cu unghii gălbui –, apoi a aprins lumînări în cele patru colţuri ale patului. A pus alături un pahar cu apă, ca să aibă sufletul ce bea. Plîngeam amarnic.

Gigi s-a zorit acasă, să facă un sicriu, unul dintre cele mai bune, a spus el apăsat. Am privegheat timp de trei zile, ne schimbam la cîteva ore sau şedeam tăcuţi împreună, lîngă încălţările preotului, care îi fuseseră întîi lustruite şi apoi puse în picioare. Totul părea ireal în penumbra din încăpere, ca o scenă dintr-unul din romanele care stăteau pe raft. Am aprins lampa abia cînd s-a întunecat de-a binelea.

La un moment dat, Gigi mi-a şoptit: „De-acum ai să te-ocupi tu?“.

„Nu ştiu, mă trage gîndul iar acasă.“

„Şi unde-i asta?“

„Triebswetter, unde ai trăit şi tu.“

S-a uitat uluit la mine. „Triebswetter? De ce n-ai spus mai devreme?“

„Nu mă priveşte.“

„Ce nu te priveşte?“, a întrebat.

„Ce a fost între Ramina şi tine.“

A sărit de pe scaun, care s-a răsturnat. „O ştii pe Ramina?“

„În fiecare săptămînă am cărat cîte un sac pentru ea. Şi în fiecare săptămînă mi-a povestit că am avut două naşteri şi că puteam s-o aleg pe care o voiam. Întotdeauna am ales-o pe aceea în care tata nu era tatăl meu.“

„Ce tot spui?“

„M-a dat pe mîna ruşilor.“

„Ruşilor? Nu pricep.“

„Nu-i nimic.“

De atunci m-am întrebat de multe ori cum de spusesem adevărul, tocmai acolo şi tocmai lui, cînd popa Pamfilie îmi fusese mult mai apropiat. Nu am nici o explicaţie. Poate că am vrut să provoc o reacţie, să fac ceva care să mă silească să trec la fapte. Poate şi pentru că prin Gigi ajunsesem mai aproape de copilăria mea şi de Ramina.

A scos rachiul din dulap şi a băut direct din sticlă, apoi a început să umble neliniştit prin cameră. În el se ducea o luptă, odată s-a dus pînă la uşă, a deschis-o şi a vrut să plece, dar apoi s-a întors. A băut iar, abia după aceea a fost gata să vorbească din nou.

„Ea ce face?“

„A fost deportată la Bug, cînd aveam eu şaisprezece ani.“

„Şi copilul ei? Avea unul, nu-i aşa?“

„Sarelo, da. Acum trăieşte la noi în casă. Dacă ar fi după tata, el urmează să preia gospodăria şi toate celelalte.“

„Cum îl cheamă pe tatăl tău?“

„Obertin. Jakob Obertin.“

Gigi nu s-a mai putut stăpîni, s-a năpustit asupra mea, m-a lipit de masă şi a dat să mă lovească, dar n-a reuşit. L-am prins strîns de încheieturile mîinilor şi l-am împins la perete. Tot repeta, ca ieşit din minţi: „Ai venit ca să-ţi baţi joc de mine? De aceea ai venit?“. Acum eu eram cel care nu pricepea nimic. Deşi spumega de mînie şi mă scuipa, nu l-am lovit. Încerca să se elibereze ca un

animal orbit de furie.

„Ce vrei să spui?“, i-am strigat de cîteva ori.

„Tu eşti din sămînţa lui Obertin, cel care mi-a luat onoarea. Care mai întîi mi-a folosit oamenii şi apoi mi-a lăsat grea nevasta. Ea a tot spus că el a siluit-o, da’ nu dau doi bani pe aşa ceva. Să nu zici că nu ştii că e fratele tău vitreg!“, mi-a aruncat el.

M-am dat înapoi şi m-am sprijinit de marginea mesei. Două dintre lumînări nu mai ardeau şi camera părea acum întunecoasă şi rece. Cineva trebuia să aibă grijă şi să le aprindă din nou. Dar asta nu mă mai privea, fiindcă toată viaţa mea de dinainte, pe care o considerasem uneori visată sau închipuită, mă ajunsese iar din urmă. Mă lovise cu atîta forţă, încît mi s-a tăiat respiraţia. Niciodată înainte sau după aceea tata n-avea să fie atît de mult tatăl meu ca atunci cînd a trebuit să aflu că-l împărţeam cu altcineva. „Nu-i adevărat! Nu eşti decît un ţigan jegos, care minte!“, am strigat.

Gigi îşi freca încheieturile, înjura şi-şi îndrepta cămaşa. A băut pentru a treia oară din tărie, şi-a lins ultimele picături din mustaţă, apoi a izbit sticla de perete. „După legea ţigănească ar fi trebuit să-l omor, c-o fi fost siluire sau nu. Numai numele vostru m-a oprit“, a zis stăpînindu-şi glasul.

„Ramina a povestit mereu că ai şters-o cu una mai tînără.“

„Întotdeauna s-a priceput să povestească.“

S-a dus din nou la uşă, dar s-a oprit în prag şi s-a întors spre mine. „Pînă mîine ai plecat. Nu vreau să te am în preajmă, îmi aminteşti prea mult de toate. Dacă mîine seară mai eşti aici, miliţianul o să afle povestea ta cu ruşii. O să se bucure, şi aşa nu are încredere în tine. Sau, pur şi simplu, te omor. O să se găsească un sicriu şi pentru tine. Nimeni n-o să-ţi ducă lipsa.“

Aşa s-a făcut că, în dimineaţa următoare, încă în zori, eram din nou pe cîmpia aceea unde fusesem cît pe ce să mor, aproape în acelaşi loc unde căzusem între şine. Unde evadasem dintr-un viitor nesigur într-un prezent la fel de nesigur. Înainte de asta, privisem toată noaptea chipul cenuşiu al popii Pamfilie. Umplusem paharul de lîngă capul lui cu apă proaspătă şi îl ţinusem de mînă.

Marfarul de Timişoara a încetinit înainte de-o curbă strînsă, la fel cum făcuse şi trenul de deportare. Am alergat pe lîngă el pînă cînd am găsit o uşă de vagon deschisă pe jumătate şi m-am putut sălta înăuntru. Era vara anului 1950.

1. Corpuri de cavalerie ale armatei otomane.

Capitolul 6

Eram speriat de întoarcere, aşa cum te sperii de o femeie pe care o doreşti şi de care totuşi te temi. Deşi fusesem la o depărtare de numai optzeci de kilometri de casă, mă simţeam ca şi cum aş fi deschis brusc uşile către o lume nouă şi totuşi cunoscută. Am lăsat în urmă muntele cu tainele lui, leşul preotului, care acum sigur trebuia să dea socoteală în faţa lui Dumnezeu fiindcă amestecase credincioşii cu necredincioşii, şi pe bărbatul Raminei, ce avea mai mult succes făcînd sicrie decît ca bulibaşă.

În numai cîteva ore, amintirea lor s-a desprins de mine cu atîta uşurinţă, încît, la intrarea în Timişoara, era doar ca un vis vag, la fel cum mi se păruse înainte şi viaţa mea din Triebswetter. Am sărit din vagon înainte să oprească trenul, ca să evit vreun control în gară. Am alergat peste şine, m-am ferit de un tren care pleca, m-am strecurat printr-o gaură din gard şi am lunecat în josul unui taluz. Apoi m-am trezit în oraş.

Puţin a lipsit să nu ajung direct în braţele unei patrule de miliţie. Mă ridicasem, îmi scuturasem de praf hainele sărăcăcioase şi închisesem ochii, fiindcă m-apucase ameţeala de foame. Cînd i-am deschis din nou, miliţianul şi doi soldaţi erau la numai cîţiva metri de mine, dar atît de adînciţi într-o conversaţie, încît nu m-au văzut.

M-am tras după o stivă de buşteni care fusese înălţată acolo, probabil pentru construirea liniei de cale ferată. M-am ghemuit şi mi-am strîns genunchii la piept, dar foamea era îndărătnică. Nu ştiu dacă era aceeaşi foame ca şi cea lorenă, care îi chinuise pe Caspar şi Frederick, sau ca aceea care îi secerase pe primii colonişti mai tîrziu; dacă era foamea bunicului şi a bunicii sau una nouă, care mă urmărise pînă aici.

Mîncasem doar nişte cartofi care rămăseseră în casa preotului. De fapt, nu trecuse multă vreme, şi totuşi foamea acea lorenă, şvăbească, românească părea că vrea să mă mistuie. În timp ce eu mă chirceam, ea avea să tot crească, să se rotunjească şi să devină trîndavă, ca şi preoţii care puteau să se sature de pe urma credinţei lor.

Cînd sunetul cizmelor şi glasurile s-au stins, am ridicat capul şi m-am uitat în jur. Căutam o posibilitate să-mi potolesc foamea. O foame blîndă, una îmblînzită – o asemenea perspectivă mi-a dat curaj. Dar nu era nimic, nici un chioşc, nici o cîrciumă, oricît de prăpădită, aşa cum erau cu grămada în Piaţa Sf. Iosif.

M-am încumetat să ies din ascunzişul meu şi am luat-o la stînga, unde bănuiam că era centrul oraşului. În timp ce încercam să par nepăsător şi ostenit – un muncitor după tura de noapte sau pur şi simplu un om nedormit – şi-mi căutam cuvintele potrivite, în caz că aş fi fost oprit, tresăream de fiecare dată cînd cineva mă privea mai atent.

La urma urmei, eram un evadat, care sigur nu avea voie să umble liber pe străzi. Oraşul acela care mă primise în copilărie, care fusese bun cu mine, în care rîul nu mă dorise – oraşul acela devenise acum sumbru şi ameninţător, ca un răufăcător care voia să mă înghesuie pe o stradă întunecată şi să-mi smulgă inima din piept. Deja îmi părea rău că mă întorsesem la Timişoara. Mă simţeam iarăşi trădat, lăsat în voia sorţii, dar de data asta nu din cauza unei întinderi insuportabil de pustii, ci din pricina strîmtorii la fel de insuportabile, din cauza multelor trupuri care mi se puneau în cale, răuvoitoare şi înveninate.

În spatele fiecărui chip bănuiam un denunţător, deşi ceilalţi se temeau, probabil, ca şi mine. Fiecare era pentru celălalt un posibil denunţător. Cînd mă simţeam neobservat, mă uitam la oameni şi eram sigur că n-aş fi putut avea încredere în nici unul, că în ei se petrecuse cea mai profundă, cea mai puţin vizibilă răsturnare. De data asta era o foame oportunistă.

M-am simţit uşurat cînd, deodată, am ajuns sub o firmă care trimitea spre o cîrciumă din curtea interioară. În afară de o siluetă, o umbră într-un colţ al încăperii, căreia nu i-am mai dat nici o atenţie, şi de cîrciumar, nu mai era nimeni acolo. Cîrciumarul spăla vase şi a mijit ochii cînd m-a văzut.

„Mai e mult pînă deschidem“, a mîrîit el.

„Trebuie neapărat să mănînc ceva.“

„După cum arăţi, vrei mai curînd să bei.“ Şi-a şters mîinile şi a ieşit de după tejghea. „Nu pari să ai bani pentru mîncare.“

„N-am bani deloc.“

În aceeaşi clipă, mîna lui s-a repezit spre mine şi a încercat să mă apuce de guler. M-am ferit, apoi l-am prins de încheietură. „N-am nevoie decît de o bucată de pîine, după aceea am plecat.“

Cînd cîrciumarul a dat să mă apuce cu cealaltă mînă, un şuierat uşor a străbătut încăperea. Abia se auzea, dar era cît se poate de limpede şi i-a oprit mîna în aer. Omul a privit nehotărît spre umbră şi, întorcîndu-mă, am văzut un bărbat de vreo treizeci de ani, care se aplecase puţin, în lumină, ca să-l putem vedea. Braţele îi stăteau destinse pe masa trasă foarte aproape de el.

„Viorele, omului ăstuia îi e foame. De ce vrei să-l dai afară? Ţie nu ţi-a fost niciodată foame?“, a întrebat el. Cîrciumarul a dat din umeri. „Mie mi-a fost şi, îţi spun, nu-i o senzaţie plăcută. Aşa că, atunci cînd cineva îmi zice că-i este foame, eu îi dau să mănînce. Ar trebui să faci la fel, mai ales cînd plătesc eu. Adu-i şi din zeama aceea pe care tu o numeşti cafea. Aşază-te aici, lîngă mine“, mi-a cerut mie apoi.

Cîrciumarul s-a pus pe treabă. Am rezistat primei porniri, de a o lua la goană. A doua – şi anume să mănînc şi să scap de ameţeală – era mai puternică. M-am aşezat la masă lîngă el şi asta l-a făcut să se întoarcă într-o parte. Pentru o clipă am avut impresia că ceva nu era în regulă cu trupul lui. Omul a fost cît pe ce să se răstoarne, dar şi-a proptit braţele de banca pe care şedea şi a reuşit să se echilibreze. M-am prins cu mîinile de marginea mesei, ca să nu-mi mai tremure.

„N-ai de ce să tremuri. Viorel nu-ţi mai face nimic“, a zis.

„Foamea-i de vină“, am răspuns.

„Înainte, cînd îmi era foame, mîinile mi se linişteau cu totul. Dar m-am folosit de ele, dacă mă înţelegi.“ Mi-a făcut cu ochiul şi a rîs. „Am scos cu ele atîtea pungi cu bani, că nici n-o să-ţi vină să crezi.“

Îşi ţinea mîinile în faţa ochilor şi le privea mulţumit. Iarăşi a părut că se răstoarnă, dar a reuşit să se sprijine la timp. Eram uşurat fiindcă era un răufăcător, un pungaş şi, chiar dacă pungaşii denunţau, cel de aici părea doar că vrea să se laude şi să plătească pentru asta un ascultător. Mă înşelam.

A devenit iar serios. „Cum de eşti aşa de devreme pe drum?“

Am şovăit, cumpănindu-mi răspunsul, apoi mi-am dres glasul. „Sînt muncitor. Muncesc în ture.“ Am înghiţit cu lăcomie mîncarea pe care mi-o adusese cîrciumarul şi am băut din zeama greţoasă.

„Şi eu, care credeam că eşti dintr-ăia care n-au somn. Înseamnă că lucrezi la fabrica de maşini. Numai acolo au pus tură de noapte.“

„Aşa-i, acolo lucrez.“

Mîncarea sărăcăcioasă abia de-mi îmblînzise puţin foamea. M-am şters la

gură cu mîneca, apoi am dat să mă strecor printre cele două mese, dar omul m-a prins de braţ. Strînsoarea lui arăta că se pricepe, era ca un cleşte, cu totul altfel decît aceea a cîrciumarului. M-a silit să mă aşez din nou.

„Ai mîncat pe cheltuiala mea şi acu' vrei să pleci, pur şi simplu? Ce treburi aşa importante oi fi avînd?“

„Vreau să văd ceva la marginea oraşului.“

„La marginea oraşului? Să vezi? Credeam că vrei să dormi, după tură.“

M-am dus la tejghea şi l-am întrebat pe cîrciumar dacă nu avea ceva pentru bărbierit.

„Aduce cumva locul ăsta cu o prăvălie?“, a întrebat. Mi-a întors spatele şi a continuat să şteargă vasele cu un şervet găurit şi unsuros.

„Viorele, aici sigur nu-i prăvălie, chiar dacă ai face mai mulţi bani cu ea decît cu cîrciuma asta. Da' de ce nu-i spui oaspetelui nostru că locuieşti alături şi că-ţi face plăcere să-i aduci cele trebuincioase?“, s-a amestecat iarăşi celălalt.

Cîrciumarul s-a şters pe mîini, a scos o legătură de chei şi a mai întrebat: „Tu plăteşti?“.

„Da' n-am mai plătit o dată?“, i s-a răspuns din colţ. Am rămas singuri, străinul se lăsase iarăşi pe spate şi abia puteai să-i bănuieşti prezenţa. Lumina mată care cădea în curtea interioară pătrundea şi în cîrciumă şi dezvăluia starea ei jalnică. Ajunsesem într-un loc pe care îl ocoleau şi muncitorii în ture, şi cei care n-aveau somn, poate chiar şi beţivii.

„Cum se cheamă locul ăsta?“, am întrebat.

„Simplu, cîrciumă. N-are nici un nume“, mi-a răspuns el.

„Nu pare să aibă prea mare trecere.“

„Cred că, între timp, am devenit singurul muşteriu. Pînă acum o săptămînă mă aducea Ticu aici, acum trebuie să plătesc în plus ca să fiu cărat.“

„Cum adică?“

„Vino-ncoace, am să-ţi arăt.“

Cînd am ajuns lîngă el, a împins brusc masa, iar paharul din care băuse a căzut pe jos şi s-a spart. Atunci am văzut că nu avea picioare. Şi-a desfăcut un crac al pantalonilor, l-a suflecat şi şi-a scărpinat cicatricea. Atunci l-am recunoscut, era acelaşi cerşetor care ne amenințase cu blestemul lui, pe Katica şi pe mine, pe vremuri. Înainte mîncase în restaurantele scumpe din oraş, acum aterizase aici.

„Mă cheamă Muscă, pentru că sînt foarte uşor, cîntăresc cam cît o muscă.

Cine mă cară de colo colo nici nu mă simte. Şi pe tine?“

Am şovăit iar. „Radu.“

„Ciudat nume pentru unul care vorbeşte cu un asemenea accent şvăbesc.“ Mi-a observat nelinişte a, dar asta părea să-i convină. „Ia ascultă, Radule-şvab! Cînd vine cîrciumarul, îl trimit imediat înapoi. Să-ţi aducă şi o cămaşă curată. Apoi o să te aranjezi şi-o să mergem împreună pînă la marginea oraşului. Vreau doar să mă cari puţin, altfel nu mai pot să plec de-aici. Ai să vezi că nici n-ai să mă simţi. Nu cer prea mult ca să-ţi şterg datoriile.“

M-am spălat şi m-am bărbierit într-o cămăruţă, cu apă rece dintr-un furtun. M-am văzut în oglinda crăpată şi aproape că nu m-am recunoscut. Trăsăturile blînde, netede de odinioară dispăruseră, privirea mea părea hotărîtă, chiar îndrăzneaţă. Mi-am îmbrăcat cămaşa şi m-am întors la omul fără picioare. „De data asta am să te car.“

Fără să scoată o vorbă, Muscă s-a tras mai aproape şi s-a săltat cu îndemînare pe spatele meu. Mi-am pus mîinile sub şezutul lui, el şi-a petrecut braţele în jurul gîtului meu, apoi m-am ridicat în picioare. Avusese dreptate, nu cîntărea aproape nimic. Am pornit spre cartierul Iosefin, am traversat piaţa în care se vindeau legume şi fructe strivite sau veştede. Prăvălia doamnei Österreicher, în faţa căreia o reîntîlnisem pe Katica, era tot bătută în cuie şi deasupra vitrinei se putea citi: *Copturi dulci cum e păcatul.*

În dugheana frizerului de pe colţ se instalase un vînzător de vechituri şi în locul croitoriei Madame Liebmann am zărit acum un tîmplar bătrîn şi încovoiat. Cinematograful Mosis fusese închis, dar afişele sfîşiate de la ultimul spectacol din primăvara lui 1949 încă erau pe perete. Atelierul Berger, care făcuse cele mai frumoase firme din oraş, exista încă, dar acum devenise cooperativă.

„Îmi aduc bine aminte de cinematograful Mosis“, mi-a şoptit Muscă la ureche. Cît timp rătăcisem prin cartierul Iosefin, fusese tăcut. Din cînd în cînd mă oprisem, ca să-l pot apuca mai bine. „Înainte mă aducea Ticu aici, cînd în oraş nu se întîmpla nimic. Stăteam pînă seara, cînd se umpleau berăriile.“

„Şi unde-i Ticu acum?“, am întrebat.

A scuipat pe stradă, chiar pe lîngă urechea mea. „Acu’ o săptămînă a şters-o cu tot ce pusesem deoparte din cerşit. Şi, crede-mă, n-a fost puţin. Zece ani m-a cărat, apoi i-a sucit capul o femeie şi dus a fost.“ După aceea s-a lăsat tăcerea.

Şcoala germană devenise depozit pentru deşeuri de toate felurile şi puteai să te plimbi nestînjenit prin ea. Se mai vedeau limpede craterele bombelor care ne

mînaseră mai întîi în adăpost şi imediat după aceea la Triebswetter. Fuseseră umplute cu molozul caselor distruse. Acolo unde era cîndva biroul directorului care mă luase sub aripa lui, mulţumită plocoanelor trimise de tata – în fiecare an cîte un porc –, se căsca acum o gaură în acoperiş. În sălile de clasă mai erau bănci şi mese, ca şi cum ar fi aşteptat o nouă generaţie. Pe una dintre table se mai sărbătorea Crăciunul din 1945.

Cînd am ajuns în faţa casei noastre, l-am pus pe Muscă jos. Nu ştiam exact ce căutam acolo, dar locul acela mă atrăsese ca un magnet. Nu ştiam dacă mai era casa noastră, dacă mama şi tata nu locuiau acolo şi dacă nu cumva tata avea să iasă şi să mă predea comuniştilor pentru a doua oară; şi dacă mama n-ar sta lîngă el şi ar tăcea; şi dacă bunicu' n-ar sta şi el acolo şi ar tăcea, de asemenea. Sau – şi asta era speranţa mea – sau dacă nu m-ar ruga totuşi să-i iert.

Am traversat strada, clătinîndu-mă printre asemenea gînduri şi sentimente, am deschis poarta şi am intrat în grădină. I-am mai aruncat o privire lui Muscă, de parcă străinul acela m-ar fi putut ajuta. Cu o mişcare a capului, el m-a încurajat să merg mai departe, curios să vadă ce se întîmplă.

La început nu s-a petrecut nimic. Cuprins de nesiguranţă, am regretat iarăşi hotărîrea de a fi venit în oraş şi de a fi căutat casa. Oare nu era mai bine să plec şi să iau trenul într-o direcţie oarecare? În clipa aceea a ieşit un cîine mare şi lăţos, urmat de un bărbat, numai în izmene şi şosete. Burta i se revărsa peste marginea izmenelor ca un val care se rostogoleşte la ţărm. S-a răstit la mine şi a înjurat cum numai românii ştiu să înjure.

„Ai venit la furat?“, m-a întrebat

„Vreau numai să mă uit.“

„Eşti la cerşit?“

„Mă cheamă Obertin. Cîndva am locuit aici.“

A dus mîinile la frunte, s-a repezit iar în casă şi s-a întors cu o puşcă. „Ticălosule, şi-acu' vrei să te muţi iar aici? Nici un pas mai departe, că te împuşc.“ Bărbatul m-a ochit, cîinele lui lătra, iar Muscă, pe care l-am privit neajutorat, ca şi cum ar fi putut să mă ajute, zîmbea şiret.

„Tu eşti unul dintre fasciştii care au îngropat în grădina mea tot gunoiul ăla hitlerist!“, a strigat omul la mine. „Alţii găsesc comori, iar eu găsesc numai fotografii cu Hitler. Le-a dezgropat cîinele. Ştiu cine sînteţi şi de unde veniţi. De la Triebswetter veniţi. Aţi fost cineva înainte, da' acum faceţi cît nişte muşte pe-o balegă de cal. Dacă nu dispari imediat, următoarea adresă a Obertinilor o

să fie puşcăria. La toate cîte le-am găsit aici…“

Nu-mi era limpede dacă mă aflam cu adevărat în primejdie sau dacă totul nu era decît o scenă menită să mă impresioneze. Dar omul ne avea la mînă şi nici nu-i trecea prin minte să renunţe la norocul care dăduse peste el – casa pe care mama o cumpărase cu banii ei americani. „Şi să nu mai vii niciodată!“, a adăugat el. În clipa aceea am auzit şuieratul ascuţit prin care Muscă îmi dădea de înţeles să mă întorc la el.

M-am lăsat jos lîngă el, simţindu-mă sfîrşit. Omul a mai rămas o vreme pe verandă, cu puşca la picior, fără să ne scape din ochi. Acum cîinele lătra plictisit şi monoton, îşi făcuse deja treaba. Proprietarul lui i-a înfipt patul puştii în coaste, a înjurat şi s-a întors în casă.

Mi se furase şi ultimul loc care însemnase ceva pentru mine în oraşul acela. Dar, în loc să mă zbucium şi să blestem, m-am îngreunat cuprins de osteneală şi m-am întins pe pămînt lîngă omul fără picioare. Dacă existase ceva care să-mi fi hrănit nădejdea şi care să fi dat un sens gîndurilor mele, atunci fuseseră doar gospodăria din Triebswetter şi casa asta.

În unele seri şi în unele nopţi petrecute pe muntele de oase îmi închipuisem întoarcerea. Îmi zugrăvisem în minte cum mama şi bunicu’ aveau să mă pipăie, nevenindu-le să creadă, ca să se convingă că eram aievea. Apoi mama avea să-mi pună ceva pe masă şi să se îngrijească de sănătatea mea, cum făcuse întotdeauna. Poate că tata avea să pună un disc american şi să mă cheme la el: „Vino încoa’, Jacob! Hai să vedem de ce nu merge ceasul ăsta“. Ore în şir am fi fost cufundaţi în treaba noastră, repararea unui ceas, dezmembrarea unui aparat de fotografiat sau meşteritul la un aparat de radio.

Însă, din cauza unui român gras şi înarmat, care mă făcuse ticălos, m-am lămurit că acelaşi lucru mi se putea întîmpla şi la Triebswetter. Că tata putea să mă alunge pentru a doua oară, fără nici un motiv, pur şi simplu fiindcă o mai făcuse o dată. Fiindcă acea primă oară putea fi pecetluită şi îndreptăţită printr-o a doua. Fiindcă a mă primi din nou ar fi însemnat să recunoască nedreptatea făcută.

Nu voiam să mă mai gîndesc şi doream să nu mă mai mişc multă vreme. Dacă ar fi fost vreun mormînt prin apropiere, m-aş fi tîrît înăuntru. Ca de la mare depărtare, l-am auzit pe Muscă spunînd: „Poţi să dormi şi la mine acasă. O să cheme miliţia, dacă mai rămînem multă vreme aici. Lasă-mă să urc“. M-am ridicat şi i-am dat ascultare, fără să mă împotrivesc, apoi am pornit amîndoi

spre tramvai.

* * *

Am devenit cărătorul lui Muscă. Uneori părea una cu spatele meu şi îmi dădeam seama că era acolo abia cînd mă pişca. Ăsta era semnalul stabilit cînd voia să coboare şi să cerşească, fiindcă împrejurările i se păreau prielnice. Cel mai bine era la sfîrşitul săptămînii, cînd cafenelele şi cîrciumile din centru erau pline. „Trebuie să ajungem pînă la ultima fărîmă de suflet creştinesc din oameni, înainte să le-o ia comuniştii“, zicea el.

În prima noapte mă trezisem şi nu îmi aduceam aminte unde mă aflam. L-am strigat pe popă, ca atunci cînd zăcusem în patul meu, cu febră şi asudat. Muscă fuma într-un colţ. „Aici eşti la Muscă, nu la vreun popă, băiete. Muscă ţi-a plătit mîncarea, Muscă te-a îmbrăcat din nou şi Muscă îţi dă un loc de dormit. Acum a venit vremea să faci tu ceva pentru Muscă. Dar mai întîi spală-te pe faţă, ca să fii treaz de-a binelea cînd facem înţelegerea.“

M-am spălat şi am luat paharul cu rachiu pe care mi-l întindea. Şi-a aruncat mucul de ţigară în curte. Locuia într-o cameră întunecoasă, igrasioasă, în aceeaşi clădire în care era cîrciuma fără nume.

„Ce fel de înţelegere?“, am întrebat.

„Cine era popa acela pe care îl chemai?“

„Unul care m-a ajutat cîndva.“

„Atunci înseamnă că sîntem deja doi. Eşti un norocos, Radu Obertin sau cum te-o mai fi chemînd.“ Şi-a golit paharul şi s-a şters la gură cu mîneca de la cămaşă. „Afacerile merg prost de cînd m-a părăsit Ticu. De o săptămînă nu mă gîndesc decît cum să-l înlocuiesc şi uite că-mi ieşi tu în cale. Cînd te-am văzut, am ştiut că Dumnezeu e drept, fiindcă mi te-a trimis.“

„La fel a zis şi popa“, am spus.

„Uite care este oferta mea: primeşti de la mine mîncare de-ajuns şi o canapea unde să dormi, dacă îmi împrumuţi spatele tău. Eşti puternic, de asta mi-am dat seama deja.“

Am început să mă îmbrac în grabă.

„Unde vrei să te duci? Ai văzut că nu te aşteaptă nimeni“, a zis.

„Nu-i adevărat.“

„Poate că da, poate că nu. Da’ sigur n-o să te aştepte nimeni dacă dau totul

în vileag la miliţie. Ia aşază-te şi gîndeşte-te la ai tăi. Nu mă aştept să mă slujeşti toată viaţa, ci numai pînă cînd găsesc un înlocuitor pentru Ticu. Cîteva săptămîni. Colcăie oraşul de oameni flămînzi.“

În loc să-l bat, să strig la el şi să-l blestem, în loc s-o şterg de acolo, m-am gîndit la ai mei şi am rămas.

Am devenit o echipă bună. Întîi îl lăsam pe o stradă lăturalnică, apoi mă duceam să verific dacă într-o anumită piaţă sau cafenea era destulă lume şi, mai ales, dacă erau şi oameni în vîrstă. Ei erau cei mai buni clienţi ai lui Muscă. În primul rînd pentru că Muscă le aducea aminte de Dumnezeu şi, în al doilea rînd, pentru că voiau să scape repede de el, ca să revină în lumea lor teafără.

Mă strecuram în operă sau în teatru ca să aflu de la garderobiere cît mai dura spectacolul. Chelnerii îmi povesteau dacă la o anumită nuntă lumea era mai darnică. În faţa bisericilor nu prea mai pierdeam vremea, erau părăsite, doar preoţii îi mai dădeau lui Muscă nişte bănuţi. Am şters bisericile de pe lista noastră.

Apoi îl căram pe Muscă pînă aproape de ţinta noastră; ultima sută de metri se tîra singur pe jos sau se sprijinea pe braţe, îşi ridica trunchiul, îl legăna înainte şi înapoi, apoi se avînta cîţiva centimetri. Făcea în aşa fel încît să poată fi văzut bine de toată lumea. Lăsa în praf o dîră abia vizibilă, ca şi sacul pe care îl tîrîsem în copilărie, la Ramina. Era un om-melc, care avea nevoie de multă răbdare şi forţă pentru doar cîţiva metri.

Se pricepea bine să facă rost de bani, într-un fel sau altul. Putea să implore şi să trezească milă sau să fie obraznic şi morocănos, dacă nu i se dădea nimic. Lumea se temea de el fiindcă blestema şi le dorea femeilor să rămînă sterpe şi bătrînilor să moară singuri. Întotdeauna îşi alegea locul atît de bine, încît oamenii nu puteau să nu se uite la jumătatea aceea de om.

„Dumnezeu vede cînd dai, dar şi cînd nu dai“, zicea el cu glas solemn. „Tu hotărăşti ce să vadă.“ Atunci, Dumnezeu vedea multe mîini care îşi apucau portofelele. Dacă cineva arunca banii în praf, Muscă nu se atingea. Era un principe venit să-şi vadă supuşii. Departe de privirile celorlalţi, urca din nou în spinarea mea şi dispăream împreună, înainte să se ivească vreo patrulă.

Cînd ne petreceam serile în camera noastră strîmtă, mîncam o supă străvezie de cartofi, pe care ne-o aducea cîrciumarul. Ne spălam şi ne peticeam hainele. „Cerşesc, dar nu vreau nici pe departe să arăt ca ultimul vagabond“, zicea el. În lumea lui, unul care îşi permitea o cameră, haine curate şi o baie în

fiecare săptămînă nu ajunsese chiar jos de tot. Erau şi alţii, mult mai decăzuţi, pe care el îi privea de sus, ca un om de lume. O ierarhie a sărăciei.

„Unde ţi-au rămas picioarele?“, l-am întrebat odată.

Şi-a trecut palma peste cioturi. „Am fost cîndva mare maestru în hoţie, aşa cum sînt acum un cerşetor-maestru. Multe poţi să faci în viaţă, numai că trebuie să le faci bine. Odată n-am fost atent şi a trebuit să fug de jandarmi. Am nimerit sub o maşină. Dar m-am recalificat cu succes, după cum vezi.“ Rîdea.

Tocmai îmi spălam puloverul pe care mi-l dăduse mama şi de care avusesem mare grijă în ultimii ani. El şi vechii mei pantaloni, ghetele la fel de vechi, căciula de la bunicu’, cămaşa cîrciumarului şi paltonul pe care mi-l dăruise preotul alcătuiau toată averea mea.

„Ai fost vreodată cu o fată? Eu, nu“, l-am auzit spunînd.

„Am fost“, am răspuns.

„Ce s-a întîmplat cu ea?“

„E moartă.“

„Mai sînt o mulţime“, a făcut el.

În noaptea aceea Katica a rămas în gîndurile mele.

Altă dată, Muscă a vrut să-i spun nişte poveşti. „Nu ştiu nişte poveşti oarecare, ci numai din familia mea.“ În timp ce îi povesteam despre viaţa lui Caspar şi a lui Frederick, el îmi cîrpea ghetele sau cămaşa. Spre deosebire de oamenii din Triebswetter, care îl onoraseră pe Frederick încă mult timp după ce murise, pe el l-a impresionat în primul rînd Caspar.

„Unul ca ăsta ia cu de-a sila tot ce-i trebuie. Şi eu aş face la fel“, a murmurat.

„Dar a împuşcat pe cine nu trebuia. A greşit casa“, m-am împotrivit.

„Aproape ca şi tine, în prima zi, numai că grasul avea puşca, şi nu tu.“ Muscă s-a aplecat, rostind apăsat fiecare cuvînt: „Nu contează dacă e proprietatea ta sau nu. Cînd vrei ceva, ai grijă ca tu să ai puşca“.

„Şi la ce i-a folosit? Douăzeci de ani mai tîrziu a fost omorît.“

Muscă a suspinat. „Tu chiar nu-nţelegi nimic. Important e să fii propriul stăpîn, nu şi cît trăieşti. Abia atunci eşti cineva. Am s-o ţin tot aşa cît mai merge, apoi dispar. La închisoare nu mă duc.“

Mă punea de fiecare dată să i-l descriu pe Caspar, dar, fiindcă nu aveam idee cum ar fi putut să arate, am născocit un bărbat de statură mijlocie, vînos, despre care nu se putea spune că nu aducea cu Muscă. „Deci semăn puţin cu el,

nu-i aşa?“ Ideea că ar fi putut să semene cu Caspar îi plăcea din cale-afară.

Toamna şi mai ales iarna, cînd vremea era atît de urîtă, că nu mai întîlneai pe nimeni pe stradă, ne-am schimbat metoda de-a face rost de bani. Luam cîte un bloc şi ne făceam treaba, după plan, de la ultimul etaj pînă jos. Îl depuneam pe Muscă în faţa unei locuinţe şi eu mă ascundeam. Unii se speriau cînd îl vedeau şi închideau uşa la loc imediat, dar noi aşteptam, fiindcă, nu de puţine ori, oamenii tot mai strecurau după aceea cîteva monede prin crăpătura uşii.

Alţii, mai ales bătrînii, ne pofteau înăuntru şi ne dădeau ceva de mîncare şi de băut. Numai că ei voiau mereu acelaşi lucru: să ne povestească viaţa lor. Cînd îmi pierdeam răbdarea, Muscă mă apuca de braţ. „Le sîntem datori“, şoptea el. Privirile lui pipăiau încontinuu încăperea, căutînd o posibilă pradă. Nu-şi pierduse şi instinctul de hoţ odată cu picioarele. Cînd bătrînii se ridicau să caute bani, Muscă dădea lovitura. Găsea mereu cîte ceva de valoare, un lucru îndeajuns de mic cît să se mute în buzunarul lui. Din ajutor de cerşetor, devenisem ajutor de hoţ.

Dorul de Triebswetter, care amorţise şi se scufundase în străfundurile fiinţei mele, s-a trezit iarăşi după cam trei sferturi de an. Într-o zi, preotul Schulz a trecut atît de aproape de noi, încît mi s-a făcut teamă că ar putea să mă recunoască. Probabil că totuşi n-ar fi reuşit nici dacă i-aş fi mărturisit cine eram. M-am ţinut pe urmele lui, pînă cînd a dispărut la intrarea într-o casă.

Era ca şi cum, prin preotul nostru, mi s-ar fi arătat tot ce însemnase cîndva viaţa mea: părinţii, bunicu’, gospodăria, Ramina. Printr-un om care o avea pe Katica pe conştiinţă, care, în loc să se lase împuşcat, îi ajutase pe ruşi. De atunci m-am dus tot mai des de unul singur pînă la drumul spre Triebswetter şi mă uitam după maşini şi căruţe. Ar fi fost destul să ridic un deget, dar n-am făcut-o.

Între timp, îmi dădusem seama că aveam să aterizez mai repede după gratii cu Muscă decît fără el. Dar niciodată n-am fost atît de aproape de aşa ceva ca în ziua aceea, cînd unul dintre bătrîni ne-a dat afară şi a chemat miliţia. O patrulă a pornit în urmărirea noastră. Erau soldaţi tineri, bine hrăniţi şi m-am căznit mult să-i las în urmă. Totuşi, cunoscînd toate drumurile, am reuşit să scap de ei în ultimul moment.

Era una dintre primele zile calde de primăvară, din anul 1951, şi ne-am dus la canalul Bega, unde m-am trîntit istovit în iarbă. Muscă s-a rostogolit pe o parte.

„O să-i arătăm noi ăstuia!“, a strigat el.

„Eu n-am să arăt nimic nimănui. Eu nu-s ca tine“, am răspuns, fără să-l privesc. „Eu am încheiat socotelile.“

A luat un fir de iarbă între dinţi şi s-a lăsat pe spate. „Aşa deci. Cred că nu m-ai ascultat cum trebuie. Eu ştiu cine eşti şi cine sînt ai tăi.“

L-am apucat de guler.

„Asta n-o să-nceteze niciodată, nu-i aşa? La început ai zis ceva de cîteva săptămîni, acum sînt aici de trei sferturi de an. Îţi închipui că mă sperii cu ce ştii tu. Dar eu mă voi ridica şi voi pleca şi tu va trebui să mă laşi.“

„Şi dacă miliţia primeşte o informaţie?“, m-a întrebat rînjind.

„Nu primeşte. Nici n-ajungi tu bine la ei, că te şi burduşesc. Şi acolo unde o să te ducă n-o să mai fii propriul tău stăpîn.“

„Asta pot s-o rezolve şi alţii pentru mine. Sau o scrisoare.“

L-am apucat din nou şi l-am tras spre mine. „La cîte ştiu eu despre tine o să însemne cîţiva ani buni“, am şoptit.

M-am ridicat în picioare şi mi-am îndesat cămaşa în pantaloni. Muscă se agăţa cu atîta disperare de piciorul meu, încît l-am tîrît cîţiva metri, înainte să mă pot elibera. „Şi cu mine ce-o să se întîmple?“, mi-a strigat şi glasul îi tremura.

„N-ai decît să-l aştepţi în cîrciumă pe următorul! Acum sînt propriul meu stăpîn. Tu singur ai spus-o!“, i-am strigat, am păşit pe trotuar şi, fără să arunc o privire în urmă, am pornit spre drumul care ducea la Triebswetter, de unde am fost luat imediat de un camion.

Ultima parte am mers pe jos şi am trecut de Dealul Ţiganilor, pe care nimic nu mai amintea de casa Raminei, nici măcar vreun rest de zid, apoi am trecut hotarul satului. Dacă mă aşteptasem cumva ca intrarea mea să fie triumfală, ca oamenii să iasă şuvoi de prin case, să mă strîngă la piept şi să-mi ureze bun venit, să se uite uimiţi şi cu veneraţie la cel întors din Siberia, fără să le vină să-şi creadă ochilor, atunci am fost dezamăgit foarte repede.

Puţinii oameni de pe drum n-au întors capetele, nu m-au recunoscut şi nici eu pe ei. Erau români care locuiau acum în casele deportaţilor. Se vedea bine după hainele şi feţele lor. Nici un neamţ n-ar fi spart seminţe de floarea-soarelui între dinţi, uitîndu-se între timp liniştit, aproape absent, la vaca legată de gard, care păştea paşnic. M-am apropiat de un bătrîn care şedea pe o bancă. Avea pe umeri o haină de oaie şi toiagul culcat pe un genunchi.

„Tătucă, pe-aici nu mai trăiesc nemţi?“, l-am întrebat.

„Sigur că mai trăiesc. Pe băieţii lor i-au luat ruşii, dar toţi ceilalţi sînt aici.“

„Da’ unde sînt? Că nu văd nici unul.“

„De unde să ştiu eu? În partea asta de sat, aproape toţi sînt români. Şvabii locuiesc dincolo, după Strada Lorenă. Poate că acum sînt la cooperativă, cei mai mulţi lucrează acolo.“

„Ce vreţi să spuneţi?“

„Cum adică ce vreau să spun, băiete? Toţi sîntem la cooperativă. Pămîntul a fost pus laolaltă, acum totul e al statului. Şvabii s-au împotrivit multă vreme, da’ au fost şi ei nevoiţi să priceapă că nu mai sînt stăpîni în ţinut.“

„Şi Obertinii? Mai există?“, am vrut să ştiu.

„Şi ăştia mai există. Chiar dacă băiatul de ţigan şi nevasta lui locuiesc acum în casă, iar ei afară, în casa slugilor. Numai bătrînul Obertin ne-a părăsit de aproape un an. Era om bun, nu ca ginerele lui. Noi, românii, ne-am rugat pentru sufletul lui, chiar dacă era catolic.“

Vestea despre moartea bunicului m-a lovit ca un trăsnet. M-am clătinat şi am fost nevoit să mă ţin de gard. Gîndul că murise m-a zguduit cum probabil doar vestea despre împuşcarea Katicei o mai făcuse. Şi, ca şi atunci, cînd preotul Schulz ne anunţase, am alergat spre gospodăria care nu mai era a părinţilor şi, prin urmare, nici a mea.

Asta dacă puteai să-i dai crezare bătrînului, fiindcă la el vîrsta şi rachiul îşi spuneau cuvîntul. Poate că vorbea despre alţii, poate că lucrurile stăteau altfel. Bunicu’ avea să mă îmbrăţişeze, la fel şi mama, o singură dată ar fi fost de-ajuns. Apoi i-aş fi dat puloverul înapoi. Nu, în români nu puteai avea încredere. Îşi făceau prea mult de lucru cu paharul ca să-şi mai amintească bine.

Cele cîteva sute de metri pe care le-am străbătut cu sufletul la gură, bunicu’ a mai fost în viaţă. Am uitat de teama că tata s-ar putea să mă alunge. Că s-ar putea să iasă la poartă cu puşca în mînă. M-am năpustit asupra porţii ca asupra unui duşman, am bătut cu pumnii şi am încercat să zăresc pe careva, uitîndu-mă printre scînduri.

Am strigat, dar în curte nu s-a mişcat nimic, ca şi cum o furtună sau un diavol ar fi măturat viaţa de acolo. Era o linişte pe care înainte o iubisem, cînd domnea în orele calde şi trîndave de după-amiază. O întrerupeau doar foşnetul frunzelor unui castan şi lătratul cîinilor din vecini. Dar ei lătrau moale şi fără convingere, ca şi cum ar fi ştiut că treaba lor se terminase. Că nu mai aveau

nimic de păzit, fiindcă pămîntul care fusese la început al lor şi apoi al oamenilor aparţinea acum statului. Bunicu' spusese cîndva: „Cînd pămîntul nu vrea, nici noi nu trebuie să vrem ceva de la el".

M-am aşezat sub castan şi am aşteptat înapoierea alor mei. Între timp mă muncea alt gînd. Ce aveam de făcut, dacă acum pierise motivul care mă adusese acasă: să-mi iau pămîntul meu şi, pentru el, să-l înfrunt pe tata?

Cînd, în sfîrşit, s-a deschis poarta, am avut impresia că Sarelo pîndise tot timpul în spatele ei. Probabil că se furişase pe lîngă gard şi mă urmărise o vreme. A ieşit în drum cu un topor în mînă, ţinîndu-l strîns cu atîta hotărîre, încît nu mă îndoiam deloc că l-ar fi folosit. Şi el se schimbase, se făcuse un bărbat vînjos, cu o privire bănuitoare.

„Ce cauţi aici?"

„Sînt Jacob. M-am întors."

„Văd, chiar dacă te-ai schimbat mult. Da' ce cauţi aici?"

„M-am întors, pur şi simplu."

„Vrei să te răzbuni? Nu te-aş sfătui."

„Îmi vreau pămîntul înapoi."

În clipa aceea s-a întîmplat un lucru la care nu mă aşteptasem. Nu s-a năpustit la mine clocotind de furie şi agitînd toporul deasupra capului şi nici nu mi-a trîntit poarta în nas. Au lipsit şi înjurăturile, multe, deocheate, româneşti, pe care le ştia ca nimeni altul. În schimb, a început să rîdă în gura mare, un rîs deznădăjduit, trist, şi se scutura atît de tare, de i-a căzut şi toporul pe jos. Rîdea cu lacrimi şi, cînd i s-au uscat, el tot a continuat să rîdă.

„Înseamnă că am o veste proastă pentru tine", a zis, după ce s-a potolit. „Pămîntul n-o să-l primim nici tu, nici eu. Nici măcar lui Dumnezeu nu-i mai aparţine." A deschis poarta şi mi-a făcut semn să intru. „Femeie, adu afară nişte vin şi două pahare!", i-a strigat el cuiva din casă.

O ţigancă durdulie, scundă a apărut în verandă; în burta ei creştea copilul lui Sarelo. A coborît anevoie treptele pînă la noi, mi-a întins un pahar, tăcută şi fără să se uite la mine, apoi a turnat. Acelaşi lucru s-a repetat cu Sarelo, apoi a pus sticla pe treapta cea mai de jos şi a dispărut iar în casă.

„Ţi-ai luat o ţigancă?", am întrebat.

„Da' eu ce-s?"

„Numai pe jumătate, după cîte ştiu."

Mi-a aruncat o privire tăioasă şi a golit paharul. „Deci ştii. Cu atît mai bine.

Atunci ştii că pămîntul mi s-ar cuveni, ca şi ţie.“

„De fapt, nu, pentru că în realitate era al mamei şi al bunicului.“

A făcut un pas spre mine, a strîns pumnii, venele de pe gît i s-au umflat şi eram bucuros că nu mai avea toporul la el. Dar s-a potolit la fel de repede şi şi-a turnat iarăşi vin. „Eu aş fi fost cel potrivit. Eu eram rezistent.“

„Aşa sînt şi eu acum.“

Chipul i s-a întunecat din nou şi trupul i s-a încordat. Dar apoi a rînjit şi mi-a turnat şi mie. „Treacă de la mine. Să nu ne certăm pe ceva ce nu mai este. Siberia te-a întărit aşa? Cum a fost acolo?“

„Frig.“

„Ascultă, nu se putea altfel. Ori tu, ori eu. Ruşii erau în casă şi deja mă înşfăcaseră. Tata a hotărît, nici măcar nu m-a întrebat.“

„Şi, drept mulţumire, îi laşi, pe el şi pe mama, să doarmă în casa slugilor?“

„Statul vrea aşa. Şvabii şi toţi ceilalţi bogaţi nu mai au case. Acum se mută acolo poporul.“

„Tu? Popor? Doar e tatăl tău.“

„Cine zice? Sînt dovezi? Pentru toţi cei de-aici nu-s decît un băiat de ţigan, care a făcut treburile cele mai murdare şi a fost nevoit să doarmă în grajd. Pentru comunişti sînt foarte potrivit pentru casă.“

„Dar chiar tu ai zis-o.“

„Dacă aş fi avut nevoie, ar fi fost tatăl meu, dar acum nu-mi mai trebuie.“ Am privit în jur. „Ei unde sînt acum?“

„Cred că la curăţatul grajdului, la cooperativă. Ei sînt singurii care nu se duc la întrunirile şvabilor. Ăia se întîlnesc tot mai des sub conducerea negustorului de cai şi a cîrciumarului.“

„De ce?“

„Vor să se întoarcă în Lorena.“

„În Lorena? Dar nu mai cunoaştem pe nimeni acolo.“

„Ce ştiu eu? Îşi spun mereu poveştile alea despre Frederick Obertin, pe care le ştia şi bunicul tău. Vor s-o scoată la capăt cu aurul tatălui tău – sau preferi să zic cu al mamei?“

„Bunicu’ chiar e mort?“

„La fel de mort ca şi mama. Nu s-a mai întors de la Bug.“

„Cum a murit?“

„Ştiu numai cum a început să moară.“ Sarelo a pus paharul jos, a închis

poarta, apoi a povestit ce ştia.

La puţin timp după ce s-au retras ruşii, au venit în sat comuniştii români. S-au stabilit acolo, au numit un nou primar, un secretar de partid şi un miliţian. În fiecare zi ajungeau în sat ziare din Timişoara şi, odată cu ele, anunţuri despre arestări şi exproprieri ale duşmanilor poporului. Şvabii se numărau printre ei. Era limpede pentru toată lumea că şi Triebswetter avea să fie cuprins curînd de o nouă furtună.

La prima adunare, toţi şvabii fuseseră derutaţi şi tăcuţi – aşa îi spusese bunicu' lui Sarelo. Nimănui nu-i venea nici o idee cum să se ferească de o asemenea furtună, dacă tot nu putea fi oprită. O furtună împotriva căreia orice bătaie de clopot era de prisos.

La cea de-a doua întîlnire, bunicu' s-a ridicat chiar la început. Chibzuise îndelung la ideea lui şi o respinsese de mai multe ori. Şi-a dres glasul pînă cînd şi ultimul dintre ei a devenit atent. Cînd s-a făcut linişte de tot şi oamenii îl priveau nerăbdători, a zis: „În loc să ne deporteze ruşii sau românii cine ştie unde, să ne deportăm noi singuri înapoi în Lorena". Ştia cît de nebunească era ideea; dacă nu i-ar fi venit chiar lui, ar fi rîs şi el la fel de tare ca şi ceilalţi. Cînd i s-a cerut să repete propunerea, fiindcă oamenii credeau că nu auziseră bine, a făcut-o.

După aceea s-a rîs de el săptămîni în şir, pentru că, oricît de respectat ar fi fost, nu puteai să nu crezi că era o idee de om bătrîn şi nebun. Cînd bunicu' ieşea în drum, lumea abia îşi putea ţine rîsul, care însă a devenit curînd o grimasă chinuită, fiindcă vremurile se făceau tot mai grele. Au avut loc primele exproprieri, iar taxele şi amenzile pe care le impuseseră comuniştii erau împovărătoare.

La a treia întîlnire, propunerea a fost deja mai bine primită. Bunicului i s-a dat voie să-şi prezinte ideea şi unii chibzuiau deja cum s-ar putea înfăptui o asemenea acţiune. Dar apoi au apărut îndoieli că ar avea într-adevăr mijloacele ca să facă rost de trenuri pentru patru sute de familii şi tot avutul lor, precum şi pentru biserică. Fiindcă tuturor le era limpede că biserica trebuia să-i însoţească. Aveau s-o desfacă şi apoi să facă totul pachet, cu grijă – chiar şi clopotul cel mare, mai ales pe el –, şi s-o reconstruiască în apropiere de Dieuse. Unii îşi închipuiau deja cît de frumos avea să sune clopotul pe platoul loren, cum sunetul lui avea să ajungă pînă la Marsal.

Trebuiau să cumpere şi pămînt, asta în primul rînd. Dar, deşi nimeni nu se

aştepta ca după război preţurile pămîntului în Franţa să fie chiar mari, celor mai mulţi li se părea imposibil să facă rost de atîţia bani. Findcă era nevoie să şi mituiască feluriţi oameni, pe primar, pe secretarul de partid, Administraţia din Timişoara, poate chiar pe unii cu funcţii şi mai înalte, care ar fi trebuit să-i aprobe unuia dintre ei plecarea din ţară, ca să se poată orienta în Lorena şi să cumpere terenul necesar.

De atîţia bani nu puteau să facă rost negustorul de cai, cîrciumarul şi ceilalţi bogaţi din sat, puţini la număr. Iarăşi erau descumpăniţi şi unii voiau deja să renunţe la planuri. Atunci bunicu' s-a ridicat şi a anunţat că ştia de unde se putea face rost de bani, şi anume de după colţ. Ceilalţi l-au privit nedumeriţi, pentru că ar fi ştiut cu siguranţă dacă vreunul ar fi avut atît de mult.

„Atunci zi-ne unde, Niclaus", l-a îndemnat negustorul de cai.

„La noi în grajd."

Au şovăit, pentru că încă le era frică de tata. Se ţinea tot departe de adunările lor, pentru că vedea în ele doar o şmecherie prin care să i se impună nişte interese străine lui. Ca şi lozincile comuniştilor, pentru el nici lumea aceea despre care tot vorbea bunicu' nu era sigură. În cele din urmă, negustorul de cai şi bunicu' s-au pus în frunte şi au pornit cu toţii spre gospodăria noastră. Sarelo zicea că răzbunarea i se părea dulce bunicului, dar n-a durat mult.

Sarelo a strîns paharele şi sticla şi le-a dus înapoi în casă. A durat o vreme pînă cînd a ieşit iar, în timpul ăsta am auzit şuşoteala nervoasă a nevestei lui. Totuşi, a apărut iar, după o vreme, şi şi-a continuat istorisirea.

Cînd au ajuns cu toţii la poartă şi l-au strigat pe tata, el şi-a luat puşca şi a ieşit în drum, însoţit de Sarelo. „Ce v-a apucat, oameni buni?", a întrebat.

„Ai ascuns aur aici", a spus negustorul de cai.

„Comunitatea are nevoie de el", a adăugat cîrciumarul şi toţi au făcut un pas spre poartă.

„Rămîneţi unde sînteţi, altfel vă împuşc!", le-a strigat tata. „De la început nu mi-a fost frică de voi şi nici azi nu mi-e frică. Nu sînteţi decît nişte laşi. E nevoie de cincizeci de oameni, fiindcă unul singur nu se încumetă."

„Ne dai banii de bunăvoie?", a întrebat negustorul de cai.

„Doar peste cadavrul meu!", a exclamat tata şi a armat puşca.

„Ei, atunci, înainte!", a strigat negustorul de cai. Tata a tras un foc în aer şi oamenii s-au oprit, dar nu pentru mult timp.

Doi bărbaţi zdraveni s-au aruncat asupra lui, alţi doi asupra lui Sarelo şi i-au

ţinut bine, iar ceilalţi au pătruns în curte şi bunicu' le-a arătat locul. Apoi s-au pus pe treabă, au adus sape şi lopeţi din şopronul cu unelte şi au dezgropat săpunul Raminei. A durat mai multe ceasuri pînă cînd au scos şi au cărat totul de acolo. Dar tot timpul au fost nevoiţi să-l oprească pe tata, care îi blestema şi încerca să se năpustească la bunicu'. Striga: „Ai să regreţi amarnic!".

„Unde era mama? Ea ce-a făcut?", l-am întrebat pe Sarelo.

„Ce face ea mereu. Se ruga în casă", a răspuns el.

Mama a ieşit abia cînd toţi ceilalţi plecaseră. În loc să se repeadă la bunicu', bărbatul ei a apucat puşca şi a dispărut în grajd, unde acum se căsca doar o gaură mare şi goală. A scos unul dintre cai, l-a dus pînă în mijlocul curţii, ca să vadă bine toată lumea. Înainte ca bunicu' sau mama să poată face ceva, i-a pus animalului puşca la tîmplă şi a strigat: „Tu mi-ai luat aurul, eu îţi iau caii!".

Mama a încercat să-l îmbuneze, s-a agăţat de el, dar el s-a scuturat de ea. De cai mai era nevoie la muncile cîmpului, erau prea preţioşi, zicea ea, dar tata a apăsat pe trăgaci şi apoi a scos al doilea animal. A tras de cinci ori, pînă cînd curtea a ajuns o baltă de sînge. Pe trupurile calde încă ale animalelor atît de dragi bunicului s-au aşezat mii de muşte. În ziua aceea bunicu' a început să moară.

* * *

În numai cinci ani, tata se zbîrcise ca un fruct veşted. Costumul bun, pe care se vedea că-l folosea acum la muncă, nu-i mai venea bine. Braţele şi picioarele subţiate îl făceau să semene cu o marionetă de lemn, băgată în haine prea largi ca să înveselească publicul.

Din statura lui impunătoare cîndva nu rămăseseră decît mîinile, pe care, cînd am ajuns faţă-n faţă şi m-a recunoscut, şi le-a ascuns şovăitor în buzunarele de la pantaloni, fără să se poată calma. Nasul lui proeminent apărea acum ca o rană hidoasă. Părul, cîndva des şi stufos, era rar şi lipit de pielea capului.

Mi-au trebuit minute bune să-l recunosc în apariţia aceea pe omul de care mă temusem atît, dar pe care îl şi admirasem în copilărie. Şi pe mama o împovărase timpul, ba chiar o făcuse atît de bine, încît era încovoiată cu totul. O femeie cu chip îndurerat şi ochi stinşi, cu o basma neagră. Pe cît crescusem eu şi îmi întărisem trupul anemic, pe atît se micşoraseră cei doi, ca două haine

puse în apă prea fierbinte.

Tata a rămas în picioare, mama a făcut un pas înainte, ca şi cum ar fi vrut să ajungă la mine dintr-un salt, dar tata a şoptit: „Elsa, stăpîniţi-vă“. Ea a devenit iar temătoare şi şi-a plecat capul. Ne priveam de la o distanţă sigură. Peste ochii ei atîrna un văl lăptos. Mi-am dezbrăcat puloverul şi i l-am întins. „Ţi-a folosit?“, m-a întrebat, luîndu-l.

„Foarte mult.“

„Ai scăpat cu viaţă“, murmura ea fără contenire. N-aveam nici un motiv să-i povestesc altceva decît că eram un supravieţuitor.

Cum ar fi fost dacă le-aş fi spus că ani în şir scurmasem ca o cîrtiţă după oase, la nici optzeci de kilometri, în timp ce ei credeau că sînt cu ceilalţi, flămînd şi sleit de puteri, ameninţat încontinuu de boli şi de moartea prin îngheţ? Toată îngrijorarea lor, vina, dacă or fi simţit vreuna, li s-ar fi părut dintr-odată caraghioase, ca un lucru care-i chinuise fără rost şi de care avusesem parte fără nici un temei.

Nu, dacă voiam să am un drept asupra reîntoarcerii, asupra respectului de care aveam parte acum, în sfîrşit, trebuia să devin un supravieţuitor. Unul care văzuse iadul şi îl părăsise apoi. Furia lor, dacă i-aş fi dezamăgit, m-ar fi distrus din nou. M-am hotărît repede şi am răspuns:

„Da, am scăpat.“

„Da’ nu eşti deloc prea slab. În scrisorile pe care le-au primit unii de prin sat se spune mereu că aţi fost flămînzi întruna.“

„Mi s-a dat mai multă mîncare decît altora, ca să pot munci.“

„Ce a trebuit să faci?“

„Să îngrop morţi.“

Mama s-a dat înapoi speriată şi şi-a făcut cruce. „Deci tu a trebuit să-i îngropi pe ceilalţi, care au murit?“

„Aşa să zicem.“

„Un gropar“, a murmurat tata.

„Mai bine să sapi groapa pentru alţii decît să zaci tu în ea“, a făcut mama. „S-au mai întors şi alţii odată cu tine?“

„Nici unul. Am fost despărţit de ei chiar de la început şi dus în alt lagăr.“

„Acu’ o să ţi se pună o mulţime de întrebări“, a zis ea. A strîns puloverul la piept şi l-a mîngîiat îndelung. „Nu are nici măcar o gaură. Acum mă duc în casă să-l spăl, ca să-l poţi îmbrăca iar. Dimineaţa e cam răcoare.“ S-a dus la casa

slugilor şi a dispărut înăuntru.

Am rămas singur cu tata, afară, însă în spate simţeam privirile lui Sarelo şi ale nevestei lui, de după ferestre. „Tot timpul sînt cu ochii pe noi. Încă nu le vine să creadă ce noroc au avut, chiar dacă sînt protejaţi de comunişti“, a zis tata morocănos. „La mulţi şvabi e la fel. Ei locuiesc în casa slugilor şi argaţii de mai înainte în case. Cînd am nevoie de lemne, trebuie să mă milogesc la el.“ Cu o mişcare a capului a arătat spre fereastra în dosul căreia se vedea lumina slabă a unei lămpi cu gaz. „Acum avem aici şi curent electric, dar el nu poate să-şi permită cheltuielile. Ţiganul. Asta e mulţumirea că l-am luat la mine.“ Amurgul cîştiga teren.

„L-ai primit pentru că e fiul tău şi aveai nevoie de el. Mai mult decît de mine“, am spus.

„Deci ai aflat. Cu atît mai bine, pentru că acum nu mai are nici o importanţă. Nici măcar nu mai sînt atît de sigur că-i aşa. Ţiganca a înşirat atîtea poveşti, că nici măcar ea nu mai ştia ce era adevărat şi ce născocit. În afară de asta, pentru o mamă orice mijloc e bun, cînd vrea să-şi salveze fiul“, mi-a întors-o el.

„N-a fost o minciună pe care tu s-o fi înghiţit pur şi simplu. Arată ca tine şi se şi poartă la fel.“

A ridicat din umeri şi a trecut pe lîngă mine, dar s-a oprit iar. „Hai în casă, maică-ta sigur a pus deja masa.“

Eram dezorientat, nu-mi era limpede ce simţeam. În timpul scurt care trecuse de la întoarcerea mea, scosesem în lume o nouă minciună şi găsisem un tată atît de schimbat, că nu mai puteai să-l urăşti sau să-l blestemi. Dacă înainte îmi propusesem uneori aşa ceva, acum nu mai avea rost. Dacă îmi pusesem în gînd să-i spun în faţă: „*Eu* sînt fiul tău, nu el, ticălosule!“, acum nici măcar nu-mi trecea prin minte aşa ceva.

N-am fost alungat, nici ameninţat, ci poftit la cină. De către un om care aflase acum ce însemna surghiunul pe care eu îl cunoşteam de atîta vreme. „E adevărat că bunicu’ e mort?“, l-am întrebat, cînd a trecut iar pe lîngă mine, dar n-a răspuns.

Casa slugilor era o construcţie joasă, pătrată, în care locuiseră muncitori cu ziua, unguri şi români, pe care îi tocmiserăm ca să aducă recolta de pe cîmp. Mai tîrziu, le luase bunicu’ locul. Prin fereastră o vedeam pe mama, care se apleca deasupra unei oale în care forfotea nişte supă. În timp ce tata şi-a scos

cizmele pe prag, ea a tăiat pîine şi slănină şi a pus masa, o masă rotundă şi grea, din lemn de stejar, care stătuse cîndva în camera noastră bună.

Şi-a îndepărtat o şuviţă de păr de pe faţă şi şi-a şters mîinile de şorţul de bucătărie, înainte să ia oala de pe foc. Geamurile erau aburite şi doar cu greu puteam să-i văd pe tata – intrase între timp – şi pe mama, vorbind unul cu celălalt. Gurile lor se deschideau fără zgomot, ca şi cum ar fi fost într-un acvariu în care puteau să respire fără branhii.

Tata a scos capul prin uşa deschisă. „Poate aduci nişte lemne. E în ordine. Ne-am înţeles cu Sarelo azi-dimineaţă.“ În şopron era întuneric, dar mîinile au găsit orbeşte ce căutau, n-aveau nevoie să-şi facă curaj sau să se obişnuiască. În grajd lipsea mirosul de cai, prezenţa animalelor, pe care le ştiai acolo, cînd stăteai întins în întuneric şi închideai ochii. Lipsea aurul pe care îl semănase tata fără se poată recolta ceva vreodată. Cît pe ce să cad în groapa neacoperită încă.

Părinţii şedeau pe cele două scaune de la masă, singurele pe care li le îngăduise Sarelo; eu m-am aşezat pe o ladă întoarsă cu gura în jos. Am întrebat iar de bunicu’. „Tata a murit de doi ani“, a şoptit mama şi şi-a făcut cruce.

Soba improvizată înnegrise tencuiala cîndva albă a pereţilor şi vîntul împingea fumul înapoi în casă. Tuşeam întruna, însă mult timp nu s-a rostit nici un cuvînt, toţi mestecam şi fiecare era adîncit în gîndurile lui. Mama se ridica din cînd în cînd, se ducea cu farfuriile noastre la plită şi le umplea la loc. Era porţelan de Boemia; din fostul serviciu pentru douăzeci de persoane rămăseseră doar trei farfurii ciobite.

„Mi-ar fi plăcut să gătesc mai mult ca să sărbătorim, dar nu mai aveam nimic“, s-a scuzat ea. Apoi s-a instalat iarăşi tăcerea, care a durat aproape toată seara, pînă cînd s-a consumat gazul din lampă şi umbrele din încăpere s-au lungit.

„Ai venit ca să te răzbuni?“

„Azi am mai fost întrebat o dată acelaşi lucru.“

„Nu te porţi cum ar fi de aşteptat. Pentru aşa ceva eu aş omorî în bătaie. Dar tu nu mă loveşti, nu eşti mînios, nici măcar nu înjuri.“

„Fii bucuros.“

„Nu mă urăşti?“

„Tare-aş vrea să ştiu şi eu.“

Umerii îi atîrnau, ca şi cum n-ar fi fost ai lui. „Tot ce pot să spun e că de

cîţiva ani îmi doresc să fi hotărît altfel.“

Ne-am dus la culcare, eu pe jos şi ei pe o canapea stricată, înconjuraţi de mirosul de mîncare şi de duhoarea trupurilor noastre nespălate. Pentru o clipă mi-a trecut prin minte că şi Frederick Obertin şi primii colonişti trebuie să fi zăcut aşa. Suportau ca şi noi mirosul urît, frigul care creştea de la un minut la altul şi noaptea ce se lăsa asupra noastră, a tuturor.

Am auzit ca prin vis glasul tatei: „Curînd trebuie să te hotărăşti dacă pleci şi tu în Lorena sau nu. Ieri s-a întors fiul negustorului de cai, a cumpărat pămînt pentru toţi, se pare că mai mult decît e nevoie. A povestit că ăia sînt bucuroşi să le vină alţi oameni, pentru că mulţi au murit în război. I-au dat pămîntul atît de ieftin, că a putut să cumpere şi o mulţime de vaci şi de oi cu restul banilor“.

„Şi voi doi?“, am întrebat.

„Eu şi mama ta rămînem aici. Am o strategie mai bună decît să fiu nevoit să trăiesc printre străini. Am făcut cerere să devin membru de partid. Cînd am să fiu comunist, o să ne luăm şi casa înapoi. O să vedem atunci unde ajunge ţiganul.“

„E casa mea. Mîine îl dau afară“, am murmurat.

„N-ai s-o faci, fiindcă or să te închidă.“

„Mai e vreo speranţă să ne primim gospodăria înapoi?“

* * *

Timp de cîteva săptămîni am trăit bine de pe urma poveştilor mele din Siberia. Cînd nu zăboveam la cimitir, la bunicu’ şi Katica, sau în grajdul vitelor de la cooperativă, unde lucram şi eu între timp, eram invitat la familiile care sperau să li se întoarcă şi neamurile lor. De fiecare dată eram plîns şi pipăit, privit cu uimire, de parcă erau martorii unui miracol, ai reuşitei unei rugăciuni rostite de multă vreme.

Adesea, privirile lor imploratoare, glasurile lor, care luptau din răsputeri să se stăpînească, mă mişcau atît de tare, încît eram cît pe ce să-mi mărturisesc înşelătoria. O dată sau de două ori începusem deja, dar întrebările lor neobosite îmi duceau mai departe povestirile, ei nu voiau să mă opresc. Le plăcea să se lase cuceriţi de vorbe, pe cît îmi plăcea mie s-o fac. M-am îngrăşat, în locul fiilor şi fiicelor lor mă îndopau pe mine, ca şi cum mi se cuvenea tot ce fusese gîndit pentru întoarcerea lor. Dacă mă duceam dimineaţa, aveau pîine proaspăt

coaptă, mai tăiau cîrnaţi şi brînză şi deschideau borcane cu dulceaţă făcută în casă.

Dacă apăream seara, deja se răspîndea mireasma de friptură de miel şi de varză murată, iar găluştele umflate, în sos gustos, maroniu, erau scoase chiar atunci din cuptor. Apoi se deschidea o nouă sticlă de rachiu. Încărcat cu daruri, mă întorceam împleticindu-mă şi buimac de prea multă mîncare. Cîteodată gazdele alergau după mine pentru că uitaseră să-mi dea ceva care să-mi aducă noroc sau să mă apere, o icoană sau un mic pandantiv în formă de cruce, pe care i le dădeam întotdeauna mamei. În gură simţeam gustul vinovăţiei mele.

Dar la un moment dat interesul a slăbit, invitaţiile au devenit tot mai rare, pînă cînd n-au mai fost deloc. Observaseră că poveştile mele rămăseseră vagi, că nu puteam să le zic nimic concret, oricît mă străduiam să compun sub privirile lor povestea credibilă a cumplitei mele deportări. Nu eram nefericit din cauza asta, fiindcă între timp mi se făcuse frică să nu fiu descoperit. Tare scump ar fi trebuit să plătesc faptul că profitasem de speranţele lor. Fusesem deja lăsat în voia sorţii o dată, dar întoarcerea îmi fusese împiedicată doar de frica de tata şi de o nouă deportare. De data asta lucrurile stăteau altfel. Aş fi fost alungat pentru totdeauna din comunitate, de asta eram sigur.

Adesea munceam împreună cu tata, umăr la umăr, în vreme ce mama fusese repartizată la moară. Era o muncă ce o făcea să se încovoaie şi mai mult şi să devină şi mai jalnică. Seara se întorcea acasă cu dureri, nu era în stare să facă decît cîţiva paşi, apoi trebuia să se aşeze pe una dintre băncile care se aflau în faţa fiecărei curţi. Se prefăcea că vrea să stea de vorbă cu cei care şedeau acolo, despre recoltă, despre stricăciunile făcute de ultima furtună, despre viţelul fătat sau despre cum mergeau lucrurile pe lumea asta. Apoi se ridica şi se ţinea dreaptă pînă ce n-o mai vedea lumea şi închidea poarta în urma ei. Abia apoi se muia din nou, ca şi cum din ea ar fi dispărut orice brumă de putere.

Uita să se ţină dreaptă, uita de sine şi îşi îngropa capul în mîini. Niciodată nu şi-ar fi recunoscut starea de faţă cu alţii, aici a rămas o Obertin pînă la capăt. În zadar îi ceruse tata primarului să i se dea treburi mai uşoare. Era mai mare satisfacţia să chinui o Obertin autentică în locul unuia care căpătase numele prin căsătorie, aşa cum era tata, oricît de mult ar fi meritat-o.

Tata nu numai că se împuţinase – un bărbat uscăţiv, cu mîini şi picioare prea mari –, ci îşi pierduse şi instinctul, care înainte fusese fără cusur. Instinctul de a-i domina pe ceilalţi. Îl considera pe primar prieten numai pentru că petrecea

mai multe ore cu el în biroul lui. Nici nu ajungea tata bine acolo, că rachiul era deja pe masă. Sticla nu se mai astupa la loc, pînă la sfîrşit.

La al treilea pahar, primarul plescăia mulţumit, se uita la tata şi zicea: „Ei, Jakob, ce mai fac şvabii mei? E mai bine să plece, înainte să ajungă în lagăr. Ar fi bine şi pentru ei, şi pentru partid, pentru că altminteri n-ar face decît să ne coste bani“. Aici tonul lui devenea mai confidenţial – povestea tata acasă – şi, de fiecare dată, primarul se apleca uşor în faţă, ca şi cum cei doi ar fi împărtăşit o taină. Ca şi cum ar fi fost buni prieteni, care îşi îngăduiau un pahar în plus. Degetele lui ca nişte cîrnăciori băteau în masă într-un ritm cunoscut numai lui.

De fiecare dată, tata venea acasă beat şi mulţumit, mama îl dezbrăca, eu îl spălam pe picioare şi amîndoi îl puneam în pat. Ne explica îngăimat că era aproape clipa cînd avea să treacă la comunişti şi că o să scăpăm de toate grijile. Clipa se apropia cu fiecare pahar. Prin gîtlejul tatei curgea spre noi un viitor în care se putea trăi. Primarul urma să aibă grijă de asta, într-o săptămînă, o lună, cel mult un an. Prin noi avea să se vadă că şvabii erau şi ei oameni.

„Jakob“, îşi încheia întotdeauna primarul cuvîntarea către tata, „tu ai să ajungi departe în partid, tu ai ce-ţi trebuie pentru asta“. Îi făcea tatei cu ochiul, îi turna iar, îi ducea mîna cu paharul la gură şi nu-i dădea drumul decît cînd era gol. Din relatările tatei am aflat că omul voia să ştie în primul rînd dacă şvabii mai aveau cumva aur, îngropat în cîmp sau în curţile lor. Cu primarul, tata dăduse greş pentru prima oară în viaţa lui. Avea de-a face cu unul uns cu şi mai multe alifii decît el.

Cînd mă uitam cum se lăsa nesimţitor pradă somnului, cît de pătată îi era acum pielea, nu-l mai vedeam pe omul care domnise cîndva asupra noastră. Dar şi acum, cînd pierduse aproape tot ce-l făcuse să vină aici, de departe, el tot căuta nişte rezolvări, pe care însă le pierdea din ochi, printre paharele de rachiu şi cuvintele primarului. Tot mai credea într-un viitor pe care putea să-l hotărască el. Tot se mai zărea o urmă din ceea ce admirasem la el pe vremuri. Dar omul căruia dorisem să-i arăt, toată copilăria mea, că nu aveam mirosul naşterii mele nu mai exista. De cel de acum aproape că-mi era milă.

Fiindcă eu şi tata lucram adesea împreună, tresăream amîndoi cînd ne era strigat numele. Obţinuserăm de la un şef să fim repartizaţi amîndoi în aceeaşi grupă, aşa puteam să-i preiau o parte din treburi: renovarea unei clădiri, săpatul unei gropi, descărcatul pietrei de pavaj pentru o nouă uliţă.

Îl întrebam: „Ţi-e sete?“ şi îi dădeam de băut. Întrebam: „Eşti obosit?“ şi-l

trimiteam într-un loc umbros, ca să se poată odihni. Marian, care fusese pe vremuri pîndar, mai închidea ochii, fiindcă primise cîndva de la tata o bucată de pămînt. Tot mai făcea cîte o plecăciune cînd îl întîlnea dimineaţa. Trupul lui avea o memorie mai bună decît mintea.

Tata şi cu mine nu vorbeam niciodată mult, nu exista nimic ce să nu fi fost spus sau trecut sub tăcere de multă vreme. Zilnic, la ora cinci dimineaţa, scoteam pe cîmp vitele, porcii şi caii cooperativei, apoi curăţam în tăcere grajdurile. La şapte încărcam în remorca tractorului saci de cîte o sută de kilograme şi unelte şi, cînd venea tractoristul, noi tot nu ne spuseserăm încă nici un cuvînt. Abia cînd treceam pe lîngă gospodăria noastră – tot aşa îi spuneam – şi urca şi mama, deschideam gura şi îi dădeam bineţe.

Ea ne dădea pachetul cu mîncare şi cobora puţin mai tîrziu, ca să străbată pe jos ultima bucată de drum pînă la moară. Avea picioarele umflate, arătau ca nişte drugi care trebuiau să-şi poarte propria povară, şi nu doar pe aceea a trupului. Tata se uita în urma ei şi nu de puţine ori m-am întrebat ce-i trecea prin minte atunci. Dacă se gîndea uneori la începuturi sau deja la sfîrşit.

La hotarul satului urcau şi alţi ţărani osteniţi şi mergeam pe vreun cîmp al cooperativei unde fuseserăm repartizaţi în ziua aceea. Între timp mîinile mele se umpluseră de bătături şi căpătasem, ca şi tata, un miros permanent de grajd şi de bălegar. La prînz ne aşezam amîndoi sub un copac şi ne despachetam mîncarea. El lovea ouăle de genunchi, eu tăiam pîinea. „Tot ce se vede a fost al meu cîndva“, a murmurat el odată.

Munceam toată după-amiaza, aplecaţi şi mînaţi de şeful de grupă, care n-avea alte griji decît prestigiul lui şi norma. Marian, care dormise pe cîmpul acela şi ratase cu regularitate venirea furtunii, îşi găsise acum adevărata menire. Cînd ne îndreptam de spate, înţepeniţi de la mereu aceeaşi mişcare, soarele era deja departe, la orizont. Sunetul clopotului ajungea pînă la noi, dar nu mai aducea pe nimeni acasă. Bătea doar sec şi tăios, măsurînd trecerea timpului.

Seara duceam uneltele la loc şi luam de la depozit cereale, pe care le transportam la măcinat, la moară. Mama umplea cu făină sacii desfăcuţi larg la gură, care semănau cu nişte pliscuri de păsări flămînde. Purta mereu o fustă lungă, şi nu pantaloni de lucru; împotrivirea asta era ultima ei linie de apărare contra decăderii definitive. Noaptea, în pat, tata şoptea: „Curînd am să fiu comunist, atunci o să ne meargă mai bine“. Dar eu mă gîndeam între timp la altceva.

La întrunirile şvabilor, la care mă duceam, am fost primit cu prietenie. Un Obertin rămînea un Obertin, chiar dacă numele îşi pierduse mult din strălucirea lui, zicea negustorul de cai. Mi-a pus braţul pe după umeri şi m-a condus la ceilalţi. Fiul lui, Erik, era geolog, studiase la Paris şi se întorsese abia după război, de aceea le scăpase ruşilor. Fiindcă ştia franceză, *el* fusese cel însărcinat să cumpere pămînt în Lorena. S-a dovedit şi că erau mai mulţi tineri decît îmi închipuisem. Oameni care se întorseseră tîrziu de pe front sau se ascunseseră bine.

„Nu pot să-mi imaginez că franţujii te-au întîmpinat cu braţele deschise“, i-am şoptit lui Erik.

„Nici n-au făcut-o“, a răspuns el şi m-a tras într-un colţ unde puteam vorbi nestingheriţi. A întins pe duşumeaua din sala comunei o hartă a platoului loren pe care se vedeau bine Dieuse Moyenvic şi Marsal. „Cînd, în sfîrşit, am avut voie să vorbesc cu prefectul ţinutului, el a vrut să mă trimită la închisoare imediat. Tot ţipa că sînt nebun şi că poporul lui a luptat ca să nu mai fie picior de neamţ dincolo de Rin. Tot repeta: «Acu’ vreţi să ne ocupaţi iarăşi, nu-i aşa?». Mi-a trebuit multă pricepere ca să-l fac să mă asculte şi să-l conving că şi noi sîntem hăituiţi şi că nu dorim decît să ne întoarcem în ţara strămoşilor noştri. Că sîntem veri, ca să zicem aşa, chiar dacă acum prin vinele noastre curge mai mult sînge german. Asta nu i-am mai spus-o, fireşte.“

„Şi cu asta l-ai convins?“

„Cu asta şi cu geamantanul plin cu aur pe care îl aveam la mine. I-am promis încă unul la sosirea noastră acolo. Mai întîi a crezut că talerii cu Franz Josef erau furaţi, dar i-am explicat şi asta. Apoi s-a liniştit cînd l-am asigurat că aurul, odată topit, nu mai arată de unde vine. Cei de acolo sînt săraci şi războiul i-a sărăcit şi mai mult. Dar e o problemă.“ S-a lăsat pe spate şi a oftat, ca şi cum ar fi avut o apăsare.

„Care?“, am întrebat.

„Zicea că oamenii lui l-ar spînzura dacă ne-ar da nouă pămîntul cel mai bun, cel mai roditor. Descoperisem nu departe de Marsal un teren necultivat, ferit de vînt şi parţial situat într-o depresiune, cu puţină pădure şi un rîu care trece prin ea.“ A arătat un loc pe hartă. „Aici ar fi fost.“

„Şi ce-ai căpătat în schimb?“

Degetul lui a făcut o curbă largă mai departe, spre sud, pînă într-un loc unde nu era trecut nici un oraş, nici cea mai mică aşezare.

„Dar aici nu se vede nimic“, am constatat dezamăgit.

„Nici nu este nimic, sîntem cu totul izolaţi. Pămîntul e rău şi vîntul insuportabil. Nu mai sînt decît ruinele cîtorva case, era pe vremuri un sat, care a fost părăsit.“

„Dar asta trebuie să afle oamenii noştri!“, am exclamat, însă el m-a îndemnat să vorbesc încet.

„Şi? Ce să facem? Aici nu mai sîntem bine veniţi“, a răspuns.

„Poate ce e mai rău a trecut.“

„Tu nu citeşti ziarele? N-asculţi radioul? Noi sîntem duşmanii poporului. E doar o chestiune de timp pînă cînd o să ne închidă. Nu, eu nu mai am ce căuta aici şi nici tu. Aici primeşti, dacă ai noroc, cîţiva ani după gratii. Dincolo o să ai totuşi o gospodărie şi pămîntul tău. E rău, dar noi am fost harnici dintotdeauna. Şi cînd am venit încoace nu era nimic aici. Sîntem obişnuiţi.“

M-am ridicat şi am început să umblu agitat de colo colo.

„Aşază-te!“, mi-a şuierat. „Altfel o să-şi dea seama lumea că ceva nu e în ordine.“

„De ce îmi spui tocmai mie toate astea?“

M-a tras de mînecă, de-a trebuit să mă aplec. „Tu eşti un Obertin. Tot mai mulţi vor să renunţe. Dar, dacă vii şi tu, lucrurile arată altfel.“

„Cine mai ştie?“

„Doar tu, nici măcar tata.“

„De ce?“

„Bătrînul bea prea mult, le-ar povesti tuturor. N-am mai putut să ţin totul în mine. Voiam să mai ştie cineva.“

„Nu ţi-e teamă că asta o să mă sperie?“

„Pe tine? Nu. Tu ai supravieţuit în Siberia.“

În clipa aceea, cineva şi-a dres glasul în spatele nostru. Era Seppl, cîrciumarul, un om a cărui faţă înroşită era dovada mulţilor ani în care nu băuse nimic în timpul zilei, în schimb golise seara ce rămăsese în paharele muşteriilor. Ochii îi luceau cînd îşi înveselea clienţii cu glumele lui.

Alături de el era o fată blondă, care mă privise pe ascuns şi pe uliţele satului. „Fiica mea“, a zis el şi a împins-o în faţă. „Am cerut să mi-o aducă, s-o vezi. E drăguţă şi vrednică şi îndată îşi caută un bărbat. Nu-i aşa?“ I-a pus mîna pe umăr şi ea a încuviinţat din cap, cu privirile plecate. „Eşti şi tu în floarea vîrstei. Prea mult nu poţi să mai aştepţi“, a continuat el. „Ce păcat că Sarelo v-a

luat gospodăria. Înapoi n-o mai capeţi. N-am priceput ce-a găsit tatăl tău la băiatul acela, pînă cînd am auzit povestea cu aurul.“

A atins harta cu vîrful piciorului. „Ei, Jacob, vii cu noi? Ştim ce-a hotărît tatăl tău, dar nu sufăr deloc din cauza asta. Niciodată n-a fost dintr-ai noştri cu adevărat. A apărut aici de nicăieri. Dar de tine avem nevoie. Trebuie să fie şi un Obertin. Ai să primeşti destul pămînt acolo şi-o să se găsească şi vreo femeie.“ Mi-a făcut cu ochiul, şoptindu-mi la ureche: „Dacă nu cumva e şi găsită“. Apoi s-a întors spre fiica lui: „Spune-i lui Jacob al nostru cum te cheamă“.

„Johanna“, a murmurat ea şi m-a privit.

„Johanna o cheamă şi toate celelalte sînt cum trebuie la ea“, a adăugat cîrciumarul. I-a spus fetei să plece, mi-a pus braţul prieteneşte pe după umeri, ca şi cum ne-ar fi legat de-acum un fel de înţelegere, şi m-a dus la ceilalţi.

„Trebuie să hotărîm acum ce-o să se întîmple cu biserica“, a zis negustorul de cai.

Se stăruise mult timp ca biserica să fie dărîmată şi luată împreună cu altarul, tabernaculul şi clopotele. Dar treaba asta părea prea complicată şi timpul de care ar fi fost nevoie – prea lung. În plus, autorităţile nu voiau să elibereze un document de trecere pentru un tren în care era transportată o biserică întreagă. Negustorul de cai, care mergea regulat la Timişoara din cauza asta, nu mai prididea cu mita. Ca şi cum comuniştii n-ar fi fost deloc interesaţi să facă bisericile să dispară. Nimeni nu voia să-şi rişte capul pentru o biserică, chiar dacă o făcea pentru aproape un sat întreg.

S-a luat hotărîrea să se renunţe la biserică, apoi şi la clopotul mic şi la cel mijlociu. Doar cel mare, acela trebuia să plece cu ei în orice caz. El sunase cînd murise Frederick şi, mai tîrziu, pentru mulţi alţii. O va face şi pentru viitorii morţi. Ideea de a lua şi cimitirul, de a pune morţii în alte sicrie şi de a-i duce în Lorena a fost respinsă. Asta l-a mulţumit în primul rînd pe preotul Schulz.

Dar, fiindcă protestau tot mai mulţi – cei care nu voiau să se despartă de strămoşi –, s-a hotărît să nu se hotărască. Cine voia putea să deschidă mormintele şi să ia din ele ce li se încredinţase cu secole în urmă sau de puţină vreme. Aveau să se mulţumească cu locul din vagon, care oricum fusese deja prevăzut. Călătorii cu morţi aveau să fie trataţi la fel ca şi cei fără.

Apoi negustorul de cai ne-a informat că urma să plece la Timişoara. Acum avea să se vadă dacă chiar ne primeam trenurile promise şi, dacă da, cîte. Pe uliţă, cîrciumarul mi-a întins mîna: „Ne-am înţeles?“, a întrebat. Am şovăit şi i-

am întins-o şi eu pe a mea, dar fără să răspund.

Oamenii şi-au petrecut săptămîna următoare aşteptîndu-l pe negustor. Aşteptau cînd munceau şi cînd se cufundau seara în paturile lor. Pîndeau mereu drumul spre Timişoara şi cînd clopotul bătea ora însemna că mai aşteptaseră un ceas. Gîndurile le erau ca prinse în şuruburi. O frică – aceea de a rămîne pentru totdeauna străini acasă – a fost înlocuită de alta: cea de a fi tot numai străini într-un loc despre care nu se ştia nici măcar cum i se pronunţă corect numele.

Ca să-şi facă de lucru, unii au început să-şi ia morţii de la cimitir şi să-i aducă acasă. Într-o zi, cînd am întîlnit-o pe Johanna pe uliţă, tocmai căra o cutie.

„Ce ai în ea?“, am întrebat-o.

„Pe bunica.“ Johanna era împlinită şi puternică pentru vîrsta ei şi avea buze tari şi dulci – sigur erau aşa –, ca piersicile din grădina noastră. Mersul îi era fără şovăire şi, cînd îşi mişca şoldurile, putea să te apuce ameţeala.

„E şi tatăl tău la cimitir?“, am întrebat.

„Toţi sînt acolo, mama, tata, bunicu’.“ Cînd a dat să plece mai departe, am reţinut-o. „Vrei şi tu să vin?“

Ca şi cum ar fi vrut să-mi răspundă la întrebare, a ridicat privirea şi s-a uitat direct la mine. Nu mai avea nimic de copilă. Mi-a zîmbit radioasă şi brusc i-au apărut gropiţe în obraz. Apoi a izbucnit: „Sigur că vreau, Jacob Obertin“.

În aceeaşi zi, a fost coborît din turn, cu mare caznă, clopotul cel mare şi a fost pregătit de drum. La puţin timp după aceea, celelalte două clopote au început să sune de noapte, dar sunetul lor era fără vlagă şi fals. Ca o chemare înăbuşită care se împotrivea. Ca nişte timpane din care lipsea jumătate. Ca o presimţire dezolantă că totul se sfîrşea. Bisericii noastre i se smulsese glasul.

În dimineaţa următoare s-a întors, în sfîrşit, negustorul de cai. Ne-am adunat cu toţii în jurul lui, în faţa bisericii, acolo unde se opriseră ruşii, unde preotul Schulz făcuse să răsune glasul lui *Gröfaz* din copaci şi unde îşi ţinuse tata cuvîntarea. A spus: „Mult timp au părut că nu vor să ne lase într-adevăr să plecăm. M-am temut chiar că mă vor aresta. Dar am avut noroc, pînă la urmă au acceptat ce le-am dat. Primim trei trenuri. În ziua plecării, un ofiţer ne aduce paşapoartele. Primarul nostru trebuie să le mai trimită o listă cu toate numele. Şi o cerere. Să arate ca şi cum primarul îşi doreşte plecarea noastră, ca să se poată aşeza români aici. Aşa că trebuie să-l mituim iar, însă rezolvăm noi şi asta“.

„Şi cînd se va întîmpla?“, a întrebat cineva.

„La mijlocul lui mai. Deci în două săptămîni. Vă mai rămîne destul timp să vă luaţi rămas-bun.“

Cine s-a aşteptat la urale era acum dezamăgit. Fără să scoată un cuvînt, lumea s-a risipit şi s-a întors acasă.

* * *

Între mine şi tata domnea o linişte care era mai mult decît un răgaz sau o aşteptare. Munceam concentraţi, ştiam fiecare mişcare a celuilalt. Odată cu dezgheţul, începuseră muncile de primăvară, a fost semănat porumbul şi îngrăşat pentru prima oară pămîntul înţelenit, pentru grîul de toamnă. Tatei îi plăceau forţa şi îndemînarea mea. Uneori simţeam cum mă privea mulţumit.

Cînd nu putea să care ceva, o făceam eu în locul lui. Cînd căruţa se împotmolea în noroi, o împingeam. În schimb, seara, în timp ce mama făcea de mîncare sau puţină ordine prin casă, el îmi arăta cum se demontau şi se puneau la loc ceasuri şi aparate de fotografiat. Cînd se terminau, mă trimitea pe la vecini să mai aduc. Fiecare avusese cîndva un ceas sau vreun aparat adus la reparat la noi. Cînd mă întorceam cu braţele încărcate, se bucura, începea imediat lucrul şi murmura: „Poate că o să şi cîştigăm cu adevărat nişte bani din asta. Nu trebuie să rămînem vîrîţi în balegă de vacă pentru totdeauna“.

Nu părea să regrete că în curînd jumătate de sat avea să se mute şi făurea noi planuri. Se vedea comunist şi ceasornicar la Timişoara, fiindcă trebuia să ne mutăm din satul aproape părăsit, asta era limpede şi pentru el. Viaţa asta încă nu se încheiase şi el visa deja la următoarea.

Şedeam ore în şir aplecaţi deasupra mesei, atît cît ne îngăduiau degetele înţepenite de frig şi cît ardea lampa cu gaz. Îmi dădea indicaţii, dar mîinile mele mari nu erau prea potrivite pentru multele rotiţe şi arcuri din carcasa ceasului, aşa că adesea trebuia s-o iau de la început. Îmi lua mîna şi mi-o conducea. Dar, cînd făceam ceva bine şi duceam totul la bun sfîrşit, mă apuca de umăr şi îl strîngea atît de tare, de-mi venea să strig de durere. Durerea din umărul drept, nu ca pedeapsă, ci în semn de mulţumire, m-a însoţit în lunile acelea. Şi azi îmi ating cîteodată locul acela, fără să-mi dau seama.

În săptămînile de tăcere şi de muncă, tata mi-a devenit mai familiar ca oricînd. Mirosul lui aspru, dinţii stricaţi, părul lui rar. Odată, cînd mama era

încă la moară, a despăturit o bucată de ziar îngălbenită şi a pus-o pe pat.

„Ce-i asta?“, am întrebat.

„Aici scrie ceva despre mama ta. De aceea am venit la Triebswetter. Mi-a plăcut de la început.“

„Şi gospodăria ţi-a plăcut.“

„Şi de ce nu? Şi ţie îţi place, ai vrea s-o iei înapoi.“

„Voi avea una, nimeni n-o să mă împiedice. Dacă nu aici, atunci în Lorena“, am răspuns cu îndărătnicie.

M-a privit cu atenţie. „Acum vorbeşti ca şi mine, pe vremuri. N-arăţi ca mine, dar eşti ca mine.“

„Nu sînt ca tine, chiar dacă vreau acelaşi lucru.“

„O să mai vedem. Dar ar fi mai bine dacă ai rămîne aici, cu noi. De-abia te-ai întors din Siberia, nu-ţi ajunge?“

Ne-am aşezat unul lîngă celălalt la masa de lucru şi am început să desfacem un aparat de radio vechi, care ne fusese adus la reparat de puţin timp.

O forţă nestăvilită mă atrăgea să plec în Lorena, orice ar fi fost. Aceeaşi care mă mînase de pe muntele de oase înapoi la cîmpie şi apoi la Triebswetter: dorinţa de a avea pămîntul meu, o gospodărie, ceva ce pentru oameni ca mine devenise imposibil în Banat şi în toată România. Aş fi rămas doar un păzitor de porci şi un grăjdar şi m-aş fi însurat cu o păzitoare de porci sau o grăjdăriţă. Nu puneam nici un preţ pe ideile tatei despre cum credea el că o să-şi salveze pielea în vremurile astea noi, iar în primar nu aveam încredere. El ne-ar fi băgat într-un vagon de vite, fără şovăire.

Dar n-aş fi recunoscut niciodată că mai era un motiv, unul la fel de ademenitor, care mă muncea. Seppl îl sădise în mine şi găsise un teren prielnic.

Într-o seară şedeam pe locurile noastre, deja stabilite, din jurul mesei. În aer plutea mirosul dulceag de ceapă prăjită. Mama îşi masa picioarele, tata se bărbierea într-o oglindă mică şi ciobită. „M-am hotărît, plec împreună cu ceilalţi“, am spus. Mama şi-a întrerupt pentru o clipă mişcările regulate. Tata continua să-şi treacă liniştit briciul peste obraz. Cînd a vorbit, glasul îi era calm, fără cea mai mică urmă de enervare: „Acum, cînd, în sfîrşit, eşti fiul meu“.

„Înainte nu ţi-a păsat de asta.“

„Aş schimba lucrurile dacă aş putea.“ A oftat cum nu-l mai auzisem niciodată.

Nu ştiam ce să cred, pentru că nu mă aşteptasem la asemenea duioşie.

„Mamă, spune şi tu odată ceva! Niciodată nu spui nimic“, i-am cerut.

„Tatăl tău are dreptate. Rămîi cu noi, Jacob. Nu se poate să ne meargă mereu aşa de rău ca acum. Comuniştii o să vadă că nu sîntem duşmani.“

„N-o să vadă nimic. Mai curînd o să ne omoare decît să recunoască aşa ceva!“, am strigat şi am izbit cu pumnul în masă.

În seara următoare, chiar cînd ne întorseserăm de la muncă, cineva a bătut atît de tare în poartă, că ne-am repezit cu toţii afară. Sarelo a deschis, dar omul şi-a făcut loc pe lîngă el şi a traversat curtea în fugă, venind spre tata. „S-a întîmplat o nenorocire, tovarăşe Obertin, veniţi repede!“ Tata a lăsat totul baltă şi a luat-o la fugă după el, eu i-am urmat la oarecare distanţă.

Cînd am ajuns la moară, se adunaseră deja cîţiva oameni şi am fost nevoit să-i împing deoparte, ca să-mi croiesc drum. Oamenii care lucrau la moară erau albi de sus pînă jos de la praful fin de făină. Viaţa lor era albă, la fel ca şi moartea mamei. În făina de pe chipul ei se întipărise clipa celei mai mari dureri. Îi fusese zdrobită partea de jos a trupului, cînd fusta i s-a prins în roţile dinţate. Au vrut să-i taie fusta şi s-o tragă de acolo, dar moartea fusese mai iute.

Tata se prăbuşise lîngă ea, îşi umezise batista şi acum ştergea faţa mamei. S-a uitat în sus la mine, cerîndu-mi parcă să-l ajut, şi în privirile lui era ceva ce nu mai văzusem pînă atunci. Un fel de tulburare care n-avea să-l mai părăsească niciodată. Am îngenuncheat, dar nu plîngeam, pentru că îmi consumasem toate lacrimile pentru Katica şi bunicu’.

Am ridicat-o pe mama şi am dus-o prin sat acasă. De peste tot, de după garduri şi ferestre, lumea se uita la noi. Sarelo a deschis poarta, am pus-o pe mama pe pat, apoi a venit şi preotul Schulz. Cîteva zile mai tîrziu, în drum spre cimitir, au sunat doar clopotul cel mic şi cel mijlociu. Convoiul de înmormîntare a trecut pe lîngă turnul bisericii şi toţi s-au uitat în sus, avînd sunetul clopotului mare în auz. Cînd am ajuns acasă, tata şi-a scos ghetele şi le-a pus la uşă. Şi-a desfăcut nodul de la cravată şi s-a aşezat la masă, unde şi-a privit fix mîinile. Pierdut în gînduri, se juca cu inelul de cununie de pe deget.

„Acum trebuie să rămîi. Acum nu mai sîntem decît noi doi“, a zis.

„Plec“, am răspuns.

„Atunci, fă măcar ceva de mîncare.“

„Nu ştiu să fac de mîncare.“

„Nici eu.“

În noaptea aceea am schimbat locul tare de dormit, de pe jos, cu cel de lîngă

tata. Eram întins foarte aproape de trupul lui adormit şi îi ascultam cu atenţie respiraţia regulată.

Ne duceam zilnic la mormîntul mamei şi al bunicului. Odată, cu puţin înainte de data stabilită pentru plecare, tata a murmurat: „Aici am să pun cîndva o bancă şi am să sădesc un copac, să avem umbră. Să arate bine, ca să-ngălbenească ceilalţi de invidie“. În apropiere, cîţiva îşi mai dezgropau morţii şi o femeie făcea curat în cavoul familiei. Ştia că trebuia să ajungă pentru foarte mult timp. Am căutat mormîntul Katicei, eram atît de adîncit în gînduri, încît nu mi-am dat seama că tata s-a apropiat. Deodată i-am auzit glasul în spatele meu: „Fata sîrbilor ţi-a plăcut mult, nu-i aşa? Dacă vrei, îi fac şi ei o bancă, să poţi şedea lîngă ea cît vrei“.

Seara am încălzit mîncarea pe care ne-o făcuse o vecină. L-am privit pe tata îndelung şi un sentiment necunoscut urca în mine. Acum, la atît de puţin timp înainte de plecare, eram în stare să-mi închipui că pot să am grijă de omul acela, care-mi era pe jumătate străin, pe jumătate cunoscut. Chiar să-l iubesc. N-ar fi fost mai greu decît tot ce făcusem deja oricum.

După ce trecuse deja mult timp de cînd stăteam întinşi în întuneric şi în răcoarea nopţii şi el nu se mai mişcase de ceva vreme, am spus încet: „N-am fost deloc în Siberia. Am putut să sar la timp din tren“. Respiraţia lui s-a oprit scurt, dar în rest n-a dat vreun semn că m-ar fi auzit. Dimineaţă am făcut cafea, i-am pus o ceaşcă lîngă pat şi, pentru că n-a făcut nici o mişcare, am plecat la lucru.

* * *

Cînd s-a răspîndit zvonul că ceea ce ne aştepta în Lorena nu era cu nimic mai bun decît ce aveam deja, cam jumătate din familiile doritoare să plece au renunţat. În plus, mulţi sperau ca între timp să li se întoarcă neamurile din Siberia, pentru că se răspîndise vestea că nişte bărbaţi şi femei din alte sate se întorseseră. Să plece voiau cei care se aşteptau la şanse mai mari, pentru că aveau nume care sunau franţuzeşte sau vorbeau puţină franceză.

În dimineaţa zilei de 13 mai 1951, trei trenuri au fost aduse în mica haltă din cîmp, care servea de gară pe ruta spre Timişoara. Unul dintre ele era un tren de călători, celelalte două erau marfare. Întreaga zi, pînă noaptea tîrziu, s-a cărat acolo, cu căruţe şi cu care cu boi, tot ce oamenii nu voiau să lase în urmă.

Mobile grele, aşa cum le plăcea şvabilor să aibă, bufete, dulapuri, paturi, mese, haine, veselă, aşternuturi şi saltele, pluguri, saci plini ochi cu cereale, făină şi cartofi. Pe măsură ce se goleau gospodăriile oamenilor – atît cît mai erau gospodăriile lor –, se umpleau vagoanele.

Şi preotul Schulz a împachetat tabernaculul, chivotul şi cărţile bisericeşti, apoi ele şi altarul au fost suite în car de cîţiva bărbaţi. Carul s-a pus încet în mişcare şi preotul l-a urmat pe jos.

Chiar şi eu am pus mîna şi am ajutat. Bagajul meu, alcătuit dintr-un singur geamantan, era făcut deja de mai multe zile. Doar tata se ţinea deoparte, umbla încoace şi-ncolo ca o sălbăticiune în cuşcă şi în el părea să se ducă o luptă.

Apoi s-a făcut nevăzut pentru tot restul zilei şi a apărut iar după miezul nopţii. Între timp, vagoanele fuseseră încuiate şi cîţiva bărbaţi au rămas peste noapte la trenuri, iar ceilalţi s-au dus la culcare în casele lor, pentru ultima oară.

Stăteam în pat, treji şi strîns lipiţi unul de celălalt, eu şi tata.

„Şi ce-ai să faci acum?“, am întrebat.

„Am să supravieţuiesc eu, nu-ţi face griji pentru mine“, a răspuns.

În celelalte gospodării – eram sigur de asta – oamenii erau treji, la fel ca noi, cu ochii deschişi în întuneric. Mai locuiau doar în casele slujitorilor, în grajd sau într-o cameră din fosta lor casă, în vreme ce în rest se stabiliseră români. Cu puţin înainte de noua noastră plecare, timpul fusese dat înapoi pînă la primele luni şi primii ani în Banat, cînd viaţa fusese bîntuită de noroi şi tifos şi oricărei boli îi venea uşor să-şi aleagă victimele dintre oamenii îngrămădiţi acolo.

Am închis ochii, ca Frederick pe vremuri, cînd luase hotărîrea să fugă din Lorena. Cu cît mă gîndeam mai mult, apăreau tot mai multe îndoieli. Eram un bărbat de douăzeci şi cinci de ani, care, e drept, n-avea pămîntul lui în Triebswetter, dar tot şi-ar găsi o femeie. Poate că era posibil să trăieşti printre porci şi jerpelit cu totul.

M-aş însura, tata ar locui la mine şi eu l-aş suporta, poate chiar l-aş iubi puţin. Poate că aş studia, aşa cum mi se prezisese, întrucît cărţile pe care le citisem pînă atunci îmi deschiseseră pofta. Nu era obligatoriu ca totul să se termine în Triebswetter, dar nici într-un loc uitat de Dumnezeu, lăsat în calea vîntului şi a ostilităţii francezilor.

Dar, cînd s-au ivit zorile, am coborît din pat, trecînd peste tata, şi m-am pregătit. În aşteptarea semnalului, m-am aşezat, geamantanul era lîngă scaun,

mi-am pus căciula pe genunchi şi l-am privit pe tata. Mîna i se odihnea pe pătură, se mai vedea bine locul unde purtase inelul de cununie, mai mult de douăzeci de ani. Tocmai voiam să-l trezesc cînd, brusc, a deschis ochii şi m-a privit. Atunci s-a auzit de afară, hotărît, fluierul preotului.

Fanfara pe care o organizase primarul cînta un marş funebru, pentru că muzicanţii români nu ştiau decît marşuri funebre şi cîntece de nuntă. „E puţin ca şi o moarte“, comentase primarul alegerea. Muzicanţii nedormiţi îşi îmbrăcaseră în grabă uniformele, ca şi cum ar fi fost surprinşi de plecarea noastră. Cu caschetele date pe ceafă şi colţurile cămăşilor ieşindu-le din pantaloni, ei îşi dădeau duhul pentru noi, suflînd în instrumente cum nu făcuseră niciodată pentru vreun mort.

În faţa fiecărei case aşteptau oamenii să se alăture coloanei tăcute, unii pe jos, alţii cu căruţele. Puteai uşor să-i deosebeşti pe cei care plecau de cei ce rămîneau. Primii duceau geamantane sau stăteau în căruţe. Familii care se destrămaseră, fraţi şi surori, părinţi şi copii, mergeau alături şi îşi apropiau capetele ca să se sfătuiască pentru ultima oară.

Mamele îşi ţineau de mînă copiii care, mai tîrziu, n-aveau să-şi mai amintească de viaţa de dinainte, pe care o vor căuta sau nu în povestirile bătrînilor. Rămîneau în urmă curţi goale cu cîteva animale, de care aveau să se îngrijească cei rămaşi pe loc. Unii le cereau vecinilor asigurări că se vor ocupa şi de morţii lor.

Tata mergea lîngă mine, fără să mă privească măcar o dată, am trecut pe lîngă biserica mută şi, de la un minut la altul, şuvoiul de oameni creştea. Celor care plecau şi celor care voiau să-şi ia rămas-bun de la ei li s-au adăugat curioşii. Am trecut de hotarul satului, o linie imaginară, e drept, dar pentru fiecare dintre noi o linie care ne despărţea clar de restul lumii; apoi ne-am apropiat de Dealul Ţiganilor, care mi-a atras doar puţin privirile.

Primarul, care mergea în fruntea convoiului, chiar lîngă preot şi în spatele fanfarei, ne-a îndemnat să ne grăbim. Dar, ca ţinuţi de-o mînă grea, noi am tot încetinit pasul. Departe, în faţa noastră, a cotit o maşină cu un scîrţîit ascuţit, luînd-o pe drumul care ducea la Triebswetter. A mers o vreme spre noi cu viteză şi a frînat cînd a ajuns în dreptul nostru.

A coborît un ofiţer tînăr, locotenent al serviciului secret, cu cizme lucitoare şi cu o uniformă care-i venea perfect, şi, după un schimb de cuvinte în şoaptă cu primarul, a păşit în faţa coloanei. Şoferul lui se sprijinea nepăsător de

maşină şi şi-a aprins o ţigară, apoi a scuipat pe jos. Noi însă nu scăpam din ochi geanta de piele a locotenentului, care era burduşită şi în care bănuiam că se aflau paşapoartele noastre. Cerul se întindea peste noi, albastru ca oţelul, vestind o zi frumoasă.

De îndată ce au fost depozitate geamantanele grele şi genţile cu provizii, ne-am strîns în jurul locotenentului, numai tata a rămas deoparte. L-am privit şi m-am gîndit ce chip trist şi îngrijorat avea.

Primarul şi-a citit cuvîntarea de pe foaie, ne-a urat un viitor strălucit în noua-vechea noastră patrie şi a promis că el însuşi va avea grijă ca amintirea noastră să nu fie întinată. Apoi i-a dat cuvîntul locotenentului, care, fără să piardă vremea, a scos o listă din geantă şi a început să citească numele. Sperasem că eu voi fi primul, că fusesem înregistrat la litera *A*, dar nu m-am neliniştit cînd nu s-a întîmplat aşa. Atunci aveam să fiu printre ultimii, la litera *O*. Cei care îşi auzeau numele ieşeau în faţă, îi scuturau mîna ofiţerului şi îşi primeau paşaportul.

Litera mea se apropia, deja erau la rînd cei cu *M* şi *N* şi mă pregăteam să ies în faţă şi să spun, ca toţi ceilalţi, cu glas demn şi adînc: „Mulţumesc, tovarăşe locotenent“. Dar litera *O* a fost sărită şi prin mulţime a trecut un murmur.

„Ce s-a întîmplat cu voi?“, a întrebat ofiţerul cu nesiguranţă în glas. „Am uitat pe cineva?“

„Pe mine!“, am strigat şi am ridicat mîna.

„Cum te cheamă?“

„Obertin, tovarăşe locotenent. Uneori e scris cu *A* şi *u*, dar de cele mai multe ori cu *O*.“

„Obertin“, a murmurat el, s-a încruntat şi a urmărit cu degetul numele de pe listă. Apoi chipul i s-a luminat din nou. „Ah, sînteţi Obertin cel tînăr. Nu plecaţi nicăieri. Ieri a intervenit tatăl dumneavoastră la primar. Condiţiile în care v-aţi întors din Uniunea Sovietică nu sînt clare. Aţi fost şters de pe listă.“ Vizibil mulţumit că-şi făcuse datoria, a împărţit paşapoartele pentru cei cu *T* şi cu *W*, apoi a închis geanta şi le-a ordonat tuturor să urce. Nici unul nu s-a mişcat din loc.

M-am întors, l-am privit pe tata, care a dat din umeri a neputinţă, iar pe faţă i se vedea un zîmbet încurcat. Am apucat un par care fusese folosit la transportul geamantanelor, am alergat la el şi i-am aruncat un „Mizerabil ce eşti!“. Prima lovitură l-a nimerit în burtă, a doua pe umeri. Am ridicat parul

pentru a treia oară, şi-a apărat faţa cu braţele, dar l-am nimerit în piept.

A căzut la pămînt şi a început să plîngă cu sughiţuri, dar eu am continuat să lovesc, pînă cînd s-a rupt parul, şi apoi i-am tras cu piciorul, în timp ce oamenii s-au pus ca un zid de nepătruns între mine şi locotenent. În liniştea din jur nu se auzeau decît implorările tatei. Locotenentul a vrut să intervină, dar primarul l-a ţinut pe loc.

În cele din urmă tata a rămas pe jos, nemişcat, nişte gemete uşoare erau singurul semn că mai trăia. Cînd am terminat, le-am întors spatele tuturor şi am pornit hotărît înapoi spre sat. Cînd am traversat curtea, Sarelo a ieşit din casă şi a coborît scara: „Ai uitat ceva?“. Am apucat toporul care era înfipt într-un butuc şi am făcut cîţiva paşi spre el. S-a speriat şi s-a ferit atît de brusc, încît s-a împiedicat şi a căzut.

Am aruncat toporul, am alergat în casa slujitorilor, am scos sticla de rachiu pe jumătate plină şi am golit-o dintr-o sorbitură. Furia îmi creştea, s-a făcut atît de mare, încît credeam că avea să mă sfîşie în bucăţi. Spre seară a scăzut, ca şi lumina soarelui, apoi m-am întors la linia de tren, de unde dispăruseră trenurile şi toţi oamenii, în afară de tata, ca şi cum nici n-ar fi existat vreodată. Decorul rămăsese acolo, indiferent faţă de oameni.

Tata era tot aşezat pe pămînt, neputînd să meargă. Cînd m-a văzut de la depărtare, a încercat să plece, tîrîndu-se, dar puterile nu-i ajungeau nici pentru asta. Cînd am ajuns la el, a strigat: „Nu mă omorî!“ şi şi-a apărat faţa cu mîinile. „Taci“, i-am poruncit, l-am ridicat şi l-am cărat acasă.

* * *

Încă o lună am trăit ca şi pînă atunci. Satul se golise, jumătate dintre case erau nelocuite, numai în cîteva se mutaseră români. O linişte profundă, care înghiţea totul, s-a lăsat peste sat, sleindu-ne cum făcea doar arşiţa sau iarna prea aspră. Mai rău de-atît nu putea să fie, credeam noi. A fost şi mai rău.

Lîngă intrarea în Casa comunală, era expus în fiecare zi, într-o vitrină de sticlă, ziarul *Der Banater Kämpfer*1. Fiecare pagină, fiecare rînd ne spuneau că o nouă furtună se aduna deasupra noastră. Tovarăşul Stalin şi minunatele fapte ale Uniunii Sovietice erau lăudate în fiecare ediţie, la fel şi ţăranii sau muncitorii care îşi depăşiseră planul şi fuseseră declaraţi eroi ai poporului.

Expunerile despre hotărîri de partid şi acuzaţiile împotriva celor care,

chipurile, sabotau comunismul îşi făceau tot mai mult loc. Singurul lucru bun, dacă se putea vorbi despre aşa ceva, era că nedreptatea asta se împărţea asupra tuturor. Putea să nimerească pe oricine: nemţi, unguri, români, sîrbi, bulgari, în plus politicieni şi militari pensionaţi, oameni simpli sau cu carte.

Erau vremurile de aur ale denunţătorilor. Se răzbunau pe cei despre care credeau că nu se purtaseră bine cu ei sau care ar fi putut să nu se poarte bine de atunci înainte. Se răzbunau pe vecini pentru că aveau o locuinţă mai mare, în care le-ar fi plăcut să locuiască ei, şi pe fostul angajator pur şi simplu fiindcă fusese angajator. Erau denunţaţi colegi de muncă pentru a li se lua locul.

Era destul să fi avut oameni la lucru în gospodărie ca să fii denunţat. Era destul să fii ţăran ca să ajungi să fii bănuit că nu te străduiai destul ca să-ţi faci norma. Că păstrai pentru tine o parte din recoltă. Erau suficiente o privire, un comentariu, adesea nici măcar atît. Denunţătorul denunţa pentru că devenise denunţător.

Mai îngrijorător era însă altceva: Comitetul Central al Partidului pregătea noi măsuri. Noi consideram toate astea vorbe goale, slogane care niciodată n-aveau să fie puse în faptă. Urmau să aibă nevoie, dacă nu de părerea noastră sau de glasul nostru, măcar de forţa noastră de muncă.

Eu şi tata ne duceam traiul unul lîngă celălalt, puţin mai rămăsese nerostit între noi. De cele mai multe ori, serile treceau fără nici un cuvînt, iar în timpul zilei, la cooperativă, aveam grijă să fim repartizaţi în brigăzi de muncă diferite. Trăiam într-o casă de bărbaţi, unde totul devenea mai murdar, mai dezordonat şi mai neglijat, ca şi în casa popii Pamfilie. Nu ne deranja.

Începeam să mă obişnuiesc cu ideea că mă împotmolisem în noroiul din Triebswetter şi că menirea mea era aceea de argat la grajd. La urma urmei, ani la rînd scurmasem în mizerie după nişte oase cărora nimeni nu le ducea lipsa, acum o făceam oficial în gunoiul animalelor de la cooperativă.

La mijlocul zilei de 17 iunie, într-o duminică, am tresărit din cauza unor bătăi puternice în poarta noastră. Sarelo a deschis şi a fost împins deoparte de primar, care era băut. „Obertin!“, i-a strigat el tatei. „Trebuie să-ţi spun ceva.“ Primarul se clătina şi a trebuit să se ţină de gard, ca să nu cadă. Voia să ne comunice ceva, dar s-a răzgîndit. Şi-a şters fruntea cu un prosop, apoi şi ceafa. Oricît s-ar fi străduit, cuvintele nu-i ieşeau din gură.

„Ei, ce-i?“, a întrebat tata.

În primar se ducea o luptă. „Absolut nimic, nu-ţi bate capul.“ S-a răsucit pe

călcîie şi a zis din mers: „În noaptea asta devii comunist, Jakob. Mamă, ce comunist devii! Noaptea nopţilor. Să fii pregătit!“. A izbucnit în rîs şi a continuat să rîdă şi cînd era pe uliţă. A dispărut la fel de brusc precum venise. În urmă a rămas doar îngrijorarea noastră că un beţiv s-ar putea să fie un profet mai bun decît un om treaz.

De mai multe zile se povestea că se desfăşurau mari manevre militare. Cei care veniseră de la Timişoara văzuseră coloane nesfîrşite de camioane şi soldaţi, care păreau să aştepte dintr-o clipă în alta ordinul de a trece la acţiune. Sub căşti se vedeau oameni cu feţe tinere, neştiutoare, ce scociorau plictisiţi în gamelele lor, însă armele erau ţinute la îndemînă şi ofiţerii erau încordaţi şi îşi pierduseră răbdarea.

Într-o pădurice, nu departe de Triebswetter, apăruseră infanterişti – aşa aflaserăm de la un ţăran. Ţăranul fusese arestat în timp ce-şi căuta porcii în pădure şi i se dăduse apoi drumul, cu condiţia să nu spună nimănui despre prezenţa armatei. Soldaţii au păstrat porcii, omul vedea de departe fumul urcînd peste coroanele copacilor şi ştia că acum cămara lui avea să rămînă goală, spre deosebire de burţile soldaţilor. S-a dus direct la cîrciumă şi îndată a ştiut tot satul.

La scurt timp după aceea, în prăvălie a apărut un soldat ca să cumpere ţigări, atît de multe, încît am bănuit că în apropiere se ascundeau două companii. Singurul lucru pe care l-a aflat noul cîrciumar român a fost că asta nu ne privea doar pe noi, ci pe toţi cei din Banat. Că şi în alte păduri şi pe alte cîmpii erau soldaţi în aşteptare. Pentru ce, numai ofiţerii ştiau. Lumea se aştepta ca acţiunea să înceapă curînd.

După plecarea primarului, am petrecut o zi fără evenimente, marcată de tăcerea devenită obişnuinţă şi de activităţile pe care le cerea o gospodărie ca a noastră – sau a lui Sarelo. Tata chiar a vopsit gardul în verde proaspăt, se tot dădea cîţiva paşi înapoi şi îşi admira munca. Însă nici unul dintre noi nu-şi putea ascunde bine îngrijorarea.

Seara am mîncat nişte resturi prăpădite de mămăligă şi, cînd am vrut să mergem la culcare, în drum s-a iscat o zarvă teribilă. Se urlau comenzi şi se deschideau porţi cu lovituri de picior. Cîinii au început să latre toţi deodată, ca şi cum voiau să se grăbească să anunţe o catastrofă pe care n-o bănuiseră dinainte. Se auzeau deja primele ţipete, unele departe, la marginea satului, altele în vecini. N-a durat mult şi s-au auzit paşi grei şi glasuri răstite şi în faţa

curţii noastre.

„Au venit iarăşi ruşii?“, am întrebat.

„Cred că de data asta sînt numai români“, a răspuns tata. Şi în poarta noastră s-a lovit cu piciorul; în casă nu s-a aprins lumina, Sarelo şi nevasta lui o făceau pe morţii, ca şi noi. În cele din urmă poarta a fost forţată şi zgomotul surd făcut de cizmele soldaţilor se putea auzi pînă la noi. Înainte să aprindă lampa cu gaz, tata a şoptit: „Ascunde-te“.

„Nici nu mă gîndesc. O dată ajunge.“

Paşii s-au apropiat, au traversat curtea, soldaţii nici nu trebuiau să caute, se pricepeau la găsit. De data asta nici nu s-a mai bătut, uşa a fost forţată de doi soldaţi, ca şi poarta, mai înainte. S-au dat înapoi şi a intrat un ofiţer, nimeni altul decît locotenentul cu paşapoartele. După el venea alt bărbat, care s-a postat în cadrul uşii. Era şoferul lui, dar acum purta o mitralieră pe umăr. Cu o mînă îi împingea ţeava în jos, cu cealaltă fuma relaxat, ca şi cum tocmai atunci ar fi apărut la o petrecere şi s-ar fi uitat în jur, căutînd însoţirea unei femei.

„Dumneavoastră sînteţi“, a zis tata.

„Nu ştiu despre ce vorbiţi“, a spus locotenentul, s-a aşezat, şi-a scos pistolul din toc şi l-a pus pe masă. Apoi şi-a descheiat mantaua şi a scos două foi din buzunarul interior. „Numele meu e Bader, locotenent al poliţiei secrete. Colegul de-acolo este maiorul Ungureanu…“

„Atunci sînteţi de-al nostru. Un neamţ“, l-a întrerupt tata.

„Să nu mă întrerupi, moşule!“, a şuierat locotenentul. „Nu sînt neamţ, sînt comunist. Care dintre voi e Jacob Obertin?“

„Cu *c* sau cu *k*?“, am întrebat.

„Cu *c*.“

„Eu.“

S-a ridicat, şi-a pus mantaua în ordine şi a citit de pe prima foaie:

„*În baza Hotărîrii Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, toţi cei care pun în primejdie siguranţa ţării şi sînt duşmani ai poporului, conform învăţăturii socialiste, vor fi deportaţi. Aceştia sînt funcţionari şi ofiţeri ai fostului regim, aparţinători ai altor state şi sîrbi care au susţinut Iugoslavia lui Tito, foşti membri SS şi membri ai minorităţii germane, numiţi şvabi, care au cooperat cu Germania nazistă, foşti industriaşi, moşieri, ţărani bogaţi şi toţi ceilalţi care subminează morala socialistă din ţara noastră.* Jacob Obertin, trebuie să vă

pregătiţi pentru deportare.“

„E din cauza poveştii cu Siberia?“, am întrebat.

„Aţi auzit şi singur. Povestea cu Siberia n-are nici o importanţă. Veţi fi deportat împreună cu mulţi alţi duşmani ai poporului, tovarăşe.“

Iarăşi s-a amestecat tata: „Tovarăşe locotenent, şi pe mine mă cheamă Jakob, dar cu *k*. Aş vrea să merg împreună cu fiul meu. Singur, nu mai am ce căuta aici. Mă mir că nu sînt *eu* pe listă, sînt un duşman al poporului, mai mare decît fiul meu“.

Ofiţerul a cercetat cu atenţie lista cu nume de pe a doua foaie. „Un Jakob cu *k* a fost tăiat de primar în ultimul minut.“

Tata l-a apucat de mînecă: „Vă rog, domnule locotenent. Puteţi să-l puneţi înapoi pe listă. Puteţi să spuneţi că n-aţi fost sigur despre cine era vorba şi că i-aţi luat pe amîndoi, ca să nu faceţi o greşeală. Puteţi să spuneţi aşa ceva, nu?“.

Ofiţerul a privit mîna tatei, apoi a spus pe un ton care nu îngăduia împotrivire: „Dacă nu-mi daţi drumul, vă împuşc!“. Pentru o clipă tata a fost iar cel de pe vremuri, care, chiar şi într-o asemenea situaţie, voia să impună ce considera el că trebuie, dar acum s-a supus. „N-o să-mi spuneţi ce pot eu sau ce nu pot!“, a adăugat ofiţerul. Locotenentul şi-a trecut degetul mare peste mustaţa blondă, proaspăt tunsă.

„Hai să-i lăsăm pe amîndoi să crape împreună, domnule locotenent“, a zis maiorul.

Locotenentul s-a plimbat nervos încoace şi-ncolo, apoi s-a oprit brusc. „Naiba să vă priceapă, Obertin. Bine, dacă asta vreţi.“ A pus hîrtia pe masă, a scos un creion, a adăugat iar numele tatei lîngă cel tăiat şi, înainte să iasă din cameră, a zis: „Aveţi timp două ore să împachetaţi tot ce puteţi căra sau are loc într-o căruţă. Trenurile aşteaptă în staţie, ca şi data trecută. Dar acum aveţi bilet pentru est“.

Mulţumit de sine, ne-a făcut semn cu ochiul, apoi i-a ordonat unui soldat să ne împuşte dacă încercam să fugim. S-a făcut nevăzut în noapte, împreună cu maiorul, ca să-şi facă treaba la fel de temeinic şi-n altă parte. Ne-am înhămat ultimele două vaci la căruţă şi ne-am încărcat în ea cele două dulapuri, masa, scaunele şi aşternuturile. Apoi am umplut dulapurile cu ghete şi cizme, haine, veselă şi unelte. Sarelo, care apăruse între timp şi care nu-şi putea ascunde agitaţia – pentru că în curînd avea să scape de noi fără nici un efort –, ne-a adus

un covor şi o saltea. De la el am căpătat şi o lopată şi cîţiva saci cu grîu de sămînţă.

Din cînd în cînd se puteau auzi împuşcături, cercul din jurul satului se strînsese foarte mult, a spus un soldat care venise între timp. Au fost prinşi aproape toţi cei care au încercat să fugă prin cîmp, alţii se ascunseseră în fîn sau sub grămezi de coceni.

O femeie se pitise împreună cu fiica ei într-un gol de după peretele casei; cînd au fost găsite, şedeau pe saci de cereale pe care voiseră să-i ascundă de popor. O bătrînă nebună, aşa o numea soldatul, s-a aruncat într-un rezervor de apă; fusese pescuită chiar înainte să se înece şi apoi bătută zdravăn. Soldatul povestea cu însufleţire, ca şi cum ar fi adus cine ştie ce noutăţi şi, în felul ăsta, puţină schimbare în viaţa monotonă de cazarmă. La fel ar fi făcut şi dacă ar fi fost vorba de cucerirea unei fete în permisia de la sfîrşit de săptămînă.

Am scos căruţa în drum, unde erau deja multe altele, gata de plecare. Unii plîngeau cu sughiţuri şi se văitau, alţii se milogeau speriaţi sau încercau să obţină mai mult, într-o ultimă zvîcnire de mîndrie. Nimeni nu protesta împotriva nedreptăţii deportării, ci numai pentru că n-aveau destul loc sau timp.

Unii şi-au luat cu ei chiar şi plugurile, vacile şi caii. Împărţeam vagonul de vite cu o familie de români stabilită de multă vreme la noi. Bărbatul, deznădăjduit, care nu fusese nici bogat şi nici activ politic şi îşi dăduse cota la timp întotdeauna, după cum susţinea, nu ştia nicidecum ce căuta el acolo. Îi era limpede că noi, nemţii, trebuia s-o păţim, şi nu el şi ai lui. Se văicărea lîngă nevastă, care nu scotea o vorbă, şi băiat, ce se înghesuia în ea cu groaza întipărită pe faţă. Voise să-şi ia şi calul costeliv, dar acesta căzuse din vagon şi se rănise atît de tare, încît maiorul l-a împuşcat pe loc.

O pereche tînără, din neam de unguri, pe care n-o văzusem încă niciodată fiindcă locuia oarecum în afara satului, a urcat cu cele două vaci şi mobila pe care tocmai o cumpărase cu banii de la nuntă. Cei doi se priveau în ochi atît de visători, de parcă ar fi plecat în luna de miere. Pe un bărbat zdrenţăros care apăruse la tren cu cîteva lucruri prăpădite şi o căruţă stricată, locotenentul l-a trimis înapoi acasă. „Dacă şi ăsta e duşman al poporului, eu îmi mănînc cascheta!“, i-a strigat el maiorului. Se vedea că îşi savura puterea.

Decorul era fantomatic, în lumina slabă a farurilor tot apăreau siluete din întuneric sau dispăreau iarăşi. Era imposibil să vezi ce se întîmpla cu adevărat, şi totuşi era mereu acelaşi lucru. Tot mai veneau oameni, erau resemnaţi şi li se

indica unul dintre vagoanele în care mai era loc.

Pentru o clipă m-am gîndit să fug. M-am gîndit să mă întorc la muntele de oase şi să-mi reiau lucrul acolo. Am căutat crăpături şi găuri în podea şi mi-am scos capul pe uşă, să văd dacă nu puteam să sar afară fără să fiu văzut. Dar erau vagoane noi şi fuseseră puse gărzi de ambele părţi ale trenului. În cele din urmă, m-am lăsat jos, lîngă tata, care mă urmărise tot timpul, şi eram cumva bucuros că de data asta fuga îmi era împiedicată. Cumva ostenit.

Încet, foarte încet, s-a făcut linişte, în sat şi în vagoane, doar vacile mugeau şi, din cînd în cînd, necheza un cal. Un copil plîngea. Un cocoş uitat cînta leneş, ca să arate că e viu sau ca să anunţe o nouă zi, în care numai el credea. Un soldat ne-a dat ţigări, altul o sticlă cu apă. Se revărsau zorii, uşile au fost trase şi zăvorîte.

„Oare asta nu mai încetează niciodată?“, l-am întrebat pe tata.

„Mă tem că nu.“

* * *

Cînd îmi amintesc de călătoria asta cu trenul, apar întîi mirosurile. Mirosul de păcură încinsă, muiată de arşiţă, de pe calea ferată. Mirosul de murdărie şi transpiraţie, de balegă, care ne cădea la picioare. De urină, dintr-o găleată veche, pentru că trenul avea opriri neregulate – şi atunci tot numai ca să nu moară animalele de sete şi să se poată adăpa în vreun rîu, care abia dacă avea apă.

Pentru asta făcuserăm o rampă dintr-un dulap al tinerei perechi, ca să putem scoate animalele. Singura plăcere era laptele proaspăt muls pe care ni-l dăruiau animalele, răbdătoare şi supuse, în fiecare dimineaţă, înainte de răsăritul soarelui. Cana umbla pe muteşte din mînă în mînă.

În drumul lui prin Banat, trenul trecuse prin multe locuri unde oamenii stăteau în cîmp deschis – în grupuri mici, care căutau ceva umbră pe sub căruţele lor, sau în grupuri mai mari, ce arătau ca o serbare populară ori un tîrg. Şi ei aveau cu ei, ca şi noi, tot ce puteau să transporte şi ce alcătuise viaţa lor de pînă atunci. Dar în imediata apropiere erau soldaţi care îi păzeau, chinuiţi şi ei de căldură. Asta era singura dreptate de care aveam parte. Toţi cei care eşuaseră acolo, supravegheaţi şi supraveghetori, îşi aşteptau mîntuirea. Un tren care le era menit.

Pe cîmp, pe versanţii dealurilor, în iarba înaltă stăteau oameni lîngă dulapuri, bufete şi cufere în care îşi îndesaseră lenjeria, pantalonii cîrpiţi şi puloverele destrămate. O femeie îşi pusese sugarul într-un sertar deschis, iar în copaci fluturau pelinci şi rufe lăsate la uscat. Pentru că ea nu renunţa nici acolo, sub cerul liber, să fie o gospodină aşa cum se cădea. Era o pantă plină de rufe, ca şi cum dealului i-ar fi crescut vele.

Un bărbat şedea pe un scaun în mijlocul rîului şi îşi răcorea picioarele în apă. Pe genunchi avea o pălărie, o pălărie de femeie, poate ultima amintire de la nevasta lui. Ne uitam prin crăpături şi ne minunam. Între timp mai urcaseră şi alţii, iar în gările în care opream era un furnicar de oameni şi animale. Dacă a existat într-adevăr turnul Babel, atunci el era acolo, pe şinele unui cuib de provincie oarecare, unde fuseseră adunaţi laolaltă, ca vitele, români de neam unguresc, sîrbesc, bulgăresc şi german.

Nouă ni se alăturaseră un român şi nevasta sa; lui îi lipsea un ochi, pe care îl pierduse în război. Ca veteran de război decorat, se considerase în siguranţă, dar trecutul lui de jurnalist îl ajunsese din urmă. Mai era un român, ofiţer de armată şi membru de partid din convingere, care tocmai îşi vizita logodnica, o şvăboaică bogată, cînd se bătuse la uşa lor.

Un român din Basarabia, care atrăgea atenţia mai ales prin accentul lui, îşi plîngea familia, pe care n-o mai văzuse din 1940, cînd fusese destrămată de război. Era un bun meseriaş, trăise fără să atragă atenţia şi nu putea să-şi închipuie ca numai originea lui îi determinase nenorocirea. Cu toţii încercau să-şi explice starea în care erau, doar eu renunţasem de multă vreme.

Eram de o săptămînă pe drum, aveam rareori prilejul să coborîm şi să ne facem nevoile. Adesea trebuia să ne mulţumim cu o găleată care era plină şi mirosea urît, pentru că uşa vagonului nu se mai deschisese de o zi. Tata avea dureri, era roşu la faţă şi îşi aduna ultimele puteri ca să se stăpînească. Se retrăsese într-un colţ şi, cînd am vrut să văd ce face, se chircea pe jos, cu faţa schimonosită.

Am scos un cuţit, m-am uitat agitat în jur, am căutat o crăpătură în pardoseala de lemn a vagonului şi m-am pus pe treabă. După un sfert de oră făcusem din crăpătură o gaură, numai bună ca latrină. L-am ajutat pe tata să se ridice în picioare şi l-am sprijinit. Cînd a vrut să-şi dea jos pantalonii şi am observat privirile curioase sau îngreţoşate ale celorlalţi, i-am şoptit: „Mai aşteaptă o clipă“. Am adus o pătură şi am ţinut-o întinsă în faţa lui, acoperindu-

l. „Acum poţi. Nu te vede nimeni.“ Tata s-a lăsat pe vine.

Uneori alţi călători sau cei care aşteptau îşi făceau cruce pe ascuns, cînd trenul nostru oprea în gară, în faţa lor, şi vedeau ce fel de marfă se transporta. Îşi scoteau pălăriile, dar cruce îşi făceau abia după ce se asiguraseră că prin preajmă nu era nimeni care să-i fi putut împinge şi pe ei în vreun vagon. Cei mai curajoşi dădeau o fugă acasă şi ne aduceau pîine neagră şi marmeladă sau apă. Soldaţii se lăsau repede convinşi şi se întorceau, uitîndu-se în altă parte, exact cît trebuia ca să ni se întindă legătura.

Într-o zi, trenul s-a oprit atît de brusc şi de smucit, încît ne-am prăvălit unii peste alţii, iar dintr-un dulap a căzut veselă, care s-a spart. „Oare asta n-aduce noroc?“, a zis unul, dar nimeni nu i-a dat atenţie. Ne-am zorit la crăpăturile noastre, dar nu era nimic de văzut, în afară de un lan de floarea-soarelui şi o canapea roşie pe care şedea un bărbat cu ochelari negri, lîngă o femeie cu picioarele deformate, „Ăştia nu intră la noi“, a comentat careva. „Dar poate că ne ducem noi la ei“, am făcut eu, care vedeam că nişte soldaţi se apropiau de vagonul nostru. Uşa vagonului s-a deschis, scîrţîind, şi noi ne-am acoperit feţele cu mîinile, orbiţi de lumina puternică.

„Ultima staţie, coboară toată lumea!“, ne-a comandat cineva.

„Sîntem în Siberia?“, a întrebat unul.

„Dacă ai fi în Siberia, m-ai înţelege, idiotule?“, i s-a răspuns. „Aveţi timp un sfert de oră să scoateţi tot şi să încărcaţi în căruţele care vă aşteaptă. Ce nu-i afară pînă atunci rămîne înăuntru. Ne mai aşteaptă zece kilometri de marş şi pînă la căderea serii vreau să fiu înapoi, aşa că grăbiţi-vă.“

Am reuşit în zece minute. Nişte ţărani din împrejurimi, care ne aşteptaseră, ne-au ajutat. Pămîntul era uscat şi tare şi nu mai plouase de multă vreme, iar pe cer nu era nici un nor care să fi promis răcoare. Miliarde de muşte roiau în jurul nostru, ne intrau în ochi şi în nas şi în nările animalelor. „Cînd se întunecă, o să fie şi mai rău!“, ne-a strigat sergentul. „Nu sînteţi în Siberia, mai sînteţi în România, dar într-un loc pe care vă veţi dori curînd să nu-l fi cunoscut.“

Păşea printre noi, însoţit de zece soldaţi, ca şi cum ar fi fost la paradă. Zece soldaţi ajungeau pentru cîteva sute de oameni, aşa cum un argat era destul ca să mîne cîteva vite. Ei aveau să ducă turmele la abator sau oriunde dorea sergentul să fim. A urcat pe cal şi a dat semnalul de pornire. Pe două şiruri am trecut pe lîngă orb şi oloagă, care nu ne-au luat în seamă. Se pare că se lăsaseră deja în seama morţii. „Nimeni n-a vrut să-i ia“, ne-a şoptit un soldat. „Au fost

descărcaţi şi uitaţi aici.“

Abia după mai multe ceasuri am ajuns în locul prevăzut pentru noi, un cîmp unde grîul fusese deja strîns. Deasupra noastră croncăneau nemilos ciorile şi pentru prima oară setea mi-a întrecut foamea.

„Opriţi!“, a ordonat sergentul şi a sărit de pe cal, în timp ce noi ne-am lăsat jos, sleiţi. „Aici e noul vostru sat!“, a zis el.

„Unde, aici?“, am întrebat.

„Tinere, nu vezi casele impunătoare, pomii fructiferi în floare, grădinile bogate? Eu le văd.“ Acest comentariu îi venea cu atîta uşurinţă pe buze, de parcă l-ar fi verificat deja cu alţii. Mi-a pus braţul pe după umeri şi m-a condus mai aproape de cîmp. Abia acum am văzut că acolo erau trasate linii drepte cu vopsea albă. Un cîmp întreg plin cu dreptunghiuri, trebuie să fi fost vreo sută, şi toate erau numerotate.

În colţul fiecărui dreptunghi fusese înfipt un par pe care era prins un bilet cu un număr. În fiecare dreptunghi erau un geam de sticlă şi o placă de lemn. „Partidul a repartizat fiecărei familii o bucată de pămînt şi-n plus un geam pentru o fereastră şi o placă de lemn pentru uşă. V-aş sfătui să începeţi cît de curînd construirea caselor. Vă vreau binele. Aici, toamna e foarte furtunoasă şi plouă la nesfîrşit. Dacă nu vă construiţi o casă şi doar vă îngropaţi în pămînt, o să vă înecaţi. Dar ăsta nu-i răul cel mai mare. Iarna e şi mai aspră, singurul lucru care vine aici din Siberia e vîntul. Curînd o să ningă atît de mult, că n-o să mai puteţi ieşi din case. Aşa, acum voi striga numele care sînt pe lista mea; capul familiei să iasă-n faţă şi să ia în primire numărul parcelei care îi revine.

A durat o vreme pînă cînd a ajuns la *O*, apoi am ieşit în faţă şi el mi-a spus numărul.

„Este apă de băut pe-aici?“, am întrebat.

„La douăzeci de metri adîncime sau în putinile pe care le vezi acolo. Ieri le-am pus aici pentru voi. Eu n-aş bea din ele, apa e plină de viermi. O să vă strîngă tifosul de aici în cîteva săptămîni.“

După ce au plecat sergentul şi soldaţii lui, ne-am risipit pe tot cîmpul, fiecare în dreptunghiul lui. Am pus cele două dulapuri faţă-n faţă şi am întins peste ele un covor, în chip de acoperiş. Am răsturnat masa, aşa că acum eram feriţi din trei părţi, şi de vînt, şi de privirile străine. În micul spaţiu pe care îl obţinusem astfel, am pus cele două scaune şi l-am poftit pe tata să se aşeze, iar eu l-am urmat. Am deschis cîte o uşă de dulap în faţa noastră şi aşa am avut o

suprafaţă mică, dar ferită, care ne aparţinea doar nouă, dacă putea să ne mai aparţină ceva.

„Noaptea punem salteaua pe pămînt, ziua ne ajung scaunele“, i-am explicat tatei.

„Ce să facem noi aici? E capătul lumii“, a zis el.

Am început să rîd cum nu mai rîsesem niciodată în viaţa mea sau poate, cel mult, la cea de-a doua naştere a mea, cînd Ramina m-a arătat tatei. Am continuat să rîd şi cînd noaptea s-a lăsat peste noi şi oamenii s-au pregătit de culcare. Am întins salteaua, ne-am dezbrăcat şi eu tot mai rîdeam. Am încetat abia cînd stăteam întinşi unul lîngă celălalt, în dreptunghiul nostru – da, măcar asta era limpede acum: al nostru.

„Am să fac o casă pentru noi la capătul lumii.“

1. *Luptătorul bănăţean*.